

**TURUN
YLIOPISTO**
Kauppakorkeakoulu

GRI 207: Tax 2019 -standardi – vastaako verovastuullisuusraportointi tavoitteitaan?

Yritysjuridiikan
pro gradu -tutkielma

Laatija:
Petri Kanto

Ohjaaja:
Prof. Reijo Knuutinen

15.1.2024
Turku

Turun yliopiston laatujärjestelmän mukaisesti tämän julkaisun alkuperäisyys on tarkastettu Turnitin OriginalityCheck -järjestelmällä.

Oppiaine: Laskentatoimen ja rahoituksen KTM-tutkinto-ohjelma, Yritysjuridiikan erikoistumissuunta

Tekijä: Petri Kanto

Otsikko: GRI 207: Tax 2019 -standardi – vastaako verovastuullisuusraportointi tavoitteitaan?

Ohjaaja: Prof. Reijo Knuutinen

Sivumäärä: 120 sivua + liitteet 29 sivua

Päivämäärä: 15.1.2024

Pro gradu -tutkielman tutkimusongelmana tarkastellaan GRI 207: Tax 2019 -standardin käyttöönottoa ja verovastuullisuusraportoinnille asetettujen tavoitteiden toteutumista raportoinnissa. Empiirisen tarkastelun kohdejoukkoina ovat Helsingin pörssissä listatut suuret (*large cap*) ja keskisuuret (*middle cap*) yhtiöt. Tutkielman teoreettisessa viitekehyksessä tarkastellaan verovastuullisuutta käsitteenä ja ilmiönä lähestyen sitä yritys vastuun kontekstin kautta ja verovastuullisuusraportoinnille asetettuja tavoitteita selvittäen. Normatiivisesti tässä tarkastelussa on myös ei-oikeudellisia ulottuvuuksia. Myös yritys vastuun oikeudellista ulottuvuutta tarkastellaan. Viitekehyksessä selvitetään normipohja *de lege lata* ja tarkastellaan yritys vastuun oikeudellistumiskehitystä. Tähän tarkasteluun, joka mahdollistaa lainsäädännön *de lege ferenda* pohdinnan, sisällytetään pehmeän ja kovan sääntelyn yleinen tarkastelu sekä itsesääntelyn ja hyvän hallintotavan, asianmukaisen huolellisuuden vaatimuksen ja vaatimustenmukaisuuden tarkastelu. Yritys vastuuraportoinnin viitekehyksessä selvitetään sen normipohja *de lege lata* ja *de lege ferenda*, määrittellen viherpesun eli totuuden kaunistelun käsite ja tarkastellaan verovastuullisuusraportointia ja erityisesti GRI 207: Tax 2019 -verovastuullisuusraportointistandardia.

Teoreettisen viitekehyksen ja empiirisen tarkastelun yhdistelmä toimii tutkielmassa taustana tutkimusongelman tarkastelulle ja tutkimuskysymyksiin vastaamiselle. Tutkimusongelmaa lähestytään neljän tutkimuskysymyksen avulla: 1) Miten normit (oikeudelliset tai ei-oikeudelliset) sääntelevät verovastuullisuusraportointia? 2) Missä laajuudessa suuret suomalaiset pörssi-yhtiöt ovat ottaneet käyttöön GRI 207 -standardin? 3) Onko GRI 207 -standardin käyttöönotosta hyötyä verovastuullisuuden edistämiseksi asetettujen tavoitteiden näkökulmasta vai onko raportoinnissa kyse viherpesun kaltaisesta totuuden kaunistelusta? 4) Pitäisikö verovastuullisuusraportointia koskevaa lainsäädäntöä *de lege ferenda* muuttaa? Kolmas kysymys on tutkimuksen päätutkimuskysymys. Lisäksi tutkielman tutkimushypoteesina on se, että GRI 207 -standardi verovastuullisuusraportoinnin työkaluna edistää yritysverotuksen läpinäkyvyyttä.

Tutkielma vastaa tutkimuskysymyksiin seuraavasti: 1) Oikeudelliset normit eivät sääntele verovastuullisuusraportointia. Tähän oikeustilaan ei tule muutosta uuden EU-direktiivin (CSRD) eikä sitovien eurooppalaisten kestävyysraportointistandardien (ESRS) myötä. Regulaattori käyttää toistaiseksi ensisijaisesti vastuullisen sijoittamisen ja rahoituksen konteksteja verotuksen läpinäkyvyyden edistämiseen. GRI 207 -standardin merkitys on verovastuullisuusraportoinnissa jatkossa nykyistäkin suurempi. 2) Suurten listayhtiöiden kohdalla GRI 207 -standardin käyttöönottoastetta voi pitää kohtalaisena (mutta ei hyvänä). Standardin käyttö vaikuttaisi olevan kasvussa. Keskisuurten listayhtiöiden kohdalla standardin käyttöönottoaste on vähäinen. Suuret listayhtiöt julkistavat veropolitiikkansa tai verostrategiansa aktiivisesti, kun taas keskisuuret listayhtiöt eivät näin tee. Kehitys kohti verovastuullisuusraportoinnin valtavirtaistumista on todennäköisesti käynnissä. Viittauksia muihin verovastuullisuutta koskeviin kansainvälisiin ohjeistuksiin ja suosituksiin ei kohdejoukon yhtiöiden raportoinnissa ole juurikaan havaittavissa. 3) Standardin sisäisten normien noudattaminen ei ole kurinalaista, vaan siinä on havaittavissa tehottomuutta. Verovastuullisuusvaatimuksia tarkasteltaessa havaitaan, että ne kytkeytyvät yritys vastuuseen ja kestävä kehityksen edistämiseen sekä sijoittajien kohdeyhtiöille asettamiin odotuksiin ja yhtiöiden rahoituksen turvaamiseen. Verovastuullisuusraportoinnille asetetut tavoitteet on varsin hyvin kytetty kiteyttämään ja laatimaan normatiivisen standardin muotoon GRI 207 -standardissa. Standardin mukainen verovastuullisuusraportointi on relevanttia silloin, kun raportointi toteutetaan standardin raportointivaatimusten mukaisesti. Tämä ei vielä toteudu yksittäisten yhtiöiden raportointia lukuun ottamatta hyvin. Kuitenkaan suoranaista viherpesun kaltaista totuuden kaunistelua ei ole havaittavissa. 4) Verovastuullisuusraportointi tulee jatkossakin perustumaan pehmeään sääntelyyn ja etenkin yritysten sidosryhmien asettamiin odotuksiin. Olenaisuusarvioinnin rooli ja itsesääntelyn ja hyvän hallintotavan noudattaminen korostuvat. Sitovampi verovastuullisuusraportointia koskeva sääntely todennäköisesti parantaisi niin raportoinnin kattavuutta kuin laatua ja siten palvelisi nykyistä paremmin yritysten laajojen sidosryhmien tietotarpeita. Tarve ulkoisen varmennuksen lisäämiseksi ja yrityksen omien toimien vahvistamiseksi sen osoittamiseksi, että raportoidut tiedot noudattavat huolellisuusvelvoitetta ja ovat vaatimustenmukaisia, on ilmeinen. Näin päästäisiin lähemmäs tilannetta, jossa toteutunut raportointi vastaisi tutkimushypoteesia ja kokonaisuudessaan raportoinnille asetettuja tavoitteita.

Avainsanat: verovastuullisuus, yritys vastuu, vastuullisuusraportointi, pehmeä sääntely, kova sääntely

LYHENTEET

AML	arvopaperimarkkinalaki 746/2012
ATA-direktiivi (ATAD)	Neuvoston direktiivi (EU) 2016/1164, annettu 12 päivänä heinäkuuta 2016, sisämarkkinoiden toimintaan suoraan vaikuttavien veron kiertämisen käytäntöjen torjuntaa koskevien sääntöjen vahvistamisesta
BEPS	Base Erosion and Profit Shifting
CoC	Code of Conduct (toimintatapaohjeisto, itsesääntelyyn liittyvä säännöstö)
CSDDD	Corporate Sustainability Due Diligence Directive COM(2022) 71 (yritysvastuudirektiivi, ehdotus)
CSR	corporate social responsibility
CSRD	Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi (EU) 2022/2464, annettu 14 päivänä joulukuuta 2022, asetuksen (EU) N:o 537/2014, direktiivin 2004/109/EY, direktiivin 2006/43/EY ja direktiivin 2013/34/EU muuttamisesta yritysten kestävyysraportoinnin osalta (Corporate Sustainability Reporting Directive, yritysvastuuraportointidirektiivi)
DAC2	Neuvoston direktiivi 2014/107/EU, annettu 9 päivänä joulukuuta 2014, direktiivin 2011/16/EU muuttamisesta siltä osin kuin on kyse pakollisesta automaattisesta tietojenvaihdosta verotuksen alalla
DAC3	Neuvoston direktiivi (EU) 2015/2376, annettu 8 päivänä joulukuuta 2015, direktiivin 2011/16/EU muuttamisesta siltä osin kuin on kyse pakollisesta automaattisesta tietojenvaihdosta verotuksen alalla
DAC4	Neuvoston direktiivi (EU) 2016/881, annettu 25 päivänä toukokuuta 2016, direktiivin 2011/16/EU muuttamisesta siltä osin kuin on kyse pakollisesta automaattisesta tietojenvaihdosta verotuksen alalla
DAC6	Neuvoston direktiivi (EU) 2018/822, annettu 25 päivänä toukokuuta 2018, direktiivin 2011/16/EU muuttamisesta siltä osin kuin on kyse raportoitavia rajatylittäviä järjestelyjä koskevasta automaattisesta tietojenvaihdosta verotuksen alalla
DD	due diligence (asianmukainen huolellisuus)
EBTF	European Business Tax Forum
EFRAG	European Financial Reporting Advisory Group
EK	Elinkeinoelämän keskusliitto
ESG	environmental, social, governance (käytetään etenkin vastuullisen sijoittamisen yhteydessä)
ESRS	European Sustainability Reporting Standards
EU	Euroopan unioni
EU-taksonomia	Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukset (EU) 2020/852, annettu 18 päivänä kesäkuuta 2020, kestävästä sijoittamisesta helpottavasta kehyksestä ja asetuksen (EU) 2019/2088 muuttamisesta

EV	eduskunnan vastaus
GRI	Global Reporting Initiative
GSSB	Global Sustainability Standards Board
G8/G20	Group of 8 / Group of 20 (valtiot)
HE	hallituksen esitys
KOM	Euroopan komission asiakirja (englanniksi COM)
KPL	kirjanpitolaki 30.12.1997/1336
NFRD	Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 2014/95/EU, annettu 22 päivänä lokakuuta 2014, neuvoston direktiivin 2013/34/EU muuttamisesta tietyiltä suurilta yrityksiltä ja konserneilta edellytettävien muiden kuin taloudellisten tietojen ja monimuotoisuutta koskevien tietojen julkistamisen osalta (Non-Financial Reporting Directive)
NGO	non-governmental organization (hallituksista riippumaton kansalaisjärjestö)
OECD	The Organisation for Economic Cooperation and Development (Taloudellisen kehityksen ja yhteistyön järjestö)
OYL	osakeyhtiölaki 21.7.2006/624
PerL	Suomen perustuslaki 11.6.1999/731
PIE	Public Interest Entity
PRI	Principles for Responsible Investment (Yhdistyneiden kansakuntien vastuullisen sijoittamisen periaatteet)
SDGs	Sustainable Development Goals (Yhdistyneiden kansakuntien kestävän kehityksen tavoitteet)
SEU	Euroopan unionista tehty sopimus
SEUT	Euroopan unionin toiminnasta tehty sopimus
SFDR	Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EU) 2019/2088, annettu 27 päivänä marraskuuta 2019, kestävyysliittävien tietojen antamisesta rahoituspalvelusektorilla (Sustainable Finance Disclosure Regulation)
TaVM	talousvaliokunnan mietintö
TBL	triple bottom line, kolmoistilinpäätös (economic prosperity, environmental quality, social equity)
TEM	työ- ja elinkeinoministeriö
UK	United Kingdom (Yhdistynyt kuningaskunta)
VML	laki verotusmenettelystä 18.12.1995/1558 (verotusmenettelylaki)
WEF	World Economic Forum
YK	Yhdistyneet kansakunnat

SISÄLLYS

1	Johdanto	9
1.1	Tutkielman taustaa ja tutkimuskohde	9
1.2	Tutkielman metodi ja tavoitteet	14
1.3	Tutkielman rajaukset	16
1.4	Tutkimuskysymykset	17
2	Verovastuullisuus yritysvastuun kontekstissa	19
3	Yritysvastuun oikeudellinen ulottuvuus	33
3.1	Normipohja	33
3.2	Oikeudellistumiskehityksen tarkastelua	38
3.2.1	Pehmeästä ja kovasta sääntelystä yleisesti	38
3.2.2	Itsesääntely ja hyvä hallintotapa	44
3.2.3	Asianmukaisen huolellisuuden vaatimus	47
3.2.4	Vaatimustenmukaisuus	49
4	Yritysvastuuraportointi	53
4.1	Normipohja	54
4.2	Viherpesu	61
4.3	Verovastuullisuusraportointi	63
4.4	GRI-raportointiohjeisto – globaali kestävyysraportointistandardi	70
4.4.1	Olenaisuusarviointi ja kaksinkertaisen olennaisuuden periaate	72
4.4.2	GRI 207: Tax 2019 -verovastuullisuusraportointistandardi	75
5	Empiirinen tarkastelu	79
5.1	Tarkastelutavan kuvaus	79
5.2	Suuret listayhtiöt	80
5.3	Keskisuuret listayhtiöt	83
6	Johtopäätökset ja tutkimuksen arviointi	87
	Lähteet	104
	Liitteet	121
	Liite 1. GRI 207 -standardin tarkastelu	121
	Liite 2. Suuret listayhtiöt: sisällönanalyysi	126

**Liite 3. Suurten listayhtiöiden GRI 207 -standardin mukaisen raportoinnin
vaatimustenmukaisuustarkastelu**

148

Taulukot

TAULUKKO 1. VEROVASTUULLISUUSRAPORTOINTI: GRI 207 JATAI JULKAISTU VEROPOLITIikka. HELSINGIN PÖRSSI – SUURET YHTIÖT.	80
TAULUKKO 2. GRI 207 -STANDARDIN MUKAINEN RAPORTOINTI. HELSINGIN PÖRSSI – SUURET YHTIÖT.	83
TAULUKKO 3. VEROVASTUULLISUUSRAPORTOINTI: GRI 207 JATAI JULKAISTU VEROPOLITIikka. HELSINGIN PÖRSSI – KESKISUURET YHTIÖT.	83
TAULUKKO 4. GRI 207 -STANDARDIN MUKAINEN RAPORTOINTI. HELSINGIN PÖRSSI – KESKISUURET YHTIÖT.	86
TAULUKKO 5. GRI 207 -STANDARDIN MUKAISET RAPORTOINTIVAATIMUKSET.	148
TAULUKKO 6. GRI 207 -STANDARDIN MUKAISESTI RAPORTOIVIEN HELSINGIN PÖRSSIN SUURTEN YHTIÖIDEN VEROVASTUULLISUUSRAPORTOINNIN VAATIMUSTENMUKAISUUS.	149

1 Johdanto

1.1 Tutkielman taustaa ja tutkimuskohde

Pro gradu -tutkielmani aiheena ja tutkimuskohteena on verovastuullisuusraportointia koskevan GRI 207 -standardin käyttöönoton tarkastelu suurten Suomessa (Helsingin pörssi) listattujen julkisten osakeyhtiöiden (perusjoukko) kohdalla. Tutkimuksen johtoajatus kytkeytyy standardin käyttöönoton hyötyjen tarkasteluun verovastuullisuuden edistämisen näkökulmasta. Perusjoukon tarkastelun lisäksi tutkielmassa selvitetään tilastollisena vertailutietona Helsingin pörssissä listattujen keskisuurten julkisten osakeyhtiöiden GRI 207 -standardin käyttöönoton aste. Tutkielman otsikko on ”GRI 207: Tax 2019 -standardi – vastaako verovastuullisuusraportointi tavoitteitaan?”.¹

Tutkin kandidaatintutkielmassani² yritysvastuun oikeudellistumisen vaikutusta verovastuullisuusraportoinnin normipohjaan. Nostin tutkielman johdannossa esille *Freemanin* hahmottelemat kapitalismin vanhan ja uuden tarinan.³ Nähdäkseni hänen kuvauksensa on myös kuvaus siitä, minkälainen matka kohti vastuullisempaa liiketoimintaa on kuljettu viiden viimeksi kuluneen vuosikymmenen aikana. *Milton Friedmanin* New York Timesin artikkelissa⁴ vuonna 1970 lanseeraama ajatus yritysjohdon ainoasta vastuullisuustehtävästä tuloksen ja tuottojen tekijänä osakkeenomistajille taikka osakkeenomistajien kohottaminen yrityksen tärkeimmäksi sidosryhmäksi (*shareholder primacy*) eivät vastaa 2020-luvun vastuullisen liiketoiminnan paradigmaa. Kukaan ei myöskään enää usko, että fyysiset liiketoimintaa palvelevat resurssit ovat loppumattomia taikka että liike-elämän edustajien itsekkyydellä, oman edun tavoittelulla ja ahneudella ja markkinoiden ”näkymättömän käden” ohjauksella saavutetaan kestävästi merkityksellisiä tuloksia. Sen sijaan kapitalismin uusi, vastuullinen tarina korostaa muun muassa sidosryhmien merkitystä laajassa mielessä (asiakkaat, työntekijät, osakkeenomistajat, yhteiskunta), näiden sidosryhmien ja niiden intressien keskinäisriippuvuutta, toiminnan tarkoituksen, arvojen ja etiikan korostumista sekä liiketoiminnan kykyä muuttaa fyysisten resurssien haasteet mahdollisuudeksi.

¹ GRI on lyhenne sanoista Global Reporting Initiative, joka on *de facto* käytetyin globaali yritysvastuuraportointiohjeisto. GRI 207 -standardi koskee verovastuullisuusraportointia.

² Turun yliopiston kauppakorkeakoulu, kevät 2023.

³ Freeman 2017 s. 451–462.

⁴ Friedman 1970.

Pro gradu -tutkielmani tutkimuskohde liittyy tähän uuteen narratiiviin ja on yhteiskunnallisesti tärkeä. Yritysvastuu on merkittävässä roolissa muuttuvassa maailmassa, jossa ympäristöön, yhteiskuntaan ja hallintoon liittyvät ongelmat ovat yhä monimutkaisempia ja vaikeammin ratkaistavissa olevia.⁵ Veroilla puolestaan nähdään olevan merkittävä rooli yritysvastuun tavoitteiden saavuttamisessa ja hyvän yhteiskunnan rakentamisessa. Tämä jo *Freemanin* sidosryhmäteoriasta juontuva ajattelutapa liiketoiminnan vastuullisuuden ja kapitalismin parantamiseksi ja muut huomioivan toiminnan vastuullisuuden edistämiseksi on yhä voimistunut.⁶ Uudessa narratiivissa kehityskulku jatkuu kohti inklusiivisempaa sidosryhmäkapitalismia (*stakeholder capitalism*), joka määrittelee yrityksen tarkoituksen uudelleen. *Carroll* toteaaakin yritysten yhteiskuntakansalaisuuden (*corporate citizenship*) tarkoittavan sitä, että yritysten tulee antaa takaisin yhteiskunnalle saamaansa hyvää.⁷ Yrityksillä on sellaisia velvollisuuksia ja vastuuta, jotka niiden täytyy täyttää säilyttääkseen oikeutuksensa (legitimiteetin) ja tullakseen hyväksytyiksi. Vastuullinen verosioiden hoitaminen on yksi keskeisimmistä näistä vastuista ja vertautuu *Porterin ja Kramerin* yhteisen arvonluonnin teoriaan (*creating shared value*).⁸ Myös vastuullisuusasioita koskeva sijoittajanäkökulma on voimistunut merkittävästi viimeisten vuosien aikana.⁹ Tämä ESG-näkökulma (*environmental, social, governance*) vaikuttaa merkittävästi niin

⁵ Yritysvastuun pyrkimyksenä on edistää kestävästä kehitystä (*sustainable development*). Käsite lanseerattiin vuonna 1987 (The United Nations 1987: *Report of the World Commission on Environment and Development: Our Common Future*, chapter 2): [d]evelopment that meets the needs of the present without compromising the ability of future generations to meet their own needs. Elkingtonin kirjanpitomalli ("people, planet, profit") on operationalisoitu malli kuvaamaan kestävästä kehityksen tavoitteita taloudellisen, yhteiskunnallisen ja ympäristöllisen kestävyden ja toiminnan vaikutusten välisenä tasapainotelluna. Tätä lähestymistapaa kuvataan niin sanottuna *triple bottom line* -näkökulmana (TBL). Se on ollut taustalla myös YK:n Agenda 2030:een sisältyvien kestävästä kehityksen tavoitteiden (*Sustainable Development Goals*, SDG) asetannassa (oikeudenmukainen talouskasvu, sosiaalinen inklusio, ympäristönsuojelu). Ks. Elkington 1994, 1998 ja YK: The United Nations Global Compact: *A Global Compact for Sustainable Development – Business and the Sustainable Development Goals: Acting Responsibly and Finding Opportunities*, s. 2, sekä YK:n kestävästä kehityksen tavoitteet: <<https://sdgs.un.org/goals>>.

⁶ Ks. Freeman 1984 ja Freeman 2022 s. 69.

⁷ Carroll 2015 s. 93.

⁸ Porter – Kramer 2011 s. 62–77. Keskinäisriippuvuuden roolin kasvaessa uusliberaristinen talousajattelu on alettu haastaa. Luotaessa yhteistä arvoa liiketoiminta ja yritykset nähdään keskeisimpinä toimijoina ratkomaan globaaleja kestävyysaasteita – joita ne ovat olleet myös synnyttämässä. Keskinäisriippuvuuden lainalaisuuksien mukaisesti yrityksen olemassaolon tarkoitus nähdään jaetun arvon tuottamisena, mikä samalla tarjoaa yrityksille liiketoimintamahdollisuuksia. Teorian mukaan sellaiset yritykset, jotka luovat jaettua arvoa kaikille sidosryhmilleen, menestyvät paremmin myös taloudellisesti. Tämä lähestymistapa on ohjannut kohti nykyistä suhtautumista yritysvastuuseen.

⁹ YK:n tukemat vastuullisen sijoittamisen periaatteet (*Principles for Responsible Investment*, PRI), *Global Compact* -aloite ja kestävästä kehityksen tavoitteet (*Sustainable Development Goals*, SDG).

yritysten vastuullisuuteen ja vastuullisuusraportointiin yleisesti kuin verotuksen läpinäkyvyysvaatimuksiin erityisesti.

Vastuullisuusvaatimusten kasvaessa korostuu yritysten sidosryhmäyhteistyön (*stakeholder management*) merkitys. Siinä tunnistetaan se seikka, että yrityksillä on lukuisia sellaisia sidosryhmiä, joilla on intressi tai osuutensa yrityksen päätöksissä ja toiminnoissa. Yhteistyö palautuu sidosryhmäteoriaan, jonka mukaan menestyvän yrityksen täytyy hallita laajaa sidosryhmäjoukkoa. Sidosryhmän yksi määritelmä kuvaa sidosryhmien olevan henkilöitä tai ryhmiä, joiden etuihin yrityksen toiminta vaikuttaa tai voi vaikuttaa.¹⁰ Määritelmä on laaja; sidosryhmiin voivat kuulua muiden muassa paikalliset, alueelliset tai kansalliset yhteisöt, työntekijät mukaan lukien heidän etujaan ajavat ammattiliitot ja toimitusketjuissa työskentelevät, kuluttajat ja tuotteiden loppukäyttäjät, kansalaisjärjestöt, yhteisöpohjaiset organisaatiot, alan asiantuntijat, toimintamaiden hallitukset, liiketoimintakumppanit, sijoittajat, rahoittajat ja osakkeenomistajat. Yritys on sen tällaisten erinäisten sidosryhmäsuhteiden summa.¹¹ Yrityksen, etenkin suuren kansainvälisen yrityksen, sidosryhmien muodostama verkko on monitasoinen, monimutkainen ja kytköksissä toisiinsa. Sidosryhmäyhteistyön jalona tavoitteena on luoda mahdollisimman paljon arvoa kullekin sidosryhmälle ilman tarvetta vaihtokaupoille tai valinnoille eri sidosryhmien välillä. Globaalin ja digitaalisen aikakauden myötä yrityksille on muodostunut myös täysin virtuaalisia sidosryhmiä, jotka voivat olla esimerkiksi yrityksen toiminnan epäkohtiin puuttuvia aktivistiryhmiä. Ne toimivat tietyllä tavalla yrityksen sidosryhmäverkoston ulkokehällä, mutta niiden toiminnalla saattaa olla merkittäviä kielteisiä vaikutuksia yrityksen kannalta. Tällainen toiminta on ollut näkyvää yritysten verovastuullisuutta koskevien vaatimusten taustalla.

Kriittinen keskustelu yrityksen vastuullisuudesta voi palvella kaikkia sidosryhmiä. Olenasta on se, että sidosryhmät lähestyvät toisiaan tiedollisesti kestäväällä tavalla (*epistemic integrity*).¹² Yrityksen lähimpien sidosryhmien tarpeiden täyttäminen ei riitä, vaan kestävyttä koskevaan arvonluontiin on valjastettava sidosryhmät yhteiskunnan eri tasoilta.¹³ Arvonluonnissa otetaan huomioon kestävyys eri ulottuvuudet ja kaikkien

¹⁰ OECD: *Due Diligence Guidance for Responsible Business Conduct*, s. 48.

¹¹ Freeman 2017 s. 458–459; Freeman – Dmytriiev 2017 s. 9–12.

¹² Ziegler 2023 s. 174.

¹³ Freudenreich – Lüdeke-Freund – Schaltegger 2020 s. 3–18.

sidosryhmien tarpeet. Arvonluonti tapahtuu yhteistyössä sidosryhmien kanssa.¹⁴ Vastuullisuuteen liittyvät asiat edellyttävät laajaa sidosryhmien välistä yhteistyötä, jotta tarvittava asiantuntemus ja resurssit saadaan käyttöön.¹⁵ Sidosryhmäteorian näkökulma tarkastelee arvonluontia siitä näkökulmasta, keiden kanssa ja keille arvoa luodaan. Yrityskansalaisuuden, sidosryhmäyhteistyön ja sidosryhmäkapitalismin vaatimukset lähtevät tarpeesta kestävän kehityksen (*sustainable development*) edistämiseksi. Tämä kehityskulku on johtanut myös siihen, että yritysvastuu on oikeudellistunut niin lain velvoittavien normien kuin kansainvälisen pehmeän sääntelyn normien muodossa, ja tämä oikeudellistumishitys yhä jatkuu.

Tutkimuskohde tarkastelee yritysvastuuraportointia keskittyen verovastuullisuuteen. Oikeustieteellisessä tutkimuksessa vallitsevan paradigman mukaisesti tutkielman teoreettinen viitekehys kattaa yritys vastuun oikeudellistumisilmiön tarkastelua oikeuspoliittisesta näkökulmasta ja tarkastelee yritys vastuun- ja verovastuullisuusraportoinnin normipohjaa *de lege lata* oikeusdogmaattisesta¹⁶, Suomen vallitsevan oikeustilan näkökulmasta. Käsitteelin näitä aiheita kandidaatintutkielmassani keväällä 2023¹⁷, ja pro gradu -tutkielmassani hyödynnän kandidaatintutkielmassani tekemiäni havaintoja ja johtopäätöksiä tarvittavin ajankohtaisin päivityksin. Fokusoin tarkastelun verovastuullisuusraportoinnin käyttöönottoon Suomessa ja käyttöönoton hyötyjen tarkasteluun verovastuullisuuden edistämisen näkökulmasta erityisesti Helsingin pörssissä listattujen suurten yhtiöiden verovastuullisuusraportoinnin perusteella.

Tällaisen tutkimusaiheen teoreettisessa viitekehyksessä sivutaan myös sellaisia liiketaloustieteen alaan kuuluvia käsitteitä ja ilmiöitä, jotka eivät ole oikeudellisia; vastuullisen liiketoiminnan johtaminen, sidosryhmäyhteistyö (*stakeholder management*)¹⁸ ja sijoittajanäkökulma (ESG, *environmental, social, governance*)¹⁹ sekä liiketoiminnan etiikka ovat esimerkkejä tällaisista. Yritys vastuun ja yritys vastuun oikeudellistumisen (oikeudelliset versus ei-oikeudelliset normit) rajapinnoilla on määriteltävä käsitteet, jotka koskevat

¹⁴ Tapaninaho – Kujala 2023 s. 352.

¹⁵ Freudenreich – Lüdeke-Freund – Schaltegger 2020 s. 4 viitaten Hörisch et al. 2014.

¹⁶ Siltala määrittelee oikeusdogmatiikan eli lainopin tutkivan voimassa olevaa oikeusjärjestystä systematisoinnin ja tulkinnan menetelmillä. Ks. Tieteen termipankki 1.9.2023: Oikeustiede:oikeustieteellinen tutkimus.

¹⁷ Turun yliopiston kauppakorkeakoulu, kevät 2023.

¹⁸ Carroll 2015 s. 93; Freeman 2017 s. 458–459; Freeman – Dmytriiev 2017 s. 9–12.

¹⁹ Sijoittajanäkökulman merkityksen kasvu heijastuu esimerkiksi YK:n tukemissa vastuullisen sijoittamisen periaatteissa (*Principles for Responsible Investment, PRI*), *Global Compact* -aloitteessa ja kestävän kehityksen tavoitteissa (*Sustainable Development Goals, SDG*).

itsesääntelyä ja hyvää hallintotapaa (*corporate governance*), asianmukaisen huolellisuuden vaatimusta (*due diligence*), vaatimustenmukaisuutta (*compliance*) ja pehmeää sääntelyä (*soft law*).

Verovastuullisuusraportointi verotuksen läpinäkyvyyden edistäjänä voi sisältää esimerkiksi yrityksen veropolitiikan julkistamisen, verojalanjälkiraportoinnin ja/tai GRI 207 -standardin mukaisen raportoinnin. Verovastuullisuusraportointi on osa yritysten vastuullisuusraportoinnin laajaa viitekehystä, jonka täytyy jatkossa noudattaa kaksinkertaisen olennaisuuden periaatetta (*double materiality*). Tätä käsitettä tarkastellaan alaluvussa 4.4.1. Teoreettisen viitekehykseen alaluvussa 4.2 määritellään myös niin sanotun viherpesun²⁰ (*greenwashing*) käsite ja tarkastellaan ilmiötä sisältäen myös viherpesun estämiseksi säädetyn normiston tarkastelun. Tutkielmassa on yleisenä periaatteena tärkeää tarkastella vastuullisuus- ja verovastuullisuusraportointia kriittisen tutkijan näkökulmasta. Verovastuullisuusraportoinnin kriittinen tarkastelu on tärkeää selvitetessä, onko kyse relevantista raportoinnista, joka vastaa tavoitteitaan, vai sorrutaanko raportoinnissa epäolennaisuuksiin tai jopa totuuden kaunisteluun, joka rinnastuu viherpesuun. Hyötytarkastelussa reflektoidaan GRI 207 -standardia yritysverotuksen läpinäkyvyyden edistämiseksi tehtyjä sitovia oikeudellisia normeja ja muita raportoinnille asetettuja tavoitteita vastaan. Empiirisen yritysکوhtaisen tarkastelun peilinä toimii yritys vastuun ja yritys vastuuraportoinnin oikeudellistumiskehitys ja pehmeän sääntelyn (*soft law*) oikeudellinen asema oikeuslähdeopin näkökulmasta.

Tutkimushypoteesina on se, että GRI 207 -standardi verovastuullisuusraportoinnin työkaluna edistää yritysverotuksen läpinäkyvyyttä. Hypoteesi perustuu siihen, että läpinäkyvyyden lisääntyminen on tietynlainen oikeutus raportoinnille, tai vähintään se luo sille tarkoituksen ja siten yrityksille myös ei-oikeudellisen kannustimen. Tätä *rationaalista*²¹ ja mahdollisesti jopa kollektiiviseen ennakkoluuloon (*bias*) perustuvaa hypoteesia tarkastellaan kriittisesti muun muassa GRI-raportointia koskevan tutkimuksen avulla ja saatavilta olevin osin GRI 207 -standardista laaditun tutkimuksen avulla. Hypoteesin

²⁰ Myös termiä valkopesu (*whitewashing*) käytetään kuvaamaan organisaation harjoittamaa, yrityksen aiheuttamien sosiaalisten vaikutusten kaunistelua ja kielteisten vaikutusten vähättelyä. Ks. esimerkiksi Suomen YK-liitto: Yritysvastuun sanasto. Tässä tutkielmassa käytetään vain termiä viherpesu (*greenwashing*).

²¹ Tieteen termipankki 1.9.2023: Filosofia:rationalismi määrittelee rationalismin näkemykseksi, jonka mukaan tieto perustuu järjen avulla tehtäviin päätelmiin. Järki ja logiikka korostuvat rationalismissa, eivät mieli, kokemukset ja aistimukset.

empiirisessä todistelussa tutkimuksen kohdejoukkona on Helsingin pörssissä listatut suuret yhtiöt (*large cap*).

1.2 Tutkielman metodi ja tavoitteet

Tieteenfilosofian tasolla *epistemologinen* kysymys vastaa siihen, miten tutkija ajattelee saavansa tietoa.²² Tämän tutkielman teoreettisessa viitekehyksessä käytettävä lähteaineisto hyödyntää aiheen ja tutkimusongelman sekä tutkimuskysymyksien ja tutkielman käsitteiden kannalta olennaista kirjallisuutta, virallisia ja puolivirallisia lähteitä sekä muuta ajankohtaista aineistoa. Tutkielman empiirisessä tarkastelussa käytettävä aineisto pohjautuu julkisesti listattujen yhtiöiden julkaisemiin aineistoihin. Tutkielmassa käytettävän aineiston tarkoituksena on mahdollistaa tutkimusongelmaa, tutkimuskysymyksiä ja tutkielman avainsanoja (käsitteitä) koskevan *synteesin*²³ laatiminen tutkielman johtopäätöksiä koskevassa diskussio-osassa, jossa empiirisiä havaintoja peilataan teoreettiseen viitekehykseen. Tutkimuksen empiirinen tarkastelu koskee vuotta 2022 koskevaa raportointia. Pääkohdejoukkona (n = 33) on Helsingin pörssissä listatut suuret yhtiöt (*large cap*), joiden kohdalla tehdään dokumentti- ja sisällönanalyysi. Toisena kohdejoukkona (n = 50) on Helsingin pörssissä listatut keskisuuret yhtiöt (*middle cap*), joiden kohdalla tehdään dokumenttianalyysi. Empiirisen tarkastelutavan yksityiskohtainen kuvaus esitetään alaluvussa 5.1.

Yrityskohtainen verovastuullisuusraportoinnin tarkastelu (dokumentti- ja sisällönanalyysi) tehdään GRI 207 -standardin käyttöönottoneiden suurten yhtiöiden kohdalla yksityiskohtaisesti analysoimalla niin raportoinnin tekstisisältöä kuin raportoituja lukuja (esimerkiksi maakohtaisessa raportoinnissa). Analysoinnin pyrkimyksenä on osana hyötytarkastelua – mahdollisimman objektiivisesti raportoinnin sisältöä tulkitsemalla – selvittää (vapaaehtoista) verovastuullisuusraportointia toteuttavan yrityksen vaikuttimia sidosryhmiensä, kuten sijoittajat, suuntaan. Sidosryhmäyhteistyöllä (*stakeholder management*) ja sijoittajanäkökulmalla (ESG, *environmental, social, governance*) on lähtökohtaisesti keskeinen merkitys yritys vastuun ja yritys vastuuraportoinnin taustalla. Samalla näiden luoma paine saattaa altistaa raportoinnin viherpesulle. Tutkielman empiirisen tarkastelun

²² Hirsjärvi – Remes – Sajavaara 2009 s. 124; ks. myös Kakkuri-Knuuttila – Heinlahti 2006 s. 213: Epistemologia on tietoteoria, joka tutkii tiedon luonnetta, alkuperää, pätevyyttä, laajuutta, rajoja ja mahdollisuuksia.

²³ Ks. Kakkuri-Knuuttila – Heinlahti 2006 s. 222: Synteesi tarkoittaa uuden käsityksen luomista eri näkemyksiä yhdistelemällä.

lähdeaineisto pohjautuu ja rajautuu kaikilta osin julkisesti saatavilla oleviin, yhtiöiden verkkosivuillaan julkaisemiin tietoihin, eli tutkielman menetelmänä ei ole yritysten vastuuhenkilöiden haastattelemine. Julkisten tietojen osalta pyritään selvittämään tutkimuksen pääkohdejoukon osalta kaiken verovastuullisuutta koskevan julkisen aineiston mukaan lukien GRI:n lisäksi muidenkin kansainvälisten yhteenliittymien itsesääntelyn kaltaisten, yrityksen mahdollisesti noudattamien verovastuullisuutta koskevien raportointiohjeistojen käyttäminen.

Tutkielman laatimisen periaatteina toimivat *puolueettomuus* ja pyrkimys säännönmukaisuuksien löytämiselle. Kaikkea tutkielmassa käytettävää aineistoa arvioidaan objektiivisen tutkijan näkökulmasta. Tutkimusongelma on lähtökohtaisesti sellainen, joka on tutkittavissa, mutta tärkeää on läpi tutkimusprosessin ja tutkielman säilyttää kriittinen tutkimusote – myös sellaisissa tilanteissa, joissa esimerkiksi empiiristä ja jossain määrin subjektiivisesti laadittua aineistoa tulkittaessa tehdään mahdollisesti myös sellaisia päätelmiä, jotka joku toinen objektiivinen tutkija arvioisi toisin. Empiiriselle tutkimukselle ominaista on, että siinä todellisuus on havainnoitavissa ja tieto perustuu henkilökohtaiseen kokemukseen ja havaintoihin.²⁴ *Positivismin* kaltaiseen, havainnoitsijasta riippumattomaan todellisuuden olemassaolon luonteen selitykseen ei tällaisessa tutkielmassa ole päästävissä.²⁵ Kriittisen tutkimusotteen saavuttamiseksi tutkielman ohjenuorina toimivat suunnitelmallinen ja järjestelmällinen tutkimusote, tutkielmassa esitettävien väitteiden perusteleminen sekä mahdollisimman yksinkertainen ja selkeä esitystapa.

Tutkielman tutkimusstrategiana on yhdistää tutkimusaiheen *teoreettinen viitekehys* ja *empiirinen tarkastelu*, toisin sanoen peilata empiirisiä havaintoja teoreettista viitekehystä vastaan. Metodologisesti tutkielma toteutetaan *laadullisena soveltavana tutkimuksena*. *Kvalitatiivisen* tutkimuksen metodia noudattaen tutkimusote on *joustava* ja *iteratiivinen* ja seuraa pääosin *induktiivista* analyysia.²⁶ Tämä sallii tutkimussuunnitelman kehittymisen ja käytettävän lähdeaineiston muotoutumisen tutkimuksen edetessä.

²⁴ Kakkuri-Knuuttila – Heinlahti 2006 s. 213.

²⁵ Tieteen termipankin mukaan positivismille ominaisia ovat muun muassa kausaaliselitykset, yleiset lait, määrällinen tarkastelutapa ja objektiivisuuden korostaminen. Tieteen termipankki 1.9.2023: Filosofia:positivismi. Vrt. käytännöllisen lainopin oikeuspositivistinen koulukunta, jonka perusnäkemysten mukaan oikeus on asetettua eli säädettyä oikeutta ja perustuu lainsäätäjän tahtoon. Tällöin oikeusnormin muodollisen voimassaolon vaatimus korostuu. Ks. Wikipedia: Oikeusfilosofia.

²⁶ Ks. Hirsjärvi – Remes – Sajavaara 2009 s. 164.

Tutkielman empiirisen tarkastelun ensisijaisina tutkimuslajeina toimivat *dokumentti-analyysi* ja *sisällönanalyysi*.²⁷ Tutkimuksen tarkoitus on *kartoittaa* ja *kuvaila* tutkimusaihetta.²⁸ Tutkielma on onnistunut, mikäli se pystyy refleктоimaan ja mahdollisesti myös löytämään säännönmukaisuuksia teoreettisen ja empiirisen osion välillä sekä *ymmärtämään* niiden välisiä yhteyksiä ja toiminnan merkityksiä.²⁹ Tulosten tulkinnassa ja johtopäätösten tekemisessä tärkeää on tulosten analysoinnin jälkeen koota yhteen pääseikat eli laatia tuloksista *synteesejä* ja vastata tutkimuskysymyksiin.³⁰ Tämä tehdään tutkielman luvussa 6, jossa myös varataan tilaa tulkinnoille *interpretivistisen* tieteenfilosofian eli tulkitsevan tutkimustavan mukaisesti³¹ ja hyväksytään *relativistinen* tutkimusote, jossa käsityksillämme esimerkiksi totuudenmukaisuudesta ei ole objektiivisia pätevyyskriteereitä.³² Verovastuullisuusraportointi – kuten myös säädetyn lain kirjain – on pitkälti kielelliseen ilmaisuun perustuvaa tekstiä ja siten aina jossain määrin epätäsmällistä ja tulkinnallista. Tällöin myös verovastuullisuusraportoinnin tarkastelu edellyttää tulkintaa, eikä *tieteellisen realismin*³³ kaltaiseen aukottomiin faktoihin ja objektiiviseen totuuteen nojautuvan tieteenfilosofiseen lähestymistapaan ole tulosten tulkinnassa ja tutkielman diskussiossa nähdäkseni tarkoituksenmukaista pyrkimistä.

1.3 Tutkielman rajaukset

Pro gradu -tutkielmani tutkimusraportin rakenne noudattaa empiirisen tutkielman perinteistä rakennetta, jossa on johdanto (luku 1), teoriaosuus (luvut 2–4), empiirinen tarkastelu (luku 5) ja johtopäätökset sekä tutkimuksen arviointi (luku 6).³⁴ Tutkielman teoreettinen viitekehys kattaa tutkimusongelman ja tutkimuskysymysten kannalta keskeisen verovastuullisuuden käsitteen määrittelyn yritys vastuun kontekstissa, jossa on paljon myös ei-oikeudellisia ulottuvuuksia. Teoriaosuudessa tarkastellaan myös yritys vastuun

²⁷ Ks. Hirsjärvi – Remes – Sajavaara 2009 s. 162.

²⁸ Ks. Hirsjärvi – Remes – Sajavaara 2009 s. 138–139.

²⁹ Ks. Hirsjärvi – Remes – Sajavaara 2009 s. 166.

³⁰ Ks. Hirsjärvi – Remes – Sajavaara 2009 s. 229–230; Tieteellisen kirjoittamisen opas s. 6.

³¹ Interpretivismin mukaan tieto riippuu tulkinnasta. Ks. Kakkuri-Knuuttila – Heinlahti 2006 s. 223.

³² Tieteen termipankki 1.9.2023: Filosofia:relativismi. Relativismissä käsitys todellisuudesta on sidoksissa aiempiin käsityksiin, havaintoihin ja oletuksiin.

³³ Tieteen termipankin mukaan tieteellinen realismi on ”tieteenfilosofinen näkemys, jonka mukaan maailma on sellainen mitä tieteelliset teoriat siitä sanovat”. Tieteen termipankki 1.9.2023: Filosofia:tieteellinen realismi.

³⁴ Tieteellisen kirjoittamisen opas s. 6–8.

oikeudellisia ulottuvuuksia ja oikeudellistumiskehitystä sekä yritys vastuuraportointia, joka taustoittaa empiirisessä osiossa tarkasteltavan GRI 207 -standardin sisällön.

Tutkielman ulkopuolelle rajataan kestävän kehityksen ja vastuullisen liiketoiminnan sekä yritys vastuun laajempi tarkastelu, mutta näiden kontekstista tulevia käsitteitä hyödynnetään tutkielmassa soveltuvin, tutkimusongelmaa tukevin osin. Tarkastelun ulkopuolelle rajataan myös yritysten taloudellisen raportoinnin sitovat oikeudelliset normit³⁵ sekä sellainen oikeudellisesti sitova veroihin liittyvä raportointi, jota yrityksiltä edellytetään veroviranomaisille.³⁶ Empiirisessä tarkastelussa kokonaan ulkopuolelle rajataan Helsingin pörssissä listatut pienet yhtiöt (*small cap*) sekä keskisuurten yhtiöiden (*middle cap*) kohdalla sisällönanalyysi. Tässä tutkielmassa ei myöskään tehdä oikeusvertailevaa tutkimusta, eikä empiirinen tarkastelu sisällä Suomen ulkopuolisissa pörsseissä listattuja yhtiöitä.

1.4 Tutkimuskysymykset

Tämän tutkielman johtoajatuksena ja tutkimusongelmana on tutkia GRI 207 -standardin käyttöönoton hyötyjä verovastuullisuuden edistämisen näkökulmasta ja selvittää, onko standardin mukainen raportointi tarkoituksenmukaista suhteessa sille asetettuun tavoitteeseen. Tämän takia tutkielman teoreettisessa viitekehityksessä on tärkeää pyrkiä löytämään näitä raportoinnille asetettuja tavoitteita. Tutkimuksen kohdejoukkona ovat suuret suomalaiset listayhtiöt. Tutkimuksen osaongelmia ovat seuraavat: arvioida ja tulkita standardin mukaisen raportoinnin sisältöä, reflektoida käyttöönottoa tutkimuksen teoreettista viitekehystä vastaan ja arvioida ja tulkita standardin käyttöönoton hyödyt ja vaikuttimet

³⁵ Kansallisesti näitä säädellään esimerkiksi KPL 3:1 koskien tilinpäätöksen sisältöä ja KPL 5:18 koskien laskennallisten verovelkojen ja -saamisten kirjaamista tuloslaskelmaan ja taseeseen.

³⁶ Tähän raportointiin liittyen tein kandidaatintutkielmassani havainnon, jonka mukaan verotuksen läpinäkyvyyden edistämiseksi on säädetty useita kansallisia, Euroopan unionin virka-apudirektiivin (2011/16/EU, DAC) muutoksiin perustuvia lakisääteisiä velvoitteita, ja johtopäätöksen, että myös julkinen veroista raportointi on muuttumassa velvoittavammaksi. Havaitsin kehityskaaren toisaalta pehmeän sääntelyn johtamisesta kovaan sääntelyyn (OECD:n BEPS-hanke, EU-direktiivit, kansallinen lainsäädäntö, Verohallinnon ohjeet) ja toisaalta asianmukaisen huolellisuuden velvoitteiden ja sijoittajien vastuullisuusvaatimusten kasvun. Verovastuullisuuden – tai ainakin verotuksen läpinäkyvyyden – kohdalla pehmeä sääntely on johtanut yhä lisääntyneeseen kovaan sääntelyyn. Näistä lakisääteisistä velvoitteista esimerkkejä ovat suuria yhtiöitä koskeva maakohtainen raportointi (DAC4-direktiivi (2016/881/EU) ja VML 1558/1995 14 d ja 14 e §) sekä OECD:n *Common Reporting Standardiin*, CRS, ja *US Foreign Account Tax Compliance Actiin*, FATCA, perustuva automaattinen tietojenvaihto. FATCAN osalta Suomea sitoo valtioneuvoston asetus Sops 25/2015, ja CRS:stä säädetään Euroopan neuvoston DAC2-direktiivissä (2014/107/EU) ja VML 1558/1995 17 b, c ja d §:issä. Lisäksi voidaan mainita laki raportoitavista järjestelyistä verotuksen alalla 1559/2019, joka perustuu Euroopan unionin rajat ylittäviä järjestelyjä koskevaan DAC6-direktiiviin 2018/822/EU ja jonka vaatimukset on sisällytetty VML 1558/1995 14 f ja 17 e §:iin.

verovastuullisuuden edistämisen näkökulmasta sekä tarkastella standardin taustalla vaikuttavia oikeudellisia ja ei-oikeudellisia normeja. Tämä tarkastelu sisältää pehmeän sääntelyn oikeuslähdeopillista asemaa ja lainsäädännön mahdollisia muutostarpeita *de lege ferenda*³⁷ koskevan pohdinnan.

Tutkielmassa hahmotetaan tutkittava kohde ja tutkimusongelma siten, että selvittämällä vastauksia seuraaviin tutkimuskysymyksiin tutkittavasta aiheesta on saatavilla uutta *validia* tietoa: 1) Miten normit (oikeudelliset tai ei-oikeudelliset) sääntelevät verovastuullisuusraportointia? 2) Missä laajuudessa suuret suomalaiset pörssiyhtiöt ovat ottaneet käyttöön GRI 207 -standardin? 3) Onko GRI 207 -standardin käyttöönotosta hyötyä verovastuullisuuden edistämiseksi asetettujen tavoitteiden näkökulmasta vai onko raportoinnissa kyse viherpesun kaltaisesta totuuden kaunistelusta? 4) Pitäisikö verovastuullisuusraportointia koskevaa lainsäädäntöä *de lege ferenda* muuttaa? Kolmas kysymys on tutkimuksen päätutkimuskysymys.

Tässä pro gradu -tutkielmassa ei lähtökohtaisesti esitetä väitettä, mutta tutkielman lähtöoletuksena toimii seuraava tutkimushypoteesi: GRI 207 -standardi verovastuullisuusraportoinnin työkaluna edistää yritysverotuksen läpinäkyvyyttä. Tutkielman tavoitteena on hahmottaa sitä logiikkaa, joka vallitsee GRI 207 -standardin käyttöönottaneilla yhtiöillä. Tutkimushypoteesi, joka on *rationaalinen*, toimii tutkimuksessa objektiivisen tutkijan apuna. *Empiirisen* tarkastelun kautta tavoitteena on selvittää, onko standardista hyötyä niin yleisesti yhteiskunnalle kuin sitä noudattaville yhtiöille. Kysymys on *teleologisesti* myös siitä, miksi yhtiöt raportoivat veroistaan ja verovastuullisuudestaan siten kuin ne raportoivat – tai ovat raportoimatta.

³⁷ Siltala määrittelee *de lege ferenda* -tutkimuksen olevan oikeusjärjestyksen preferoitujen tulevien lainsäädäntöratkaisujen tutkimusta tavoite-keino-analyysin menetelmällä. Ks. Tieteen termipankki 1.9.2023: Oikeustiede:oikeustieteellinen tutkimus.

2 Verovastuullisuus yritysvastuun kontekstissa

Tässä luvussa verovastuullisuutta tarkastellaan osana yritysvastuun kontekstia. Tarkastelu sisältää ei-oikeudellisia ja oikeudellisia ulottuvuuksia. Tarkastelun keskiössä on verovastuullisuuden käsite etenkin sen edistämiseksi tehtyjen toimenpiteiden näkökulmasta.

Vuonna 2011 Euroopan unioni määritteli yritysten yhteiskuntavastuun olevan ”yritysten vastuuta omista yhteiskunnallisista vaikutuksistaan”.³⁸ Yritysvastuu on ilmiönä perustunut tämän tyyppiseen normatiiviseen mutta ei-oikeudelliseen lähtökohtaan. Ollakseen vastuullinen yrityksen on ymmärrettävä toimintansa yhteiskunnalliset vaikutukset ja pyrittävä ehkäisemään ja vähentämään toimintansa kielteisiä vaikutuksia. Oikeudellinen ohjaus lainsäädännöllisten velvoitteiden muodossa on tullut tämän lisäksi.³⁹ Tässä lähestymistavassa kestävän kehityksen⁴⁰ edistäminen kumpuaa moraalisesta velvoittavuudesta, kuten yhteiskunnan tarjoamien toimintamahdollisuuksien vastavuoroisesta takaisinmaksusta. Tällaiset yrityksen maineeseen vaikuttavat seikat luovat itsessään vahvan normatiivisen ohjausvaikutuksen ja kannustimen vastuulliselle yritystoiminnalle.

Verovastuullisuuden taustalla vaikuttavista tekijöistä yksi keskeisimmistä on se, että hyvinvointiyhteiskunta on lähtökohtaisesti riippuvainen veroista ja toimivasta verotuksesta.⁴¹ *Knuutisen* mukaan yrityksen hoitaessa veroasiansa ja maksaessa veronsa verolaskien mukaan kyse ei kuitenkaan vielä ole mistään erityisestä vastuullisuudesta.⁴² *Viherkenttä* toteaa, että verovastuullisuuden yksikäsitteisen merkityssisällön puuttuessa se ymmärretään usein veroasioiden läpinäkyvyytenä ja pidätyvänä suhtautumisena pitkälle menevään verosuunnitteluun.⁴³ Kyse on kiteytetysti sellaisesta veroasioiden hoidosta, joka on sekä oikeudelliset vaatimukset täyttävää että sidosryhmien näkökulmasta laajasti hyväksyttävää.

³⁸ KOM(2011) 681 lopullinen (Yritysten yhteiskuntavastuuta koskeva uudistettu EU:n strategia vuosiksi 2011–2014) s. 7.

³⁹ Ristaniemi 2022 s. 47.

⁴⁰ Määritelmällisiä käsitteitä ja ilmiöitä ovat kestävyys tai kestävä kehitys (*sustainability, sustainable development*).

⁴¹ Vrt. Carroll 1979 s. 500 ja 2015 s. 90–91. Hän kiteyttää liiketoiminnan yhteiskunnallisen vastuullisuuden käsittävän yhteiskunnan yrityksille asettamat taloudellisen, oikeudellisen, eettisen ja harkinnanvaraisen (filantrooppisen) hyvän tekemisen odotukset.

⁴² Knuutinen 2020 s. 411.

⁴³ Viherkenttä 2023 s. 280.

Yhdistyneiden kansakuntien (YK) tukema *Principles for Responsible Investment* (PRI) nostaa esille sijoittajien erilaisia lähestymistapoja veroasioita kohtaan.⁴⁴ Nämä liittyvät laajemmin sijoittajien sijoitusfilosofiaan, riskinottohalukkuuteen ja kulttuuriin. Kyse on verotukseen liittyvän tehokkuuden, verovastuullisuuden ja veroja koskevan oikeudenmukaisuuden välisestä tasapainottelusta. Tehokkuusnäkökulma edustaa *shareholder primacy* -teoriaa ja sallii verolakien puitteissa tehtävän verosuunnittelun ja verokustannusten minimoinnin.⁴⁵ Vastuullisuusnäkökulma näkee aggressiivisen verosuunnittelun mahdollisesti heikentävän yrityksen pitkän aikavälin arvонуontia ja olevan siten yrityksen fidusiaaristen velvoitteiden vastaista. Oikeudenmukaisuusnäkökulma näkee veroasioiden laajemmat sosioekonomiset vaikutukset. Se on kestävyyskeskeinen lähestymistapa yritysverotukseen.⁴⁶

Verotukseen liittyvät vastuullisuuskysymykset ovat saaneet vuosien varrella vaihtelevaa julkista huomiota. Ne linkittyvät eettisiin kysymyksiin oikeasta ja väärästä, ja niillä voi olla merkittävä vaikutus yrityksen maineeseen.⁴⁷ Esimerkiksi vuonna 2022 tehdyssä laajassa kansainvälisessä tutkimuksessa (tuhat lakiasiaintohtajaa 20 eri maasta) yritysjuristit arvioivat, että mainehaitasta johtuva asiakkaiden menettäminen sekä yrityksen brändin vahingoittuminen ovat yritykselle jopa oikeudenkäyntiriskiä merkittävämpiä riskejä.⁴⁸ Eettisesti toimimalla puolestaan on saavutettavissa kilpailuetua. *Goerke* tutki yritysten yhteiskuntavastuun (CSR) ja veron kiertämisen yhteyttä. Tutkimuksen perusteella veronkierron ja CSR-toimien ollessa toisensa korvaavia (negatiivinen korrelaatio) CSR-

⁴⁴ PRI: *What is tax fairness and what does it mean for investors? – Discussion paper 2021*, s. 13.

⁴⁵ Milton Friedmanin New York Timesin artikkelissa vuonna 1970 lanseeraama ajatus yritysjohton ainoasta vastuullisuustehtävästä tuloksen ja tuottojen tekijänä osakkeenomistajille ja osakkeenomistajien kohottaminen yrityksen tärkeimmäksi sidosryhmäksi (*shareholder primacy*).

⁴⁶ Tähän rinnastuu esimerkiksi Valenten määritelmä, jonka mukaan vahvimmassa muodossaan yritystoiminta voi omaksua kestävyyskeskeisen (*sustaincentrism*) liiketoimintamallin. Siinä kestävyys asetetaan yrityksen olemassaolon tarkoituksen ja ydintoimintojen toteuttamisen välineeksi. Kestävyteen liittyvät periaatteet ja tavoitteet omaksutaan sulauttamalla sosiaaliset ja ekologiset järjestelmät tasa-arvoisesti ja keskinäisriippuvaisesti osaksi toimintaa, mikä palvelee myös yrityksen taloudellista suoritusta ja voi luoda yritykselle kilpailuetua. Ks. Valente 2012 s. 563–591.

⁴⁷ Vuonna 2017 tehdyn Suomen vihatuimmat yritykset -tutkimuksen mukaan esimerkiksi verojen kiertäminen oli yksi suurimmista syistä ihmisille ”vihata” yritystä. Ks. Viestintätoimisto Tekir Oy: Suomen vihatuimmat yritykset -kyselytutkimus 2017. Vuonna 2023 tehdyssä Verohallinnon selvityksessä 94 prosenttia vastaajista piti verojen maksamista kansalaisen tärkeänä velvollisuutena, ja 94 prosenttia vastaajista piti verojen keräämistä tärkeänä hyvinvointivaltion ylläpitämiseksi. Väitteen ”mielestäni veronkierto on aina väärin” kanssa 84 prosenttia vastaajista oli samaa mieltä. Ks. Verohallinto: Suomalaisten asenteet veroista ja verojen maksamisesta 2023.

⁴⁸ Tutkimustulosten yhteenveto EY ja Harvard Law School Center on the Legal Profession 2022: *The General Counsel Imperative: How the law department is key in unlocking your sustainability strategy*.

toimien vahvistaminen voi tuottaa kaksinkertaisen hyödyn.⁴⁹ Tuloksissa havaittiin myös toisiaan täydentävä yhteys. Sen mukaan – jopa hieman paradoksaalisesti – yritysten CSR-toimia lainsäädännöllisesti vahvistavat toimet, kuten yritysraportointi, voivat vaikuttaa epäsuotuisasti verokertymään ja hyvinvointiin (positiivinen korrelaatio) täydennettäessä lisääntyneitä CSR-toimia haitallisilla sivuvaikutuksilla.⁵⁰ Kyse voi olla esimerkiksi siitä, että CSR-toimien alentaessa yhtiön voittoa sitä vastaavasti pyritään parantamaan veroja kiertämällä. Tällöin yhteiskuntavastuullisemmin toimivat yritykset ajautuvatkin kiertämään veroja.⁵¹ Koska toisaalta veronkiertämisen kustannukset saattavat nousta, tutkimuksen perusteella CSR-toimien ja veronkierron yhteys jää epäselväksi.⁵²

Akateeminen tutkimus tunnistaa verovastuullisuudella olevan kasvava merkitys CSR:n viitekehyksessä. *Pardo ja de la Cuesta-González* toteavat tämän olevan seurausta CSR:n taloudellisen ulottuvuuden saatua julkista huomiota, erityisesti suurten yhtiöiden panoksessa julkistalouden ja hyvinvoinnin rahoittamiseksi.⁵³ Finanssikriisin ja julkistalouden rahoitusvajeen seurauksena aggressiivisia verokäytänteitä alettiin pitää enenevissä määrin vastuuttomina ja ei-legitiimeinä.⁵⁴ Tämän myötä verotuksen läpinäkyvyyden edistämiseksi on tehty useita normatiivisia ja lainsäädännöllisiä toimia. Normatiivisista toimista globaalisti merkittävin on Taloudellisen kehityksen ja yhteistyön järjestön (*Organisation for Economic Cooperation and Development*, OECD) BEPS-toimenpideohjelma, joka kehitettiin OECD:n ja G20-valtioiden BEPS-hankkeena. BEPS on lyhenne sanoista *Base Erosion and Profit Shifting*, joka käsittää valtioiden veropohjien rapautumista ja voittojen siirtämistä koskevia ilmiöitä yhteensä 15 toimenpiteen muodossa. Toimenpiteiden tavoitteina on ollut puuttua veron kiertämiseen (*tax avoidance*) ja varmistaa tuottojen verottaminen siellä, missä taloudelliset toimenpiteet tuottojen synnyttämiseksi on tehty ja missä arvonaluonti on tapahtunut.⁵⁵ OECD:n mukaan BEPS-hankkeen myötä solmittu

⁴⁹ Goerke 2019 s. 311–312, 323.

⁵⁰ Goerke 2019 s. 311–312, 323.

⁵¹ Goerke 2019 s. 311.

⁵² Aiemmassa yhdysvaltalaiseen listayhtiöiden aineistoon perustuneessa tutkimuksessa yritysten vahvalla CSR-suorituksella oli positiivinen korrelaatio alhaisen veron kiertämisen kanssa. Tämä korostui erityisesti vahvoja yhteisösuhteita edistäneiden (vrt. sidosryhmäteoria) ja monimuotoisuutta tukeneiden yritysten kohdalla. Ks. Lanis – Richardson 2015 s. 454.

⁵³ Pardo – de la Cuesta-González 2020 s. 17.

⁵⁴ Lanis – Richardson 2015 s. 439.

⁵⁵ Verotuksen läpinäkyvyyden kannalta BEPS-toimenpideohjelman keskeisiä toimenpiteitä ovat esimerkiksi toimenpide 13 koskien verotuksen maakohtaista raportointia (*country-by-country reporting*) ja toimenpide 12 koskien pakollisesti julkistettavia tietoja (*mandatory disclosure rules*) sekä toimenpiteet 8–10 koskien siirtohinnoittelun markkinaehtoperiaatteen ja erillisyyhtiöperiaatteen (*transfer pricing, arm's*

monenvälinen yleissopimus veropohjan rapautumista ja voitonsiirtoja estävien verosopimuskeinojen käyttöönotosta (*Multilateral Convention to Implement Tax Treaty Related Measures to Prevent Base Erosion and Profit Shifting*)⁵⁶ lisää johdonmukaisuutta useiden kansainvälisten verosääntöjen ja verojen välttelyä estävien keinojen toimeenpanemiseksi. Se on itsessään merkittävä askel kohti maailmanlaajuisesti verovastuullisempaa toimintaympäristöä. *Urpilaisen* mukaan BEPS-hankkeessa sovittujen toimenpiteiden myötä sääntelykeinoja alettiin aiempaa voimakkaammin muokata tavoitteiden edellyttämään suuntaan.⁵⁷

OECD:n monikansallisten yritysten vastuullista liiketoimintaa koskevissa toimintaohjeissa verotus käsitellään omassa luvussaan.⁵⁸ Ohjeet korostavat toimimista yrityksen toimintamaiden verolakien ja asetusten hengen ja kirjaimen mukaisesti. Yrityksille asetetaan velvoite tunnistaa ja noudattaa lainsäädännön tarkoituksperiä, jotta ne toimivat myös lain hengen (*ratio*) mukaisesti. Ohjeet painottavat toimintamaiden julkisen talouden rahoittamista ajallisesti oikealla veronmaksulla. Verotuksen ajoituksellisen ja sisällöllisen toimitamisen kannalta tärkeää on, että yritykset toimittavat asianomaisille viranomaisille ajantasaiset, asiaankuuluvat tai lakisääteiset tiedot mukaan lukien markkinaehtoperiaatteen mukaista siirtohinnoittelua koskevat tiedot. Ohjeet asettavat yrityksille velvoitteita myös veroasioiden hallinnoinnin, verotussäännösten noudattamisen valvonnan ja riskienhallintajärjestelmien osalta. Nämä linkittävät ohjeet yrityksen itsesääntelyyn ja hyvään hallintotapaan, asianmukaisen huolellisuuden vaatimuksen noudattamiseen ja vaatimustenmukaiseen toimintaan (ks. käsitteistä tarkemmin alaluvut 3.2.2–3.2.4). Veroriskien hallintastrategiat ovat yrityksen hallitustason asia verotukseen liittyvien taloudellisten, lainsäädännöllisten ja maineeseen liittyvien riskien tunnistamiseksi ja arvioimiseksi. Ohjeiden selitysosan kohdassa 123. otetaan kantaa myös verosuunnitteluun (”liiketapahtumia ei tule järjestää siten, että niistä aiheutuu veroseurauksia, jotka eivät ole yhteneviä liiketapahtuman taloudellisten seurausten kanssa”).

Maailmanlaajuisen yhteistyön kautta OECD tavoittelee verotuksen läpinäkyvyyden (*tax transparency*) edistämällä pankkisalaisuuden (vääränlaisen) hyödyntämisen ja

length principle) noudattamista ja toimenpide 5 koskien rajat ylittäviä tilanteita varten annettavia ennakkopäätöksiä ja ennakkoihinnoittelusopimuksia koskevien tietojen pakollista automaattista vaihtoa (ns. DAC3-direktiivi).

⁵⁶ OECD/LEGAL/0432. *The Multilateral Instrument (MLI)* on BEPS-toimenpide 15.

⁵⁷ *Urpilainen* 2021 s. 1316.

⁵⁸ OECD: *Guidelines for Multinational Enterprises on Responsible Business Conduct XI. Taxation*.

(kriminalisoidun) verovilpin (*tax evasion*) lopettamisen.⁵⁹ Yhtenä keinona tavoitteeseen pääsemiseksi on tehokas kansainvälinen verotukseen vaikuttavien tietojen vaihto veroviranomaisten kesken. *Knuutinen* toteaaakin, että yritysverotukseen liittyvän läpinäkyvyyden parantamisessa on 2010-luvulta alkaen painotettu niin monikansallisten yritysten verosuunnitteluun ja muihin veroasioihin puuttumista kuin valtioiden verojärjestelmien läpinäkyvyyden lisäämistä ja haitallisen verokilpailun estämistä.⁶⁰ Kansainvälisellä tasolla kyse on valtioiden välisestä verotuksen oikeudenmukaisuudesta. *Knuutinen* näkee, että ”veron kiertämistä koskevan keinovalikoiman näkökulmasta läpinäkyvyyden lisääntyminen on oikeastaan sekä preventiivinen että repressiivinen keino” pienentäen yrityksen maineriskiä. Näin ollen läpinäkyvyys ei toimi ainoastaan veronkiertämisen ehkäisemisen keinona vaan välillisesti etenkin aggressiivisen verosuunnittelun rajoittajana ja oikeudellisten ja yhteiskunnallisten verosuunnittelun hyväksyttävyyden rajojen asettajana.⁶¹ Asia ei ole vähämerkityksinen, sillä yrityksen välttellessä veroja toimintamaissaan valtion kyky investoida julkisiin infrastruktuureihin ja palveluihin heikentyy ja johtaa valtionvelan kasvuun ja suuremman verovastuun siirtymiseen muille veronmaksajille.

Boerrild et al. viittaavat ei-valtiollisten toimijoiden aloitteisiin verovastuullisuutta korostavien yrityskäytänteiden vaalimiseksi.⁶² Nämä käytänteet luovat etenkin suurille yhtiöille myös julkista ja regulatiivista painetta. Epäonnistuminen näiden käytänteiden noudattamisessa voi aiheuttaa kielteisiä seurauksia yrityksen arvolle. Tämä puolestaan palautuu niin sidosryhmäyhteistyöhön, sijoittajanäkökulmaan kuin rahoituksen saatavuuteen. Samanaikaisesti sijoittajille on luotu välineitä lisätä painetta sijoituskohteissaan.⁶³ Edistyneimpien yhtiöiden lähestymistavaksi onkin muodostunut verojen näkeminen minimitavien kustannusten sijaan moraalisen velvoitteenä toimintamaidensa yhteiskuntia kohtaan.⁶⁴

Boerrild et al. listasivat kahdeksan ehdotusta vastuullisiksi verokäytänteiksi koskien läpinäkyvyyttä, arviointia ja edistyskellisiä, mitattavia parannuksia. *Ensimmäinen* ehdotus

⁵⁹ OECD: *Tax Transparency*.

⁶⁰ Knuutinen 2020 s. 64.

⁶¹ Knuutisen mukaan läpinäkyvyyden lisääntymisen perustuessa yrityksen vapaaehtoiseen toimintaan keinot viittaavat tällöin yritysvastuun ja vastuullisen sijoittamisen kontekstiin.

⁶² ActionAid – Christian Aid – Oxfam: *Getting to Good – Towards Responsible Tax Behaviour – Discussion paper 2015*.

⁶³ YK:n tukemat kestävän sijoittamisen periaatteet (*The United Nations’ Principles for Responsible Investment*, PRI, 2015); The B Team 2018.

⁶⁴ Pardo – de la Cuesta-González 2020 s. 17.

koski verosuunnittelua koskevia käytänteitä, ja sen mukaan yrityksen tulee yhdenmukaistaa taloudelliset toimensa ja verotukselliset vastuunsa, julkistaa verosuunnittelua koskevat valintansa suhteessa todelliseen toimintaansa ja pyrkiä maksamaan suuremman osan veroistaan köyhemmissä maissa, mikäli taloudellinen voitto on tehty sellaisessa maassa. *Toinen* ehdotus koski tietojen julkisuutta ja raportointia. Sen mukaan verovastuullisen yrityksen tulee julkistaa verotusta koskevat tietonsa kaikkien sidosryhmiensä saataville kaikissa toimintamaissaan yhdessä sidosryhmien kanssa listattujen tietovaatimusten perusteella. *Kolmas* ehdotus koski ei-julkista tietoa, joka yrityksen tulee saattaa toimintamaidensa veroviranomaisten saataville. Tämän osalta yrityksen tulee ennakkollisesti auttaa kehittyvien maiden viranomaisia ymmärtämään, mitä tietoa ne tarvitsevat. *Neljäs* ehdotus koski yrityksen suhdetta veroviranomaisiin. Se edellyttää yrityksen lisäävän läpinäkyvyyttä viranomaisyhteistyössään kaikissa toimintamaissaan ja tukevan viranomaisia sen sijaan, että se käyttäisi asemaansa ja tiedon epäsymmetriaa hyväkseen. *Viides* ehdotus koski yrityksen verotoiminnon järjestämistä painottaen niin veroriskin hallintaa kuin vastuullisia verokäytänteitä. Tähän ehdotukseen sisältyi tarve yrityksen veropolitiikalle. *Kuudes* ehdotus koski yrityksen veropolitiikan ja verokäytänteiden vaikutusten arviointia. Se liittyy yritysten itsesääntelyyn, asianmukaisen huolellisuuden vaatimukseen ja vaatimustenmukaisuuteen. *Seitsemäs* ehdotus koski veroja koskevaa edunvalvontatyötä ja lobbauksista ja painotti eturistiriitojen hallintaa ja eettistä toimintaa suhteessa lainsäätäjiin. *Kahdeksas* ehdotus koski veroja koskevia kannustimia. Sen mukaan verovastuullisen yrityksen tulee pyrkiä tasapuoliseen toimintaympäristöön ja tulla veroja koskevien kannustimien osalta kohdelluksi avoimesti ja muiden vastaavien yritysveron maksajien tavoin.⁶⁵

Global Reporting Initiative -järjestön mukaan verotietojen raportointia koskeva GRI 207-standardi kehitettiin tällaisten sidosryhmiltä ja etenkin sijoittajilta (vrt. PRI) tulleiden kasvavien verotustietojen koskevien vaatimusten perusteella.⁶⁶ Yhdysvaltalaiset *private equity* -yhtiöt ja sijoittajat lähestyivät GRI:tä suoraan kertoen tarpeestaan yksityiskohtaisempien verotietojen osalta.⁶⁷ Sijoittajat halusivat erityisesti tietoa sijoituskohteidensa riskinottohalukkuudesta ja niiden tekemien voittojen laadusta sekä vastuullisuuspolitiikan ja veroasioiden hallinnan yhteydestä erityisesti suhteessa sosiaalisiin aiheisiin. Tämä

⁶⁵ ActionAid – Christian Aid – Oxfam: *Getting to Good – Towards Responsible Tax Behaviour – Discussion paper 2015*, s. 14–33.

⁶⁶ Global Reporting Initiative: *We need to talk about tax*.

⁶⁷ Tax Notes Today International 2022: *ESG's Biggest Champion Talks Tax Transparency and Reporting*.

vahvistaa sidosryhmäteorian⁶⁸ ja sijoittajanäkökulman merkitystä tässä kontekstissa ja liittyy niin veroja koskevaan hyvään hallintotapaan (kvalitatiivinen, esimerkiksi verostrategia⁶⁹) kuin oikean rahallisen määrän tilittämiseen (kvantitatiivinen, esimerkiksi maakohtainen raportointi). Verovastuullisuudessa ja sitä koskevassa raportoinnissa tärkeää on verotukseen liittyvien tietojen julkistaminen niin veroihin liittyvän suhtautumistavan, maksettujen verojen määrän (verojalanjälki) kuin maakohtaisen raportoinnin osalta. Luonnollisesti myös verotusta koskevien vastuullisuusraportointitietojen tulee lähtökohtaisesti vastata yrityksen todellista veroasioitaan koskevaa toimintaa. Muussa tapauksessa raportointi rinnastuu viherpesuun eli todellisuuden kaunisteluun (ks. alaluku 4.2).

Mähösen mukaan kysymys yritysten yhteiskuntavastuusta ilmenee sijoittajakeskeisessä yrityskäsityksessä sijoittajan edun kautta.⁷⁰ Tämä vastuu linkittyy myös yrityksen oikeudellisiin velvoitteisiin, jotka voivat aktualisoitua korvausvastuina, hallinnollisina maksuina tai yhteisösakkoina. Nämä puolestaan alentavat sijoittajien sijoitusten arvoa, mikä palautuu yrityksen johdon huolellisuusveloitteeseen osakkeenomistajia kohtaan – aiheuttaen jopa mahdollisen henkilökohtaisen korvausvelvollisuuden. Sijoittajakeskeinen ajattelutapa luo tätäkin kautta vahvoja kannustimia yrityksen johtoa kohtaan. Sijoittajanäkökulman lisäksi keskeisiksi ovat nousemassa myös yritysrahoitukseen liittyvät kestävän rahoituksen vaatimukset, jotka linkittyvät Euroopan vihreän kehityksen ohjelmaan (Euroopan komissio: *A European Green Deal*).⁷¹ Tässä kontekstissa kyse on ennen kaikkea vihreästä rahoituksesta ja ympäristösijoittamisesta. Vihreää siirtymää tuetaan niin pankeille asetettavien pääomavaatimusten kaltaisten sääntelyelementtien avulla kuin markkinaehtoisesti rahoitusmarkkinoiden käsitellessä informaatiota ja päättäessä

⁶⁸ Freeman 1984. Sidosryhmäteoria (*stakeholder theory*) on keskeinen johtamisteoria yritys vastuun ja kestävän kehityksen arvonluonnin taustalla. Teorian mukaan liiketoiminnan tarkoituksena on luoda mahdollisimman paljon arvoa sidosryhmille yhdessä niiden kanssa. Ks. myös Freeman – Harrison – Wicks – Parmar – de Colle 2010.

⁶⁹ Yhdistyneessä kuningaskunnassa tietyt raja-arvot ylittäviltä suurilta yrityksiltä vaaditaan verostrategian julkistaminen. Ks. UK Government: *Publish your large business tax strategy*.

⁷⁰ Mähönen 2022 s. 128.

⁷¹ Lehtonen – Wuolijoki 2022 s. 290, 292, 299. EU:n vihreän kehityksen ohjelma ilmentää vastuullisen liiketoiminnan merkitystä ja sen yhteyttä kestäväan kehitykseen, joka nousi keskiöön 2010-luvulla. Globaalit ympäristöön, talouteen, sosiaaliin ja yhteiskunnallisiin sekä eettisiin asioihin liittyvät haasteet kasvoivat merkittävästi. Poliittisten päätöksentekijöiden agendalla ilmastonmuutos ja luontokato, taloudellinen epätasa-arvo ja köyhyys sekä ihmisoikeudet ovat vaatineet ja saaneet yhä enemmän tilaa.

rahoituksen allokoinnista. Lainat voivat olla käyttötarkoituksiltaan vastuullisia tai vastuullisuuskriteereihin sidottuja luottoja.⁷²

PRI kertoo missiossaan uskovansa taloudellisesti tehokkaan ja kestävän globaalin rahoitusjärjestelmän olevan edellytys pitkän aikavälin arvonluonnille. Veroasioita koskeva läpinäkyvyys on yksi *PRI:n* keskeisimmistä prioriteeteista. Sen tekemä selvitys vuosilta 2017–2019 osoitti kuitenkin yhä puutteita yritysten veroasioita koskevassa läpinäkyvydessä.⁷³ *Dalby et al.* mukaan sijoittajien vastuullisuusvaatimukset yrityksiä kohtaan ovat kylläkin kasvussa.⁷⁴ Omistaja-arvon kasvattaminen edellyttää yrityksen voitontuottamistavoitteen lisäksi kokonaisvaltaista kaikkien sidosryhmien intressien huomioimista.⁷⁵ Tämä liittyy vahvasti verovastuullisuuteen. Sijoittajanäkökulma on yritysten kannalta erittäin tärkeä, koska ESG-tunnusmerkeistä on tulossa yhä tärkeämpi sijoituspäätöksiin vaikuttava tekijä. Vastuullisilla verotuskäytänteillä on tässä kontekstissa tärkeä ja kasvava rooli. *Morris ja Visser* yhdistävät yrityksen suhtautumisen veroihin ESG:n ”S”-osaan.⁷⁶ Kyse ei ole enää vain perinteisestä *compliance*-näkökulmasta vaan yrityksen suhtautumisesta rooliinsa yhteiskunnassa ja sitoutumisestaan tarkoituksensa toteuttamiseen. Yrityksen verovastuullisuus saattaa olla sijoittajille jopa väylä yrityksen muiden vastuullisuusasioiden kartoittamiseksi. Se linkittyy vahvasti myös yrityksen ja sijoittajien väliseen luottamukseen. Haasteena on toistaiseksi ollut se, että luokitusten tarjoajien tapa arvioida ja luokitella veroasioiden vaikutus yrityksen ESG-luokittelussa ei ole ollut yhteneväinen, ja se on saattanut olla varsin ylätasoinen.

Vastuullisen sijoittamisen kokonaisuus tulee edellyttämään lisää tutkimusta, mutta ristiriitaisuuksista huolimatta⁷⁷ on oletettava sen tulleen jäädäkseen ja vaikuttavan myös sijoituskohteiden verovastuullisuutta koskeviin vaatimuksiin.⁷⁸ Koronapandemia osoitti

⁷² Paukun mukaan EU:n taksonomia-asetus on mahdollistamassa sen, että myös kansallisilla sääntelykeinoilla edistettäisiin kestäväää rahoitusta. Ks. Pauku 2022 s. 78 ja Euroopan komissio: *Financing a Sustainable European Economy 2018*, s. 15.

⁷³ *PRI: Advancing tax transparency: outcomes from the PRI collaborative engagement 2017–2019*.

⁷⁴ Dalby – Marlier – Weaver – Whipp 2021 s. 16–23.

⁷⁵ *Stakeholder capitalism* -termillä viitataan sellaisiin yrityskäytänteisiin, jotka tavoittelevat enemmän kuin tuottoja ja osakkeen korkeaa arvostusta. Ks. EBTF: *Best Practices for Good Tax Governance*, s. 3.

⁷⁶ Morris – Visser 2023: *Tax is a crucial part of the ESG conversation*.

⁷⁷ Ks. esimerkiksi Whelan – Atz – Clark (2021 s. 1–19), joka tukee vastuullisen sijoittamisen olevan myös tuottojen näkökulmasta kannattavaa, ja Bhagat (2022 s. 1–3), joka päättyy vastakkaiseen johtopäätökseen.

⁷⁸ Markkinoilla nähdään tämän siirtymän vahvistuvan entisestään milleniaalien alkaessa vaikuttaa sijoituspäätöksiin yhä enemmän ja ETF-markkinan tarjotessa houkuttelevia ja helppokäyttöisiä tuotteita.

systeemisenä kriisinä ESG-sijoitusten tarjoavan suojan markkinoiden laskua vastaan.⁷⁹ Vastuullisen liiketoiminnan eettisten periaatteiden mukaisesti *do-no-harm*-ajattelusta siirrytään enemmän *doing-good*-ajatteluun, mikä vahvistaa vastuullisen sijoittamisen asemaa ja korostaa verovastuullisuuden roolia. Tämä on linjassa kestävyyskeskeisen ja jaettuun arvонуontiin perustuvan liiketoimintamallin kanssa.

Knuutisen näkemys vaikuttaa olevan, että veroilla on inherenttisesti ristiriitainen luonne vastuukehikossa.⁸⁰ Suhteessa tuottotavoitteisiin yrityksen maksamat verot ovat lähtökohdaisesti fundamentaalisessa ristiriidassa, koska ne vähentävät yrityksen kassaa ja oman pääoman arvoa ja siten lyhyen aikavälin sijoittajan saamaa tuottoa. Toisaalta yritysten maineriskin hallinnan ja vastuullisen sijoittamisen kannalta aggressiivisen verosuunnittelun välttäminen ja verotusta koskevan avoimuuden ja läpinäkyvyyden lisääminen ovat myönteisiä asioita. Verojen välttely altistaa yrityksen maine- ja oikeudellisille riskeille. *Viherkentän* mukaan on kuitenkin mahdollista, että sijoittajilla ja kohdeyrityksillä ei ole täysin yhteneväinen näkökulma veroasioiden hoidon läpinäkyvyydestä.⁸¹ Keskeisiä sijoittajien kiinnostuksen kohteita ovat läpinäkyvyys, maakohtainen raportointi ja aggressiivinen verosuunnittelu.⁸² Vastaavia painotuksia näkyy myös julkisessa rahoituksessa. Esimerkiksi Suomen valtio on linjannut kehitysyhteistyön verovastuullisuudesta.⁸³ Rahoitusta saavien yritysten tulee sitoutua aggressiivisen verosuunnittelun estämiseen, olla hyödyntämättä veroparatiiseja kehitysyhteistyövaroilla tehtäviin sijoituksiin ja olla vaatimatta kilpailua vääristäviä verovapautuksia tai -huojennuksia. Lisäksi niiden odotetaan sitoutuvan avoimeen veroasioita koskevaan viestintään toimintamaidensa paikallisten veroviranomaisten kanssa.

Yrityksille kasvava avoimuus ja verotietojen läpinäkyvyys esimerkiksi maakohtaisen raportoinnin julkisuuden muodossa saattaa olla myös ongelmallista muun muassa liikesalaisuuksien paljastumisen ja kilpailuun vaikuttavien syiden takia. On kuitenkin selvää, että myös yrityksille veroasioihin liittyvä vaatimustenmukaisuus ja riskienhallinta on tärkeää, koska verovastuullisuus liittyy yhä vahvemmin hyvään yrityskansalaisuuteen ja yritysvastuuseen. Huomionarvoista on samanaikaisesti myös se, että vielä tällä hetkellä

⁷⁹ BNN Bloomberg 2021: *Why interest in ESG investing is set to explode.*

⁸⁰ Knuutinen 2020 s. 410.

⁸¹ Viherkenttä 2023 s. 279.

⁸² Viherkenttä 2023 s. 284–288.

⁸³ Ulkoministeriö 2021: *Tax responsibility principles in Finland's development cooperation funding to the private sector – Policy paper.*

voimakkaiden verovastuullisuutta koskevien vaatimusten ei voida sanoa olevan valtavirtaa kansainvälisissä sijoittajapiireissä.⁸⁴ Onkin todennäköistä, että verovastuullisuusvaatimusten ulottaminen listaamattomiin yrityksiin tulee viemään aikaa.⁸⁵ Myöskään OECD:n vastuullisen sijoittamisen ohjeistuksessa institutionaalisille sijoittajille veroasiat eivät vielä saa huomiota.⁸⁶ Listattujen yritysten ja etenkin suurten monikansallisten konsernien kohdalla nämä vaatimukset sen sijaan jo vaikuttavat. Tämä näkyy myös globaalin liike-elämän ja siviiliyhteiskunnan yhteenliittymän, *The B Teamin*, julkilausumissa. Yhteenliittymä on laatinut verovastuullisuutta koskevat periaatteet.⁸⁷ Seitsemän periaatetta koskee vastuu- ja hallintokysymyksiä, *compliance*-näkökulmia, yritysrakenteita, viranomaissuhteita, veroetujen hakemista ja hyväksymistä koskevia menettelyitä, tehokkaiden verojärjestelmien tukemista sekä läpinäkyvyyttä. Periaatteet kytkevät verot YK:n kestävä kehityksen tavoitteisiin (SDG:t) muun muassa toteamalla, että verot ovat kriittinen resurssi julkisten palveluiden rahoituksen kannalta. Verotuksellisten keinojen avulla mahdollistetaan kestävä kehityksen edistäminen. Vastaavasti verojen välttelyn todetaan olleen merkittävä varallisuuden uudelleenjakautumiseen ja globaaliin ja kansalliseen epätasa-arvoon vaikuttanut tekijä. Veroilla on myös hallitukset ja kansalaiset lähemmäksi toisiaan liittävä rooli. *The B Teamin* verovastuullisuutta koskevat linjaukset heijastelevat sijoittajanäkökulman kasvun ja tätäkin laajemman yhteiskunnallisen paineen vaikutusta.⁸⁸

Vastuullisen sijoittamisen kontekstissa sijoittajien agendalle ovat siis enenevässä määrin nousemassa sosiaalisten ja ympäristökysymysten rinnalle myös verovastuullisuutta koskevat kysymykset. Kehityksen taustalla vaikuttavat yhteiskunnallinen ja poliittinen paine ja sijoittajien oman maineen hallinta, joka voi kärsiä sijoituskohteen harjoittaessa aggressiivista verosuunnittelua. EU:n asiantuntijaryhmän raportissa todettiin, että eläkerahastojen ja varainhoitajien tulisi varmistaa edunsaajiensa ja asiakkaidensa intressien ja preferenssien – mukaan lukien ESG-tekijät – syvällinen ymmärtäminen.⁸⁹ Lisäksi niiden tulee tarjota näille sidosryhmilleen selkeää viestintää valitsemansa sijoitusstrategian eduista ja

⁸⁴ Viherkenttä 2023 s. 289.

⁸⁵ Ks. myös Lyyski 2022: Verovastuullisuuden raportointi – uhkakuvista mahdollisuuksiin.

⁸⁶ OECD: *Responsible business conduct for institutional investors*.

⁸⁷ The B Team: *Responsible Tax Principles*.

⁸⁸ Yritysvastuun kannalta yritysten vastuuna on verosäännösten noudattaminen myös lain hengen mukaisesti. Poliitikoilla ja yhteiskunnallisilla päättäjillä on vastuu varmistaa verojärjestelmien varmuus ja selkeys, jotta mahdollistetaan nykyaikaisten ja inklusiivisten talousjärjestelmien toimivuus.

⁸⁹ Euroopan komissio: *Financing a Sustainable European Economy 2018*.

riskeistä. Taustalla on ajatus siitä, että sidosryhmien mahdollisuudet vaatia toimia kestävä sijoittamisen eteen paranevat, kun kestävyysmittaaminen tehdään helpommaksi. Suuret institutionaaliset sijoittajat ovat sitoutuneet YK:n tukemien vastuullisen sijoittamisen periaatteiden (PRI) noudattamiseen. Edellä ilmenevästi näihin periaatteisiin sisältyy olennaisesti myös vastuullinen verojen raportointi.

Yhtenä esimerkkinä verovastuullisesta sijoittajasta on Norjan valtion eläkerahasto, joka edellyttää sijoituskohteiltaan julkisen veropolitiikan ja maakohtaisen raportoinnin julkistamisen.⁹⁰ Eläkerahasto perustelee vaatimuksia yritysverotuksen tärkeällä roolilla kehittyneiden maiden julkistalouden rahoittamisessa ja vielä kriittisemmällä roolilla kehittyvien maiden kohdalla. Kyse on edellä mainitusta vastavuoroisuudesta, jossa yritykset antavat panoksensa yhteiskunnille, joiden laillista ja taloudellista infrastruktuuria ne käyttävät ja hyödyntävät liiketoiminnassaan. Eläkerahasto on hyvin edistysellinen (Norjan valtion vahvalla lainsäädännöllisellä ohjauksella) linjatessaan, että sijoittajien pitäisi veroasioissa myös vaatia yrityksiltä enemmän ja olla selkeitä odotuksissaan. Tämä vähentäisi edelleen elävää käsitystä yritysjohtajan fidusiaarisesta velvollisuudesta yrityksen maksamien verojen minimoimiseksi. Tällainen, yhden maailman suurimman sijoittajan näkökulma sijoituskohteina olevien yritysten verovastuullisuuteen kohdistuvista odotuksista osoittaa, että yritysten (tai ainakin suurten listayhtiöiden) on suhtauduttava verovastuullisuuteen vakavasti. Rahasto itse näkee yrityksen aggressiivisen verosuunnittelun siirtävän pitkän aikavälin riskiä sijoittajille ja on siksi selkeä odotuksissaan pitkän aikavälin arvonluonnin osalta. Tätä arvonluontia piilevät veroriskit heikentävät. Verojen maksaminen siellä, missä taloudellinen arvo on luotu, yrityksen verojärjestelyjen kuuluminen yrityksen hallituksen päätettäviksi asioiksi ja julkinen maakohtainen raportointi ovat näitä odotuksia. *Viherkenttä* kuvaa pitkän aikavälin riskiä nimenomaan taloudellisena riskinä, joka voi yrityksen tilinpäätöksestä ilmenevien verojen lisäksi liittyä sen noudattamiin käytäntöihin.⁹¹ Kyse on siitä, kestävätkö kirjatut verot myös mahdolliset verotarkastukset ja veroprosessit ilman jälkikäteisiä seuraamuksia.

Lähtökohtaisesti ESG-tarkastelussa on ajateltu, että veroasiat kuuluvat osaksi hyvää hallintoa eli ”G” (*governance*). Edellä *Morris ja Visser* kytkivät veroasiat osaksi sosiaalista

⁹⁰ Norges Bank Investment Management: *Tax transparency – Expectations of companies*. Linjauksen taustalla on asetus, jonka mukaan rahaston hyvä pitkän aikavälin tuotto on sidottu taloudellisesti, sosiaalisesti ja ympäristöllisesti kestäväan kehitykseen.

⁹¹ *Viherkenttä* 2023 s. 283.

vastuuta ("S"). *GRI* puolestaan ulottaa verot koskemaan kaikkia kolmea vastuullisen sijoittamisen kannalta tärkeää osa-aluetta. Ympäristöverot, käytännössä hiili- ja muoviverojen kaltaiset haittaverot, sekä vihreät tuet ja kannustimet liittävät verot ympäristöasioihin ("E"). Yhteiskunnallisiin asioihin ja sosiaaliseen vastuuseen ("S") verot liittyvät muun muassa sosiaaliturvan, terveydenhuollon ja eläkeasioiden sekä työmarkkinoiden globaalien muutosten kautta. ESG-linjaukset ja veropolitiikan yhdenmukaistaminen, veroraportoinnin ja sidosryhmäviestinnän sekä prosessien kontrolli ja vaatimustenmukaisuuden varmistaminen liittävät verot hyvään hallintotapaan ("G").

Myös *Euroopan komission* epävirallisessa sosiaalista taksonomiaa koskevassa raportissa verovastuullisuuteen liittyvät asiat saavat huomiota.⁹² Verotuksen rooli talouspolitiikan ja makroekonomisen vakauden suhteen ja suhteessa YK:n kestävä kehityksen tavoitteisiin tunnustetaan.⁹³ Sopimuksessa Euroopan unionista artikkelit 174 ja 178 mainitsevat tavoitteiksi epätasa-arvon vähentämisen ja taloudellisen, sosiaalisen ja alueellisen yhtenäisyyden varmistamisen. Näiden tavoitteiden saavuttamisessa veroilla on keskeinen merkitys. *Komissio* on myös linjannut 2000-luvun yritysverotuksesta.⁹⁴ Tiedonanto syntyi pandemian aikana, ja siinä nostettiin esille lukuisat eurooppalaisia talouksia ja yhteiskuntia muovaavat merkittävät suuntaukset: väestön ikääntyminen, ilmastonmuutos, ympäristön pilaantuminen, globalisaatio ja työmarkkinoiden muuttuminen sekä voimistunut digitalisaatiokehitys. Viimeksi mainitulla on suuri merkitys yritysverotuksen kannalta, koska verovelvollisuuden muodostumista koskevat normit ovat tähän asti rakentuneet yritysten fyysisen läsnäolon pohjalta. Kaikki nämä suuntaukset vaikuttavat huomattavalla tavalla nykyisiin veropohjiin. BEPS-hankkeen jälkeen keskeisimpinä seuraavina OECD-lähtöisinä toimenpiteinä nähdään verotusoikeuden uudelleenjakamiseen (pilari 1) ja tosiasialliseen vähimmäisverotuksen tasoon (pilari 2) liittyvät toimet.⁹⁵ ⁹⁶ Kansainvälinen

⁹² Euroopan komissio: *Platform on Sustainable Finance – Final Report on Social Taxonomy* (02/2022).

⁹³ YK: *United Nations (UN) Resolution, Transforming our world: the 2030 Agenda for Sustainable Development*, 2015. Ks. erityisesti SDG 17 alatavoite 17.1: "Strengthen domestic resource mobilization, including through international support to developing countries, to improve domestic capacity for tax and other revenue collection."

⁹⁴ KOM(2021) 251 lopullinen.

⁹⁵ Ks. OECD: *Statement on a Two-Pillar Solution to Address the Tax Challenges Arising from the Digitalisation of the Economy*.

⁹⁶ OECD:n pilari 1 ja pilari 2 -hankkeiden ohella komissiossa on meneillään merkittävä yritysten tuloverotusta Euroopassa koskeva kehysanke (*Business in Europe: Framework for Income Taxation*, BEFIT). Kehyksen tarkoituksena on yksinkertaistaa yhteisöverotusta sisämarkkinoilla. Taustalla on myös tavoitteita yritysten kasvun ja investointien vauhdittamiseksi, *compliance*-kustannusten pienentämiseksi ja veron välttelyn mahdollisuuksien vähentämiseksi. Näissä käynnissä olevissa maailmanlaajuisissa ja

yhteisöverojärjestelmä nähdään vanhentuneena (mutta ei missään tapauksessa tarpeettomana). Oikeudenmukaisen ja tasapuolisen verokehyksen politiikkatavoitteina *komissio* näkee julkisten rahoitustarpeiden turvaamisen, talouden elpymisen ja vihreän ja digitaalisen siirtymän tukemisen sekä oikeudenmukaisen, kestävä ja työllistävää kasvua ja investointeja edistävän toimintaympäristön.

Kuitenkin myös fundamentaalinen kysymys yritysverotuksen roolista koko verojärjestelmässä on yhä olemassa. Kapitalismin vanhaa tarinaa edustava *Friedmanin* (1970) näkemys painottaa yrityksen johdon fidusiaarisia velvollisuuksia osakkeenomistajien edustajana – ja siten verojen näkemisen minimoitavina kustannuksina.^{97 98} *Avi-Yonah* (2014) näkee *Friedmanin* argumentissa sisäisen ristiriidan, koska kaikkien yritysten pyrkiessä veronmaksunsa minimoimiseen valtioiden mahdollisuudet vastata yhteiskunnallisiin ongelmiin vähenisivät merkittävästi (olettaen samalla, että henkilöverotusta ja/tai muuta verotusta ei ole tehokasta kiristää).⁹⁹ Tämä puolestaan aiheuttaisi haittaa myös yritysten liiketoiminnalle ja tulonmuodostukselle. Kysymys niin yritysverokantojen tasoista kuin fundamentalisemmin yritysverotuksen kahdenkertaisesta luonteesta on siis yhä kiistanalainen. Tähän kysymykseen OECD:n tilasto tarjoaa vertailutietoa yritysverotuksen merkityksestä. Maailmanlaajuisesti yritysten tuloverotuksen tuotto oli keskimäärin 15 prosenttia kaikista verotuloista vuonna 2019.¹⁰⁰ OECD-maissa vastaava lukema oli alle 10 prosenttia. Tämäkin osaltaan korostaa verovastuullisuudesta käytävän keskustelun olevan tärkeää etenkin kehittyvien valtioiden kannalta. Yritysverotuksen verokannoissa on myös merkittävät maailmanlaajuiset erot vaihteluvälin ollessa nollan ja 35 prosentin välillä.¹⁰¹

Kahdenkertainen verotus on aikaisemmin kiistatta johtanut valtioiden väliseen haitalliseen verokilpailuun, mitä puolestaan pyritään nyt OECD:n pilari 2 -hankkeeseen sisältyvällä monikansallisten ja suurten kotimaisten konsernien maailmanlaajuisista

eurooppalaisissa hankkeissa voidaan nähdä ei-oikeudellisen verovastuullisuuden ja oikeudellisen aineellisen verolainsäädännön kohtaamisia. BEFIT-kehysten soveltamisalan piiriin kuuluisivat konsernit, joiden sääntelyn mukainen kokonaisliikevaihto on vähintään 750 miljoonaa euroa. Pienemmille konserneille BEFIT-kehys olisi vapaaehtoinen. Ks. KOM(2023) 532 lopullinen.

⁹⁷ Friedman 1970.

⁹⁸ Fidusiaariset velvollisuudet voidaan nähdä myös osaksi yritys vastuun vaatimuksia. Tätä tarkastellaan tarkemmin yritys vastuun oikeudellistumiskehitystä käsittelevässä luvussa.

⁹⁹ Avi-Yonah 2014 s. 27.

¹⁰⁰ OECD: *Corporate Tax Statistics (Fourth Edition, 2022)*, s. 3–4.

¹⁰¹ OECD: *Corporate Tax Statistics (Fourth Edition, 2022)*, s. 10.

vähimmäisverotasoja koskevalla sääntelyllä vähentämään.^{102 103} Direktiivin mukaan konsernejä verotettaisiin vähimmäistason mukaisesti riippumatta siitä, missä valtiossa toimintaa harjoitetaan. Vähimmäisverotason arviointi tapahtuisi valtiokohtaisesti, ja tosiasiallisen (efektiivisen) verotason tulisi olla vähintään 15 prosenttia. Suomessa direktiiviä koskeva hallituksen esitysluonnos ehdottaa myös direktiivin mahdollistaman kotimaisen täydennysveron käyttöönottamisen. Tästä huolimatta Suomen verotuottoja kasvattava vaikutus arvioidaan alkuvuosina varsin vähäiseksi (keskimäärin 20 miljoonaa euroa vuodessa).¹⁰⁴

Vallitsevan tilanteen seurauksena kaksi vastakkaista voimaa hakee yhä tasapainoa: toisaalta yritysten mahdollinen pyrkimys minimoida veronsa jopa ei-hyväksyttävien keinoin (esimerkiksi aggressiivinen verosuunnittelu muun muassa veroparatiiseja, siirtohinnoittelun mahdollisuuksia tai väliyhteisöjä hyödyntämällä)¹⁰⁵ ja toisaalta kasvava paine yritysten yhteiskuntavastuullista toimintaa kohtaan. Yritysverotus nähdään olleen ja tulevan yhä olennaisemmaksi asiaksi CSR:n kannalta.¹⁰⁶ Vaikutuksiltaan se on niin merkittävä, että oikeuspoliittisesti sitä ei ole voitu jättää pelkästään yritysvastuun ja sidosryhmäpainneen ei-oikeudelliseen piiriin. Pilari 2 -hankkeen lisäksi tästä esimerkkinä on Euroopan unionin veronkiertodirektiivi (ATAD).¹⁰⁷ Sääntelykokonaisuuden kannalta haasteena ovat useat päällekkäiset hankkeet ja direktiiviehdotukset.¹⁰⁸

¹⁰² Ehdotuksen taustalla on edellä mainittu OECD:ssä käynnistetty kansainvälisen tuloverotuksen uudistamishanke, jonka ensimmäinen sääntelykokonaisuus koskee verotusoikeuden uudelleen allokointia valtioiden kesken (niin sanottu pilari 1) ja toinen globaalia minimiverotusta (niin sanottu pilari 2). Ks. OECD: *Tax Challenges Arising from the Digitalisation of the Economy – Global Anti-Base Erosion Model Rules (Pillar Two)*.

¹⁰³ (EU) 2022/2523 pohjautuen Euroopan komission antamaan direktiiviehdotuksen KOM(2021) 823 lopullinen. Komission direktiiviehdotuksessa on kyse eräiden jälkimmäiseen kokonaisuuteen (pilari 2) eli monikansallisten konsernien globaaliin vähimmäisverotasoon sisältyvien sääntöjen täytäntöönpanemisesta EU-alueella.

¹⁰⁴ Ks. Lainsäädännön arviointineuvoston lausunto VN/27310/2023.

¹⁰⁵ OECD määrittelee aggressiivisen verosuunnittelun olevan sellainen strategia, joka käyttää hyväkseen kansainvälisessä verojärjestelmässä olevia aukkoja. Sen mukaisissa järjestelyissä yrityksen tuloa siirretään keinotekoisesti pois valtioista, joissa harjoitetusta liiketoiminnasta se on kertynyt, valtioihin, joissa taloudellinen toiminta ja verotus ovat vähäistä. Ks. <<https://www.oecd.org/tax/aggressive/>>.

¹⁰⁶ Avi-Yonah 2014 s. 1–31; Pardo – de la Cuesta-González 2020 s. 17.

¹⁰⁷ (EU) 2016/1164. Direktiivi sääntelee korkojen vähennysoikeuden rajoittamisesta, maastapoistumisverotuksesta, hybridijärjestelyistä ja ulkomaisista väliyhteisöistä sekä sisältää yleisen väärinkäytöksiä koskevan säännön.

¹⁰⁸ Tähän on kiinnitetty huomiota koskien BEFIT-hankkeen ja OECD:n pilarihankkeiden välistä yhteyttä, tarvittavia vaikutusarvioita ja verovarmenteeseen sekä valtioiden verosuvereniteettiin liittyviä kysymyksiä. Ks. CFE Tax Advisers Europe: *Towards the “Business in Europe: Framework for Income Taxation” (BEFIT)” proposal – CFE - EU Platform for Tax Good Governance Presentation*, 1.3.2022.

3 Yritysvastuun oikeudellinen ulottuvuus

Tässä luvussa yritysvastuuta tarkastellaan sen oikeudellisesta ulottuvuudesta lähtöisin. Aluksi asiaa tarkastellaan sitovan normipohjan kautta. Tämän jälkeen alaluvuissa tarkastellaan lähemmin oikeudellistumiskehitystä ja sen yhteyttä verovastuullisuuteen aloittaen pehmeän ja kovan sääntelyn välisestä tasapainottelusta ja edeten itsesääntelyn ja hyvän hallintotavan, asianmukaisen huolellisuuden vaatimuksen ja vaatimustenmukaisuuden käsitteiden tarkasteluun. Tutkielman tutkimusaiheen ja tutkimuskysymysten kannalta luvun tarkoituksena on luoda pohjaa luvussa 4 käsiteltävälle yritysvastuuraportoinnille, antaa tukea ensimmäiseen tutkimuskysymykseen vastaamiseksi ja mahdollistaa luvussa 6 neljättä tutkimuskysymystä koskevien johtopäätösten tekeminen.

3.1 Normipohja

Yritysvastuuoikeudessa ylikansallisella – eurooppaoikeudellisella ja kansainvälisellä – sääntelyllä on merkittävä rooli. *Siltalan* mukaan modernin oikeuslähteopin erityiskysymykset liittyvät esimerkiksi oikeudelliseen itsesääntelyyn ja ohjeelliseen suositusluonteeseen viranomaissääntelyyn sekä oikeudenalakohtaisiin hyväksymisstandardeihin ja tekniisiin sertifiointeihin.¹⁰⁹ *Ristaniemi* kuvaa yritysvastuuoikeuden normilähteiden hierarkian olevan kytköksissä ylhäältä tuleviin EU-direktiiveihin, EU-perussopimuksiin (SEU, SEUT) ja kansainvälisiin sopimuksiin sekä alhaalta tuleviin kansainvälisiin suosituksiin (pehmeä sääntely, englanniksi *soft law*).¹¹⁰

Vahvasti velvoittavina oikeuslähteinä toimivat Euroopan unionin perussopimukset huomioivat kestävän kehityksen merkityksen. Tätä osoittavat EU:n perusoikeuskirjassa eriteltyt ihmisarvoa, vapauksia, tasa-arvoa, yhteisvastuuta, kansalaisten oikeuksia ja lainkäyttöä koskevat perusoikeudet. Vuonna 2011 laadittu EU:n yhteiskuntavastuustrategia korostaa yritysten vastuullisen liiketoiminnan merkitystä ja on toiminut merkittävänä suunnannäyttäjänä pyrittäessä saavuttamaan perussopimusten kestävän kehityksen tavoitteet. Kyse ei ole ollut ainoastaan ei-oikeudellisesta ohjausvaikutuksesta, vaan samanaikaisesti on tapahtunut yritysvastuun oikeudellistumiskehitystä. Pehmeä sääntely, kuten kansainvälisten organisaatioiden antamat ohjeistot, tuo tähän kehitykseen omalta osaltaan

¹⁰⁹ Siltala 2010 s. 185–186. Klassinen oikeuslähteoppiteoria (Aarnio 1989 s. 220–222; Aarnio 2006 s. 291–296) jaottelee oikeuslähteet normihierarkiassa kolmeen eri kategoriaan niiden velvoittavuuden mukaan: vahvasti velvoittaviin, heikosti velvoittaviin ja sallittuihin oikeuslähteisiin.

¹¹⁰ Ristaniemi 2022 s. 41.

merkittävän lisäulottuvuuden, jota klassinen oikeuslähdeoppiteoria ei sisällä. Pehmeän sääntelyn mukaisia oikeudellisesti ei-sitovia lähteitä voivat olla esimerkiksi suositukset ja lausunnot.¹¹¹ Oikeuslähdeoppia seuraten yritystä sitovia normilähteitä ovat Suomen lait ja asetukset, EU-asetukset ja kaupalliset sopimukset, mutta etenkin suurilla yhtiöillä on moninaisia oikeudellisia velvoitteita myös pehmeän sääntelyn osalta.

Suomessa yritysvastuun yleisnormit ovat kuitenkin yhä ei-oikeudellisia. Tätä vasten vastuullisuus voidaan nähdä lain vähimmäisvaatimukset ylittävänä toimintana. Yrityksillä ei nykyisessä EU-tasoisessa eikä suomalaisessa normiympäristössä ole yleistä oikeudellista velvoitetta huomioida toimintansa kielteiset ulkoisvaikutukset. Yrityksen toiminnan kokonaisvaltaista vastuullisuutta ei säännellä yhdellä yritysvastuulain tyyppisellä säädöksellä. Yrityksiltä ei tässä mielessä yleissäädöksellä edellytetä edes perustuslaissa säädettyjen kansalaisten perusoikeuksien turvaamista, joskin ei-oikeudellisesti yrityksillä on moninaisia syitä kunnioittaa näitä perusoikeuksia.¹¹² Norjassa ja muutamissa EU-jäsenvaltioissa (Saksa ja Ranska) sen sijaan on säädetty myös kansallisia yritysvastuula-keja, ja Suomen tavoin keskustelua tällaisen lainsäädännön tarpeesta on käyty useissa muissakin jäsenvaltioissa. Kansalliset aloitteet perustuvat pitkälti OECD:n ja YK:n asianmukaisen huolellisuuden malleille, jotka sääntelykehikossa edustavat pehmeää sääntelyä. Käsitettä tarkastellaan tarkemmin alaluvussa 3.2.3. Jo säädettyissä yritysvastuulaeissa Saksassa ja Ranskassa huolellisuusvelvoite koskee ihmisoikeus- ja ympäristöloukkauksia, kun taas Norjan laki kattaa vain ihmisoikeudet ja asianmukaiset työolot.¹¹³ Suoria viitteitä verovastuullisuuteen näistäkään laeista ei löydy.

Erityisnormit ovat oikeudellisesti sitovaa pakottavaa lainsäädäntöä. Erityisnormit ovat niin sektori- kuin teemakohtaisia, ja niitä on niin EU-tasoisina kuin kotimaisina.¹¹⁴ Yritysvastuun oikeudelliseen ulottuvuuteen liittyy niin yhtiöoikeudellisia kuin

¹¹¹ Mäenpää 2011 s. 49.

¹¹² Karhu liittää nämä syyt hyvän tavan mukaan toimimiseksi, mikä edellyttää vastuullisuutta ja kestävyyttä. Ks. Karhu 2019 s. 420–425.

¹¹³ Ks. Hänninen 2022 s. 731.

¹¹⁴ EU-tasoisesta yritysvastuuseen linkittyvästä lainsäädännöstä voidaan mainita kestävän rahoituksen taksonomia-asetus (EU 2019/2088), yleinen tietosuojalaki – *General Data Protection Regulation*, GDPR – (EU 2016/679) ja vastuullisuusraportointia koskevat direktiivit (NFRD, CSRD. ks. alaluku 4.1). Kotimaisesta lainsäädännöstä yritysvastuuseen linkittyvinä esimerkkeinä voidaan muiden muassa mainita ympäristönsuojelulaki (527/2014), metsälaki (1093/1996), vesilaki (587/2011), työturvallisuuslaki (738/2002), yhdenvertaisuuslaki (1325/2014), tasa-arvolaki (609/1986), kuluttajaturvallisuuslaki (920/2011) sekä verovastuullisuuden kannalta tärkeät laki rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä (444/2017) ja kirjanpitolaki (1336/1997).

yksityisoikeudellisia näkökulmia. Kansallisesti yritys vastuun *yhtiöoikeudellista* ulottuvuutta voi tarkastella osakeyhtiölain kautta. OYL 1:8 yleiset periaatteet sääntelevät yhtiön johdon eli hallituksen ja toimitusjohtajan velvollisuudesta edistää yhtiön etua huolellisesti toimien. Yhtiön johdon huolellisuus- ja lojaliteettivelvoitteet liittyvät myös yritys vastuun toteutumiseen. Osakeyhtiölain esitöiden mukaan yhtiön johdon lojaliteettivelvollisuus ulottuu yhtiöön ja sen kaikkiin osakkeenomistajiin.¹¹⁵ Yhtiöoikeudessa fidusiaarisilla velvollisuuksilla tarkoitetaan sekä huolellisuus- että lojaliteettivelvollisuutta. Nämä velvollisuudet on perinteisesti yhdistetty yhtiön johdon velvollisuuteen osakkeenomistajia kohtaan voittojen maksimoimiseksi ja siten verojen minimoimiseksi. Fidusiaariset velvollisuudet kytkeytyvät myös päämies-agenttiteoriaan.¹¹⁶ PRI määrittelee fidusiaaristen velvollisuuksien tehtäväksi varmistaa, että ne, jotka hallinnoivat muiden ihmisten rahoja, toimivat edunsaajien etujen mukaisesti eivätkä omien etujensa mukaisesti. Etujen mukaan toimiminen puolestaan edellyttää vastuullisuusasioiden huomioimisen.¹¹⁷ Yritys vastuun konkretisoituu yhtiön johdon käsitellessä asiakassuhteita, henkilöstöasioita, investointeja, palvelu- ja tuotantoketjua koskevia sopimusjärjestelyitä sekä verosuunnittelua.¹¹⁸ Nykyisen ajattelutavan mukaan haitallinen verosuunnittelu ja verojen vääränlainen minimointi on alettu nähdä riskinä omistaja-arvon kasvulle ja siten fidusiaaristen velvoitteiden vastaisina. Vastaavasti verovastuullisuus ja veroasioita koskeva eettinen päätöksenteko on alettu nähdä enenevässä määrin yritys johdon velvollisuutena fidusiaaristen velvoitteidensa täyttämiseksi.

Mahdollisten velvoitteiden tulkintaan liittyvien koulukuntaerojen lisäksi yritys vastuun arvopohjaisuus aiheuttaa haasteita ja tiettyä sisäänrakennettua ristiriitaa yhtiön johdon huolellisuus- ja lojaliteettivelvollisuuksin nähden. Ristiriita heijastuu etenkin suhteessa yhtiön toiminnan voitontuottamistarkoitukseen. OYL 1:5:n esitöissä tämä ristiriita on huomioitu lausumalla, ettei yhtiöllä ole velvollisuutta tuottaa mahdollisimman suurta määrää voitonjakokelpoisia varoja lyhyellä aikavälillä, vaan voiton tuottamista tarkastellaan pidemmällä tähtäyksellä.¹¹⁹ Vastuullisen ja eettisesti kestävä liiketoiminnan vaatimusten ja sijoittajien luoman paineen myötä pidemmän aikavälin arvonluonti edellyttää yhteiskunnallisesti hyväksyttävien menettelytapojen noudattamista myös lain

¹¹⁵ HE 109/2005 vp s. 40–41.

¹¹⁶ Nyström 2016 s. 81.

¹¹⁷ PRI: <<https://www.unpri.org/policy/fiduciary-duty>>.

¹¹⁸ Lautjärvi 2022 s. 100–101.

¹¹⁹ HE 109/2005 vp s. 39.

pakottavien säännösten yli. Tästä voitaneen johtaa, että normipohjaisesti yhtiön voiton-
tuottamiskyky on kytketty (vähintään implisiittisesti) kestäväen kehityksen ja yhteiskun-
tavastuun periaatteisiin. Tämä yhdistyy myös *compliance*-näkökulmien voimistumiseen.
Vaatimustenmukaista voi olla myös pakottavan lainsäädännön yli toimiminen – esimer-
kiksi arvopohjaisuuden takia tai pehmeän sääntelyn ja kansainvälisten standardien vel-
voittamana. Normatiivisesti yhtiön johdolla on suuri vastuu – ja ehkä vaikeuskin – yhdis-
tää erilaiset tavoitteet ja varmistaa liiketaloudellisten perusteiden täyttyminen. Vastuu yh-
tiön johdon fidusiaaristen velvollisuuksien noudattamiseksi on siis sekä ei-oikeudellinen
että oikeudellinen. Lisäksi vastuu on henkilökohtainen, koska rikkoessaan huolellisuus-
tai lojaliteettivelvollisuuttaan yhtiön johdolle voi syntyä vahingonkorvausvelvollisuus
yhtiötä kohtaan.

Viljanen et al. tarkastelevat näitä yritysvastuuvelvoitteisiin liittyviä *yksityisoikeudellisia*
näkökulmia Suomen oikeuden valossa.¹²⁰ Nykyinen oikeustila ei ole selkeä ja sisältää
epävarmuustekijöitä. Yrityksen johtoon kohdistuu vastuita, jotka voivat realisoitua esi-
merkiksi sopimusoikeudellisesti sopien tai ilman nimenomaisia sopimusehtoja dispositiiv-
isen sopimusoikeuden sääntöjen nojalla tai sopimuksenulkoisen vahingonkorvausvas-
tuun sääntöjen kautta. *Karhu* nostaa esille kaksi varallisuus-oikeutta konstituivaa eettistä
perusajatusta, joiden mukaan valtaan liittyy aina vastuu ja vapautta tulee käyttää vastuul-
lisesti.¹²¹ *Karhu* viittaa Ståhlberg & Karhu (2013, s. 20) todetessaan, että ”vahingonkor-
vausoikeudessa on havaittu pitkän ajan tendenssinä vastuun jatkuva laajentuminen”.¹²²
Tämä voi tarkoittaa jatkossa yritysvastuuoikeudellisten kanteiden lisääntymistä myös yh-
tiön johtoa vastaan. Esimerkiksi tavaran tai palvelun virhe voi ulottua sen valmistuksessa
tai koostumuksessa laiminlyötyihin yhteiskuntavastuun piiriin kuuluviin velvoitteisiin.
Rikkomukset voivat liittyä esimerkiksi ympäristön pilaamiseen tai arvoketjussa tapahtu-
viin ihmisoikeusloukkauksiin. Vahingonkorvausoikeuden (31.5.1974/41) 2 luvun 1 §:n
mukaan se, joka tahallisesti tai tuottamuksesta aiheuttaa toiselle vahingon, on velvollinen
korvaamaan sen. Tämä yhdistettynä yritysvastuun kasvavaan sääntelyyn ja vastuun koh-
dentumiseen koko arvoketjuun luo yksityisoikeudellista painetta. Kaikki ne yhteiskunta-
vastuuvahinkoihin vaikuttaneet, jotka ovat olleet osallisina ja myötävaikuttaneet vahin-
gon syntymiseen, ovat vastuuasemassa.¹²³ Myös arvopaperimarkkinalain pakottava

¹²⁰ Viljanen – Salminen – Rajavuori 2022 s. 157–188.

¹²¹ Karhu 2019 s. 420.

¹²² Karhu 2019 s. 421.

¹²³ Karhu 2019 s. 427.

säännös, joka kieltää antamasta totuudenvastaisia tai harhaanjohtavia tietoja markkinoille, on huomioitava.¹²⁴ Sillä on liittymäpinta erityisesti yritysvastuuraportointiin ja viherpesua koskevaan oikeudelliseen sääntelyyn, joka on lisääntymässä (ks. alaluku 4.2).¹²⁵ Verovastuullisuuttakin koskevien tiedon julkistusten oikeellisuuden merkityksen voi tätä taustaa vasten nähdä jatkossa korostuvan.

Yritysvastuun *vero-oikeudellisessa* tarkastelussa on huomioitava yhtäältä yrityksen veronmaksuvastuuseen liittyvä näkökulma ja toisaalta yrityksen verovastuullisuusraportointiin liittyvä näkökulma. Yritysverotuksen vastuullisuutta arvioidaan yleensä nimenomaan tuloverotuksen näkökulmasta, koska esimerkiksi arvonlisäverotukseen liittyvät verosuunnittelumahdollisuudet ovat suhteellisen vähäiset.¹²⁶ Vero-oikeudellisten näkökulmien kannalta merkityksellinen on Suomen perustuslain¹²⁷ 81 §:n laillisuusperiaate (legaliteettiperiaate), jonka mukaan velvollisuus maksaa veroja syntyy vain lain perusteella. Laillisuusperiaate sitoo lain soveltajia, eli Verohallintoa ja tuomioistuimia, jotka eivät voi ratkaista vero-oikeudellisia tulkintaongelmia lain ulkopuolisilla perusteilla tai kriteereillä riippumatta siitä, että esimerkiksi taloudelliset kriteerit jossakin yhteydessä periaatteessa voisivatkin olla avuksi verotuksen yhdenvertaisuutta ja johdonmukaisuutta tavoiteltaessa.¹²⁸ Yritysvastuun ja yritysten verovastuullisuusraportoinnin osalta asia ei ole kuitenkaan näin tarkkarajainen. Verotukseen liittyvän läpinäkyvyyden lisääntyminen voi perustua vapaaehtoisuuteen tai pakollisuuteen.¹²⁹ Verovastuullisuusraportoinnin keskeisimmät tavoitteet osana yritysten vastuullisuuskehikkoa liittyvät läpinäkyvyyden edistämiseen ja sidosryhmien luottamuksen vahvistamiseen yrityksiä kohtaan.

Erityisesti verotuksen alueella verotuksen ja vastuullisuuden, tai taloudellisen vastuun ja yhteiskunnallisen vastuun, yhdistelmä on jännitteinen.¹³⁰ Se toimii toisaalta erinomaisena esimerkkinä ei-oikeudellisesta taustasta nousevan yritys vastuun ja verovastuullisuuden ja vahvaan oikeudelliseen sääntelyyn perustuvan aineellisen vero-oikeuden lähentymisestä suhteessa toisiinsa. *Urpilainen* kuitenkin toteaa, että veron määrittämisen perustuminen

¹²⁴ AML 746/2012 1:3 (Ks. Kaisanlahti – Norros 2021 s. 107–112).

¹²⁵ Vaikka tällaisen uuden sääntelyn toteutustavassa voi nähdä legalismin kaikuja, lakien tehtävänä on heijastella sitä, mikä on moraalisesti oikein ja vastata etiikan asettamiin raameihin. Lainsäädännön täytyy elää ajassa.

¹²⁶ Knuutinen 2019 s. 49.

¹²⁷ PerL 731/1999 (Suomen perustuslaki 11.6.1999/731).

¹²⁸ Ks. Knuutinen 2019 s. 49.

¹²⁹ Knuutinen 2020 s. 65.

¹³⁰ Lyyski 2022: Verovastuullisuuden raportointi – uhkakuvista mahdollisuuksiin.

lakitasoiseen sääntelyyn on yhä vallitseva pääperiaate.¹³¹ Verolainsäädännön yksityiskohtaisuus ja volyymi ovat myös olleet kasvusuunnassa. Näin ollen hän ei vielä näe pehmeän sääntelyn tehneen läpimurtoa verotuksen alalla, vaikkakin kansainvälisen vero-oikeuden lähteistö ja tulkintatilanteet sisältävät näitä piirteitä enenevissä määrin.

3.2 Oikeudellistumiskehityksen tarkastelua

Yritysvastuun oikeudellistuminen on käynnissä oleva prosessi. Tässä aluvussa tarkastellaan tarkemmin sellaisia käsitteitä ja ilmiöitä, jotka ovat osa tätä kehitystä. Oikeuskirjallisuudessa esitetään tarpeita myös osakeyhtiölain päivittämiseksi. *Lautjärven* mukaan yhtiön johdon lojaliteettivelvollisuus olisi syytä tuoda erillisesti mukaan niin OYL 1:8 säännökseen kuin otsikkoon.¹³² Lojaliteettivelvollisuus suhteessa yhtiön toiminnan tarkoitukseen ja toiminnan jatkuvuusperiaatteen varmistamiseen voisi olla se normi, jolla yhtiön johto edistää yrityksen yhteiskuntavastuuta. Yksityisoikeudellisesti tärkeää olisi myös täsmentää sen yhteyttä johdon vahingonkorvausvelvollisuutta säätelevään OYL 22:1:n säännökseen. Huolellisuusvelvoitteen täyttämiseksi ja yhtiön toiminnan ja pitkän tähtäimen jatkuvuuden turvaamiseksi yhtiön johdon tulisi huomioida kestävä kehitys ja yrityksen yhteiskuntavastuu. Perinteisestä yhtiön voiton tuottamiseen tähtäävästä OYL 1:5 säännöksestä kuljettaisiin kohti eksplisiittistä kestävä kehityksen turvaavaa johdon tehtävää voitontuottamisen edelleen mahdollistamiseksi ja vahvistamiseksi. Kansallinen yritysvastuulaki toisi tähän oman lisänsä esimerkiksi kaupan ja tuotannon arvoketjujen johtoyritykselle asetettavien, ihmisoikeus- ja ympäristövaikutuksien vastuullisuutta koskevien eksplisiittisten selonottovelvoitteiden kautta. On myös mahdollista, että lakitekniisesti kansallinen yritysvastuulaki voisi rakentua osakeyhtiölain huolellisuusvelvoitteen ympärille.

3.2.1 Pehmeästä ja kovasta sääntelystä yleisesti

Yritysvastuun oikeudellista ulottuvuutta leimaa pirstaleisuus ja epäselvyys.¹³³ Normipohja ei myöskään ole ainoastaan oikeudellinen. Lisäksi kuten aluvussa 3.1 ilmenee, yritysvastuuta koskeva sitova sääntely on tähän asti ollut enemmän teemoihin tai toimialoihin keskittynyttä kuin kokonaisvaltaista. Samanaikaisesti yritysten yhä

¹³¹ Urpilainen 2021 s. 1324.

¹³² Lautjärvi 2022 s. 113–114.

¹³³ Ristaniemi 2022 s. 40–41.

moninaisemmat sidosryhmät kohdistavat yritysvastuuseen normatiivisesti monenlaisia myös ei-oikeudellisia odotuksia. Tyypillisesti ne ajan myötä vakiintuvat ja muuttuvat vaatimuksiksi. Kyseessä on kehityskulku, jossa ensin ei-oikeudellisesti vaaditaan ja tehdään enemmän kuin laki velvoittaa, mikä johtaa yhteiskunnallisen keskustelun kautta oikeuspoliittiseen keskusteluun ja yritysvastuuta sääntelevän lainsäädännön tiukentumiseen. Ei-oikeudellisinakin normeina sidosryhmien odotuksilla on yrityksen toiminnan kannalta voimakas ohjausvaikutus. Lisäksi pehmeän sääntelyn (*soft law*) voitaneen nähdä sijoittuvan ei-oikeudellisen ja oikeudellisen normiston välimaastoon. *Siltalan* mukaan pehmeän sääntelyn käsite tulee kansainvälisestä oikeudesta. Sen taustalla saattaa olla tarve väistää sitovista sopimusasiakirjoista aiheutuvia poliittisia ongelmia. Pehmeän sääntelyn ja valtionsisäisen ohjeellisen suositusluonteisen viranomaissääntelyn oikeudellinen ongelma on niiden soveltamisalan kohteena olevien tahojen tavanomaisten oikeusturvakeinojen soveltumattomuus.¹³⁴

Guzman ja Meyer päätyvät esittämään neljä toisiaan täydentävää teoriaa sille, miksi valtiot käyttävät ei-sitovaa pehmeää sääntelyä.¹³⁵ Koordinoititeorian mukaan valtiot voivat käyttää pehmeää lainsäädäntöä yksinkertaisesti sopiakseen tavoitteen ja sen noudattamisen. Tappioiden välttämisen teorian mukaan kansainvälisen pakottavan sääntelyn rikkomuksista seuraavat sanktiot johtavat itse asiassa tehottomuuteen. Tämä tapahtuu, mikäli sanktioista aiheutuvat kustannukset ylittävät sen odotetun hyödyn, mikä rikkomusten estämisestä saadaan. Näin ollen pehmeän sääntelyn keinot antavat valtioille mahdollisuuden saada enemmän nettohyötyä kovan sääntelyn keinoihin verrattuna. Delegointiteorian mukaan pehmeä sääntely on tehokkaampaa salliessaan kovaa sääntelyä joustavammin muutoksia olosuhteiden muuttuessa. Yhteisen kansainvälisen oikeuden teorian mukaan kansainväliset instituutiot, kuten kansainväliset tuomioistuimet, antavat ei-sitovia tulkintoja sitoviin oikeudellisiin sääntöihin.¹³⁶ Teorian mukaan valtiot siirtävät pehmeää lainsäädäntövaltuutta ei-valtiollisille toimijoille kiertääkseen vaatimuksen, jonka mukaan valtion on annettava suostumuksensa ennen kuin lakisääteinen velvoite sitoo sitä. Kansainvälinen oikeus taas vaikuttaa kaikkiin valtioihin, joihin sovelletaan taustalla olevaa sääntöä, riippumatta siitä, ovatko ne antaneet suostumuksensa kansainväliselle

¹³⁴ Siltala 2010 s. 189–190.

¹³⁵ Guzman – Mayer 2010 s. 171–225.

¹³⁶ Siltalan mukaan myös kansainvälisten sopimusten ei-sitovat johdantolauseet, valtioiden antamat yhteiset julkilausumat ja muut oikeudellisesti ei-velvoittavat asiakirjat, kuten YK:n ihmisoikeuksien julistus, ovat esimerkkejä pehmeästä sääntelystä kansainvälisessä oikeudessa. Ks. Siltala 2010 s. 189–190.

tuomioistuimelle. Tutkijat selittävät ei-sitovaa sääntelyä näillä neljällä teorialla, joista kansainvälisen oikeuden teoria on keskeisin. Useista ei-sitovista kansainvälisistä sopimuksista ja instrumenteista aiheutuu oikeudellisia seurauksia rinnastuen esimerkiksi kansallisiin komiteamietintöihin (vrt. oikeuslähdeoppiteorian mukaiset heikosti velvoittavat ja sallitut oikeuslähteet). Kansainvälinen oikeus ja ei-sitova sääntely nähdään tehokkaina keinoina valtioiden välisen yhteistyön syventämiseksi.

Hernández toteaa pehmeän sääntelyn ilmentyvän standardeina, sitoumuksina, julistuksina, politiikkaohjeistuksina, toimintatapaohjeina ja muina ei-sitovina instrumentteina.¹³⁷ Vaikka kyse ei ole sitovasta sääntelystä – ja siten termi *soft law* saattaa olla jopa harhaanjohtava – *Hernández* näkee pehmeän sääntelyn merkityksen hajautetun kansainvälisen oikeuden järjestelmässä olevan se, että se osaltaan kontribuoi sitovan kovan sääntelyn kehittämiseksi. Pehmeässä sääntelyssä on samanaikaisesti kyse *Guzmanin ja Meyerin* edellä esittämällä tavalla vaikeiden asioiden edistämisen mahdollisuudesta ilman varsinaisia sitoumuksia ja ohjausvaikutuksesta kohti sitovaa sääntelyä. Pehmeää sääntelyä on käytetty erityisesti ympäristöasioista sovittaessa. Niiden kohdalla on konkretisoitunut myös pehmeän sääntelyn johtaminen kovaan sääntelyyn.¹³⁸ Verotuksen alalla tästä esimerkkinä on BEPS-hanke, jota *Urpilainen* luonnehtii olennaiseksi paradigmanmuutokseksi tai sääntelyalan modernisointiprojektiksi.¹³⁹ Pehmeänä sääntelynä alkanut hanke on johtanut useisiin EU-direktiiveihin ja kansalliseen sääntelytulvaan. Tämä koskee erityisesti kansainvälistä yritysverotusta, jota koskevasta kansallisesta pakottavasta sääntelystä voidaan mainita lainsäädäntömuutokset väliyhteisölakiin (1217/1994) ja elinkeinoverolain (360/1968) korkovähennysrajoituksiin sekä kokonaan uudesta lainsäädännöstä koskien lakia eräiden rajat ylittävien hybridijärjestelyjen verotuksesta (1567/2019), lakia raportoitavista järjestelyistä verotuksen alalla (1559/2019) sekä lakia kansainvälisten veroriitojen ratkaisumenettelystä (530/2019).

Yritysvastuun normipohjan kannalta tarkasteltuna kansainväliset pehmeän sääntelyn suositukset ovat vain ei-sitovia heikkoja tai sallittuja oikeuslähteitä, mutta niiden ohjausvaikutus voi silti olla merkittävä. Vahvimmin yritysten yhteiskuntavastuuta maailmanlaajuisesti ohjaava kehikko on vuonna 2015 YK:n jäsenvaltioiden välillä sovitut kestävän

¹³⁷ Hernández 2019 s. 55.

¹³⁸ Hernández 2019 s. 505–506.

¹³⁹ Urpilainen 2021 s. 1313.

kehityksen keskinäisriippuvaiset tavoitteet (*Sustainable Development Goals*, SDG:t).¹⁴⁰ Yritysten kannalta näillä 17 tavoitteella ei ole suoraa oikeudellista velvoittavuutta.^{141 142} Normatiivisesti kestävä kehityksen tavoitteet muodostavat kuitenkin merkityksellisen pehmeän sääntelyn kaltaisen kokonaisuuden. Euroopan neuvosto on vahvistanut unionin ja jäsenvaltioiden sitoutuneen niiden täytäntöönpanoon. Tavoitteisiin esimerkiksi viitataan EU:n asetuksessa kestävä sijoittamista koskien. Verovastuullisuuden ja verovastuullisuusraportoinnin kannalta erittäin merkittävää on se, että YK:n kestävä kehityksen tavoitteiden saavuttamisen kannalta yritysten veronmaksulla tunnustetaan olevan keskeinen rooli. YK:n mukaan verotus on tehokas työkalu kestävä kehityksen tavoitteiden edistämiseksi.¹⁴³ Myös OECD:n toimintaohjeissa¹⁴⁴ verotuksen osalta todetaan, että yritysten tulisi osallistua julkisen talouden rahoittamiseen maksamalla veronsa ajoissa ja asianmukaisesti. Lisäksi *World Economic Forumin* (WEF) *Stakeholder Capitalism Metrics*¹⁴⁵ sisältää veronmaksua koskevia mittareita. Vaikka yritysverotus ja verotuksen läpinäkyvyys nähdään erittäin tärkeinä valtioiden ja yritysten kunnianhimoisten vastuullisuustavoitteiden mahdollistajina, verovastuullisuutta koskevia tavoitteita on kuitenkin leimallisesti edistetty pääosin tällaisin pehmeän sääntelyn keinoin.

Keskeisin yritys vastuun yleisnormien oikeudellistumiskehitystä käsittelevä EU-tason hanke koskee kestävä hallintotavan (*sustainable corporate governance*) säädöspakettia. Tämä kokonaisuus liittyy yritysten hallintotapaan ja pyrkii erityisesti pitkän aikavälin kestävä arvonluomiseen sisältäen pyrkimyksiä sitovan sääntelyn lisäämiseksi. *Euroopan komissio* on antanut ehdotuksen Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiiviksi yritysten kestävä toimintaa koskevasta huolellisuusvelvoitteesta.¹⁴⁶ Yritysvastuudirektiiviehdotus (*Corporate Sustainability Due Diligence Directive*, CSDDD) sisältää yleisen huolellisuusvelvoitteen, ja sen tavoitteena on ihmisoikeuksien kunnioittaminen ja ympäristönsuojelun edistäminen sekä unionissa toimivien yritysten tasavertaisen kilpailukentän mahdollistaminen. Direktiiviesityksen keskeinen sisältö liittyy yritysten kansainvälisiin toimitusketjuihin ja yritysten velvollisuuksiin ehkäistä, tunnistaa, ratkaista ja kantaa

¹⁴⁰ The United Nations: *Sustainable Development Goals 2015*.

¹⁴¹ Suomen säädöskokoelman mukaan kyseessä ei ole Suomen valtion vieraiden valtioiden ja kansainvälisten järjestöjen kanssa virallisesti solmima valtiosopimus. Ks. Finlex: Valtiosopimukset.

¹⁴² Ulkoministeriö kuvaa kestävä kehityksen tavoitteita yhteiskuntasitoumuksena. Ks. Ulkoministeriö: Agenda 2030 – kestävä kehityksen tavoitteet.

¹⁴³ The United Nations: *Taxation and the SDGs*.

¹⁴⁴ OECD: *Guidelines for Multinational Enterprises on Responsible Business Conduct XI. Taxation*.

¹⁴⁵ World Economic Forum: *Stakeholder Capitalism Metrics*.

¹⁴⁶ KOM(2022) 71 lopullinen.

vastuuta toimitusketjunsä haitallisista vastuullisuusvaikutuksista. *Komission* mukaan yritysten vapaaehtoiset toimet eivät ole olleet riittäviä haitallisten ihmisoikeus- ja ympäristövaikutusten osalta. Tätä lainsäädäntökehitystä tukien *Salminen ja Rajavuori* näkevät, että kestävyystarkastelun (*'sustainability agency'*) konseptissa ulkoishaittoja ei olla lainsäädännöllisesti riittävästi vähennetty.¹⁴⁷ Taloudellisella hyödyllä (*'economic agency'*) on ollut laissa dominanssi. Lainsäädännön tulee jatkossa vahvemmin toimia sopeutusmekanismienä ja sisältää kestävyystavoitteita. Direktiiviehdotuksessa ei kuitenkaan ole mainintaa verovastuullisuudesta.

Salminen ja Rajavuori näkevät yritys vastuulakien logiikan olevan kansallisina instrumentteina selkeä pyrkimyksenään saada yritykset tunnistamaan ja hallinnoimaan ylikansallisten arvoketjunsä ihmisoikeus-, ympäristö- ja muita riskejä.¹⁴⁸ Näissä laeissa voi kansallisesti kuitenkin olla merkittäviä eroja säädöspohjan, aineellisen ja henkilöllisen soveltamisalan, arvoketjun määritelmien sekä selonotto- ja tiedonantovelvollisuuden sisällön osalta. Tämä aiheuttaa haasteita lakien vertailtavuuden kannalta ja voi ohjata yrityksiä tarkastelemaan arvoketjujaan hyvin eri tavoin. Lisäksi johtoyrityksen johdon henkilökohtaiseen oikeusturvaan saattaa kohdistua ennakoimattomuutta.¹⁴⁹

Yritysvastuudirektiivillä on toteutuessaan merkittäviä muutosvaikutuksia nykyiseen oikeustilaan, ja se merkitsisi merkittäviä lainsäädännöllisiä velvoitteita soveltamisalan piiriin kuuluville yrityksille. Toisaalta uudella sääntelyllä tavoitellaan myös eri jäsenvaltioiden kansallisesta sääntelystä aiheutuvan sääntelykentän pirstaloitumisen selkeyttämistä. Direktiivin soveltamisalan piiriin kuuluisivat kaikki Euroopan unionissa jäsenvaltioiden lainsäädännön mukaan perustetut yritykset, joilla on keskimäärin yli 500 työntekijää ja maailmanlaajuinen nettoliikevaihto yli 150 miljoonaa euroa edellisellä tilintarkastetulla tilikaudella. Lisäksi on esitetty toimialakohtaisia viitearvoja, jotka ovat näitäkin huomattavasti alempia. Elinkeinoelämän keskusliitto (EK) on todennut direktiivillä olevan toteutuessaan merkittäviä kansallisia vaikutuksia yritysten hallinnointiin ja

¹⁴⁷ Salminen – Rajavuori 2021 s. 322, 329–330.

¹⁴⁸ Salminen – Rajavuori 2019 s. 399.

¹⁴⁹ Keskeinen oikeudellinen elementti on tässä johtoyrityksille asetettu niiden koko arvoketjua koskeva laaja huolellisuusvelvoite, joka toimisi huolellisesti täytettynä myös vastuunrajoitteena. Ks. Salminen – Rajavuori 2019 s. 414.

johtamiseen (*corporate governance*).¹⁵⁰ ¹⁵¹ Työ- ja elinkeinoministeriö on nostanut esille kansallisen yritys vastuulain haasteita kansainvälisten vastuullisuusstandardien ja kansallisen suomalaisen lainsäädännön tarkkarajaisuusvaatimuksen välillä.¹⁵² Nämä haasteet kytkeytyvät myös yksityisoikeudellisiin ja vahingonkorvausvastuun määrittelemiseen liittyviin kysymyksiin.¹⁵³

Yritysvastuulainsäädäntöön niin EU-tasoisena kuin kansallisesti toteutettavana sääntelynä liittyy useita sääntelyteknisiä kysymyksiä. Kansallisesti on esimerkiksi päätettävä, toteutetaanko mahdollisen yritys vastuudirektiivin täytäntöönpano uudella erityisellä yritys vastuulailla, vai tehdäänkö muutokset nykyiseen osakeyhtiölakiin ja muihin vaikutusenalaisiin lakeihin. Myös lainsäädännön arviointineuvosto on kiinnittänyt tähän huomiota työ- ja elinkeinoministeriölle antamassaan lausunnossa valtioneuvoston kirjelmästä ja jatkokirjelmästä liittyen direktiiviehdotukseen.¹⁵⁴ ¹⁵⁵ Lausunto painottaa sääntelykokonaisuuden ymmärrettävyyttä direktiiviehdotuksen ollessa yleissäädös suhteessa esimerkiksi kestävyysraportointia koskevaan erityissäädökseen ja Euroopan vihreän kehityksen ohjelmaan sisältyviin sektorikohtaisiin säädöksiin.¹⁵⁶ Lausunnossa kiitetään kirjelmiä Suomen kannalta olennaisten asioiden ja keskeisten ehdotusten selkeästä kuvaamisesta ja keskeisten vaikutusten käsittelystä. Siinä kuitenkin myös todetaan, että direktiivillä ratkottavia konkreettisia ongelmia olisi voitu lyhyesti kuvata ja taloudellisia vaikutuksia avata tarkemmin. Myös direktiivin velvoitteiden yhteyttä yritysten itsesääntelykeinoihin ja kansallisen liikkumavaran käyttöön tulisi kuvata. Huoli monimutkaisuudesta ja hallinnollisen taakan kasvusta ilmenee.

¹⁵⁰ Elinkeinoelämän keskusliitto 2022: Vastuullisuuden EU-sääntely etenee – mihin pk-yritysten on varauduttava?

¹⁵¹ Ks. myös valtioneuvoston U-kirjelmä U 35/2022 vp luku 9, jossa valtioneuvosto esittää kantanaan Marinin hallituksen hallitusohjelman mukaisesti Suomen suhtautuvan myönteisesti EU-tasolla säädettävään yritys vastuuseen. Yhteiskunnallisten odotusten myötä lainsäätämisprosessissa ollaan siis säätämässä yhä enemmän myös yritys vastuuseen kohdistuvia oikeudellisia normeja.

¹⁵² Työ- ja elinkeinoministeriö: Arviomuistio asianmukaisen huolellisuuden veloitteesta. Kansallisen yritys vastuulain arviointia.

¹⁵³ Kansallisessa lainsäädännössä vahingonkorvauslainsäädäntö perustuu syy-yhteyteen, kun taas kansainvälisten vastuullisuusohjeiden mukaan yritys voi joutua korvaus vastuuseen myös myötävaikuttamalla toimitusketjussa tapahtuviin haitallisiin vaikutuksiin esimerkiksi ihmisille tai ympäristölle.

¹⁵⁴ Lainsäädännön arviointineuvoston lausunto VN/3949/2023-VNK-2.

¹⁵⁵ Valtioneuvoston U-kirjelmän U 35/2022 vp jatkokirjelmään liittyvässä perusmuistiossa (EU/965/2022-TEM-7), s. 3, nostetaan edelleen esille kansallinen huoli koskien direktiiviehdotukseen liittyviä siviilioikeudellisia vastuukysymyksiä ja vahingonkorvausta koskevia säännöksiä.

¹⁵⁶ Nämä koskevat esimerkiksi akkuja, metsäkadon torjuntaa, kestäviä tuotteita ja pakkotyön torjuntaa.

3.2.2 Itsesääntely ja hyvä hallintotapa

Työ- ja elinkeinoministeriön julkaisussa (2010) itsesääntelyä kuvataan erilaisiksi käytännöiksi, yhteisiksi säännöiksi ja ohjeiksi, käytännesäännöiksi tai vapaaehtoisiksi sopimuksiksi.¹⁵⁷ Ne ovat talouden ja yhteiskunnan eri toimijoiden vapaaehtoisesti vahvistamia toimintaansa ohjaavia sääntöjä, joita valvotaan ja tarvittaessa sanktioidaan. Itsesääntelyn tavoitteena on toiminnan ja laadun jatkuva parantaminen sidosryhmien tarpeet huomioiden. Itsesääntelyllä tuotettavia ja siinä hyödynnettäviä työkaluja ovat esimerkiksi laatu-standardit, sertifiointimenetelmät, menettelytapaohjeet ja vakioehdot. EU-asetus 1221/2009 sääntelee organisaatioiden vapaaehtoisesta osallistumisesta yhteisön ympäristöasioiden hallinta- ja auditointijärjestelmään. Keskeisiä kansainvälisiä standardeja ovat ISO 14001-ympäristöstandardi ja ISO 50001 -energianhallintastandardi sekä yritys vastuun organisointia käsittelevä ISO 26000 -standardi. Myös vaatimustenmukaisuuden (*compliance*) hallintajärjestelmästä on olemassa standardi (ISO 37301). Keskeisiä sertifikaatteja ovat kestävän metsänhoidon FSC-sertifikaatti, EU-ympäristömerkki ja tuoteturvallisuutta koskeva CE-merkintä sekä vähittäiskauppaa ohjaava Reilun kaupan merkki. Verovastuullisuutta näissä standardeissa tai sertifikaateissa ei kateta.

Yritysten itsesääntely nojautuu monelta osin kansainvälisten instituutioiden, kuten YK:n ja OECD:n, suosituksiin ja yleissopimusten periaatteisiin sekä yritystoimijoiden itsensä aloitteesta ja toimesta tehtyyn itsesääntelyyn, joka voi olla vahvastikin ohjaavaa. Ne edustavat pehmeän sääntelyn kehikkoa.¹⁵⁸ Näin ollen YK:n kestävän kehityksen tavoitteet, *Global Compact* -aloite, *Principles for Responsible Investment* -periaatteet (PRI), ihmisoikeuksia koskeva yleismaailmallinen julistus, työelämän sääntelyä koskevat periaatteet, ympäristöä koskevat julistukset ja korruptionvastaisuus ovat kaikki osaltaan ohjaamassa yritysten itsesääntelyllistä toimintaa. Vastaavasti OECD:n ohjeet liittyvät toimintaohjeiden periaatteiden soveltamiseen ja asianmukaisen huolellisuuden toteuttamiseen.

Yritysten yhteiskuntavastuullisuus (*corporate social responsibility*, CSR) on myös yksi itsesääntelyn muoto. Toisaalta vaarana on se, että yritykset käyttävät sitä imagonrakennuksessaan.¹⁵⁹ Tämä puolestaan vertautuu viherpesuun (ks. alaluku 4.2) ja osoittaa ilmiön monimutkaisuuden etiikan, itsesääntelyn ja vaatimustenmukaisuuden ristiaallokossa.

¹⁵⁷ Työ- ja elinkeinoministeriö 2010: Itsesääntely ja yhteiskuntavastuu.

¹⁵⁸ Ks. Mäenpää 2011 s. 47 ja Liappis – Pentikäinen – Vanhala 2019 s. 43.

¹⁵⁹ Moon 2007 s. 297.

Moonin mukaan kuluvaan vuosituhannen alussa CSR:n ajureina toimivat markkinointi, yhteiskuntaan ja politiikkaan liittyneet toimet sekä silloinen megatrendi globalisaatio.¹⁶⁰ Sitten CSR on kehittynyt yhä enemmän etiikan ja vaatimustenmukaisuuden alueille huomioiden ympäristöarvot ja markkinoiden vastuullisuuden. Yritysvastuu maksaa itseään takaisin. Siitä on myös tullut liiketoiminnan edellytys kasvaneen sidosryhmäpaineen myötä. *Moonin* toteaa siitä, että CSR ja kestävä kehitys ovat konsepteina ”sisäisesti monimutkaisia” vaatien moninaista tasapainottelua erilaisten vastuiden ja sidosryhmien suuntaan, on yhä validi.¹⁶¹ CSR on myös olennaisesti kiistanalainen konsepti, tilannesidonnainen ja merkittävän dynaaminen.¹⁶²

Oikeudellisten normien kannalta tärkeämpää on se, että yritys ei tee pahaa, kun taas pyrkimys tehdä hyvää on enemmän yhteiskunnallinen normi.¹⁶³ Itsesääntely on yksi tällainen merkitykseltään kasvava yritysvastuuta koskeva normilähde, jonka voidaan osaltaan nähdä vaikuttavan myös yrityksen vastuullisiin verokäytänteisiin. *Siltalan* mukaan ”oikeudellisen itsesääntelyn merkitys tuomarin tai muun lainsoveltajan oikeudellista ratkaisuharkintaa ohjaavana oikeuslähteenä perustuu lainsäätäjän joko nimenomaiseen tai vähintäänkin hiljaiseen hyväksyntään”.¹⁶⁴ Normihierarkiassa itsesääntely on oikeuslähteenä toissijaista, tavanomaiseen oikeuteen rinnastuvaa ja lainsäädäntöä täydentävää. Kyse on yhteisöllisestä, ei institutionaalisesta oikeudesta. Itsesääntelyssä osin etiikkaan liittyvä kysymys ei myöskään välttämättä ole kovin tarkkarajainen.

Yritysten itsesääntely on normatiivista, vaikka se ei välttämättä ole oikeudellista.¹⁶⁵ *Siltala* pitää itseään yhteiskunnallista legitimitteettia myös ongelmallisena.¹⁶⁶ Tämän hän perustelee etenkin mahdollisilla intressiristiriidoilla. Ohjeistoina yritykset käyttävät toimintatapasääntöjä (*code of conduct*, CoC) ja toimitusketjuihin kohdistuvia vastaavan kaltaisia toimintaohjeita (*supplier code of conduct*). Ne liitetään yrityksen arvoihin ja toiminnan tarkoitukseen ja toimivat vahvoina sisäisinä ohjeistuksina. Niiden avulla voidaan kaupallisten sopimusten keinoin solmia liikekumppaneita myös yksityisoikeudellisesti velvoittavia toimintatapoja. Suomessa osakeyhtiölakiin läheisesti liittyvänä

¹⁶⁰ Moon 2007 s. 300–302.

¹⁶¹ Moon 2007 s. 297.

¹⁶² Moon 2007 s. 304.

¹⁶³ Ristaniemi 2022 s. 47.

¹⁶⁴ Siltala 2010 s. 186.

¹⁶⁵ Ristaniemi 2022 s. 69.

¹⁶⁶ Siltala 2010 s. 186.

itsesääntelyllisenä ohjeistona voidaan mainita Arvopaperimarkkinayhdistyksen hallinnointikoodi¹⁶⁷ (*corporate governance code*). Vastuullisuusasiat eivät kuitenkaan tälläkään hetkellä käytännössä lainkaan sisälly hallinnointikoodiin. Verovastuullisuutta ei koodissa mainita. Vastuullisuusasioiden puuttuminen on hämmäntävää, mutta on oletettavaa, että asia muuttuu koodin tulevissa päivityksissä.

Hyvälle hallintotavalle ei ole olemassa yksiselitteistä määritelmää.¹⁶⁸ Sitä lähestytään eri ohjeistuksissa aihepiireittäin. Hyvään hallintotapaan kuuluvia asioita ovat ainakin hallituksen riippumattomuus ja moninaisuus, johdon palkitseminen, vastuullinen veronmaksu sekä korruption ja lahjonnan estäminen. Hyvä hallintotapa ja taloudellinen vastuu muodostavat yrityksessä kokonaisuuden, jolla hahmotetaan yrityksen toiminnan vaikutukset sidosryhmiin. Niissä yhdistyvät yrityksen voitontuottamisen ja vastuullisen liiketoiminnan vaatimukset. *Fisher ja Lovell* liittävät *corporate governancen* yhdeksi eettisen liiketoiminnan peruselementiksi.¹⁶⁹ Vastaavasti sen puutteet ovat aikojen saatossa johtaneet lukuisiin väärinkäytöksiin ja yritysskandaaleihin.¹⁷⁰

Ilmonen tarkastelee poliittisen toimintaympäristön ja sääntelypainoiden muutosta *corporate governancen* näkökulmasta.¹⁷¹ Niin sidosryhmäteoria kuin osakkeenomistajien etua korostava *shareholder primacy* -teoria nähdään riittämättöminä selittämään meneillään olevia kehityskulkuja. Ei ole selvää, että yrityksen toiminnan tarkoituksen kytkeminen yhteisen hyvän tavoittelemiseksi tarjoaa riittävästi normatiivista ohjausta *corporate governancen* kannalta.¹⁷² Sen sijaan eri sidosryhmien tavoitteiden pohtiminen suhteessa yritykseen ja sen rakenteeseen, joka mahdollistaa tavoitteiden tavoittelemisen, on hyödyllistä. Nämä sidosryhmät pystyvät *corporate governancea* hyödyntämällä ajamaan omia intressejään aiempaa tehokkaammin. Näin ollen yrityksetkin ovat muutoksessa. Oikeudellisina seurauksina poliittisen ympäristön muutoksesta ovat edellä käsitellyt vahingonkorvausvelvollisuuden mahdollinen laajentuminen, koko arvoketjua koskeva vastuunkanto sekä kasvavat vaatimukset tiedon julkistuksille, mistä verovastuullisuusraportointi on yksi ilmentymä. *Ilmonen* yhdistää tämän koko yritystoiminnan tarkoituksen uudelleenmäärittämiseen. Velvollisuuksia ja vastuita ei voi erottaa toisistaan esimerkiksi

¹⁶⁷ Arvopaperimarkkinayhdistys ry: Hallinnointikoodi – Corporate Governance 2020.

¹⁶⁸ Liappis – Pentikäinen – Vanhala 2019 s. 73.

¹⁶⁹ Fisher – Lowell 2009 s. 42.

¹⁷⁰ Fisher – Lowell 2009 s. 301–302.

¹⁷¹ Ilmonen 2021 s. 817–852.

¹⁷² Ilmonen 2021 s. 850.

eriyttämällä ne erillisiin yhtiöihin tai raportoitaviksi eri lainkäyttöalueilla.¹⁷³ Viimeksi mainittua voidaan nähdä ilmentävän vaatimus monikansallisten yhtiöiden maakohtaisesta veroraportoinnista.

Veroasioiden merkitystä hyvän hallintotavan konseptissa havainnollistaa *The B Teamin* yhdessä *Tax Executives Council of the Conference Boardin* ja *European Business Tax Forumin* (EBTF) kanssa laatimat veroja koskevan hallintomallin hyvät käytänteet.¹⁷⁴ Kyseisen asiakirjan sivulla neljä on kiinnostava lausuma Yhdistyneen kuningaskunnan veroviranomaisen toimesta. Siinä todetaan, että yksi liiketoiminnan tehtävä on lisätä suuren yleisön, toisin sanoen laajojen sidosryhmien, ymmärrystä siitä, mitä hyvä verojen hallintotapa tarkoittaa ja miksi se on tärkeää. Käytännössä siinä kehoitetaan yrityksiä yksinkertaistamaan ja sanallistamaan usein monimutkaista ja kvantitatiivista veroista raportointiaan. Ja juuri tästä kvalitatiivisesta sanallistamisesta verovastuullisuudessa on myös kyse. Yhtä lailla kiinnostava on asiakirjan sivulla viisi esitetty tilintarkastusyhteisön (PwC) näkemys siitä, että yrityksen heikko hallintotapa on huonolaatuisen raportoinnin ja maakoh-
taisen verosuunnittelun ohella yksi yrityksen luottoratingiin haitallisesti vaikuttava tekijä.

3.2.3 Asianmukaisen huolellisuuden vaatimus

Asianmukaisen huolellisuuden (*due diligence*) käsite on tärkeä yritystoiminnan vastuullisuuden normatiivisen kokonaisuuden ei-oikeudellinen yläkäsite.¹⁷⁵ Käsite on syntynyt kansainvälisessä pehmeässä sääntelyssä, mutta osana yritysvastuun oikeudellistumisketjystä sillä on merkittävä rooli esimerkiksi sitovan yritysvastuulainsäädännön sisällössä. Viimeisen vuosikymmenen aikana asianmukainen huolellisuus on kehittynyt nopeasti kohti sitovaa yritysvastuulainsäädäntöä. EU:n tasolla asianmukainen huolellisuusvelvoite tulee sitovasti sovellettavaksi kuitenkin todennäköisesti vasta useamman vuoden päästä.¹⁷⁶ Samanaikaisesti merkittävää on se, että ripeästi kehittyneen yritysvastuusäätelyn, etenevän ilmastonmuutoksen ja luontokadon sekä sijoittajien ja kuluttajien kasvavien vaatimusten perusteella lainsäädäntökehitys todennäköisesti kiihtyy edelleen, minkä lisäksi on odotettavissa, että jo lähitulevaisuudessa merkittävä osa suuryrityksistä on

¹⁷³ Ilmonen 2021 s. 850–851.

¹⁷⁴ The B Team – TECCB – EBTF: *Best Practices for Good Tax Governance*.

¹⁷⁵ Ristaniemi 2022 s. 43.

¹⁷⁶ Hänninen 2022 s. 730.

yleisen huolellisuusvelvoitteen alaisia joko suoraan yritykseen soveltuvan sääntelyn tai sen sopimuskumppanien vaatimusten takia.¹⁷⁷

OECD määrittelee asianmukaisen huolellisuuden tarkoittavan yritysten toteuttamaa prosessia tunnistaakseen, ehkäistäkseen ja lieventääkseen todellisia ja mahdollisia haitallisia vaikutuksia omissa toiminnoissaan, toimitusketjussaan ja muissa liiketoimintasuhteissaan sekä selvittääkseen, miten niihin puututaan. Huolellisuusperiaatteen noudattaminen ei siten rajoitu ainoastaan kieltoihin vaan edellyttää yritykseltä aktiivista toimintaa. *OECD* on antanut asianmukaisen huolellisuuden ohjeet vastuulliseen liiketoimintaan. Näiden ohjeiden soveltamisala on hieman suppeampi kuin *OECD:n* toimintaohjeet monikansallisille yrityksille vastuulliseen liiketoimintaan. Esimerkiksi verovastuullisuus (eikä verotus) ole mukana asianmukaisen huolellisuuden ohjeissa, jotka kattavat ihmisoikeuksiin, työhön ja työelämän suhteisiin, ympäristöön, lahjonnan, lahjusvaatimusten ja kiristyksen torjuntaan, kuluttajansuojaan sekä yritystoimintaa koskevien tietojen ilmoittamiseen liittyvät aihepiirit.¹⁷⁸ Yritysten osalta soveltamisala on kuitenkin laaja, koska se kattaa kaikki *OECD:n* toimintaohjeisiin sitoutuneissa maissa toimivat monikansalliset yritykset niiden omistusrakenteesta, koosta tai toimialasta riippumatta ja näiden soveltamisalan piiriin kuuluvien yritysten kaikenlaiset liiketoimintasuhteet.

OECD on julkistanut periaatteesta kuusivaiheisen prosessimallin.¹⁷⁹ Prosessimallin kaksi ensimmäistä vaihetta ovat vastuullisen liiketoiminnan sisällyttäminen osaksi yrityksen käytäntöjä ja hallintajärjestelmiä sekä yrityksen toiminnassa, toimitusketjuissa ja liiketoimintasuhteissa esiintyvien haitallisten vaikutusten tunnistaminen ja arvioiminen. Näitä vaiheita seuraavat haitallisten vaikutusten pysäyttäminen, ehkäiseminen tai lievittäminen ja toteutuksen ja tulosten seuranta. Kahdessa viimeisessä vaiheessa yrityksen tulee tiedottaa, miten se puuttuu tunnistamiinsa haitallisiin vaikutuksiin, ja huolehtia korjaustoimenpiteistä itse tai yhteistyössä sidosryhmiensä kanssa. Myös *Euroopan komission* yhteiskuntavastuustrategiassa painotetaan sen seikan tärkeyttä, että yrityksillä tulisi olla ”prosessi, jolla integroidaan yhteiskuntaan, ympäristöön, ihmisoikeuksiin, eettisiin

¹⁷⁷ Hänninen 2022 s. 733–734.

¹⁷⁸ OECD: *Due Diligence Guidance for Responsible Business Conduct*, s. 10.

¹⁷⁹ OECD: *Due Diligence Guidance for Responsible Business Conduct*, s. 21.

kysymyksiin ja kuluttaja-asioihin liittyvät näkökohdat niiden liiketoimintaan ja ydinstrategiaan tiiviissä yhteistyössä yrityksen sidosryhmien kanssa”.¹⁸⁰

Hännisen mukaan siihen, että sitovaa sääntelyä kirjoitetaan pehmeän sääntelyn perinteestä tullen yhä avoimempaan muotoon, sisältyy haasteita ja kysymysmerkkejä.¹⁸¹ Tämä johtanee siihen, että asianmukaisen huolellisuuden standardit määrittyvät markkinakäytäntöjen perusteella. Tällöin jo nyt vapaaehtoisesti laajalti noudatettava asianmukaisen huolellisuuden periaate saattaa nostaa yrityksiltä edellytettävän huolellisuuden tasoa, mutta on myös mahdollista, että tilannekohtaisuuden ja olosuhteet huomioiva sääntely rajoittaa sääntelyn tehoa. *Hänninen* näkee vaarana asianmukaisen huolellisuusvelvoitteen jäämisen liian avoimeksi, soveltamisalaltaan rajatuksi ja sanktioiltaan kevyeksi. Tällöin se voi jopa kääntyä alkuperäisen tarkoituksensa vastaiseksi ja muodostua vastuuvapausperusteeksi huolellisuutta näennäisesti harjoittaville yrityksille.¹⁸²

3.2.4 Vaatimustenmukaisuus

Yrityksen oikeudelliseen riskiin ja maineriskiin merkittävästi vaikuttava yritysvastuun osa on myös yrityksen toiminnan vaatimustenmukaisuus (*compliance*) lakeja, asetuksia, sääntöjä ja määräyksiä kohtaan. Se tarkoittaa yksinkertaistettuna soveltuvien lakien ja muiden sitovien vaatimusten noudattamista ja liittyy siten enemmän oikeudellisiin kuin ei-oikeudellisiin normeihin. *Compliance* liitetään kuitenkin yhä useammin myös eettisyyteen ja moraalisiin vaatimuksiin.¹⁸³ Yritysten vaatimustenmukaisuustyö onkin yhä laajalaisempaa ja kattaa myös edellä kuvattuja ei-oikeudellisia itsesääntelyn (toimintatapa-periaatteet ja -säännöt) ja hyvän hallintotavan sekä sidosryhmien asettamia moraalisia ja eettisiä vaatimuksia. Yksi tapa ilmaista asia on puhua yhteiskunnan luomien pelisääntöjen noudattamisesta.

Vaatimustenmukaisuus on tärkeää kytkeä osaksi yhtiön arvoja, strategiaa ja johtamisjärjestelmää.¹⁸⁴ Osakeyhtiölain huolellisuusvelvoite ilmentää yrityksen hallituksen tehtäviä ja vastuuta *compliance* järjestämisessä. *Compliance*-toiminnon tulee olla riippumaton

¹⁸⁰ KOM(2011) 681 lopullinen (Yritysten yhteiskuntavastuuta koskeva uudistettu EU:n strategia vuosiksi 2011–2014) s. 7.

¹⁸¹ Hänninen 2022 s. 736.

¹⁸² Vastaavanlainen ilmiö on havaittu raportointivelvoitteiden yhteydessä, joskin sillä erotuksella, ettei raportointivelvoitteita asettavien lakien nojalla yrityksillä ole muutoinkaan toimintavelvoitteita itse raportoinnin lisäksi (vrt. yritysvastuulainsäädäntö, joka asettaisi tällaisia velvoitteita).

¹⁸³ Ratsula 2016 luku 1.1.

¹⁸⁴ Nieminen 2020: Compliance strategisena työkaluna.

organisaation muusta toiminnasta. Vaatimustenmukaisuus on kuitenkin monitahoinen käsite, koska se ei mustavalkoisesti aseta velvoitteita vain pakottavan lainsäädännön noudattamiseksi. Hyvän esimerkin tästä tarjoaa *Euroopan komission* epävirallisen taustamuistion linjaukset verotusta koskevasta vaatimustenmukaisuudesta (*tax compliance*) suhteessa EU:n taksonomiaregulaation vähimmäistason suojatoimiin.¹⁸⁵ Vaikka veroja ei mainittaisi kansallisessa yritys vastuulainsäädännössä tai yritys vastuuraportointia koskevassa lainsäädännössä, yritys saattaa silti olla velvoitettu toimimaan vaatimustenmukaisesti suhteessa OECD:n monikansallisia yhtiöitä koskevaan ohjeistukseen. Verotuksen osalta tämä ohjeistus puolestaan on hyvinkin vaativa, mikä ilmentää pehmeän sääntelyn merkitystä ja siihen sisältyvää velvoittavuutta.

Compliance on käsitteenä laajasti käytössä esimerkiksi standardeissa. GRI 207 -standardi tarjoaa tästä esimerkin.¹⁸⁶ Veroasioiden vaatimustenmukaisuus (*tax compliance*) esiintyy standardissa koskien verojen välttelyä ja kohdan 207-1 ohjeistuksessa koskien sen suhdetta yrityksen liiketoimintaan ja eettisiin, sosiaalisiin ja kestävään kehitykseen liittyviin odotuksiin. Regulaatiivinen *compliance* esiintyy kohdan 207-1 vaatimuksena kuvata yrityksen lähestymistapa suhteessa kyseiseen vaatimustenmukaisuuden alueeseen. Kohtaan 207-2 sisältyy useita viittauksia *complianceen* liittyen yrityksen vastuunkantokysymyksiin, veroasioiden hallintomalliin ja kontrollijärjestelmiin ja vaatimustenmukaisuuden seurantaan sekä *compliance*-riskeihin liittyen yrityksen verotukselliseen asemaan, lainsäädännön muutoksiin tai mahdollisiin aggressiivisiin verokäytänteisiin. Kohtaan 207-3 liittyvät yhteistyössä tehdyt vaatimustenmukaisuutta koskevat sopimukset veroviranomaisten kanssa. Standardin alla nämä maininnat ovat nyt osa pehmeää sääntelyä, mutta tilanteessa, jossa osana yritys vastuuraportointia standardi myöhemmin omaksuttaisiin joko sellaisenaan tai pienin mukautuksin osaksi sitovia eurooppalaisia kestävyysraportointistandardeja, myös tällaisista *compliance*-vaatimuksista tulisi suoraan velvoittavaa sääntelyä. Tätä tarkastellaan tarkemmin luvussa 4.

Vaatimuksenmukaisuutta koskevan arvioinnin lähtökohtana tulisi olla riskiperusteisuus. Yrityksen riskeihin vaikuttavat merkittävästi esimerkiksi sen toimiala, koko ja toiminnan laajuus, maantieteelliset sijainnit ja asiakaskunta. Arvioinnin keskiössä ovat usein yrityksen politiikat, prosessit ja lopputulokset, ja vaatimustenmukaisuus linkittyy siten

¹⁸⁵ Euroopan komissio: *Platform on Sustainable Finance – Final Report on Minimum Safeguards October 2022*, s. 12, 14, 22, 49–51.

¹⁸⁶ GRI 207: Tax 2019 -standardi, s. 4, 6, 7–8, 9.

yrittäjien laajempaan riskienhallintajärjestelmään. Riskikartoituksessa tärkeää olisi tunnistaa se pakottava sääntely ja ne vapaaehtoisuuteen perustuvat ohjeistukset, joita yrityksen täytyy, ja toisaalta, joita se vapaaehtoisuuden perusteella haluaa noudattaa. Riippumatta siitä, onko esimerkiksi verotusasioiden käsitteleminen yritysvastuulainsäädännön tai yritysvastuuraportointia koskevan lainsäädännön puitteissa pakottavaa, puutteet vaatimustenmukaisuudessa suhteessa yrityksen veroja koskevaan hallintajärjestelmään saatavat käytännössä johtaa myös aineellisen verolainsäädännön rikkomiseen, rahallisiin menetyksiin ja merkittävään mainehaittaan. Alaluvussa 3.2.2 viitattu *EBTF et al.* laatima *white paper* kuvaa *tax compliancen* edellyttävän, että suurten monikansallisten yritysten täytyy veroasioita koskevissa hallintomalleissaan sitoutua vaatimustenmukaisuuteen koskien kaikkia paikallisia veroraportointi- ja veronmaksuvelvoitteita ja että niillä täytyy olla näitä koskevat prosessit kunnossa.¹⁸⁷ Vastaavasti valvontaprosessien on oltava kunnossa, jotta virheet, laiminlyönnit ja mahdolliset puutteet voidaan havaita ja korjata, ja nämä prosessit on myös säännöllisesti testattava ja läpikäytävä. Vaatimustenmukaisuuteen nähdään kuuluvaksi myös mahdollisia veroriitoja koskeva avoimuus ja mahdollisimman kattava tietojen dokumentointi ja julkistaminen veroviranomaisille.

Toimialakohtaiseen vaatimustenmukaisuuteen liittyen *compliance*-vaatimukset ovat tiukkoja ja velvoittavia esimerkiksi rahoitusalailla. Nordea kuvaa vaatimustenmukaisuuteen liittyviä riskejä (*compliance risk*) vuosikertomuksessaan.¹⁸⁸ Kyse on riskistä epäonnistua noudattamaan sovellettavia lakeja, säännöksiä ja sisäisiä ohjeita. Pankkikonserni sisällyttää vaatimustenmukaisuustyöhönsä niin toimintatapaohjeet kuin vastuullisuuspolitiikan. Se ulottuu niin asiakkaisiin kuin työntekijöihin, yrityskulttuuriin ja ympäristöön, työntekijöiden oikeuksiin ja ihmisoikeuksiin, yksityisyyden suojaan ja lahjonnan ja korruption estämiseen kuin kilpailuoikeudellisiin kysymyksiin. Vaatimustenmukaisuus liittyy vahvasti liiketoiminnan eettisiin kysymyksiin, integriteettiin ja luottamukseen. Rahoitusalailla eturistiriitojen hallinta, markkinoiden väärinkäytön estäminen, sijoittajansuoja, tietosuojaan liittyvät kysymykset, rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estäminen, pakotteiden hallinta sekä verovastuullisuuteen liittyvät asiat korostuvat. Lähtökohtana on toimiminen toimintatapaohjeiden ja sisäisten sääntöjen määrittelemissä puitteissa, joissa

¹⁸⁷ The B Team – TECCB – EBTF: *Best Practices for Good Tax Governance*, s. 15.

¹⁸⁸ Nordea: Annual Report 2022, s. 227–228.

puolestaan on huomioitu sovellettava ulkoinen sääntely ja normisto. Tämä takaa reilun ja turvallisen kilpailuympäristön ja tarjoaa suojaa niin asiakkaille kuin työntekijöille.

Toiselta toimialalta esimerkin *compliance*-asioiden raportoinnista tarjoaa Neste.¹⁸⁹ Yhtiö kytkee vaatimustenmukaisuuden korkeisiin eettisiin standardeihin ja sovellettavien lakien ja säännösten noudattamiseen. Läpinäkyvyys, vastuullisuus, integriteetti ja yrityksen arvot korostuvat. Myös Neste kertoo yhtiön toimintatapaohjeiden ja vastaavien toimittajia sitovien ohjeiden ohjaavan sen vaatimustenmukaisuustyötä. Työn keskiössä ovat kilpailuoikeus, korruptionvastaisuus, kaupallisten pakotteiden hallinta, yksityisyydensuoja ja rahanpesun estäminen. Nordean tavoin Neste panostaa vaatimustenmukaisuustyössään henkilöstönsä kouluttamiseen ja mahdollisten väärinkäytösten asianmukaiseen hallintaan.

¹⁸⁹ Neste: Annual Report 2022, s. 50.

4 Yritysvastuuraportointi

Yritysvastuuraportointi on yrityksen keskeinen työkalu sen kertoessa yritys vastuun toteutumisesta ja edistäessä toimintansa läpinäkyvyyttä. Yritysvastuuraportoinnin tärkein tehtävä on relevantin tiedon välittäminen lukijalle.¹⁹⁰ Raportin tulee viestinnän näkökulmasta olla selkeä ja oikeaan tietoon perustuva (vrt. viherpesu, joka rikkoo tätä vaatimusta). Näin ollessa raportti lisää lukijoidensa – käytännössä hyvin monien eri sidosryhmien edustajien – ymmärrystä yrityksen vastuullisuustoiminnasta, kestävyystavoitteista ja aikaansaannoksista. *Herzig ja Kühn* toteavat yritysvastuuraportoinnista, että se ”heijastaa yrityksen kuvausta – kirjallisissa raporteissa tai yrityksen verkkosivuilla – sen ympäristöllisestä, yhteiskunnallisesta ja taloudellisesta suorituksesta ja vaikutuksista sekä informoi yrityksen sidosryhmiä, kuinka paljon ja millä tavoin yritys voi antaa panoksensa kestäväälle kehitykselle”.¹⁹¹ Tässä luvussa tarkastellaan yritysvastuuraportoinnin oikeudellista sääntelyä ja raportoinnin vertaututumista vapaaehtoisena vuosittaisena vastuullisuusraportointina itsesääntelyyn ja sidosryhmäyhteistyöhön.

Yritysvastuuraportit ovat olleet pirstaleisia ja osittain päällekkäisiä, ja niitä on kutsuttu eri nimillä. Raportointi on perustunut pääsääntöisesti vapaaehtoisuuteen. Yritysten pyrkimyksenä on kuitenkin ollut sidosryhmiensä osallistaminen raportointiprosessiinsa. Sidosryhmien odotuksiin läpinäkyvyyden, luotettavuuden ja vastuunkannon osalta on pyritty vastaamaan. *Mähönen* näkee, että paine ottaa huomioon yrityksen toiminnan vaikutukset sijoittajakeskeistä tilinpäätösinformaatiota ja toimintakertomusta laajemmin alkoi kasvaa jo 1970-luvulla. Tämä vertautuu yrityksen yhteiskuntavastuuilmiön (CSR) voimistumiseen. *Mähösen* mukaan pyrkimyksenä on ollut laajentaa raportointia yrityksen ”sidosryhmiin”, ja hän rinnastaa tämän *Freemanin* sidosryhmäteoriaan (1984).¹⁹²

Yritysvastuuraportointia on toteutettu operatiivisesti useiden kansainvälisten standardien avulla. Niistä yleisin ja laajimmin käytetty on vapaaehtoisuuteen perustuva *Global Reporting Initiative* -järjestön GRI-standardi.¹⁹³ *Herzig ja Kühn* listaavat vapaaehtoisen

¹⁹⁰ Kurittu 2018 s. 7.

¹⁹¹ Herzig – Kühn 2017 s. 187.

¹⁹² Mähönen 2022 s. 128.

¹⁹³ Muita standardeja ovat esimerkiksi *Sustainability Accounting Standards Boardin* SASB-standardi ja *International Integrated Reporting Councilin* (IIRC) kansainvälisen integroidun taloudellisen ja vastuullisen raportoinnin viitekehys sekä YK:n *Global Compact* -yritysvastuualoitteen mukainen *Communication on Progress* -raportointi (CoP) ja YK:n kestävä kehityksen tavoitteiden (*Sustainable Development Goals*)

yritysvastuuraportoinnin hyödyiksi sen vastaavuuden yritysvastuullisuuden vapaaehtoisuuden ajatuksen kanssa, sen mahdollistaman luovemman raportoinnin ja sen mukautumisen liiketoimintaympäristön muutoksiin.¹⁹⁴ Vapaaehtoisen raportoinnin haittapuolina he näkevät epätäydellisen raportoinnin, raportointikäyttäytymisessä ilmenevän vastahakoisuuden ja raportoinnin keskittymisen myönteiseen sisältöön sekä läpinäkyvyyden, luotettavien tiedonjulkistamisten ja vertailukelpoisten raporttien puutteen.¹⁹⁵

Seuraavassa tarkastelussa selvitetään vastausta ensimmäiseen tutkimuskysymykseen: Miten normit (oikeudelliset tai ei-oikeudelliset) sääntelevät verovastuullisuusraportointia? Tarkastelu on tehtävä yritysvastuuraportoinnin kokonaistarkastelun kautta.

4.1 Normipohja

Euroopan unionilla on jäsenvaltioitaan kohtaan käytössään velvoittavia lainsäädännöllisiä ohjauskeinoja. EU käyttää näitä ohjauskeinoja myös yritysvastuuraportoinnin sääntelyyn. EU ei ole antanut vastuullisuusraportointia koskien yhtään välittömästi sovellettavaa asetusta. Se on kuitenkin antanut kaksi direktiiviä eli lainsäädäntöehdotusta. Oikeuslähdeopin mukaan EU-direktiivit ovat Suomessa vahvasti velvoittavia oikeuslähteitä. EU-direktiiveillä säädetään ne tavoitteet, joihin kaikkien EU-jäsenvaltioiden on päästävä, ja näiden tavoitteiden toteutumiseksi jäsenvaltioiden tulee säätää tarvittavat kansalliset lait, joilla kunkin direktiivin tavoitteet toteutetaan.¹⁹⁶ Jäsenvaltioilla on vapaus päättää laeista, joilla nämä tavoitteet toteutetaan.

Vastuullisuuteen liittyvä raportointi on viitannut ei-taloudellisten tietojen raportointiin (*non-financial information*, NFI). Sen pyrkimyksenä on ollut läpinäkyvyyden lisääminen

seurantaa koskeva raportointi. Lisäksi Euroopan komissio on julkaissut ilmastoon liittyviin riskeihin liittyvien tietojen raportointia koskevan ohjeistuksen (*Task Force on Climate-Related Financial Disclosures*, TCFD). Toinen ilmastoriskeihin liittyvä raportointiohjeisto on *Carbon Disclosure Projectin* CDP-raportointi.

¹⁹⁴ Herzig – Kühn 2017 s. 205.

¹⁹⁵ Vastaavasti pakollisen yritysvastuuraportoinnin hyötyjä ovat esimerkiksi kokonaisvaltainen ja tasapainosempi raportointi niin myönteisen kuin kielteisen sisällön osalta, raportoinnin korkeampi laatu, luotettavammat ja johdonmukaisemmat tiedonjulkistamiset, parempi vuosienvälinen vertailtavuus koskien yrityksen vastuullisuussuoritusta asetettuihin tavoitteisiin nähden sekä parempi yritystenvälisten raporttien vertailtavuus. Haittoja ovat empiiristen todisteiden puute siitä, että pakollinen raportointi merkittävästi vaikuttaisi yritysten vastuunkantoon ja yritysvastuuraporttien laatuun, regulaation aiheuttamat kustannukset, innovaatioiden tukahduttaminen, joustamattomuus liiketoimintaympäristön muutoksiin sekä vastakohtaisuus yritysvastuullisuuden vapaaehtoisuuden ajatuksen kanssa. Ks. Herzig – Kühn 2017 s. 205.

¹⁹⁶ Euroopan unioni: Säädöstyypit <https://european-union.europa.eu/institutions-law-budget/law/types-legislation_fi>.

ja sidosryhmien huomion kiinnittäminen vastuullisuusasioihin. Tähän asti merkittävin vastuullisuusraportointia (ei-taloudellisten tietojen raportointia) säännellyt EU-direktiivi on ollut *Non-Financial Reporting Directive* (NFRD)¹⁹⁷ vuodelta 2014. Direktiivin kansallinen täytäntöönpano toteutettiin Suomessa muutoksilla kirjanpitolakiin ja arvopaperimarkkinalakiin vuonna 2016. Tammikuussa 2023 annettiin uusi EU-direktiivi *Corporate Sustainability Reporting Directive* (CSRD)¹⁹⁸.

Kahdesta EU-direktiivistä vuoden 2023 loppuun asti ainoa kansalliseen lainsäädäntöön Suomessa implementoitu vastuullisuusraportointia koskeva EU-direktiivi oli NFRD. Uudesta CSR-direktiivistä annettiin hallituksen esitys¹⁹⁹, ja uusi direktiivi on implementoitu kansalliseen lainsäädäntöön 31.12.2023²⁰⁰, joten NFR-direktiivin syvälinen tarkastelu ei enää ole tarkoituksenmukaista. Tärkeää on kuitenkin hahmottaa, että direktiivi ei ole sisältänyt velvoitteita verovastuullisuusraportoinnista, mutta siinä ollut artikla 20 on voitu nähdä indikaationa sen merkityksen kasvusta jo kymmenkunta vuotta sitten. Artiklaan sisällytettiin kehoitus koskien suurten yritysten ja konsernien maakohtaista raportointia osana pyrkimyksiä avoimuuden lisäämiseksi taloudellisten tietojen raportoinnissa. NFR-direktiivin antamisen aikaan viitattiin G8- ja G20-maiden kokousten yhteydessä OECD:lle annettuun tehtävään monikansallisten yritysten vakimuotoisen raportointimallin luomiseksi. Tämä puolestaan johti NFR-direktiivin ulkopuoliseen mutta käytössä olevaan velvoittavaan malliin, joka toimii nykyisin veroviranomaisille tehtävän raportoinnin perustana yrityksen eri puolilla maailmaa tekemistä voitoista ja maksetuista veroista.

NFR-direktiivi on painottanut ympäristöön, hallintoon ja sosiaalisiin asioihin, kuten työntekijöiden kohteluun, monimuotoisuuteen ja ihmisoikeuksien kunnioittamiseen liittyviä

¹⁹⁷ 2014/95/EU. Direktiivin mukainen sääntely on sisältänyt tietyiltä suurilta yrityksiltä ja konserneilta edellytettävien muiden kuin taloudellisten tietojen ja monimuotoisuutta koskevien tietojen julkistamisvaatimuksen, mutta se ei ole ollut täysharmonisoivaa. Muita kuin taloudellisia tietoja koskevan selvityksen tiedot ovat koskeneet yrityksen kehityksen, tuloksen, aseman ja sen toiminnan aiheuttamia vaikutuksia neljän teemakokonaisuuden osalta: ympäristöasiat, sosiaaliset asiat ja työntekijöihin liittyvät seikat, ihmisoikeuksien kunnioittaminen sekä korruption ja lahjonnan torjunta. Yksityiskohtaisemmat direktiivin soveltamisalaa ja selvityksen antamista koskevat tiedot sisällytettiin direktiiviin 2013/34/EU tehtyihin muutoksiin. 19 a ja 29 a artikloissa kuvattiin ne muut kuin taloudelliset tiedot, joita selvitys on koskenut. Nämä artiklat ovat mahdollistaneet myös tietyn toimintaperiaatteen noudattamatta jättämisen, mikäli yritys on antanut perustellun selvityksen poikkeamisen syystä. Jäsenvaltioille on annettu myös mahdollisuus sallia, mikäli yritys on halunnut perustellusta syystä jättää käynnissä olevaa kehitystä tai neuvoteltavana olevia asioita koskevien tietojen poisjättämisen selvityksestä.

¹⁹⁸ (EU) 2022/2464.

¹⁹⁹ HE 20/2023 vp.

²⁰⁰ Eduskunnan vastaus EV 40/2023 vp – HE 20/2023 vp.

asioita. Direktiivi itsessään on varsin joustava, eikä se ole velvoittanut soveltamisalansa piirissä olevia suuria yrityksiä käyttämään raportoinnissaan mitään tiettyä raportointiohjeistoa.²⁰¹ Myös Euroopan parlamentti painotti kehotuksessaan lainsäädäntöehdotuksen antamiseksi yritysten vastuullisuutta koskevien toimien joustavuutta.²⁰² Direktiiviä edeltäneessä valmistelussa tunnistettiin yritysten yhteiskuntavastuun moniulotteisuus ja liiketoimintaa harjoittavien yritysten eri tavat toteuttaa yhteiskuntavastuuta. Toisaalta parlamentin lausunnossa mainittiin myös muiden kuin taloudellisten tietojen julkistamisen rooli yritysten suorituksen ja yhteiskunnallisen vaikutuksen mittaamisessa, seuraamisessa ja ohjaamisessa ja kannustettiin tietojen vertailtavuuteen sijoittajien ja muiden sidosryhmien tarpeiden täyttämiseksi. *Mähönen* toteaaakin, että raportoidut tiedot ovat siiloutuneet, koska muita kuin taloudellisia tietoja koskevat raportit ovat täydentäneet – mutta eivät korvanneet – tilinpäätöstietojen antamista.²⁰³ Kansalliseen lainsäädäntöön (joka yritysvastuuraportoinnin osalta on vahvasti velvoittava oikeuslähde) NFR-direktiivi vietiin ilman merkittäviä mukautuksia.²⁰⁴ Direktiivin kannalta keskeinen lainsäädännöllinen täytäntöönpano Suomessa tapahtui säätämällä laki kirjanpitolain muuttamisesta.^{205 206}

Hallituksen esitykset ja eduskunnan valiokuntien mietinnöt ovat heikosti velvoittavia oikeuslähteitä, mutta ne avaavat lainsäätäjän lainvalmistelun yhteydessä tekemiä pohdintoja. Hallituksen esityksessä todettiin NFR-direktiivin tarkoituksena olevan yhteisöjen

²⁰¹ Direktiivi on ollut velvoittava vain niille suurille yrityksille, jotka ovat yleisen edun kannalta merkittäviä yhteisöjä ja jotka täyttävät tilinpäätöspäivänä kriteerin, jonka mukaan niiden työntekijämäärä tilikauden aikana on keskimäärin 500. Yleisen edun kannalta merkittävän yhteisön (*Public Interest Entity, PIE*) määritelmä on seuraava (myös KPL 1:9 §): Yhtiöt, joiden arvopaperit ovat säännellyllä markkinalla kaupankäynnin kohteena, sekä luottolaitokset ja vakuutusyhtiöt, jos niiden työntekijämäärä ylittää 500 henkilöä ja liikevaihto ylittää 40 miljoonaa euroa tai tase ylittää 20 miljoonaa euroa. Soveltamisalan linjauksessa on selvästi näkynyt direktiivin antamisen aikainen pyrkimys pienten ja keskisuurten (pk) yritysten hallinnollisen taakan keventämiseen.

²⁰² KOM(2011) 681 Amendment 4.

²⁰³ *Mähönen* 2022 s. 131.

²⁰⁴ Eduskunnan vastaus EV 256/2016 vp – HE 208/2016 vp; valiokunnan mietintö TaVM 33/2016 vp – HE 208/2016 vp.

²⁰⁵ 29.12.2016/1376 (Lainmuutoksella lisättiin kirjanpitolakiin 30.12.1997/1336 3 a luku Selvitys muista kuin taloudellisista tiedoista). Samassa yhteydessä hyväksyttiin laki osakeyhtiölain 6 luvun 16 a §:n muuttamisesta ja laki osuuskuntalain 6 luvun 16 a §:n muuttamisesta, mutta nämä muutokset eivät koskeneet EU-direktiivin (NFRD) täytäntöönpanoa. Lisäksi annettiin laki arvopaperimarkkinalain 7 luvun muuttamisesta (1377/2016) ja valtiovarainministeriön asetus arvopaperin liikkeeseenlaskijan säännöllisestä tiedonantovelvollisuudesta annetun valtiovarainministeriön asetuksen muuttamisesta (1441/2016).

²⁰⁶ Valtiovarainministeriön asetus 1441/2016 vahvisti EU-direktiivin (NFRD) ja kirjanpitolakiin tehdyn muutoksen mukaisen soveltamisalan ja lisäksi asetuksenantovelvollisuuden mukaisesti liikkeeseenlaskijan esitettäväksi tulevat arvopaperimarkkinalain 7 luvun 7 §:n mukaiset selvitykset hallinto- ja ohjausjärjestelmästä sisältäen hallituksen ja hallintoneuvoston monimuotoisuutta koskevat tiedot.

muiden kuin taloudellisten tietojen avoimuuden ja läpinäkyvyyden edistäminen erilaisia sidosryhmiä kohtaan kasvun vauhdittamiseksi ja luottamuksen lisäämiseksi markkinoilla. Kansallisia joustomahdollisuuksia ja yritysvastuuraportoinnin toteuttamistavan valinnanvapautta tavoiteltiin kuitenkin käytettäväksi mahdollisimman täysimääräisinä hallinnollisen taakan kasvun minimoimiseksi.²⁰⁷ Mähönen näkee tämän lähestymistavan muodostuneen raportoinnin tehokkuuden kannalta ongelmalliseksi verrattuna tilinpäätösinformaation raportointiin, joka Euroopassa perustuu tilinpäätösdirektiiviin ja kansainvälisiin tilinpäätösstandardeihin.²⁰⁸

Siirryttäessä kohti uuden kestävyysraportointidirektiivin (*Corporate Sustainability Reporting Directive*, CSRD)²⁰⁹ mukaista sääntelyä voidaan esittää kysymys, onko se tuomassa muutoksia yritysten vastuullisuusraportointiin yleisesti. Tämän tutkielman ja sen ensimmäisen tutkimuskysymyksen kannalta keskeinen kysymys on se, onko muutoksia tulossa yritysten verovastuullisuusraportointiin erityisesti. Samalla on huomioitava, että kyse ei ole *de lege ferenda* -sääntelystä vaan 31.12.2023 voimaastuneesta velvoitteesta. CSRD:n käyttöönotto tapahtuu kuitenkin porrastetusti siten, että vuonna 2025 julkaistavat vuoden 2024 tietoja koskevat raportit velvoittavat yhtiöitä NFRD:n soveltamisalan mukaisesti.²¹⁰ Vuoden 2025 tietoja koskevien raporttien soveltamisala laajenee koskemaan yrityksiä, jotka työllistävät vähintään 250 työntekijää, mikäli samanaikaisesti täyttyy vaatimus vähintään 40 miljoonan euron liikevaihdosta tai vähintään 20 miljoonan euron taseesta. Vuoden 2026 tietoja koskevat raportit laajenevat koskemaan kaikkia suuria yrityksiä ja pörssilistattuja yhtiöitä (pois lukien mikroyritykset). Tämän lisäksi on huomioitava mahdolliset kansalliset laajennukset direktiivin soveltamisalaan. EU-tasolla CSR-direktiivi perustuu muutokseen tilinpäätösdirektiivin 19 a ja 29 a artikloissa.

²⁰⁷ Valiokunnan mietintö TaVM 33/2016 vp tuki tätä lähestymistapaa ja nosti esiin yhteiskuntavastuuraportoinnin kehittämisen tavat ei ainoastaan lainsäädännön vaan myös itsesääntelyn keinoin. Myös työ- ja elinkeinoministeriö totesi ohjeessaan ”Yritysten yhteiskuntavastuuta koskevan vastuullisuusraportoinnin ohje: Vastuullisuusraportointi velvoittavaksi – mitä vaaditaan ja keneltä?” lainmuutoksen yhteydessä lainsäädännön lähestymistavan olevan joustava.

²⁰⁸ Mähönen toteaa (2022 s. 131), että Euroopan komission selvityksen ”Muiden kuin taloudellisten tietojen raportointia koskevat suuntaviivat (muiden kuin taloudellisten tietojen raportointimenetelmä)” mukaan vuonna 2017 käytössä oli 21 kansallista, EU-tasosta ja kansainvälistä toimintakehystä.

²⁰⁹ (EU) 2022/2464. Direktiivi hyväksyttiin 14. joulukuuta 2022.

²¹⁰ Ks. esimerkiksi EU-rahoitusneuvonta: <<https://www.eurahoitusneuvonta.fi/ajankohtaiset/uutiset/2023/yritysvastuulainsaadanto-mita-siita-tulisi-tietaa>>.

Euroopan komissio perusteli CSR-direktiiviehdotusta sillä, että NFR-direktiivi ei ole toiminut tavoitellulla tavalla, koska yritysten raportoitavat tiedot eivät ole olleet riittäviä.²¹¹ Raportoinnin tavoitteiden kannalta raporteissa on tähän asti suosittu sijoittajien ja muiden sidosryhmien kannalta tärkeitä tietoja, ja raportoitujen tietojen yritysten välinen vertailtavuus on ollut heikkoa. Sijoittajienkin saama kuva yrityksen vastuullisuuteen liittyvistä riskeistä on jäänyt puutteelliseksi ja lopullinen vastuunkanto (*accountability*) epäselväksi. Myös akateeminen tutkimus on havainnoinut puutteita NFR-direktiivin mukaisessa raportoinnissa.²¹² Toisaalta on myös tutkimustuloksia, joiden mukaan NFRD on lisännyt raportoitavien yritysten CSR-suoritusta ja läpinäkyvyyttä.²¹³ Kyseisen tutkimuksen tulosten perusteella direktiivi on edistänyt myönteisiä asioita etenkin pienempien yritysten, analyytikoiden seuraamien yritysten ja pääkonttoriaan vahvojen oikeudellisten lainkäyttöalueiden valtioissa pitävien yritysten kohdalla.

Kestävyysraportointidirektiivistä siis tiedetään sen taustalla olevia tavoitteita ja vaikutuksia. Aiemman ei-taloudellisen tiedon raportointia koskevan NFR-direktiivin havaittujen puutteiden pohjalta uuden direktiivin tarkoituksena on edelleen parantaa yritystoiminnan läpinäkyvyyttä ja vastuullisuutta. Se korvaa aiemman direktiivin. Raportointivaatimukset laajentuvat, ja yritys vastuuta koskevia raportointistandardeja pyritään yhtenäistämään.²¹⁴ Kiteytetysti uuden direktiivin vaikutukset liittyvät soveltamisalan vaiheittaiseen laajenemiseen (arvioiden NFRD:n alaisista noin 12 000 yhtiöstä Euroopassa CSRD:n alaisiin noin 50 000 yhtiöön)²¹⁵, raportointistandardien yhdenmukaistumiseen ja siten yritysten välisen vertailukelpoisuuden lisääntymiseen, raportoitujen tietojen yksityiskohtaisempaan sääntelyyn ja vaatimukseen tietojen digitalisoimiseksi koneellisesti luettavassa muodossa sekä raportoinnin sisällyttämiseen osaksi yrityksen hallituksen toimintakertomusta

²¹¹ Euroopan komissio: Kysymyksiä ja vastauksia: *Corporate Sustainability Reporting Directive proposal*.

²¹² Ks. Primec – Belak 2022 s. 1–28: CSR-direktiivin tuomia olennaisia muutoksia ovat läpinäkyvä ja johdonmukainen raportointistandardin noudattaminen, tietojen julkaiseminen yrityksen vuosikertomuksessa taloudellisten tietojen yhteydessä ja tietojen varmentaminen ulkoisella tilintarkastuksella. Nämä muutokset perustelevat direktiivin oikeutuksen ja tarpeellisuuden sen pakottaessa yritykset edelleen vahvistamaan kestävän kehityksen toimia pelkän raportoinnin sijaan.

²¹³ Cuomo – Gaia – Girardone – Piserà 2022 s. 1–27.

²¹⁴ Euroopan komissio julkaisi kesäkuussa 2023 asetusluonnoksen standardeista (*European Sustainability Reporting Standards*, ESRS), joiden perusteella yritysten tulee raportoida kestävyysvaikutuksistaan. Standardit tulevat perustumaan CSR-direktiiviin. Ks. <https://finance.ec.europa.eu/capital-markets-union-and-financial-markets/company-reporting-and-auditing/company-reporting/corporate-sustainability-reporting_en>. Komission tahtotila on yhdenmukaistaa raportointistandardeja. Keskeinen toimija standardoimishankkeessa on EFRAG (*European Financial Reporting Advisory Group*), joka on ollut johtamassa hanketta kestävyysraportoinnin ESRS-standardien synnyttämiseksi.

²¹⁵ Verheijke – Anema 2022: *CSRD imposes mandatory sustainability reporting on EU companies*.

ja raportoinnin ulkoiseen varmentamiseen. Ulkoisen varmennuksen osalta tilintarkastajan tulee rajoitetun varmuuden antavan toimeksiannon perusteella antaa lausunto ja ottaa kantaa yrityksen kestävyysraportoinnin vaatimustenmukaisuuteen suhteessa direktiiviin. Aiemmassa direktiivissä tällaista velvoitetta lakisääteisen tilintarkastajan antamalle varmennukselle ei ole ollut. Vaikka muutos ei vielä takaa tilinpäätösinformaation tilintarkastuksen kaltaista raportoidun tiedon varmentamista, se on merkittävä kehitysaskel. *Mähönen* toteaa, että ”yhtä tärkeä kysymys kuin informaation laatu on sen varmennus”.²¹⁶ Myös *Euroopan komissio* on perustellut vastuullisuusraportoinnin ulkoisen varmistuksen ja tilintarkastuksen vaatimusta raportoidun tiedon täsmällisyyden ja julkisen luotettavuuden varmistajana. Lisäksi raportointimallin muutos NFR-direktiiviin verrattuna on merkittävä. Aiemmin korostui yhtiöiden valinnanvapaus koskien sitä, missä muodossa ja mitä raportointimallia käyttämällä ne täyttävät direktiivin ja lainmuutoksen vaatimukset. Yksityiskohtaisista raportointivaatimuksista ei lainsäätäjän yrityslähtöisen näkökulman takia säädetty.²¹⁷

Lainsäädäntökehityksen taustalla voidaan selvästi nähdä myös sijoittajanäkökulman voimistuminen. Sijoittajien kasvavia tietotarpeita pyritään tyydyttämään kestävän rahoituksen sääntelyllä (*Sustainable Finance Disclosure Regulation*, SFDR²¹⁸) ja EU-taksonomialla²¹⁹, joihin CSR-direktiivi linkittyy. Tällöin on luontevaa, että kestävyysraportointivaatimuksen soveltamisala laajennetaan CSRD:n myötä koskemaan kaikkia suuria ja kaikkia julkisesti listattuja yrityksiä. Yritys voi jatkossa turvata omaa rahoitusasemaansa vain vastaamalla sijoittajien ja rahoituslaitosten vastuullisuutta koskeviin vaatimuksiin. Poliittikkakeinona uusi raportointi edistää vihreää siirtymää ja yritysten vastuunkantoa. Lisäksi keskeinen muutos koskee alaluvussa 4.4.1 tarkemmin tarkasteltavaa kaksinkertaisen olennaisuuden (*double materiality*) arvioinnin vaatimusta. *Euroopan komissio* on perustellut uutta direktiiviä liiketoiminnan merkittävillä ympäristöllisillä ja yhteiskunnallisilla vaikutuksilla ja tarpeella parantaa raportoinnin läpinäkyvyyttä, laatua ja

²¹⁶ Mähönen 2022 s. 141.

²¹⁷ NFR-direktiivin artikla 9 on sallinut laajan valinnanvapauden noudattaa joko kansallisia, EU:n tai kansainvälisiä toimintakehyksiä. Tietojen antamisen velvoittavuutta on kuitenkin korostanut se, että lainsäädännössä esitetyt tietovaatimukset on tullut täyttyä ja tiedot on tullut julkaista joko toimintakertomuksen yhteydessä tai yhtiön verkkosivuilla kuuden kuukauden kuluessa tilinpäätöspäivästä. Erillisraportin tapauksessa toimintakertomuksessa on tullut olla viittaus kyseiseen raporttiin. Lisäksi kirjanpitovelvollisen on ollut ilmoitettava, mitä toimintakehyksiä se on noudattanut selvityksen laatimisessa.

²¹⁸ (EU) 2019/2088, jota edelsi KOM(2018) 97 lopullinen koskien kestävän kasvun rahoituksen toimintasuunnitelmaa (Bryssel 8.3.2018).

²¹⁹ (EU) 2020/852.

luotettavuutta. Direktiivi linkittyy Pariisin ilmastopöytäkirjaan²²⁰ ja EU:n vihreän kehityksen ohjelmaan. Tavoitteena on velvoittaa yritykset yhä ennakoivampaan vastuullisuustavoitteiden asettamiseen ja näiden tavoitteiden toteutumisen raportointiin. Direktiivi painottaa ympäristövaikutusten raportointia. Lisäksi sosiaaliset ja työntekijöihin liittyvät asiat, monimuotoisuus, lahjonnan ja korruption estäminen ja ihmisoikeudet saavat lisää painoa. CSRD on osa yritysvastuun oikeudellistumiskehitystä, jossa eri sääntelyt kokonaisuudessaan muodostavat yrityksen vastuullisuustoimia yhä vahvemmin ohjaavan vision ja kehikon. Siinä kova ja pehmeä sääntely linkittyvät toisiinsa.

Kansallisesti yritysten kestävyysraportointia koskevasta CSR-direktiivistä eduskunnalle annetun hallituksen esityksen²²¹ pääasiallinen sisältö koskee lakeja kirjanpitolain ja tilintarkastuslain muuttamisesta. Lisäksi esitys koskee muutoksia useisiin näihin liittyviin lakeihin.²²² Esityksen mukaan direktiivi koskisi Suomessa suoraan hieman vajaata 1 300 yritystä, mutta luvussa eivät ole mukana pienikokoisimmat pörssiyhtiöt. Myöskään CSRD:n välillisiä vaikutuksia ei ole luvussa mukana. Lainsäädännön arviointineuvoston hallituksen esityksestä antamassa lausunnossa²²³ työ- ja elinkeinoministeriölle todetaan, että kestävyysraportointia koskevan sääntelyn vaikutuksia on esityksessä käsitelty monipuolisesti etenkin sääntelyn kohteiden näkökulmasta ja että direktiivin kansallista liikku-
mavaraa ja sen käyttöä on perusteltu hyvin. Merkittävimmät kansalliset mukautukset koskevat direktiivin soveltamisalan piiriin kuuluvien pörssiyhtiöiden ja muiden suurten osakeyhtiöiden kaltaisten osuuskuntien sisällyttäminen sääntelyn piiriin ja digitaalisuusvaatimuksen ulottaminen tilintarkastuskertomukseen sisällytettävän kestävyysraportin lisäksi myös tilinpäätösaineistoon. Moitteita lausunnossa annetaan siitä, että kestävyysraportoinnin sisältöä ja siitä yhteiskunnalle koituvia hyötyjä olisi tullut esityksessä kirkastaa. Tämä koskee niin kuvausta siitä, millaiset yritykset ovat tiedonantovelvollisuuden alaisia, millaisia konkreettisia ympäristö- ja ihmisoikeusvaikutuksia sekä muita yhteiskunnalle aiheutuvia hyötyjä esityksestä seuraa, nykytilan vastuullisuushaasteiden

²²⁰ Sopimuksen keskeisimmät tavoitteet koskevat hiilineutraalisuustavoitetta ja maapallon lämpenemisen pitämisen alle 1,5 celsius-asteessa.

²²¹ HE 20/2023 vp.

²²² Osakeyhtiölaki (624/2006), osuuskuntalaki (421/2013), tilintarkastajan vuosimaksusta ja laadunvalvonnan maksuista annettu laki (1512/2015), luottolaitostoiminnasta annettu laki (610/2014), laki talletuspankkien yhteenliittymästä (599/2010), vakuutusyhtiölaki (521/2008), eläkesäätiöistä ja eläkekassoista annettu laki (946/2021), merimieseläkelaki (1290/2006), maatalousyrittäjän eläkelaki (1280/2006), arvopaperimarkkinalaki (746/2012), Finanssivalvonnasta annettu laki (878/2008) ja kaupparekisterilaki (564/2023).

²²³ Lainsäädännön arviointineuvoston lausunto VN/25040/2023-VNK-2.

kuvausta kuin esityksen vaikutuksia kuluttajiin sekä yritysten ja osuuskuntien muihin asiakkaisiin. Talousvaliokunta tuki hallituksen esitystä ja esitti lähinnä huolensa koskien pienempien yritysten rajallisia voimavaroja kestävyysraportointiin ja informaation keräämiseen liittyen.²²⁴

4.2 Viherpesu

Eettisyyden vaatimus ilmenee yritysvastuuta tarkasteltaessa usein. Liiketoimintaetiikka (*business ethics*) tarkoittaa tutkimusta sellaisista liiketoiminnan tilanteista, toiminnasta ja päätöksistä, joissa nousee esiin kysymys oikeasta ja väärästä.²²⁵ Kysymys on erityisesti oikean ja väärän eettisestä ja moraalisesta aspektista. Laillisuus ja eettisyys eivät välttämättä ole synonyymejä keskenään. Laillinen toiminta voi olla eettisesti väärin. Eettisyys on myös osin monitulkintainen ja arvosidonnainen asia, mutta sillä on yhä keskeisempi merkitys yritysten vastuullisuustyössä ja maineriskin hallinnassa. Markkinavoimat ja sidosryhmät asettavat yrityksille sosiaalisia normeja ja rajoituksia. *Freudenreich et al.* linkittävät liiketoiminnan etiikan sidosryhmäteoriaan.²²⁶ Epäeettinen toiminta voi viedä pois sidosryhmien tuen ja uhata yrityksen liiketoimintamallia. Tämän takia vastuullisten liiketoimintamallien tulisi sisältää eettisten ja liiketoiminnallisten pohdintojen yhdistämisen, kun yritykset luovat arvoa sidosryhmille yhdessä heidän kanssaan.²²⁷

Viherpesussa (*greenwashing*) on kyse myös liiketoiminnan etiikasta – tarkemmin eettisten normien rikkomisesta. Yrityksen toiminta sen toteuttaessa yritysstrategiaansa suhteessa yrityksen sidosryhmiin sisältää tärkeitä eettisiä pohdintoja myös viestinnän ja raportoinnin näkökulmasta.²²⁸ Viherpesu voidaan määritellä seuraavasti: viherpesulla tarkoitetaan myönteisten kestävyystietojen valikoivaa julkistamista ilman kielteisten tietojen täydellistä julkistamista.²²⁹ Eurooppalaiset finanssialan valvontaviranomaiset määrittelevät viherpesun olevan käytäntö, jossa kestävyYTEEN liittyvät lausunnot, julkistamiset, toimet tai tiedonannot eivät kuvasta selkeästi ja oikeudenmukaisesti niiden taustalla olevaa yhteisön, rahoitustuotteen tai rahoituspalvelun kestävyysprofiilia. Tämä käytäntö voi olla kuluttajien, sijoittajien tai muiden markkinaosapuolten kannalta harhaanjohtavaa.²³⁰

²²⁴ Valiokunnan mietintö TaVM 5/2023 vp – HE 20/2023 vp.

²²⁵ Crane – Matten 2016 s. 5.

²²⁶ Freudenreich – Lüdeke-Freund – Schaltegger 2020 s. 5.

²²⁷ Freudenreich – Lüdeke-Freund – Schaltegger 2020 s. 12.

²²⁸ Torelli 2022 s. 131 viitaten Mathisiin 2007.

²²⁹ Paccès 2021 s. 2 viitaten Kitzmueller & Shimshack 2012.

²³⁰ ESMA: *Progress Report on Greenwashing* (31.5.2023), s. 5.

Käytännössä viherpesu voi ilmentyä esimerkiksi ”kirsikanpoimintana”, laiminlyönteinä, epäselvyytenä, tyhjinä, liioittelevina tai merkityksettöminä väitteinä tai ESG-terminologian harhaanjohtavana käyttönä.

Viherpesu on huolestuttava ilmiö, koska se rikkoo läpinäkyvyyden ja selkeän viestinnän käytänteitä sekä eettismoraalisia yritysvastuun rajoja suhteessa sisältöön ja sen julkilausumiin.²³¹ Koska viherpesu voi ilmentyä yrityksen kannalta myönteisten asioiden korostamisena ja kielteisten asioiden vähättelynä tai häivyttämisenä tai suoranaisena valheellisen tai harhaanjohtavan tiedon jakamisena yrityksen myönteisistä saavutuksista, kyse on tällöin informaation epäsymmetriasta yrityksen ja sen sidosryhmien välillä.²³² Tämä vertautuu päämies-agenttiteoriaan, jonka mukaan yritysjohdolla on osakkeenomistajia enemmän tietoa yrityksen toiminnasta ja sen taustalla vaikuttavista motiiveista. Osapuolten väliset sidokset ja niiden molemminpuoliset vaikutukset eivät tällöin perustu kunnioituksen, etiikan ja harkinnan varaan vaan tuoton, lyhyen aikavälin tarpeiden täyttämisen ja myönteisen viestinnän varaan. Yrityksen toiminnan vaikutukset sidosryhmiä kohtaan verhotaan myönteisiksi, vaikka todellisuudessa ne eivät sitä ole. Vastuullisen sijoittamisen vaatimusten kasvaessa myös yritysten paine vastuullisuusasioidensa kaunistelemiseksi saattaa kasvaa, mikä johtaa siihen, että kestävään sijoittamiseen tarkoitettua rahaa ohjautuu toimintoihin, jotka eivät todellisuudessa edistä kestävyyttä. *Pacces* viittaa tähän yhdysvaltalaisen empiirisen aineiston tukemana.²³³

Pahimmillaan viherpesun taustalla on suoranainen valehtelu ja huijaaminen. Todennäköisemmin sen taustalla on kuitenkin ympäröivä ja epätasällinen viestintä ilman sitä perustelevaa puolueetonta ja mitattavissa olevaa tietoa, ilman tietoa ajallisesta ulottuvuudesta, ilman aiempien vuosien vertailukelpoista tietoa ja ilman konkreettisia käyttöönotettavia toimenpiteitä sekä yksinkertaisesti halu saada myönteistä huomiota.²³⁴ On syynä viherpesun taustalla mikä tahansa, se on haitallista. Yleisen lainalaisuuden mukaan erilaiset asiat hallitsevat erilaisia tekoja, ja teoilla on seurauksia. Viherpesun tapauksessa esimerkiksi yhtiön pörssikurssi voi vääristyä. Tämän takia eettisten periaatteiden ja toimintatapaohjeiden noudattaminen korostuu viestinnässä ja raportoinnissa.

²³¹ Torelli 2022 s. 131 viitaten Brunton et al. 2017 ja Mahoney et al. 2013.

²³² Torelli 2022 s. 132.

²³³ Pacces 2021 s. 8.

²³⁴ Torelli 2022 s. 133.

Faktisesti viherpesu viittaa yrityksen esittämiin epäselviin tai huonosti perusteltuihin ympäristöväitteisiin sekä sellaisiin kestävyysmerkintöihin, jotka eivät täytä läpinäkyvyyttä ja uskottavuutta koskevia vähimmäisvaatimuksia. Analogisesti (joskaan ei säännöspohjaisesti) sillä voidaan tarkoittaa mitä tahansa totuudenvastaista tai harhaanjohtavaa väitettä vastuullisuusraportoinnissa. Viherpesu on ilmiönä merkittävä ja ongelmallinen.²³⁵ Viherpesu heikentää institutionaalisten sijoittajien kannustimia kestävän hallintomallin tavoittelemiseksi edunsaajiensa puolesta ja hyväksi.²³⁶ EU-taksonomia osaltaan edistää viherpesun torjumista.²³⁷ *Euroopan komissio* haluaa saada viherpesun loppumaan ja on antanut direktiiviehdotuksen nimenomaisten ympäristöväitteiden perustelemisesta ja esittämisestä (viherväitteitä koskeva direktiivi).²³⁸ Direktiivin taustalla on komission pyrkimys suojella kuluttajia ja mahdollistaa heille vihreän siirtymän aktiivinen edistäminen.

4.3 Verovastuullisuusraportointi

CSR-direktiivi on siis tuomassa muutoksia yritysten vastuullisuusraportointiin yleisesti. Mutta onko se tuomassa muutoksia yritysten verovastuullisuusraportointiin erityisesti? Hallituksen esitys kattaa 224 sivua, mutta verovastuullisuutta siinä ei mainita. Tämä on tietysti ymmärrettävää, koska verovastuullisuutta ei mainita myöskään itse direktiivissä. *Euroopan komission* taustamuistiossa kuitenkin käsitellään verotuksen asemaa regulatiivisessa kehikossa.²³⁹ Verotuksen todetaan olevan osa yritysten yhteiskuntavastuun (CSR) kokonaisuutta ja sen merkityksen olevan vakiintumassa yhtenä tärkeänä ESG-kriteerinä. Vaikuttaa kuitenkin siltä, että verotus halutaan linkittää tähän kokonaisuuteen erityisesti vastuullisen sijoittamisen ja rahoituksen kontekstin kautta. Tässä kontekstissa verotuksen läpinäkyvyyden todetaan olevan erittäin tärkeää. Näin ollen EU:n lainsäädännöllisinä – tietyllä tavoin epäsuorina – työkaluina suhteessa verovastuullisuuteen nähdään taksonomiaregulaatio ja SFDR-regulaatio – ja nekin taksonomiaregulaation osalta vain viittauksina OECD:n pehmeän sääntelyn ohjeistuksiin. Sijoittajien ja rahoittajien todetaan

²³⁵ Ks. Suomen ympäristökeskuksen (SYKE) tutkimus, jonka mukaan yli puolet tutkituista yritysten ympäristöväitteistä olivat epäasiallisia: Heinonen – Nissinen 2022: Ympäristöväittämät Suomen markkinoilla (TEM 2022:48).

²³⁶ Paces 2021 s. 2–3.

²³⁷ Paces 2021 s. 3–4.

²³⁸ KOM(2023) 166 lopullinen.

²³⁹ Euroopan komissio: DOC: Platform/45/2021/EN.

joka tapauksessa pitävän veroja tärkeänä ESG-kriteerinä päätöksiä tehdessään. Tämä korreloikin vahvasti esimerkiksi Norjan valtion eläkerahaston tekemien linjausten kanssa.²⁴⁰

Komission taustamuistiossa listataan useita syitä, miksi yrityksen veropolitiikka voi edistää ESG-tavoitteiden saavuttamista: valtion verotusta koskevien vastuullisuutta tukevien kannustimien selvittäminen, yrityksen nykyisen verostrategian hahmottaminen suhteessa ympäristöön ja vastuullisuuteen ja mahdollisuudet ympäristöjalanjäljen pienentämiseen uusiutuvien energialähteiden, kiertotalouden ratkaisujen ja materiaalihankintojen osalta, uusiutuvan energian hankkeiden ja arvoketjujen verotuksellisten näkökulmien arviointi, henkilökunnalle tarjottavat kannustimet vastuullisuuden tukemiseksi sekä yrityksen vastuullisen toimintatavan toteuttaminen ja siitä raportointi mukaan lukien vastuullinen verosuunnittelu ja veronmaksun läpinäkyvyys.

Linjaukset ovat kiinnostavia, koska niissä yhdistyvät pohdinnat niin haittaverosta, verotuksellisista kannustimista kuin vastuullisesta verosuunnittelusta ja verovastuullisuusraportoinnista. *Komission* vastuullista rahoitusta koskevassa lopullisessa epävirallisessa muistiossa käsitellään taksonomiaregulaation artiklojen 3 ja 18 käsittelemiä vähimmäistason suojatoimia ja niiden yhteyttä SFDR:ään, CSRD:hen ja CSDDD:hen.²⁴¹ Vähimmäistason suojatoimet ovat menettelyjä, jotka taloudellista toimintaa harjoittava yritys toteuttaa varmistaakseen noudattavansa OECD:n toimintaohjeita monikansallisille yrityksille sekä YK:n ohjaavia periaatteita koskien yritystoimintaa ja ihmisoikeuksia.²⁴² Muistion sivulla neljä – toisin kuin taksonomiaregulaatiossa – ihmisoikeuksien, työnteekijöiden oikeuksien, lahjonnan ja korruption estämisen ja reilun kilpailun ohella verotus on nostettu yhdeksi keskeiseksi aiheeksi, jossa vaatimustenmukaisuus suhteessa vähimmäistason suojatoimiin pitäisi määritellä. Muistion sivulla yhdeksän todetaan, että vaikka OECD:n vastuullista yritystoimintaa koskevassa asianmukaisen huolellisuuden ohjeistuksessa (kuten ei myöskään YK:n yrityksiä ja ihmisoikeuksia koskevissa periaatteissa, UNGP) ei olekaan erillisesti katettu verotusta, se on olennainen aihe yrityksen oman toiminnan kannalta.²⁴³ Muistion sivun 15 perusteella voidaan todeta, että verotuksen

²⁴⁰ Vastaavanlaisia linjauksia ovat tehneet myös esimerkiksi suomalaiset eläkeyhtiöt.

²⁴¹ Euroopan komissio: *Platform on Sustainable Finance – Final Report on Minimum Safeguards October 2022*.

²⁴² Tässä on jälleen kyse sitovan sääntelyn (*hard law*) ja pehmeän sääntelyn (*soft law*) välisestä yhteydestä.

²⁴³ Pohdinnanarvoinen asia on se, onko tällä kyseisellä OECD:n ohjeistuksen puutteella kuitenkin vaikutusta vastuullisuusraportointia koskevassa olennaisuusarvioinnissa; toisin sanoen, jääkö verovastuullisuus tämän takia herkemmin pois yrityksen olennaisuusmatriisista ja siten pois myös sen vastuullisuusraportoinnista.

puuttuminen CSRD:stä on jossain määrin ristiriidassa sen kanssa, että lahjonnan ja korruptionvastaisuus direktiivissä on mainittu. Odotukset veroja koskevan ohjeistuksen antamisesta sijoittajille on suunnattu raportoinnin standardoimistyyöhön (*European Sustainability Reporting Standards*, ESRS), joka tulee vaikuttamaan myös raportointistandardien velvoittavuuteen jatkossa.²⁴⁴ Tällainen ohjeistus nähdään tärkeänä, koska verot ovat olennaisena aiheena OECD:n monikansallisia yrityksiä koskevassa ohjeistuksessa ja mainittu myös SFDR:ssä.²⁴⁵ Muistion sivulla 17 kritisoidaan sitä, että verotus ei ole mukana CSRD:ssä, mikä aiheuttaa epäselvyyttä ja hallinnollista taakkaa, koska se kuitenkin on mukana taksonomiaregulaation artikkelissa 18 (viittauksena OECD:n ohjeistukseen).

Morris et al. näkevätkin, että verovastuullisuutta koskevat vaatimukset ovat tietyllä tavalla ujuttautumassa sisään yritysvastuuraportointiin erilaisten EU-regulaatioiden ja kansainvälisten pehmeän sääntelyn elementtien yhteisvaikutuksen kautta.²⁴⁶ Maakohtainen raportointi on jo pakollista tietynkokoisille suuryrityksille. OECD:n pilari 2 -hanke maailmanlaajuisen yritysverotuksen vähimmäistason määrittämiseksi on etenemässä. Hekin linkittävät EU-taksonomian ja OECD:n monikansallisia yhtiöitä koskevat ohjeet edellä kuvatulla tavalla. EU-taksonomian vaikutus ilmenee heidän mukaansa sitä kautta, että se velvoittaa yritykset raportoimaan tuotoistaan, pääoman käytöstään ja operatiivisista kuiluistaan suhteessa kestävyystavoitteisiin.²⁴⁷ Ja EU-taksonomia siis myös viittaa OECD:n monikansallisia yhtiöitä koskevaan ohjeistukseen²⁴⁸, joka puolestaan sisältää veroja koskevia raportointivelvollisuuksia. Niiden mukaan yrityksen toimien pitää toimintamaisaansa täyttää niin verolakien kirjain kuin henki (*ratio*). Yrityksen pitää ymmärtää ja noudattaa lainsäädännön tarkoitusta. Tämä ohjaa lakisääteisesti edellytetyn rahamääräisen veron määrittämisen. *Morris et al.* mukaan lain hengen noudattaminen tarkoittaa esimerkiksi yhteiskunnalle aiheutuvien kielteisten vaikutusten välttämisen. Vaatimustenmukainen toiminta puolestaan edellyttää hallinnollisesti vahvoja toimintaohjeita ja prosesseja. Kirjoittajat näkevät lain hengen tulkinnan olevan kuitenkin haasteellista käsitteen epämääräisyyden takia. CSRD:n, EU-taksonomian ja OECD:n ohjeiden yhteisvaikutuksena

²⁴⁴ Ks. Euroopan komissio: *The Commission adopts the European Sustainability Reporting Standards*.

²⁴⁵ (EU) 2019/2088. SFDR-regulaatiossa 2 artiklan kestävä sijoituksen määritelmässä (kohta 17) verosäännösten noudattaminen mainitaan yhdeksi taloudelliseen toimintaan kohdistuvan sijoituksen vaatimukseksi, jotta sijoitus on 'kestävä sijoitus'.

²⁴⁶ Morris – Wiggins – Timmons 2023: *ESG Gets Tax Teeth With EU's Corporate Sustainability Directive*.

²⁴⁷ EU-taksonomian artikla 18; ks. myös Euroopan komissio: *Platform on Sustainable Finance – Final Report on Minimum Safeguards October 2022*. Epävirallinen dokumentti tarjoaa arvokasta tietoa EU-taksonomian artiklan 18 edellyttämistä vähimmäistason suojatoimia koskevista standardeista.

²⁴⁸ OECD: *Guidelines for Multinational Enterprises on Responsible Business Conduct XI. Taxation*.

tämä vaatimus on tulossa yhä velvoittavammaksi (itsearviointi ja mahdollisen poikkeaman raportointi tilintarkastajille). Erityisesti tämä heijastuu suhteessa maakohtaisen raportoinnin pakottavuuteen ja linkittyy vastuullisuusraportoinnin olennaisuusarviointiin (ks. luku 4.4.1).

Myös *Geertsin ja Geurtsin* mukaan CSR-direktiivin mukanaan tuoma ei-taloudellista tietoa koskeva lisääntyvä läpinäkyvyys tulee (implisiittisesti) tuomaan ilmi yrityksen verojalanjälkeenkin liittyviä tietoja.²⁴⁹ Tämä antaa yrityksille mahdollisuuksia hyödyntää kestävyysraportointitietoja verojalanjäljen raportoinnissa, mikä voi hyödyttää yritystä kuvaamaan ja osoittamaan yrityksen verostrategian ja sijoittajanäkökulman (ESG) tavoitteiden yhteyden. Epäsuorana kytköksenä veroihin kirjoittajat mainitsevat myös sen seikan, että kestävä kehitys koskevat tiedot ja ESG-tiedot vaikuttavat yrityksen arvonmuodotukseen. Tämä tulee vaikuttamaan yrityksen liiketoimintamalliin ja siihen liittyvään siirtohinnoitteluun.

Tarkasteltaessa verovastuullisuusraportointia vapaaehtoisuuteen pohjautuvana ei-lakisääteisenä raportointina sillä voidaan nähdä olevan suora yhteys sidosryhmiltä tulevaan kasvavaan paineeseen ja sijoittajanäkökulman voimistumiseen sekä yrityksen rahoituksen saatavuuden turvaamiseen. *Pasanen* linkittää verovastuullisuusraportoinnin nimenomaan sijoittajien maineen hallintaan, sijoituskohteen taloudellisen riskin hallintaan sekä sijoittajien omien asiakkaiden ja muiden sidosryhmien vaatimuksiin.²⁵⁰ Suomessa valtio-omistaja on ollut aktiivinen verovastuullisuutta ja siihen liittyvää raportointia koskevissa vaatimuksissaan. Omistajaohjauksessa linjataan läpinäkyvän verotietojen raportoinnin olevan olennainen osa yritys vastuuta.²⁵¹ Valtio-omistaja on edellyttänyt maakohtaista raportointia ja verojen maksamisen siinä valtiossa, jossa liiketoiminnan tulos syntyy. Se ei ole hyväksynyt aggressiivista verosuunnittelua eikä verotuksen minimointia veroparatiiseja käyttämällä. Yleisesti yrityksen tekemä raportointi on sidosryhmille periaatteessa ainoa väline niiden arvioidessa yrityksen verotuksellista asemaa. Tällaisessa raportoinnissa on kuitenkin kyse varsin uudesta ilmiöstä. Käytännössä ainoa

²⁴⁹ Geerts – Geurts 2022.

²⁵⁰ Pasanen 2023: Sijoittajien ja muiden sidosryhmien kiinnostus vastuullisia verokäytäntöjä kohtaan kasvaa.

²⁵¹ Valtioneuvoston kanslia: Vaurautta vastuullisella omistajuudella – Valtioneuvoston omistajapolitiinen periaatepäätös 8.4.2020 (VNK/2020/48), s. 9–10.

verovastuullisuusraportointia koskeva ja verotuksen avoimuutta ja läpinäkyvyyttä edistävä maailmanlaajuinen standardi on GRI 207, jota tarkastellaan alaluvussa 4.4.2.²⁵²

GRI 207 -standardin lisäksi tai sen ohella yksi mahdollinen tapa raportoida verovastuullisuudesta on julkaista yrityksen veropolitiikka joko itsenäisenä dokumenttina tai osana yrityksen toimintakertomusta tai vastuullisuusraporttia. Myös muut vastuullisuusraportointistandardit kuin GRI voivat sisältää verovastuullisuusraportointia. Tällainen raportointi ei kuitenkaan ole systemaattista vaan perustuu kunkin yrityksen tekemiin valintoihin. GRI 207 -standardi on tästä syystä toistaiseksi ainoa systemaattiseen raportointiin ohjaava verovastuullisuusraportointikehikko. Tutkielman luvussa 5 ja Liitteissä 2 ja 3 tarkastellaan empiirisesti, miten laajasti standardi on käyttöön otettu suurten ja keskisuurten suomalaisten listayhtiöiden toimesta ja miten hyvin suurten listayhtiöiden raportointi toteutuu standardin vaatimustenmukaisuuden kannalta. *Mähösen* mukaan yritysvastuuraportoinnissa yleisesti ei sen tähänastisessa vapaaehtoisuuteen ja harkinnanvaraisuuteen perustuvassa viitekehyksessä ole saavutettu kattavaa raportointia, yritysten välistä vertailtavuutta eikä johdonmukaisuutta.²⁵³ Vaikka GRI 207 -standardi ei ole universaali pakottava raportointistandardi, kiinnostavaa on selvittää, miten hyvin sen käyttöönotta neet yritykset noudattavat standardin ohjeistusta raportoinnin oikeellisuuden, luotettavuuden ja vertailtavuuden varmistamiseksi.

Verovastuullisuusraportointi siis linkittyy suoraan verotuksen avoimuuteen ja läpinäkyvyyteen. On luonnollista, että julkinen raportointi lisää läpinäkyvyyttä. Se myös vahvistaa luottamusta yritysten verokäytänteitä ja kansallisia verojärjestelmiä kohtaan ja kannustaa julkiseen keskusteluun yrityksen veropolitiikasta. *Viherkentän* mukaan odotukset yrityksen nimenomaisen julkistetun veropolitiikan tai verostrategian osalta ovat kasvussa.²⁵⁴ Itse dokumentin olemassaolon lisäksi kyse on tietysti myös sen sisällöstä ja tosiasiallisesta toiminnasta ja siitä viestimisestä. Raportointi on yrityksen johdolle niin väline ymmärtää kuin viestiä suhtautumisensa verotukseen. Verovastuullisuusraportoinnin yhtenä tavoitteena onkin nähty sekä sen tekeminen näkyväksi, miten yrityksen toiminnan yhteiskunnalliset vaikutukset heijastuvat takaisin yrityksen omaan toimintaan, että sen, miten yritystoiminta tuottaa taloudellista lisäarvoa ympäröivään yhteiskuntaan. Tällainen

²⁵² Lisäksi ovat aiemmin implementoidut lakisäätteiset raportointivaatimukset koskien ei-julkista raportointia veroviranomaisille (DAC-direktiivit).

²⁵³ Mähönen 2020 s. 9–10, 23–24.

²⁵⁴ Viherkenttä 2023 s. 280.

lähestymistapa heijastelee alaluvussa 4.4.1 tarkasteltavaa kaksinkertaisen olennaisuuden periaatetta. Verovastuullisuusraportoinnille on kasvava tilaus. *Knuutisen* mukaan tois-
taiseksi on ollut paljon yrityksiä, jotka vakuuttavat ja myös monessa suhteessa vaikutta-
vatkin toimivansa yleisesti vastuullisesti, mutta jotka eivät yritysvastuuraporteissaan mai-
nitse mitään veroista.²⁵⁵

Euroopan komissio on epävirallisesti linjannut, että suhtautumisessa verotukseen tulisi
huomioida veroja koskeva vaatimustenmukaisuus, liiketoiminta sekä odotukset eettisen,
sosiaalisen ja kestävä kehityksen suhteen.²⁵⁶ Verotuksen läpinäkyvyys ja kielteinen suh-
tautuminen aggressiiviseen verosuunnitteluun saavat merkittävää painoa. Tällöin myös
raportointiin tulisi sisällyttää verotusta koskevat periaatteet, suhtautuminen verosuunnit-
teluun, hyväksyttävän riskin taso ja kuvaus yhteistyöstä veroviranomaisten kanssa. Myös
veroasioissa korostuvat luvun 3.2 alaluvuissa käsiteltyjen teemojen tavoin yrityksen hal-
lntomalli, kontrollit ja riskienhallinnan järjestelmät. Näiden vaatimustenmukaisuutta on
myös monitoroitava. Raportoinnin kannalta parhaassa tapauksessa yritys julkistaa, mikä
taho on vastuussa sen verostrategiasta (pitäisi olla hallitustason asia), miten strategian
vaatimustenmukaisuutta valvotaan, pyrkiikö yritys toimimaan sekä lain kirjaimen että
hengen mukaisesti ja edistääkö yritys sellaisia käytäntöjä, joilla verovälttely pyritään es-
tämään. Viimeksi mainittuun liittyy pyrkimys verojen maksamiseen voitosta siellä, missä
taloudelliset toimet voiton tuottamiseksi on tehty ja missä arvo on luotu.

Verotus nähdään sijoittaja- ja rahoittajälähtöisessä ESG-arvioinnissa tärkeänä element-
tinä. Nämä sidosryhmät yhä selvemmin odottavat yritysten hoitavan myös veroasiansa
vastuullisesti ja läpinäkyvästi. Verovastuullisuuden kannalta tässä näkökulmassa kes-
keistä on yrityksen verotukseen liittyvien tietojen julkistaminen, mutta pelkkä tietojen
julkistaminen ei riitä, vaan sen tulisi sisältää tietoa myös siitä, miten esimerkiksi yrityksen
veropolitiikka on johdonmukainen suhteessa yrityksen strategiaan tavoitteisiin ja vastuul-
lisuussitoumuksiin, miten veroja koskevat transaktiot suhteutuvat riskinottohalukkuu-
teen, ja todisteiden esittämisen siitä, että yritys todellisuudessa välttää aggressiivista ve-
rosuunnittelua. *PRI:n* mukaan institutionaalisten sijoittajien tarpeet kohdistuvat etenkin
yrityksen veropolitiikan julkistamiseen – jotta yrityksen lähestymistapa veroasioita koh-
taan ilmenee – veroasioita koskevan hallintomallin ja riskienhallintaprosessien

²⁵⁵ Knuutinen 2019 s. 55.

²⁵⁶ Euroopan komissio: *Platform on Sustainable Finance – Final Report on Social Taxonomy (02/2022)*, s. 67.

raportointiin sekä maakohtaiseen raportointiin.²⁵⁷ *PRI* on laatinut suositukset yritysten tuloveroja koskevien julkistusten osalta ja jakaa nämä läpinäkyvyyttä koskevat odotukset kolmeen ryhmään.²⁵⁸ Julkinen, yrityksen hallitustasolla hyväksytty veropolitiikka, on suosituksista kenties keskeisin.²⁵⁹ Siinä edellytetään yrityksen julkistavan veroasioita koskeva lähestymistapansa ja odotetaan siltä yhdenmukaisuutta yrityksen liiketoiminta- ja vastuullisuusstrategioiden kanssa. Tuloveroja koskevien kannanottojen pitäisi linjata sekä verojen vaikutuksesta yrityksen kannattavuuteen että niiden laajemmista taloudellisista vaikutuksista (vrt. kaksinkertaisen olennaisuuden periaate, alaluku 4.4.1). Veropolitiikalta odotetaan kuvausta siitä, miten se suojaa sidosryhmien luottamusta, laajentaa yrityksen lupaa harjoittaa toimintaansa ja suhteutuu yrityksen arvoihin ja toimintatapaohjeisiin. Lisäksi odotetaan yrityksen riskinottohalukkuuden määrittelemisen esimerkiksi suhteessa hyväksyttyihin ja kiellettyihin verokäytänteisiin ja keskeisiin veroriskeihin sekä yrityksen yleisen verorakenteen kuvaaminen (mukaan lukien siirtohinnoittelua koskevat periaatteet). Muita veropolitiikassa kuvattavia aiheita ovat yhteistyö veroviranomaisten kanssa, verolakien tulkintaa koskevien periaatteiden kuvaaminen, edunvalvontaa ja lobbauksista koskevien käytänteiden kuvaaminen sekä viittaukset mahdollisiin soveltuviin standardeihin ja sitoutumiseen jatkuvaan ja läpinäkyvään veroja koskevaan raportointiin.

Verojalanjälkiraportointia tarkasteltiin jo kymmenkuntavuotta sitten kansallisessa työryhmässä.²⁶⁰ Raportin saatteessa tuotiin esille se, että intressi julkisen maakohtaisen veroraportoinnin osalta kumpusi globaaleja vastuukysymyksiä korostaneista kansalaisjärjestöistä, kun taas yritysten vastuullisuutta korostavat toimijat painottivat yritysten muille sidosryhmille kuin verottajalle suunnattavaa kokonaisveroalanjälkiraportointia.²⁶¹ Jo tuolloin pohdittiin tasapainottelua sääntelyn ja itsesääntelyn välillä. Maakohtaisen raportoinnin nähtiin toisaalta mahdollistavan laillisuusvalvonta, kun taas kokonaisveroalanjäljen julkistaminen on tärkeää sijoittajille ja monille muille sidosryhmille. Vastaavasti maakohtaisen raportoinnin haasteena nähtiin liiketoiminnan kannalta sen suuri avoimuus

²⁵⁷ *PRI: Advancing tax transparency: outcomes from the PRI collaborative engagement 2017–2019*, s. 7–8.

²⁵⁸ *PRI (Responsible Tax Reference Group): Investors' recommendations on corporate income tax disclosure*.

²⁵⁹ Muut suositukset koskevat veroasioiden hallintomallia ja riskienhallintaa (veropolitiikan käytännön toteuttaminen) ja suorituksen raportointia (verostrategioiden läpinäkyvyys, veroriskien kuvaus ja maakohtainen raportointi).

²⁶⁰ Työ- ja elinkeinoministeriö: Veroalanjälkiraportointi – Epävirallisen työryhmän muistio (TEM raportteja 48/2015).

²⁶¹ Työ- ja elinkeinoministeriö: Veroalanjälkiraportointi – Epävirallisen työryhmän muistio (TEM raportteja 48/2015), s. 10.

esimerkiksi maakohtaisten projektien, katteiden ja hinnoittelun osalta.²⁶² Nyt on tultu tilanteeseen, jossa yritykset voisivat alkaa kääntää verovastuullisuusraportoinnin mahdollisuudekseen sisäisten toimintatapojensa ja päätöksentekonsa kehittämiseksi.²⁶³ On jopa mahdollista, että yritykset ovat aiemmin nähneet tarpeettomia uhkia tai suhtautuneet veroasioista raportointiin liian varovaisesti – tai aika ei ole vielä ollut sille kypsä.

4.4 GRI-raportointiohjeisto – globaali kestävyysraportointistandardi

Global Reporting Initiative (GRI) on itsenäinen, vuonna 1997 perustettu kansainvälinen organisaatio. GRI-raportointiohjeisto²⁶⁴ on työkalu yritysten toiminnan lakisääteisten ja/tai vapaaehtoisten vastuullisuusvaikutuksia koskevien raportointivelvollisuuksien täyttämiseksi. Alaluvussa 4.1 yritysvastuuraportoinnin normipohjaa tarkasteltaessa havaittiin, että GRI-raportointi ei ole Suomessa lakisääteistä. Ohjeiston sisällä on raportointia koskevia vaatimuksia ja suosituksia. Mähönen toteaa, että GRI on *de facto* globaali kestävyysraportointistandardi.²⁶⁵ KPMG:n vuonna 2016 tekemässä selvityksessä 63 prosenttia maailman sadasta merkittävimmästä yhtiöstä ja 75 prosenttia maailman 250 suurimmasta yhtiöstä hyödynsi GRI-standardeja vastuullisuusraportoinnissaan.²⁶⁶ Vuoden 2020 vastaava selvitys vahvisti GRI:n hallitsevan aseman ja yhä lisääntyneen määrän yhtiöitä, jotka hyödynsivät standardeja.²⁶⁷ On myös huomionarvoista, että EFRAG ja GRI ovat antaneet yhteisen lausunnon elokuussa 2023.²⁶⁸ Sen mukaan eurooppalaisten kestävyysraportointistandardien (*European Sustainability Reporting Standards*, ESRS) kehitystyön aikana standardien välillä on päästy korkeaan yhteistoimivuuteen, minkä avulla voidaan välttää yrityksiltä tarpeettomasti edellytettävää kaksinkertaista raportointia ja raportoinnin tarpeetonta monimutkaistumista. Tämä on merkittävä asia myös GRI-standardien jatkon kannalta, koska komission delegointivaltuutuksen kautta ESRS tulee olemaan velvoittavaa sitovaa sääntelyä osana CSR-direktiivin täytäntöönpanoa. GRI-standardien mukaisessa raportoinnissa on normatiivisesti kyse pehmeästä sääntelystä.

²⁶² Tämä avoimuus on sittemmin valittu jatkossa otettavan osaksi myös pakottavaa sääntelyä, ks. (EU) 2021/2101.

²⁶³ Lyyski 2022: Verovastuullisuuden raportointi – uhkakuvista mahdollisuuksiin.

²⁶⁴ Global Reporting Initiative: <<https://www.globalreporting.org/>>.

²⁶⁵ Mähönen 2020 s. 8.

²⁶⁶ KPMG 2017.

²⁶⁷ KPMG 2020.

²⁶⁸ EFRAG-GRI 2023: *Joint Statement of Interoperability*.

GRI:n mukainen raportointi perustuu olennaisuusarviointiin (*materiality assessment*) ja siten yrityksen toiminnalle olennaisten aiheiden (*material topics*) raportointiin huomioiden yrityksen sidosryhmien tarpeet. GRI-raportointiohjeisto sisältää ohjeistukset tietojen julkistamisista ja määrittelee periaatteet ja tunnusluvut, joiden avulla organisaatiot voivat järjestelmällisesti mitata ja raportoida taloudellisia, yhteiskunnallisia ja ympäristövaikutuksia. Se toimii siten päätöksenteon ohjauskeinona. Raportointi on vertailukelpoista ajan yli ja muihin raportoiviin organisaatioihin nähden. GRI-raportointi sisältää GRI-sisältöindeksin, mutta vertailtavuuden kannalta merkityksellistä on kuitenkin esimerkiksi raportoinnin laajuus.²⁶⁹ GRI-standardien tarkoitus on ohjata organisaatiot määrittelemään omassa toiminnassaan olennaiset aiheet (*material topics*) organisaation kestävälle kehitykselle aiheuttaman myönteisen tai kielteisen vaikutuksen näkökulmasta sekä kuvaamaan vaikutusten hallintaan ja kielteisten vaikutusten minimointiin kohdistuvat toimensa.

De Villiers et al. tarkastelevat GRI:n menneisyyttä, nykyisyyttä ja tulevaisuutta.²⁷⁰ He päätyvät johtopäätökseen, jonka mukaan GRI tulee säilyttämään asemansa keskeisimpänä vastuullisuusraportointiohjeistona, vaikka esimerkiksi IFRS/ISSB-hankkeena ollaan kehittämässä uusia vastuullisuusstandardeja.²⁷¹ GRI:n vahvuudeksi nähdään erityisesti se, että ohjeisto palvelee useita erilaisia sidosryhmiä IFRS/ISSB-hankkeen painottaessa nimenomaan taloudellisia vaikutuksia ja sijoittajanäkökulmaa. Palvellessaan sidosryhmiä laajasti GRI-raportointi sisältää toteutuessaan kaksinkertaisen olennaisuuden periaatteen mukaisen raportoinnin. Samalla, kun tämä vastuullisuusasioiden integrointi yrityksen liiketoimintaan, edistymisen seurantaan ja sidosryhmien tietotarpeiden täyttämiseen on ollut GRI:n vahvuus, se on myös tehnyt GRI-raportoinnista yrityksille vaativaa ja haavoittuvaista sellaiselle puutteelliselle raportoinnille, joka ei täytä standardeille asetettuja tavoitteita.²⁷² Fokusta on myös saattanut ohjautua raportointivaatimuksiin itsessään sen sijaan, että on pohdittu standardien merkitystä ja sidosryhmien odotuksia yrityksen vastuullisuustoimiksi.²⁷³

²⁶⁹ Suppeampi *core option* -malli vs. laajempi *comprehensive option* -malli.

²⁷⁰ De Villiers – La Torre – Molinari 2022.

²⁷¹ De Villiers – La Torre – Molinari 2022 s. 743.

²⁷² De Villiers – La Torre – Molinari 2022 s. 732–733.

²⁷³ De Villiers – La Torre – Molinari 2022 s. 733.

4.4.1 Olennaisuusarviointi ja kaksinkertaisen olennaisuuden periaate

Vastuullisuusraportoinnissa ensimmäinen tehtävä on siis tunnistaa ne vastuullisuusasiat, jotka ovat yrityksen liiketoiminnan kannalta olennaisia. GRI-standardeissa olennainen aihe (*material topic*) määritellään sellaiseksi, joka heijastaa raportoivan organisaation merkittäviä taloudellisia, ympäristöllisiä ja yhteiskunnallisia vaikutuksia – tai joka merkittävästi vaikuttaa sidosryhmien tekemiin arviointeihin ja päätöksiin.²⁷⁴ Kun jokin aihe on arvioitu olennaiseksi, kuten verot, se tulee raportoida. Vaikutus (*impact*) puolestaan viittaa siihen, miten organisaation toiminta vaikuttaa talouteen, ympäristöön ja/tai yhteiskuntaan, mikä puolestaan voi indikoida sen myönteisestä tai kielteisestä kontribuutiosta kestävään kehitykseen. Vaikutuksen määritelmä on laaja, koska se voi olla myönteinen, kielteinen, todellinen, mahdollinen, suora, epäsuora, lyhytaikainen, pitkäaikainen, tarkoituksellinen tai tahaton. Lisäksi vaikutus voi tarkoittaa organisaation kohtaamaa vaikutusta, joka on seurausta taloudellisista, ympäristöllisistä ja/tai yhteiskunnallisista vaikutuksista ja jolla voi olla seurauksia organisaation liiketoimintamalliin, maineeseen tai kykyyn saavuttaa tavoitteitaan. Tällä viitataan kaksinkertaiseen olennaisuuteen. GRI-standardeissa myös sidosryhmän (*stakeholder*) määritelmä on laaja.²⁷⁵ Se on yhteisö tai henkilö, johon raportoivan organisaation toiminta, tuotteet tai palvelut voivat merkittävästi vaikuttaa – tai jonka voidaan odottaa merkittävästi vaikuttavan organisaation kykyyn menestyksekkäästi implementoida strategioitaan ja saavuttaa tavoitteitaan.²⁷⁶ Edellytyksenä on kuitenkin se, että sillä on oikeus lain tai kansainvälisten sopimusten perusteella haastaa organisaatio. Kansainvälisessä kontekstissa tätä oikeutta voinee pitää laajana.

Dow Jonesin tutkimuksen mukaan kaksi kolmannelle sijoituspäätöksiä tekevistä johtajista arvioi vastuullisten sijoitusten (ESG) yli kaksinkertaistuvan tulevien kolmen vuoden aikana ja vastaavan 15 prosenttia kaikista sijoituksista vuoteen 2025 mennessä.²⁷⁷ Samaan aikaan on puutetta ajallisesta ja läpinäkyvästä informaatiosta. Sijoittajat ja rahoittajat tarvitsevat päätöstensä tueksi olennaista informaatiota. Edellä ilmenevästi sana '*materiality*' viittaa olennaisuuteen. Se on ollut pitkään käytössä taloudellisen tiedon

²⁷⁴ Ks. GRI 207: Tax 2019 -standardi, s. 14.

²⁷⁵ Ks. GRI 207: Tax 2019 -standardi, s. 15.

²⁷⁶ Tällaisia sidosryhmiä ovat työntekijät ja osakkeenomistajat, arvoketjussa työsuhteen ulkopuolella yritykselle työtä tekevät, toimittajat, haavoittuvalaiset ryhmät, paikalliset yhteisöt, kansalaisjärjestöt jne.

²⁷⁷ Dow Jones 2022: *ESG Investment Expected to More Than Double in the Next Three Years New Research from Dow Jones Shows*.

arvioinnissa ja raportoinnissa (GAAP)²⁷⁸ ja otettu käyttöön myös vastuullisuusraportoinnissa (kuten SASB, GRI ja TFCF). Jotta sijoituspäätöksiin – ja yrityksen tulokseen – vaikuttavat vastuullisuusriskit tehdään läpinäkyviksi, ne tulee ensin tunnistaa. Tämä tapahtuu erityisen olennaisuusarviointiprosessin (*materiality assessment*) kautta. Huomionarvoista on, että PRI toteaa verotuksen olevan olennainen aihe sijoittajille, kun otetaan huomioon taustalla olevat sijoitusriskit ja riskit laajemmalle salkun tuotolle.²⁷⁹ Tämä ei jostain syystä kuitenkaan ole vielä laajalti heijastunut edes julkisesti listattujen yhtiöiden olennaisuusarvioinneissa, mahdollisesti johtuen kaksoisolennaisuuden velvoittavan arvioinnin puuttumisesta.

Kaikkien olennaisten sidosryhmien ottaminen mukaan yrityksen vastuullisuusasioiden tunnistamiseen ja ratkomiseen on tärkeää.²⁸⁰ Tämä on osa liiketoimintamalliin liittyvää vastuullisuuden arvonluontia. Operatiivisesti olennaisuusarviointiprosessi tehdäänkin yleensä yhdessä yrityksen sidosryhmien kanssa. Arvioinnin lopputulosta havainnollistavana työkaluna käytetään olennaisuusmatriisia, jossa aiheen sijainti X-akselilla kuvaa sen vaikutusta yrityksen liiketoimintaan ja sijainti Y-akselilla aiheen vaikutusta yrityksen sisäisille ja ulkoisille sidosryhmille.²⁸¹ Matriisi auttaa yritystä hahmottamaan sen toiminnan kannalta tärkeimpiä vastuullisuusasioita, kvantifioimaan niiden vaikutuksia ja priorisoimaan niitä liiketoiminnan eduksi. Suomalaisista suuryrityksistä esimerkiksi Kesko ja Neste ovat julkaisseet omat matriisinsa.²⁸²

Yritysvastuuraportoinnin kannalta tärkeä – ja CSR-direktiivin myötä velvoittavaksi muuttuva – on kaksinkertaisen olennaisuuden tai kaksoisvaikuttavuuden (*double materiality*) arvioinnin käsite. Siinä painoarvoa annetaan yrityksen toiminnan kielteisille (tai myönteisille) vaikutuksille esimerkiksi ympäristöä ja yhteiskuntaa kohtaan – ei siis ainoastaan ympäristöongelmien yrityksen toiminnalle aiheuttamia (taloudellisia) haittoja kohtaan. Vastaavasti verovastuullisuuden kohdalla kaksinkertainen olennaisuus voi ilmentyä

²⁷⁸ Tilinpäätösdirektiivi (2013/34/EU) määrittelee olennaisuuden (*material*) seuraavasti: 'Olennaisella' tarkoitetaan tiedon asemaa silloin, kun sen pois jättämisen tai väärin ilmoittamisen voidaan kohtuullisesti odottaa vaikuttavan päätöksiin, joita tiedon käyttäjät tekevät yrityksen tilinpäätösten perusteella. Yksittäisten seikkojen olennaisuus on arvioitava muiden vastaavien seikkojen yhteydessä.

²⁷⁹ Ks. PRI: *Advancing tax transparency: outcomes from the PRI collaborative engagement 2017–2019*, s. 6. Voimakkaalla ja harkitulla toiminnalla sijoittajat voivat vastata huoleen verotuksen oikeudenmukaisuudesta ja veronsaajien eriarvoisuudesta estämällä yrityksiä välttämästä veroja, vaikka välttelykäytäntöiden voitaisiin katsoa olevan lain mukaisia.

²⁸⁰ Freudenreich – Lüdeke-Freund – Schaltegger 2020 s. 11.

²⁸¹ Ks. Pratt 2023: *ESG materiality assessments: What CIOs, others need to know*.

²⁸² Kesko: *Materiality Assessment*; Neste: *Materiality Assessment*.

esimerkiksi yhteiskuntaan kohdistuvana haitallisena veronmaksun minimointina. Yrityksen tulosta heikentävän verorasitteen lisäksi tarkastellaan sitä ulkoishaittaa, mikä aiheutuu yrityksen verosuunnittelusta. ESRS on omaksumassa saman lähestymistavan kaksoisolennaisuuden arvioinnissa kuin mikä on ollut käytössä GRI-raportoinnissa.²⁸³

Kaksoisolennaisuus on merkittävä laajennus perinteiseen taloudellisen tiedon yksinkertaisen olennaisuuden periaatteeseen.²⁸⁴ Siinä lähtökohtana ovat olleet taloudelliset vaikutukset yritystä kohtaan. Kaksoisolennaisuus sen sijaan siis kattaa myös yrityksen toiminnan vaikutukset ympäristölle ja laajemmin tarkasteltuna myös sosiaaliset ja hallinnolliset vaikutukset.²⁸⁵ CSRD:n lisäksi myös EU:n kestävän rahoituksen regulaatio (SFDR) sisältää vaatimuksen kaksoisolennaisuudesta. Kiistanalaista on kuitenkin sen määrittely, mikä on vaikutuksiltaan olennaista. Tämä kysymys palautuu takaisin vastuullisuusraportoinnin ensimmäiseen vaiheeseen, joka koskee olennaisuuden arvioimista. Olennainen toimija tässä konseptissa on *'reasonable person(s)'*, joka tekee olennaisuusarvioinnin. On myös huomioitava se, että olennaisuus ei välttämättä merkitse samaa asiaa eri sidosryhmille eikä yritykselle itselleen. Esimerkiksi verotuksen olennaisuuden arviointiin vaikuttaa merkittävästi se, kuinka laajasti yrityksellä on kansainvälistä, rajat ylittävää toimintaa.

CSR-direktiivin mukaisessa kaksinkertaisen olennaisuuden vaatimuksessa on kyse ensinnäkin siitä tiedosta, mitkä kestävyysriskit ja -mahdollisuudet saattavat realisoitua taloudellisena (olennaisena) seurauksena yritykselle. Tällaisia voivat olla esimerkiksi pularaaka-aineista, tuotannon häiriöt sään ääri-ilmiöiden takia sekä maineriskit. Toiseksi kyse on siitä, mitä olennaisia vaikutuksia yrityksen toiminnalla on ihmisiin ja ympäristöön. Tällaisia voivat olla esimerkiksi luontokato tai ihmisoikeusloukkaukset yrityksen arvoketjussa.²⁸⁶ *Mähösen* mukaan kaksinkertaisen olennaisuuden konseptilla on hyvä tarkoitus sen asettaessa yrityksille vaatimus raportoida sekä siitä, miten kestävyyskysymykset vaikuttavat niiden tulokseen, asemaan ja kehitykseen (*"outside-in-näkökulma"*), että

²⁸³ Implementointiohjeistuksen luonnos ei kuitenkaan sisällä mainintoja veroista eikä verovastuullisuudesta. Ks. EFRAG: *Draft EFRAG IG 1 Materiality Assessment*.

²⁸⁴ Täger 2021: *'Double materiality': what is it and why does it matter?*

²⁸⁵ Kaksoisolennaisuus voidaan jakaa vielä sen heikkoon ja vahvaan muotoon. Heikossa muodossa ympäristövaikutukset ovat olennaisia, koska ne voivat realisoitua taloudellisina riskeinä esimerkiksi oikeudellisten velvollisuuksien tai maineriskien muodossa. Vahvassa muodossa nämä vaikutukset arvioidaan olennaisiksi muista kuin taloudellisista syistä. Vahvalla muodolla on vahva yhteys sijoittajanäkökulmaan ja myös muihin sidosryhmiin, kuten työntekijöihin, paikallisiin yhteisöihin ja viranomaisiin. Kaikki nämä sidosryhmät tekevät omalta osaltaan päätöksiä sijoittaa tai olla sijoittamatta rahallista tai ajallista resurssia yritykseen.

²⁸⁶ Verheijke – Anema 2022: *CSRD imposes mandatory sustainability reporting on EU companies*.

niiden vaikutuksista ihmisiin ja ympäristöön (”*inside-out*-näkökulma”). Hän toteaa, että eurooppalainen raportointijärjestelmä ei (toistaiseksi) ole pystynyt toteuttamaan tavoitteitaan, eikä tähänastisella oikeudellisella kehityksellä ole kyetty varmistamaan käyttäjien tietotarpeiden täyttyminen.²⁸⁷

4.4.2 GRI 207: Tax 2019 -verovastuullisuusraportointistandardi

Verovastuullisuusraportointia koskeva GRI 207: Tax 2019 -standardi²⁸⁸ (GRI 207) tuli sovellettavaksi osaksi GRI-raportointiohjeiston mukaista vastuullisuusraportointia 1. tammikuuta 2021 alkaen.²⁸⁹ GRI-järjestö esitti lukuisia perusteita standardille.²⁹⁰ Keskeisiä näistä olivat julkisen intressin paine ja myötävaikutus (muun muassa kansainvälisen verotusjärjestelmän luotettavuuden saamat epäilyt tietovuotojen, kuten *Lux Leaks*, *Panama Papers*, *Luanda Leaks*, seurauksena), verojen merkitys valtioiden tulojen lähteenä ja niiden merkitys valtioiden fiskaaliselle politiikalle ja makroekonomiselle vakaudelle. Verotuloilla on keskeinen rooli valtioiden kansallisen puolustuksen, turvallisuuden ja terveydenhuollon rahoittamisessa. Verojen nähdään olevan yritysten keskeinen mekanismi antaa panoksensa toimintamaidensa talouksille, ja verotuloilla nähdään olevan merkitys YK:n kestävän kehityksen tavoitteiden (SDG:t) saavuttamiseksi. Veroasioiden kannalta keskeinen tavoite on SDG 17, jonka alatavoite 17.1 puolustaa kehittyvien maiden veronkanto-kyvyn tukemista.²⁹¹ Viimeaikaisissa keskusteluissa eettisen veroasioita koskevan päätöksenteon ja kokonaisvaltaisen ja vertailtavan verovastuullisuusraportoinnin katsotaan vaikuttavan myös moniin muihin kestävän kehityksen tavoitteisiin, tasa-arvoisen maailman luomiseen ja yhteiskunnallisen luottamuksen lisääntymiseen.²⁹²

GRI 207 -standardin rooli ensimmäisenä maailmanlaajuisena yritysverotuksen läpinäkyvyyttä koskevana standardina on ollut tärkeä. Suomen valtioneuvoston kanslian antaman ohjeistuksen mukaan ”GRI-standardin noudattamista voi pitää verojen osalta kattavana

²⁸⁷ Mähönen 2022 s. 134.

²⁸⁸ Global Reporting Initiative: GRI Standards – GRI 207: Tax 2019.

²⁸⁹ Standardi on *Global Sustainability Standards Boardin* (GSSB) 5. joulukuuta 2019 julkaisema. GSSB on GRI-järjestön itsenäinen standardeja määrittävä elin.

²⁹⁰ Global Reporting Initiative: GRI Standards – GRI 207: Tax 2019; Global Reporting Initiative: *We need to talk about tax*.

²⁹¹ YK: *The United Nations Resolution, Transforming our world: the 2030 Agenda for Sustainable Development 2015*, erityisesti alatavoite 17.1: ‘*Strengthen domestic resource mobilization, including through international support to developing countries, to improve domestic capacity for tax and other revenue collection.*’

²⁹² Global Reporting Initiative: *SDG Insider – S2, Ep.4: How transparent tax reporting can build trust – and a more equal society*.

raportointina”.²⁹³ Yleisesti standardin nähdään mahdollistavan veroista käytävän keskustelun laajentaminen verojen laillisen ja rahoituksellisen luonteen lisäksi laajempaan kestävyystarkasteluun, joka ulottuu hallinnollisiin, yritysten yhteiskuntavastuuseen ja yritysten sidosryhmien sitouttamiseen liittyviin kysymyksiin. Standardin avulla pyritään myös lisäämään organisaatioiden omaa verotuskäytäntöjään koskevaa ymmärrystä, ja taustalla on myös verojen maksamista koskevan vaatimustenmukaisuuden edistäminen. Tämä ilmenee velvollisuutena noudattaa verolainsäädäntöä ja vastuuna sidosryhmiä kohtaan noudattaa hyviä verotuskäytäntöjä. Samalla yrityksille siirretään vastuuta edistää valtioiden veronkantoa ja täten mahdollistaa investoinnit julkiseen infrastruktuuriin ja palveluihin aiheuttamatta valtioiden velan tarpeetonta kasvua sekä aiheuttamatta haittaa muille veronmaksajille (verorasituksen oikeudenmukainen jakautuminen). Tarkoituksena on siis myös torjua sellaista moraalikatoa ja ketjureaktiota, joka voi syntyä yhden toimijan vältellessä verojaan aggressiivisen verosuunnittelun avulla ja muiden toimijoiden tehdessä samoin kilpailuhaitan välttämiseksi (tasapuolisten kilpailuedellytysten turvaaminen). Standardilla on toisin sanoen verotukseen liittyvän julkisen läpinäkyvyyden lisääntymiseen ja luottamuksen vahvistumiseen liittyviä tavoitteita niin organisaatioiden verotuskäytäntöjä kuin valtioiden verotusjärjestelmiä kohtaan. Tämä vahvistaa sidosryhmien välistä oikeudenmukaisuutta ja mahdollistaa julkisen keskustelun käymisen tukien yhteiskunnallisesti tavoiteltavan veropolitiikan kehittämistä.

EFRAG:n ja GRI:n antamassa yhteisessä lausunnossa on huomionarvoinen kohta verovastuullisuusraportoinnin näkökulmasta:

*The ESRS allow entities to use the GRI Standards to report on additional material topics covered in GRI Standards that are not covered by the ESRS, such as tax.*²⁹⁴

Tästä voidaan tehdä ainakin kaksi johtopäätöstä: 1) GRI 207 -standardin merkitys on jatkossa nykyistäkin suurempi ja 2) edes ESRS velvoittavana standardina ei sille suunnatuista toiveista huolimatta ole tuomassa vaatimuksia verovastuullisuusraportointia koskien, ainakaan alkuvaiheessa.²⁹⁵

²⁹³ Valtioneuvoston kanslia: Ohjeistus valtion enemmistöomisteisille yhtiöille maakohtaisten verojen raportointiin tilikaudesta 2022 alkaen, 7.6.2022 (VN/15411/2022).

²⁹⁴ EFRAG-GRI 2023: *Joint Statement of Interoperability*.

²⁹⁵ Tämänhetkiset standardiluonnokset sisältävät 12 aihekohtaista standardia: E1–E5 koskevat ympäristöasioita, S1–S4 koskevat sosiaalisia ja yhteiskunnallisia asioita ja G1 koskee liiketoiminnan menettelyjä

Knuutinen toteaa, että GRI 207 -standardissa painottuvat *governance*- ja *compliance*-näkökohdat, toisin sanoen verolinjausten päätöksentekijöiden ja niiden noudattamisesta vastaavien tahojen tunnistaminen ja julkistaminen sekä veroasioiden hallinnointia ja valvontaa koskevien järjestelmien noudattamisen arviointi ja julkistaminen.²⁹⁶ GRI 207 -standardi asemoituu '*GRI Topic Standards*' alle, ja tarkemmin, julkistettavien taloudellisten tietojen (*economic disclosures*) alle. Yritys, joka on määritellyt verot olennaiseksi aiheeksi, on sen jälkeen velvollinen raportoimaan, miten se hallinnoi verojaan. Raportoinnissa on neljä erillistä kohtaa, joiden mukaisia yksityiskohtaisia raportointivaatimuksia tarkastellaan Liitteessä 1.²⁹⁷ *Viherkenttä* toteaa GRI:n suositusten jakautuvan *shall*-, *should*- ja *can*-kategorioihin, mutta yritykset eivät aina noudata myöskään *shall*-suosituksia.²⁹⁸

GRI 207 -standardin mukainen verovastuullisuusraportoinnin lähestymistapa on epäsuora, koska vaikka standardi kehottaa läpinäkyvyyden edistämiseksi julkistamaan yrityksen verostrategian, se ei tarjoa määritelmiä sille, mikä on kestävä verostrategia ja miten se tulisi suunnitella.²⁹⁹ Epäsuora lähestymistapa tukeutuu yritysten tarpeeseen hallita maineriskiään veroasioita koskevan kielteisen julkisuuden pelossa. Vaatimus toimia verolakien ”hengen mukaisesti” on kuitenkin vaikeatulkintainen. Ongelmallisena nähdään niin se, että verosääntöjen tulkintavaikkeudet siirretään veronmaksajan vastuulle, kuin se, että verostrategiaan kohdistuvat yhteiskunnalliset ja kestäväan kehitykseen liittyvät vaatimukset ovat yrityksen kannalta liian epätarkkoja ja saattavat asettaa yritykselle kohtuutomiakin odotuksia. *Knuutinen* kylläkin näkee lain hengen noudattamisen vastuullisen yritysjohdon tehtäväksi sen sijaan, että yritysjohto piiloutuisi lain kirjaimen taakse ja vetoaisi verolakien epätarkkuuteen. Tämä korostuu rajat ylittävissä tilanteissa.³⁰⁰

(*business conduct*). Lisäksi ovat standardit ESRS 1 koskien yleisiä vaatimuksia ja ESRS 2 koskien yleisiä tiedon julkistuksia. Ks. EFRAG: *First Set of draft ESRS*.

²⁹⁶ *Knuutinen* 2020 s. 403.

²⁹⁷ GRI 207-1, GRI 207-2 ja GRI 207-3 ovat pakollisia raportoitavia tietoja (*topic management disclosures*). GRI 207-4 on vapaaehtoinen raportoitavaa aihetta koskeva tieto (*topic disclosure*), mutta huomiotava on myös GRI-raportointiohjeiston sisäisen toimintalogiikan mukainen vaatimus yhden vapaaehtoisen kohdan sisällyttämisestä raportointiin.

²⁹⁸ *Viherkenttä* 2023 s. 281, alaviite 11.

²⁹⁹ Schnitger – Holle – Kockrow 2021 s. 702–712.

³⁰⁰ *Knuutinen* 2020 s. 385.

KPMG teki vuonna 2022 selvityksen GRI 207 -standardin käyttöönotosta Pohjoismaissa.³⁰¹ Selvitys koski 111 listattua *top-tier*-yhtiötä kaikissa viidessä Pohjoismaassa. Selvityksen sivulla neljä todetaan, että vaikka yritys ei suoraan viittaisi GRI 207 -standardiin, se saattaa silti julkistaa standardin mukaista veroasioitaan koskevaa tietoa. Yhtiöistä ainoastaan 28 prosenttia ei maininnut GRI-standardeista mitään. Suomessa peräti 80 prosenttia yhtiöistä hyödynsi GRI-standardeja vastuullisuusraportoinnissaan, mutta veropolitiikan tai verostrategian oli julkistanut vain 44 prosenttia yhtiöistä. Esimerkiksi Tanskassa vastaavat luvut olivat 25 prosenttia ja 96 prosenttia (johtuen kansallisesta *corporate governance* -suosituksesta). Sen sijaan GRI 207 -standardin mukaisesti raportoivia yhtiöitä oli selvästi vähemmän, minkä KPMG arveli johtuvan siitä, että veroja ei ole arvioitu olennaiseksi aiheeksi. Tarkasteltaessa erityisesti Suomea KPMG havaitsi, että Helsingin pörssin 25 suurimmasta yhtiöstä ainoastaan muutama mainitsi GRI 207 -standardin GRI-sisältöindeksissään, kun taas kymmenen yhtiötä oli julkistanut veropolitiikkansa. Selvitys oli tehty aikana, jolloin kaikki yhtiöt eivät vielä olleet julkistaneet vuotta 2021 koskenutta raportointiaan. Tutkielman luvussa 5 tehtävä empiirinen tarkastelu osoittaa muutosta vuotta 2022 koskevassa raportoinnissa, jolloin GRI 207 -standardi oli toista vuotta käytössä. Kehitys GRI 207 -standardin laajempaan käyttöönottoon on yhdenmukaista KPMG:n selvityksessä esitettyjen tulevaisuutta koskevien arvioiden kanssa.

³⁰¹ KPMG: *The path to tax transparency in the Nordics – A KPMG study and GRI 207 benchmark*, June 2022.

5 Empiirinen tarkastelu

5.1 Tarkastelutavan kuvaus

Tutkimuksen empiirinen tarkastelu tehdään selvityksenä, joka kattaa vuotta 2022 koskevan raportoinnin. Ensimmäinen kohdejoukko on Helsingin pörssissä listattujen suurten yhtiöiden (*large cap*) perusjoukko ($n = 33$). Tämä tutkimuksen pääkohdejoukko on valittu tarkoituksenmukaisesti, eikä se perustu otosmenetelmään eikä satunnaisotokseen. Perusjoukosta tutkitaan kaikki yhtiöt. Ensin kartoitetaan se, mitkä yhtiöt hyödyntävät vastuullisuusraportoinnissaan GRI-raportointiohjeistoa. Tämän jälkeen kartoitetaan se, mitkä näistä GRI-standardeja hyödyntävistä yhtiöistä ovat ottaneet käyttöönsä verovastuullisuutta koskevan GRI 207 -standardin ja näistä yhtiöistä puolestaan se, raportoiko yhtiö kaikki GRI 207 -standardin mukaiset kohdat (1–4) vai ainoastaan osan niistä. Lisäksi Liitteessä 3 esitetään GRI 207 -standardin mukaisesti raportoivien yhtiöiden raportoinnin yksityiskohtainen vaatimustenmukaisuustarkastelu standardin vaatimuksia vastaan. Riippumatta siitä, hyödyntääkö yhtiö GRI-raportointiohjeistoa ja onko yhtiö ottanut käyttöönsä GRI 207 -standardin mukaisen raportoinnin, perusjoukon kaikkien yhtiöiden kohdalla kartoitetaan se, raportoiko yhtiö veroistaan julkisesti jollain muulla tavoin (esimerkiksi osana vuosikertomustaan tai erillisen verojalanjälkiraportoinnin muodossa), sekä se, onko yhtiö julkistanut veropolitiikkansa. Empiirisessä tarkastelussa käytettävä lähdeaineisto pohjautuu ja rajautuu julkisesti listattujen yhtiöiden verkkosivuillaan julkaisemiin tietoihin ja aineistoihin, jotka ovat julkisesti saatavilla. Tutkielman menetelmänä ei ole yritysten vastuuhenkilöiden haastattelemine. Julkisesti saatavilla olevien tietojen osalta tarkastellaan kaikkea verovastuullisuutta koskevaa aineistoa mukaan lukien GRI:n lisäksi muidenkin kansainvälisten yhteenliittymien itsesääntelyn kaltaisten, yrityksen mahdollisesti noudattamien verovastuullisuutta koskevien raportointiohjeistojen käyttäminen.

Pääkohdejoukon osalta tarkastelu tehdään sekä dokumentti- että sisällönanalyysinä. Tilastollisen vertailun vuoksi tarkastelun toisen perusjoukon ($n = 50$) muodostavat Helsingin pörssissä listatut keskisuuret yhtiöt (*middle cap*). Tämän kohdejoukon osalta tarkastelu rajataan koskemaan vain dokumenttianalyysia, ja tulokset esitetään vain tilastollisina faktoina ja niitä koskevana lyhyenä kirjallisena yhteenvetona. Kvantitatiivisin menetelmin tehtävää hypoteesien merkitsevyystestausta ei tutkielmassa tehdä. Yrityskohtainen verovastuullisuusraportoinnin tarkastelu dokumentti- ja sisällönanalyysin menetelmin tehdään GRI 207 -standardin käyttöönotaneiden suurten yhtiöiden kohdalla

yksityiskohtaisesti tarkastelemalla (kartoittamalla ja kuvailemalla) niin raportoinnin tekstisisältöä kuin raportoituja lukuja (esimerkiksi maakohtaisessa raportoinnissa). Tulokset esitetään Liitteissä 2 ja 3. Pyrkimyksenä on puolueettomasti arvioida raportoinnin laatua ja tarkastella (vapaaehtoista) verovastuullisuusraportointia toteuttavan yrityksen vaikuttimia sidosryhmiensä, kuten sijoittajat, suuntaan. Tätä arviointia tehdään etenkin tutkielman johtopäätöksiä koskevassa luvussa 6.

Empiirisen tarkastelun tulokset vastaavat toiseen tutkimuskysymykseen: Missä laajuudessa suuret suomalaiset pörssiyhtiöt ovat ottaneet käyttöön GRI 207 -standardin? Tutkielman tutkimusstrategia tavoittelee tutkimusaiheen *teoreettisen viitekehyksen* ja *empiirisen tarkastelun* yhdistämisen. Peilaamalla empiirisiä havaintoja tutkimuksen teoreettista viitekehystä vastaan pohjustetaan luvussa 6 tehtävää tarkastelua myös kolmannen, tutkimuksen päätutkimuskysymyksen osalta: Onko GRI 207 -standardin käyttöönotosta hyötyä verovastuullisuuden edistämiseksi asetettujen tavoitteiden näkökulmasta vai onko raportoinnissa kyse viherpesun kaltaisesta totuuden kaunistelusta? Tämä puolestaan mahdollistaa neljännen tutkimuskysymyksen tarkastelun: Pitäisikö verovastuullisuusraportointia koskevaa lainsäädäntöä *de lege ferenda* muuttaa?

5.2 Suuret listayhtiöt

Taulukossa 1 esitetään kootusti tiedot koskien Helsingin pörssissä listattujen suurten yhtiöiden verovastuullisuusraportointia. Tiedot perustuvat dokumenttianalyysiin, jonka aineistolähteinä on käytetty vuotta 2022 koskevia yrityskohtaisia vuosikertomuksia, vastuullisuusraportteja, julkistettuja veropolitiikka- tai vastaavia dokumentteja ja yritysten verkkosivuilla olevia verovastuullisuutta koskevia tietoja. Kaikki dokumenttianalyysissä käytetyt aineistot ovat saatavilla julkisista lähteistä.

Taulukko 1. Verovastuullisuusraportointi: GRI 207 ja/tai julkaistu veropolitiikka. Helsingin pörssi – suuret yhtiöt.

Yritys	GRI	GRI 207	Veropolitiikka	Toimiala
Qt Group	EI	EI	EI***	Teknologia
TietoEVERY	KYLLÄ	EI	KYLLÄ* ***	Teknologia
Elisa	KYLLÄ	KYLLÄ	KYLLÄ	Tietoliikenne
Nokia	KYLLÄ	EI	KYLLÄ* ***	Tietoliikenne
Telia Company	EI	EI	EI**	Tietoliikenne
Orion	KYLLÄ	EI	KYLLÄ	Terveysteh.
Revenio Group	KYLLÄ	KYLLÄ	EI	Terveysteh.

Yritys	GRI	GRI 207	Veropolitiikka	Toimiala
Terveystalo	KYLLÄ	KYLLÄ	KYLLÄ* **	Terveydenh.
Nordea Bank	KYLLÄ	KYLLÄ	KYLLÄ	Rahoitus
Sampo	KYLLÄ	EI	EI**	Rahoitus
Citycon	KYLLÄ	EI	EI	Kiinteistöyht.
Kojamo	KYLLÄ	KYLLÄ	EI**	Kiinteistöyht.
Fiskars	KYLLÄ	EI	EI***	Kulutushyöd.
Nokian Renkaat	KYLLÄ	EI	KYLLÄ	Kulutushyöd.
Sanoma	KYLLÄ	EI	KYLLÄ* **	Kulutushyöd.
Kesko	KYLLÄ	KYLLÄ	KYLLÄ	Peruskoulutus
Cargotec	KYLLÄ	EI	KYLLÄ	Teollisuus
Huhtamäki	KYLLÄ	EI	KYLLÄ	Teollisuus
KONE	KYLLÄ	KYLLÄ	KYLLÄ	Teollisuus
Konecranes	KYLLÄ	KYLLÄ	KYLLÄ	Teollisuus
Uponor	KYLLÄ	KYLLÄ	KYLLÄ* ***	Teollisuus
Vaisala	KYLLÄ	EI	EI***	Teollisuus
Valmet	KYLLÄ	EI	EI	Teollisuus
Wärtsilä	KYLLÄ	EI	EI	Teollisuus
Kemira	KYLLÄ	KYLLÄ	KYLLÄ* **	Perusteoll.
Metso Outotec	KYLLÄ	EI	KYLLÄ	Perusteoll.
Metsä Board	KYLLÄ	EI	KYLLÄ	Perusteoll.
Outokumpu	KYLLÄ	KYLLÄ	KYLLÄ	Perusteoll.
SSAB	KYLLÄ	EI	KYLLÄ	Perusteoll.
Stora Enso	KYLLÄ	EI	KYLLÄ* **	Perusteoll.
UPM	KYLLÄ	KYLLÄ	KYLLÄ	Perusteoll.
Neste	KYLLÄ	KYLLÄ	KYLLÄ**	Energia
Fortum	KYLLÄ	KYLLÄ	KYLLÄ**	Yleish. palv.
Yht. n = 33	K = 31; E = 2	K = 14; E = 19		

*=ei julkinen; **=verojalanjälkiraportti; ***=verostrategia vastuullisuusraportissa

Helsingin pörssissä listattujen suurten yhtiöiden dokumenttianalyysiin perustuva tarkastelu osoittaa, että yhteensä 33 yhtiöstä 31 (eli 94 prosenttia) hyödyntää vastuullisuusraportoinnissaan GRI-standardeja, ja ainoastaan kaksi yhtiötä ei lainkaan raportoi GRI-standardien mukaisesti. GRI-standardeja hyödyntävistä 31 yhtiöstä 14 raportoi vähintään yhden kohdan osalta GRI 207 -standardin mukaisesti. Nämä yhtiöt ovat Elisa, Revenio Group, Terveystalo, Nordea Bank, Kojamo, Kesko, Kone, Konecranes, Uponor, Kemira, Outokumpu, UPM, Neste ja Fortum. Näistä yhtiöistä seitsemän – Elisa, Terveystalo, Kojamo, Kesko, Uponor, UPM ja Neste – raportoi standardin kaikkien neljän kohdan

mukaisesti.³⁰² Prosentuaalisesti suurista GRI-standardeja hyödyntävistä listayhtiöistä 45 prosenttia raportoi vähintään yhden kohdan osalta GRI 207 -standardin mukaisesti (42 prosenttia kaikista 33 yhtiöstä). Määrää voidaan pitää standardin uutuus (käyttöön vuoden 2021 raportoinnista alkaen) huomioiden kohtalaisena. Lisäksi on huomioitava, että moni sellainen suuri listayhtiö, joka ei raportoi standardin mukaisesti, ottaa julkisesti kantaa yhtiönsä verovastuullisuuteen jollain muulla tavoin. Tätä tarkastellaan seuraavaksi.

Yhteensä 16 suurista 33 listayhtiöstä on julkistanut veropolitiikkansa. Näiden joukossa on useita yhtiöitä (seitsemän) – Orion, Nokian Renkaat, Cargotec, Huhtamäki, Metso Outotec, Metsä Board ja SSAB – jotka eivät raportoi GRI 207 -standardin mukaisesti. Lisäksi seitsemän yhtiötä – TietoEVRY, Nokia, Terveystalo, Sanoma, Uponor, Kemira ja Stora Enso – ilmoittaa, että veropolitiikkaniminen dokumentti on laadittuna, mutta dokumenttia ei ole julkistettu. Näistä yhtiöistä TietoEVRY, Nokia, Sanoma ja Stora Enso eivät raportoi GRI 207 -standardin mukaisesti. Näiden yhtiöiden lisäksi joukossa on muutama yhtiö (Qt Group, Fiskars, Vaisala), jotka ovat sisällyttäneet vuosiraportointiinsa verostrategian kaltaista kuvausta. Yhdeksällä yhtiöllä on vuosiraportoinnissaan ja/tai muutoin julkistettuna verojalanjälkinimistä raportointia. Näistä yhtiöistä Telia Company, Sampo, Sanoma ja Stora Enso eivät raportoi GRI 207 -standardin mukaisesti. Suurten listayhtiöiden joukossa ei ole yhtään sellaista yhtiötä, jolta ei vuosiraportoinnissa löydy mitään tietoa tai mainintoja yhtiönsä verovastuullisuudesta. Muutaman yhtiön kohdalla (Citycon, Valmet, Wärtsilä) tiedot jäävät kuitenkin suppeiksi ja ylätasoisiksi.

Taulukossa 1 esitetyn dokumenttianalyysin tietoihin liittyvä yrityskohtainen sisällönanalyysi esitetään Liitteessä 2. Sen tiedot perustuvat dokumenttianalyysin tavoin vuotta 2022 koskeviin yrityskohtaisiin vuosikertomuksiin, vastuullisuusraportteihin, julkistettuihin veropolitiikka- tai vastaaviin dokumentteihin ja yritysten verkkosivuilla oleviin verovastuullisuutta koskeviin tietoihin. Kaikki sisällönanalyysissä käytetyt aineistot ovat saatavilla julkisista lähteistä.

Taulukossa 2 esitetään kootusti tiedot koskien Helsingin pörssissä listattujen suurten yhtiöiden GRI 207 -standardin mukaista verovastuullisuusraportointia. Tiedot perustuvat edellä kuvattuihin dokumentti- ja sisällönanalyysiin.

³⁰² Tieto perustuu kunkin yhtiön ilmoitukseen GRI-indeksissään.

Taulukko 2. GRI 207 -standardin mukainen raportointi. Helsingin pörssi – suuret yhtiöt.

Yritys	GRI 207-1	GRI 207-2	GRI 207-3	GRI 207-4
Elisa	KYLLÄ	KYLLÄ	KYLLÄ	KYLLÄ
Revenio Group	KYLLÄ	EI	EI	EI
Terveystalo	KYLLÄ	KYLLÄ	KYLLÄ	KYLLÄ
Nordea Bank	KYLLÄ	EI	EI	EI
Kojamo	KYLLÄ	KYLLÄ	KYLLÄ	KYLLÄ
Kesko	KYLLÄ	KYLLÄ	KYLLÄ	KYLLÄ
KONE	KYLLÄ	KYLLÄ	KYLLÄ	EI
Konecranes	KYLLÄ	KYLLÄ	KYLLÄ	EI
Uponor	KYLLÄ	KYLLÄ	KYLLÄ	KYLLÄ
Kemira	KYLLÄ	KYLLÄ	KYLLÄ	EI
Outokumpu	EI	KYLLÄ	EI	KYLLÄ
UPM	KYLLÄ	KYLLÄ	KYLLÄ	KYLLÄ
Neste	KYLLÄ	KYLLÄ	KYLLÄ	KYLLÄ
Fortum	KYLLÄ	KYLLÄ	KYLLÄ	EI
Yht. 14	K = 13; E = 1	K = 12; E = 2	K = 11; E = 3	K = 8; E = 6

5.3 Keskisuuret listayhtiöt

Taulukossa 3 esitetään kootusti tiedot koskien Helsingin pörssissä listattujen keskisuurten yhtiöiden verovastuullisuusraportointia. Tiedot perustuvat dokumenttianalyysiin, jonka aineistolähteinä on käytetty vuotta 2022 koskevia yrityskohtaisia vuosikertomuksia, vastuullisuusraportteja, julkistettuja veropolitiikka- tai vastaavia dokumentteja ja yritysten verkkosivuilla olevia verovastuullisuutta koskevia tietoja. Kaikki dokumenttianalyysissä käytetyt aineistot ovat saatavilla julkisista lähteistä.

Taulukko 3. Verovastuullisuusraportointi: GRI 207 ja/tai julkaistu veropolitiikka. Helsingin pörssi – keskisuuret yhtiöt.

Yritys	GRI	GRI 207	Veropolitiikka	Toimiala
Bittium	KYLLÄ	EI	EI** ***	Teknologia
Digia	EI	EI	EI**	Teknologia
F-Secure	EI	EI	EI	Teknologia
Gofore	EI	EI	EI**	Teknologia
Tecnotree	EI	EI	EI	Teknologia
WithSecure	EI	EI	EI	Teknologia
Oriola	KYLLÄ	EI	EI**	Terveystenh.
Pihlajalinna	KYLLÄ	KYLLÄ	EI**	Terveystenh.

Yritys	GRI	GRI 207	Veropolitiikka	Toimiala
Aktia Bank	KYLLÄ	EI	EI**	Rahoitus
CapMan	KYLLÄ	KYLLÄ	EI***	Rahoitus
Enento Group	KYLLÄ	EI	EI	Rahoitus
eQ	EI	EI	EI**	Rahoitus
Evli	KYLLÄ	EI	EI***	Rahoitus
Oma Säästöpankki	KYLLÄ	EI	EI**	Rahoitus
Taaleri	KYLLÄ	EI	EI**	Rahoitus
Ålandsbanken	EI	EI	EI	Rahoitus
Alma Media	KYLLÄ	EI	KYLLÄ* **	Kulutushyöd.
AS Tallink Grupp	EI	EI	EI	Kulutushyöd.
Finnair	KYLLÄ	KYLLÄ	EI** ***	Kulutushyöd.
Harvia	EI	EI	EI	Kulutushyöd.
Kamux	EI	EI	EI**	Kulutushyöd.
Marimekko	KYLLÄ	EI	EI	Kulutushyöd.
Musti Group	EI	EI	EI	Kulutushyöd.
NoHo Partners	EI	EI	EI	Kulutushyöd.
Puuilo	EI	EI	EI	Kulutushyöd.
Rapala VMC	EI	EI	KYLLÄ* ***	Kulutushyöd.
Relais Group NPV	EI	EI	EI	Kulutushyöd.
Remedy Entertainment	EI	EI	EI	Kulutushyöd.
Rovio Entertainment	KYLLÄ	EI	EI	Kulutushyöd.
Stockmann	KYLLÄ	EI	EI	Kulutushyöd.
Tokmanni Group	KYLLÄ	KYLLÄ	EI**	Kulutushyöd.
Verkkokauppa.com	KYLLÄ	EI	EI**	Kulutushyöd.
Viking Line	EI	EI	EI***	Kulutushyöd.
Anora Group	KYLLÄ	KYLLÄ	EI** ***	Peruskulutus
Atria	KYLLÄ	EI	EI	Peruskulutus
HKScan	KYLLÄ	EI	EI**	Peruskulutus
Olvi	KYLLÄ	EI	EI**	Peruskulutus
Raisio	KYLLÄ	EI	EI	Peruskulutus
Suominen	KYLLÄ	EI	KYLLÄ* **	Peruskulutus
Aspo	EI	EI	EI	Teollisuus
Caverion	KYLLÄ	EI	EI	Teollisuus
Etteplan	KYLLÄ	KYLLÄ	EI**	Teollisuus
Incap	KYLLÄ	EI	EI	Teollisuus
Ponsse	KYLLÄ	KYLLÄ	EI** ***	Teollisuus
Purmo Group	KYLLÄ	EI	EI	Teollisuus
Scanfil	EI	EI	EI	Teollisuus

Yritys	GRI	GRI 207	Veropolitiikka	Toimiala
Sitowise Group	KYLLÄ	EI	EI	Teollisuus
Talenom	EI	EI	EI	Teollisuus
YIT	KYLLÄ	KYLLÄ	KYLLÄ* ***	Teollisuus
Lassila&Tikanoja	KYLLÄ	EI	EI** ***	Yleish. palv.
Yht. n = 50	K = 30; E = 20	K = 8; E = 42		

*=ei julkinen; **=verojalanjälkiraportti; ***=verostrategia vastuullisuusraportissa

Helsingin pörssissä listattujen keskisuurten yhtiöiden dokumenttianalyysiin perustuva tarkastelu osoittaa, että yhteensä 50 yhtiöstä 30 (eli 60 prosenttia) hyödyntää vastuullisuusraportoinnissaan GRI-standardeja, kun taas 20 yhtiötä ei lainkaan raportoi GRI-standardien mukaisesti. GRI-standardeja hyödyntävistä 30 yhtiöstä kahdeksan raportoi vähintään yhden kohdan osalta GRI 207 -standardin mukaisesti. Nämä yhtiöt ovat Pihlajalinna, CapMan, Finnair, Tokmanni Group, Anora Group, Etteplan, Ponsse ja YIT. Näistä yhtiöistä ainoastaan kaksi – Finnair ja Etteplan – raportoi standardin kaikkien neljän kohdan mukaisesti. Prosentuaalisesti keskisuurista GRI-standardeja hyödyntävistä listayhtiöistä 27 prosenttia raportoi vähintään yhden kohdan osalta GRI 207 -standardin mukaisesti (16 prosenttia kaikista 50 yhtiöstä).³⁰³ Määrää voidaan pitää vähäisenä, mutta se ei tarkoita sitä, että vain näin harva keskisuurista listayhtiöistä ottaisi julkisesti kantaa yhtiönsä verovastuullisuuteen. Tätä tarkastellaan seuraavaksi.

Mikään keskisuurista 50 listayhtiöstä ei ole julkistanut veropolitiikkaansa, ja ainoastaan Alma Media, Rapala VMC, Suominen ja YIT (kahdeksan prosenttia 50 yhtiöstä) ilmoittavat yhtiöllä olevan veropolitiikkaniminen dokumentti laadittuna. Veropolitiikan julkistamisissa on merkittävä ero suuriin listayhtiöihin verrattuna. CapMan ilmoittaa olevansa laatimassa veropolitiikkaa. Muutama yhtiö (kolme) puhuu verostrategianimisestä dokumentista ja on julkistanut sen tai sisällyttänyt sitä koskevaa raportointia vuosiraportointiinsa (Bittium, Anora Group, Lassila & Tikanoja). Näiden yhtiöiden lisäksi CapMan, Evli, Finnair, Rapala VMC, Viking Line, Ponsse ja YIT ovat sisällyttäneet vuosiraportointiinsa verostrategian kaltaista kuvausta.

Useammalla yhtiöllä (21) on vuosiraportoinnissaan ja/tai muutoin julkistettuna verojalanjälkinimistä raportointia. Nämä yhtiöt ovat Bittium, Digia, Gofore, Oriola, Pihlajalinna, Aktia Bank, eQ, Oma Säästöpankki, Taaleri, Alma Media, Finnair, Kamux, Tokmanni

³⁰³ Tieto perustuu kunkin yhtiön ilmoitukseen GRI-indeksissään.

Group, Verkkokauppa.com, Anora Group, HK Scan, Olvi, Suominen, Etteplan, Ponsse ja Lassila & Tikanoja. Kaikkiaan 24 yhtiöltä ei löydy raportoitua tietoa veropolitiikasta, verostrategiasta tai verojalanjäljestä. Tämä tarkoittaa sitä, että lähes puolet (48 prosenttia) keskisuurista listayhtiöistä ei nosta verovastuullisuutta esille vuosiraportoinnissaan. Useimmilla näistäkin yrityksistä on kuitenkin myös pakollisen taloudellisen raportoinnin ulkopuolella jonkinlainen maininta maksetuista veroista. Tällainen maininta on usein liitetty yrityksen yhteiskunnallisen kontribuution yhteyteen.

Taulukossa 4 esitetään kootusti tiedot koskien Helsingin pörssissä listattujen keskisuurten yhtiöiden GRI 207 -standardin mukaista verovastuullisuusraportointia. Tiedot perustuvat edellä kuvattuun dokumenttianalyysiin.

Taulukko 4. GRI 207 -standardin mukainen raportointi. Helsingin pörssi – keskisuuret yhtiöt.

Yritys	GRI 207-1	GRI 207-2	GRI 207-3	GRI 207-4
Pihlajalinna	KYLLÄ	EI	EI	EI
CapMan	KYLLÄ	KYLLÄ	KYLLÄ	EI
Finnair	KYLLÄ	KYLLÄ	KYLLÄ	KYLLÄ
Tokmanni Group	EI	KYLLÄ	EI	KYLLÄ
Anora Group	KYLLÄ	KYLLÄ	EI	KYLLÄ
Etteplan	KYLLÄ	KYLLÄ	KYLLÄ	KYLLÄ
Ponsse	KYLLÄ	EI	EI	EI
YIT	KYLLÄ	EI	EI	EI
Yht. 8	K = 7; E = 1	K = 5; E = 3	K = 3; E = 5	K = 4; E = 4

6 Johtopäätökset ja tutkimuksen arviointi

Tässä tutkielmassa on tarkasteltu yritys vastuuta ja yritys vastuuraportointia yleisesti sekä verovastuullisuutta ja verovastuullisuusraportointia erityisesti. Tutkielman teoreettisen viitekehyksen luvussa 2 tarkastelun näkökulma keskittyy tutkielman tutkimusongelman kannalta keskeiseen verovastuullisuuden käsitteeseen yritys vastuun kontekstissa, jossa on paljon myös ei-oikeudellisia ulottuvuuksia. Sidosryhmäyhteistyön kasvava merkitys ja sijoittajanäkökulman voimistuminen ilmenevät tarkastelussa. Yritys vastuun oikeudellisessa ulottuvuudessa (luku 3) selvitetään ensin ilmiön normipohja *de lege lata*. Oikeudellistumiskehityksen tarkastelussa keskitytään sellaisiin käsitteisiin, jotka tutkielman laatija näkee keskeisinä yritys vastuun oikeudellistumiseen liittyvinä ilmiöinä. Näitä ovat yritysten lisääntyvä itsesääntely ja vaatimukset hyvän hallintotavan (*corporate governance*) osalta, asianmukaisen huolellisuuden (*due diligence*) kasvavat vaatimukset sekä yleinen vaatimustenmukaisuus (*compliance*) lakeja, asetuksia ja sääntöjä kohtaan. Yksi alaluku käsittelee pehmeän sääntelyn (*soft law*) ja oikeudellisesti sitovan kovan sääntelyn (*hard law*) välistä tasapainottelua normijärjestelmässä.

Tutkielman luvut 2 ja 3 toimivat taustoituksena tutkielman tutkimusongelman ja tutkimuskysymysten kannalta keskeisen teoreettisen viitekehyksen luvun 4 edellä. Luvussa 4 tarkastellaan yritys vastuuraportointia laajasti niin sen yleisen normipohjan *de lege lata* ja *de lege ferenda* kuin verovastuullisuusraportoinnin normipohjan osalta erityisesti. Yksi alaluku keskittyy yritys vastuun ja siitä raportoinnin lieveilmiöön, joka esiintyy niin sanottuna viherpesuna (*greenwashing*) eli totuuden kaunisteluna. Tutkimukset osoittavat viherpesun kytkeytyvän yritys strategiaan ja yrityksen kestävyystavoitteisiin, sidosryhmiin, viestintään ja raportointiin, markkinoiden harhaanjohtamiseen sekä liiketoiminnan etiikkaan.³⁰⁴

Tutkielman empiirinen tarkastelu pohjustetaan GRI-raportointiohjeiston yleisellä esittelyllä sekä keskittymällä erityisesti olennaisuusarviointiin, kaksinkertaisen olennaisuuden käsitteeseen ja tutkimusongelman kannalta keskeiseen GRI 207 -standardin tarkasteluun. GRI 207 -standardin yksityiskohtaisempi tarkastelu esitetään Liitteessä 1. Helsingin pörssin suurten listayhtiöiden GRI 207 -standardin mukaisen raportoinnin yksityiskohtainen empiirinen vaatimustenmukaisuustarkastelu esitetään Liitteessä 3.

³⁰⁴ Torelli 2022 s. 131; Paccès 2021 s. 2; ESMA: *Progress Report on Greenwashing* (31.5.2023), s. 5.

Tutkielman ensimmäinen tutkimuskysymys on: Miten normit (oikeudelliset tai ei-oikeudelliset) sääntelevät verovastuullisuusraportointia? Normatiivisesti tarkastellen voidaan todeta, että ainakin julkisille listayhtiöille jonkinasteinen yritys vastuuraportointi on sidosryhmien asettama edellytys. Se on yrityksen tapa välittää sidosryhmilleen tietoa vastuullisuustyöstään. Tutkielman luvussa 4 tehty tarkastelu kuitenkin osoittaa, että yritys vastuuraportoinnin oltua osin sääntelemätöntä ja perustuttua osin vapaaehtoisuuteen ja ulkoisen varmistuksen puutteeseen se on tähän asti ollut myös pirstaleista, vaikeasti vertailtavaa ja altista viherpesun kaltaiselle totuuden kaunistelulle. Viimeisen kymmenen vuoden aikana yritys vastuuraportoinnin oikeudellistumiskehitys on kuitenkin ollut vahvaa edeten ensimmäisestä EU-direktiivistä (NFRD) toiseen EU-direktiiviin (CSRD) ja kansallisen pakottavan lainsäädännön tiukentumiseen. Huolimatta siitä, että jo ensimmäiseen direktiiviin sisältyi kehotuksia verovastuullisuusraportoinnin osalta, vielä toiseenkaan direktiiviin eikä sitä koskevaan kansalliseen hallituksen esitykseen ole tuotu – eikä kansalliseen lainsäädäntöön olla ainakaan tässä vaiheessa tuomassa – mitään suoria verovastuullisuusraportointia edellyttäviä määräyksiä. Näin ollen johtopäätös ja vastaus ensimmäiseen tutkimuskysymykseen oikeudellisten normien osalta on, että ne eivät sääntele verovastuullisuusraportointia.³⁰⁵ Tilannetta voi pitää tietyllä tavalla hämmentävänä ottaen huomioon veroasioihin ja verovastuullisuuteen liittyvä yleinen kiinnostus ja paine esimerkiksi kansalaisjärjestöjen ja muiden ei-valtiollisten toimijoiden (NGO), valtioiden ja kansainvälisen yhteisön toimesta. Kun kerran CSRD:n tavoitteena yleisesti on parantaa yritystoiminnan läpinäkyvyyttä ja vastuullisuutta, voidaan kysyä, miksi verovastuullisuutta ei ole siihen nimenomaisesti sisällytetty vaan edelleen jätetty vapaaehtoisen raportoinnin ja sidosryhmiltä tulevan normatiivisen paineen varaan.³⁰⁶

Ei-oikeudellisten normien osalta asia on siis kuitenkin huomattavasti monitulkintaisempi. Tällöin korostuu erityisesti sidosryhmiltä tuleva paine yritysten vastuullisia verokäytänteitä ja niistä raportointia kohtaan – ja yritysten vastaus paineeseen tiukentuvan itsesääntelyn ja vaatimustenmukaisuustyön avulla.³⁰⁷ Sijoittajanäkökulman voimistuminen ja kestävä rahoitusta koskeva sääntely toimivat yritysten verovastuullisuutta voimakkaasti

³⁰⁵ Usea suomalainen suuryritys on kylläkin ollut velvoitettu julkistamaan veropolitiikkansa tai verostrategiansa Yhdistyneen kuningaskunnan lainsäädännön takia yrityksellä ollessa siellä toimintaa.

³⁰⁶ Tätä kritisoidaan myös Euroopan komission taustamuistiossa *Platform on Sustainable Finance – Final Report on Minimum Safeguards October 2022*, s. 17.

³⁰⁷ Vrt. Moon 2007 s. 297. Moon näki jo tuolloin vaarana olevan CSR:n käyttäminen imagonrakennuksessa, mistä puolestaan voi olla vain pieni askel viherpesuun.

ohjaavina normatiivisina kehikkoina.³⁰⁸ Oikeudellisen ja ei-oikeudellisen normirakenteen lähentymistä ja limittymistä kuvaa hyvin se, miten kestävän rahoituksen SFDR-regulaatio ja EU-taksonomia asettavat tavallaan epäsuorasti verovastuullisuutta koskevia velvoitteita yrityksiä kohtaan. Euroopan komission taustamuistion linjaukset linkittävät verotuksen osaksi yritysten yhteiskuntavastuuta ja ESG-kriteeristöä.³⁰⁹ Näistä havainnoista voitaneen tehdä se johtopäätös, että regulaattori käyttää toistaiseksi ensisijaisesti vastuullisen sijoittamisen ja rahoituksen konteksteja verotuksen läpinäkyvyyden edistämiseen. Se, miksi EU tukeutuu asiassa lainsäädännöllisesti vain tällaiseen epäsuoraan vaikuttamiseen taksonomiaregulaation ja SFDR-regulaation kautta, jää epäselväksi. Samanaikaisesti voidaan tehdä ainakin seuraavat johtopäätökset: *ensinnäkin* GRI 207 -standardin merkitys on verovastuullisuusraportoinnissa jatkossa nykyistäkin suurempi ja *toiseksi* edes ESRS velvoittavana standardina ei sille suunnatuista toiveista huolimatta ole tuomassa vaatimuksia verovastuullisuusraportointia koskien, ainakaan alkuvaiheessa.³¹⁰

Tilannetta hämärtää entisestään se, että esimerkiksi taksonomiaregulaatiokin vain viittaa OECD:n ohjeistuksiin, jotka nekin ovat pehmeää sääntelyä.³¹¹ Normatiivista ketjua voidaan pitää pitkänä ja monimutkaisena, mikä osaltaan lisää yritysten hallinnollista taakkaa ja merkittävästi lisää tulkinnallisuutta. Sijoittajille ja rahoittajille jätetään sellaista valtaa ja vastuuta, jonka regulaattori voisi suoremmin ottaa itselleenkin. Normatiivisesti olisi myös selkeämpää, mikäli komission taustamuistioden pohdinnat verotusta koskevien vähimmäistason suojatoimien³¹² vaatimustenmukaisuuden osalta olisi tuotu osaksi kiristyviä sitovia raportointivaatimuksia. Todennäköisesti tällä hetkellä uskotaan – olennaisuusarviointia koskevien vaatimusten tiukentumisen ja kaksinkertaisen olennaisuuden arvioinnin tullessa CSRD:n myötä velvoittavaksi – veroasioiden nousevan aiempaa useammin yritysten olennaisuusmatriisiin. Tämä puolestaan johtaisi GRI-raportointia hyödyntävät yritykset myös verovastuullisuusraportointia koskevan GRI 207 -standardin

³⁰⁸ Kansallisesti esimerkiksi valtio-omistaja on ollut aktiivinen valtion enemmistöomisteisten yhtiöiden veroavoimuutta koskevien vaatimusten osalta.

³⁰⁹ Euroopan komissio: DOC: Platform/45/2021/EN.

³¹⁰ Ks. EFRAG: *First Set of draft ESRS*.

³¹¹ Tämä ilmenee hyvin komission vastuullista rahoitusta koskevassa lopullisessa epävirallisessa muistiossa, *Platform on Sustainable Finance – Final Report on Minimum Safeguards October 2022*, jossa käsitellään taksonomiaregulaation artiklojen 3 ja 18 käsittelemiä vähimmäistason suojatoimia ja niiden yhteyttä SFDR:ään, CSRD:hen ja CSDDD:hen.

³¹² Vähimmäistason suojatoimet ovat menettelyjä, jotka taloudellista toimintaa harjoittava yritys toteuttaa varmistaakseen noudattavansa OECD:n toimintaohjeita monikansallisille yrityksille sekä YK:n ohjaavia periaatteita koskien yritystoimintaa ja ihmisoikeuksia.

soveltamiseen. Tässäkin vastuu ja tulkinta jäävät kuitenkin pitkälti yrityksille ja niiden sidosryhmille olennaisuusarviointia tehtäessä, koska OECD:n vastuullista yritystoimintaa koskevassa asianmukaisen huolellisuuden ohjeistuksessa³¹³ verotusta ei ole aiheena erillisesti katettu. Myöskään eurooppalaisten sitovien kestävyysraportointistandardien (ESRS) olennaisuusarviointia koskevassa ohjeistusluonnoksessa ei ole mainintaa veroista tai verovastuullisuudesta.³¹⁴ Verovastuullisuus saattaa aiheena tämän takia jäädä jatkossakin herkemmin pois yrityksen olennaisuusmatriisista ja siten pois myös sen vastuullisuusraportoinnista. Vastavoimana toki on se, että odotukset yrityksen nimenomaisen julkistetun veropolitiikan tai verostrategian osalta ovat kasvussa.³¹⁵

Tutkielman toinen tutkimuskysymys on: Missä laajuudessa suuret suomalaiset pörssiyritykset ovat ottaneet käyttöön GRI 207 -standardin? Alaluvuissa 5.2 ja 5.3 empiirinen tarkastelu osoittaa merkittäviä eroja standardin käyttöönotossa suurten listayhtiöiden ja keski suurten listayhtiöiden välillä. Suurten listayhtiöiden tarkastelu ensinnäkin osoittaa, että kahta yhtiötä lukuun ottamatta muut 31 yhtiötä (94 prosenttia) hyödyntää GRI-standardeja vastuullisuusraportoinnissaan, ja toiseksi, että näistä 45 prosenttia eli 14 yhtiötä raportoi vähintään yhden kohdan osalta GRI 207 -standardin mukaisesti (42 prosenttia kaikista 33 yhtiöstä). Vastaavat luvut ovat merkittävästi pienempiä keski suurten yhtiöiden kohdalla. Ensinnäkin vain 30 yhtiötä 50 yhtiöstä (60 prosenttia) hyödyntää GRI-standardeja vastuullisuusraportoinnissaan, ja näistä 30 yhtiöstä vain kahdeksan raportoi vähintään yhden kohdan osalta GRI 207 -standardin mukaisesti. Prosentuaalisesti keski suurista GRI-standardeja hyödyntävistä listayhtiöistä 27 prosenttia raportoi vähintään yhden kohdan osalta GRI 207 -standardin mukaisesti (16 prosenttia kaikista 50 yhtiöstä).

Empiirisen tarkastelun dokumenttianalyysiin perustuva määrällinen tarkastelu tuottaa useita havaintoja, joiden perusteella voi tehdä johtopäätöksiä. *Ensinnäkin* suurten listayhtiöiden kohdalla GRI 207 -standardin käyttöönottoastetta voi pitää kohtalaisena (mutta ei hyvänä) ottaen huomioon standardin nuori ikä ja normatiivinen vapaaehtoisuus. *Toiseksi* standardin käyttö vaikuttaisi olevan kasvussa verrattaessa esimerkiksi KPMG:n tekemään suurimpien yhtiöiden vuoden 2021 raportointia koskevaan selvitykseen.³¹⁶ *Kolmanneksi*

³¹³ OECD: *Due Diligence Guidance for Responsible Business Conduct*.

³¹⁴ EFRAG: *Draft EFRAG IG 1 Materiality Assessment*.

³¹⁵ Viherkenttä 2023 s. 280; PRI: *Advancing tax transparency: outcomes from the PRI collaborative engagement 2017–2019*, s. 7–8.

³¹⁶ KPMG: *The path to tax transparency in the Nordics – A KPMG study and GRI 207 benchmark, June 2022*.

keskisuurten yhtiöiden kohdalla standardin käyttöönottoastetta voi pitää vähäisenä. Tämä on sinänsä johdonmukaista suhteessa näiden yhtiöiden yleiseen GRI-standardien hyödyntämiseen, jonka aste (60 prosenttia) on suorastaan yllättävän vähäinen ottaen huomioon, että nämäkin yhtiöt ovat Suomen mittakaavassa kooltaan suuria ja merkittäviä ja että GRI-raportointiohjeisto on *de facto* globaali kestävyysraportointistandardi. Neljäs havainto ja siitä tehtävä johtopäätös koskee veropolitiikan tai verostrategian julkistamista. Siinä missä suurista listayhtiöistä 16 on julkistanut veropolitiikkansa, seitsemän ilmoittaa yhtiöllä olevan julkistamaton veropolitiikka ja kaikilla 33 yhtiöllä on vuosiraportoinnissaan vähintään mainintoja verovastuullisuudestaan, keskisuurten listayhtiöiden tilanne on hyvin toisenlainen. Yksikään näistä yhtiöistä ei ole julkistanut veropolitiikkaansa, ja ainoastaan neljä yhtiötä (kahdeksan prosenttia) ilmoittaa yhtiöllä olevan veropolitiikkaniminen dokumentti laadittuna, yksi ilmoittaa parhaillaan laativansa sitä ja kolme yhtiötä mainitsee verostrategianimisen dokumentin. Nämä havainnot tukevat Viherkentän näkemystä siitä, että vielä tällä hetkellä voimakkaiden verovastuullisuutta koskevien vaatimusten ei voida sanoa olevan valtavirtaa kansainvälisissä sijoittajapiireissä ja että verovastuullisuusvaatimusten ulottaminen listaamattomiin yrityksiin tulee viemään aikaa.³¹⁷

Samanaikaisesti viides havainto tukee johtopäätöstä, että kehitys kohti verovastuullisuusraportoinnin valtavirtaistumista on todennäköisesti käynnissä. Suurten listayhtiöiden kohdalla tämä on täysin ilmeistä. GRI 207 -standardi on otettu käyttöön yhä useammassa yhtiössä, veropolitiikka tai verostrategia on julkistettu noin puolessa yhtiöistä, minkä lisäksi osa yhtiöistä on lisäksi raportoinut verojalanjäljestään, ja myös osa sellaisista yhtiöistä, jotka eivät raportoi standardin mukaisesti eivätkä ole julkistaneet veropolitiikkaansa, ovat saattaneet kuvata verostrategiaansa ja/tai verojalanjälkeään muutoin raportoinnissaan. Samaa kehitystä on havaittavissa myös keskisuurten listayhtiöiden kohdalla. Vaikka standardin käyttöönottoaste on toistaiseksi vähäinen ja veropolitiikkadokumentteja ei ole julkistettu, moni näistäkin yhtiöistä raportoi jollain tavoin verojalanjäljestään ja/tai verostrategiastaan vuosiraportoinnissaan. On oletettavaa, että tällainen raportointi tulee yhä lisääntymään ja laajentumaan uusiin yhtiöihin. Kuudes dokumenttianalyysistä tehtävä johtopäätös on se, että vaikka GRI 207 -standardi on ainoa kansainvälinen verovastuullisuusraportointistandardi, se ei ole suurille tai keskisuurille listayhtiöille ainoa tapa raportoida verovastuullisuudestaan. Osa yhtiöistä on julkistanut veropolitiikkansa

³¹⁷ Viherkenttä 2023 s. 289.

ja/tai kuvannut verostrategiansa ja/tai raportoinut verojalanjäljestään, vaikka yhtiö ei ilmoita raportoivansa standardin mukaisesti. Sen sijaan viittauksia muihin verovastuullisuutta koskeviin kansainvälisiin ohjeistuksiin ja suosituksiin, kuten *The B Team* tai *World Economic Forum*, ei kohdejoukon yhtiöiden raportoinnissa ole juurikaan havaittavissa. Selvän poikkeuksen tässä tekee Fortum. Jatkotutkimuksen kannalta mielenkiintoista olisi tehdä vertailevaa tutkimusta muiden eurooppalaisten ja globaalien suuryritysten kohdalla.

Tutkielman kolmas ja päätutkimuskysymys on: Onko GRI 207 -standardin käyttöönotosta hyötyä verovastuullisuuden edistämiseksi asetettujen tavoitteiden näkökulmasta vai onko raportoinnissa kyse viherpesun kaltaisesta totuuden kaunistelusta? Ensimmäinen johtopäätös liittyy standardin sisäisten normien noudattamiseen tai noudattamatta jättämiseen. GRI-raportointiohjeiston suositukset jakautuvat *shall*-, *should*- ja *can*-kategorioihin, mutta yritykset eivät aina noudata myöskään *shall*-suosituksia.³¹⁸ Tämä pitää havaintojen perusteella paikkansa GRI 207 -standardin kohdalla. Käytännössä standardin ohjeistettu raportointipolku etenee siten, että yrityksen raportoidessa GRI-standardeja hyödyntämällä ja sen tunnistessa raportointia koskevassa olennaisuusarvioinnissa yhdessä sidosryhmiensä kanssa verojen olevan olennainen aihe yrityksen tulee raportoida GRI 207 -standardin mukaisesti. Tämä puolestaan tarkoittaa sitä, että raportointiohjeiston sisäisten vaatimusten perusteella kaikki standardin kohdat ovat *shall*-suosituksia, jolloin ne kaikki tulisi raportoida. Tältä osin raportoinnin kurinalaisuus on määrällisesti heikkoa. Suurista 14 listayhtiöstä, jotka raportoivat standardin mukaisesti, ainoastaan seitsemän (50 prosenttia) raportoi kaikkien neljän kohdan mukaisesti. Keskisuurista kahdeksasta standardin mukaisesti raportoivasta listayhtiöstä ainoastaan kaksi (25 prosenttia) raportoi kaikkien neljän kohdan mukaisesti. Usein on myös niin, että raportoimattomuutta ei selitetä eikä kommentoida. Lisäksi yhtiön oma ilmoitus standardin tietyn kohdan mukaan raportoimisesta ei vielä millään tavoin ilmennä eikä varmista raportoinnin laatua.

Jotta raportoinnin relevanttiudesta ja tarkoituksenmukaisuudesta voi tehdä johtopäätöksiä, ensin on tarkasteltava verovastuullisuuden edistämiseksi asetettuja tavoitteita. Tutkielman luvussa 2 tehtävä tarkastelu liittyy verovastuullisuuden yritys vastuun ei-oikeudelliseen kontekstiin. Ei-oikeudellisenakin yritys vastuulla on vahva normatiivinen ohjausvaikutus. Yritysten yhteiskuntavastuu (CSR) ja kestävä kehitys ovat konsepteina sisäisesti monimutkaisia ja yhä enemmän eettisyyden ja vaatimustenmukaisuuden alueille

³¹⁸ Viherkenttä 2023 s. 281, alaviite 11.

kurkottavia. Tämä yhdistettynä yritysten monimutkaiseen toimintaympäristöön ja kasva-
vaan sidosryhmäpaineeseen sekä yritysvastuun niin yhtiö- kuin yksityisoikeudelliseen oi-
keudellistumiseen tekevät yritysjohton asemasta haastavan. On kuitenkin kiistatonta, että
yritysvastuun eettinen ulottuvuus ja pyrkimys oikein toimimiseen ovat liiketoiminnan
välttämättömiä edellytyksiä etenkin suuremmissa julkisissa yhtiöissä. Erilaiset asennetut-
kimukset entisestään vahvistavat tätä väitettä, ja asia tuntuu korostuvan nimenomaan ve-
roasioita koskevassa vaatimustenmukaisuudessa.

Kolmatta tutkimuskysymystä ja verovastuullisuusvaatimuksia tarkasteltaessa on tehtä-
vissä *toinen* johtopäätös, että nämä vaatimukset kytkeytyvät yritysvastuun konseptiin,
vastuulliseen liiketoimintaan ja kestävän kehityksen edistämiseen. Lisäksi ne ovat yhä
vahvemmin kytkeytymässä myös sijoittajien kohdeyhtiöille asettamiin odotuksiin ja yh-
tiöiden rahoituksen turvaamiseen. Kyse on ennen kaikkea siitä, että verot nähdään kunni-
anhimoisten ja planetaarisesti mahdollisesti välttämättömienkin kestävyystavoitteiden
saavuttamisen mahdollistajina. Samalla ne kytkeytyvät pyrkimykseen tasa-arvoisemman
maailman luomiseksi yhteisen arvonluonnin ja kestävyyskeskeisen lähestymistavan
kautta sekä koko yritystoiminnan tarkoituksen uudelleenmäärittämiseen.³¹⁹ Osakkeen-
omistajien taloudellinen etu priorisoivasta *shareholder primacy* -ajattelusta on siirrytty
kohti keskinäisriippuvuuden tunnustavaan ja laajat sidosryhmät huomioivaan *stakeholder*
capitalism -lähestymistapaan. Verovastuullisuudella voidaan nähdä olevan merkittävä
rooli sidosryhmäteoriasta johdetussa kestävän arvonluonnin mallissa.³²⁰ PRI:n mukaan
kestävyyskeskeinen lähestymistapa yritysverotukseen on veroasioiden laajemmat sosio-
ekonomiset vaikutukset huomioiva oikeudenmukaisuusnäkökulma.³²¹

Toisaalta tähänastiset tutkimustulokset yritysten yhteiskuntavastuun ja verovastuullisuu-
den keskinäisestä korrelaatiosta ovat osin ristiriitaisia.³²² Viitaten *Freudenreich et al.*³²³,
joiden mukaan ei riitä, että yrityksen lähimpien sidosryhmien tarpeet täytetään, vaan kes-
tävyyttä koskevaan arvonluontiin on valjastettava sidosryhmät yhteiskunnan eri tasoilta,
on ilmeistä, että verovastuullisuusraportointia koskevien kasvavien vaatimusten juuret

³¹⁹ Suurten listayhtiöiden verovastuullisuusraportoinnin empiirinen tarkastelu osoittaa, että YK:n kestä-
vän kehityksen tavoitteet (SDG:t) liitetään usein GRI 207 -standardin yhteyteen; etenkin SDG:t 8 (ihmis-
arvoista työtä ja talouskasvua), 10 (eriarvoisuuden vähentäminen), 11 (kestävät kaupungit ja yhteisöt) ja
16 (rauha, oikeudenmukaisuus ja hyvä hallinto) esiintyvät standardin mukaisen raportoinnin yhteydessä.

³²⁰ Ks. Tapaninaho – Kujala 2023 s. 350–355.

³²¹ PRI: *What is tax fairness and what does it mean for investors?* – Discussion paper 2021, s. 13.

³²² Goerke 2019 s. 311–312, 323; Lanis – Richardson 2015 s. 454.

³²³ Freudenreich – Lüdeke-Freund – Schaltegger 2020 s. 3–18.

ovat tällaisessa lähestymistavassa. Jos kuitenkin tarkastellaan, miten tehokkaasti yhteinen arvonluonti nimenomaan veroista raportoitaessa tällä hetkellä toteutuu, siinä on havaittavissa kehitettävää. Ohjausvaikutus verojen tunnistamiseksi olennaisuusarvioinnissa olennaiseksi aiheeksi ei ole toistaiseksi ollut kovin tuloksellista. Vastaavasti verot olennaiseksi aiheeksi tunnistettuaan yritykset kyllä pääosin (mutta eivät kaikissa tapauksissa) sisällyttävät niistä raportoinnin osaksi vastuullisuusraportointiaan.

Vaikka yritys vastuulla ilmiönä on jo yli puolivuosisatainen historia, verovastuullisuus on nykymuodossaan verraten uusi ilmiö. GRI 207 -standardin syntymistä edistäneet pyrkimykset alkoivat varsinaisesti vasta 2010-luvulla veroparatiiseja koskevien tietovuotojen jälkeen. Ajallisesti tämä kehityskaari on yhdenmukainen YK:n Agenda 2030:een sisältyvien kestävä kehityksen tavoitteiden kanssa. Kun tavoitteet lanseerattiin vuonna 2015, *Hajer et al.* totesivat niiden edellyttävän niin hallitusten, hallitustenvälisten organisaatioiden kuin liiketoiminnan, kaupunkien ja siviiliyhteiskunnan mobilisoitumisen.³²⁴ He ehdottivat neljää toisiinsa kytkeytyvää näkökulmaa – maapallon kantokyky, turvallinen ja oikeudenmukainen toimintaympäristö, aktiivinen yhteiskunta, vihreä kilpailu – kannustamaan hallituksia ja muita toimijoita tukemaan ihmisarvoa, väestöä, vaurautta, maapalloa, oikeudenmukaisuutta ja kumppanuuksia.³²⁵ Tietyllä tavalla kestävä kehityksen tavoitteet ovat vastanneet toiveeseen roolistaan hallitukset, yritykset ja kansalaisyhteiskunnan yhdistävänä ohjaavana visiona tavoiteltaessa jaettua ja kestävä vaurautta ja hyvinvointia. Esimerkiksi useat suomalaiset monikansalliset ja suuret listayhtiöt ovat asettaneet itselleen tavoitteita suhteessa kestävä kehityksen tavoitteisiin ja raportoivat näistä vuosikertomuksissaan ja vastuullisuusraporteissaan. Samaan aikaan on kiistatonta, että kestävä kehityksen tavoitteiden saavuttaminen aikataulussa tulee osan tavoitteista osalta epäonnistumaan.³²⁶ Retorisesti voidaan kysyä, olisiko tässäkin valossa yritysten verovastuullisuutta tullut sitovasti vahvemmin säännellä – ja tulisiko näin tehdä jatkossa.

Nämä haasteet ja erittäin monimutkainen toimintaympäristö toisaalta korostavat tavoitteenasettelun selkeyden ja yksinkertaisuuden merkitystä, jotta tavoitteiden saavuttaminen on operatiivisesti mahdollista. Tutkielman teoreettisen viitekehyksen tarkastelun perusteella voidaan tehdä kolmatta tutkimuskysymystä koskeva *kolmas* johtopäätös, että verovastuullisuusraportoinnille asetetut tavoitteet on varsin hyvin kyetty kiteyttämään ja

³²⁴ Hajer et al. 2015 s. 1652.

³²⁵ Hajer et al. 2015 s. 1653–1657.

³²⁶ YK: *The Sustainable Development Goals Report 2023 – Special edition*.

laatimaan normatiivisen standardin muotoon GRI 207 -standardissa. Yksi tällainen (luvussa 2 viitattu) tavoitteenasettelu tehtiin vuonna 2015 julkaistussa NGO-johtoisessa keskusteluasiakirjassa³²⁷ sen saadessa jatkoa OECD:n monikansallisia yhtiöitä koskevissa toimintaohjeissa³²⁸ ja YK:n tukeman PRI:n ohjeistuksissa³²⁹. Kokonaan oman kokonaisuutensa on muodostanut OECD:n BEPS-hanke, jonka verovastuullisuusraportointia koskeva keskeisin kontribuutio liittyyneen maakohtaiseen raportointiin ja siten GRI 207 -standardin kohtaan 207-4.³³⁰ Muilta osin BEPS-hanke on edustanut ja edistänyt vahvaa kansainvälisen pehmeän sääntelyn kehikkoa, joka on osaltaan myös johtanut yhä sitovampaan sääntelyyn.

GRI 207 -standardin ja verovastuullisuusraportoinnille asetettujen tavoitteiden yhteys on selvä. Liitteessä 1 ilmenevästi standardin neljä kohtaa tarkastelevat raportoivan yrityksen lähestymistapaa ja suhtautumista veroihin, veroja koskevaa hallintomallia, kontrolleja ja riskienhallintaa, sidosryhmien sitouttamista ja veroja koskevien huolien hallintaa sekä maakohtaista raportointia. Esimerkiksi *PRI:n* linjaukset ovat samansuuntaisia: yrityksen veropolitiikan julkistaminen, veroasioita koskevan hallintomallin ja riskienhallintaprosessien kuvaaminen ja maakohtainen raportointi.³³¹ Samoin ovat *EBTF et al. white paperin*³³² veroasioiden hyvää hallintotapaa koskevat suositukset: yrityksen hallituksen veroasioista saama yleiskuva ja kontrolli, yrityksen selkeä ja täysin implementoitu globaali verostrategia, verostrategian implementoinnin ja paikallisten johtamiskäytänteiden tehokkaat kontrollit ja läpikäynnit, kontrollien ja tulosten itsenäiset sisäiset ja ulkoiset läpikäynnit, veroviranomaisten kanssa tehtävää yhteistyötä koskevat selkeät ja implementoidut periaatteet, veroasioita koskevien asianmukaisten käytänteiden palkitseminen koskien yrityksen kaikkia toimintoja verotoiminnon lisäksi, sitoutuminen läpinäkyvyyteen sidosryhmiä kohtaan ja lähestymistavan sanoittaminen. Näissä suosituksissa ilmennetään GRI 207 -standardiin sisällytetyllä tavalla kiteytetysti konsernin dokumentoidun

³²⁷ ActionAid – Christian Aid – Oxfam: *Getting to Good – Towards Responsible Tax Behaviour – Discussion paper 2015*.

³²⁸ OECD: *Guidelines for Multinational Enterprises on Responsible Business Conduct XI. Taxation*.

³²⁹ *The United Nations' Principles for Responsible Investment*, PRI; PRI: *What is tax fairness and what does it mean for investors? – Discussion paper 2021*, s. 13; PRI: *Advancing tax transparency: outcomes from the PRI collaborative engagement 2017–2019*; PRI (Responsible Tax Reference Group): *Investors' recommendations on corporate income tax disclosure*.

³³⁰ Tässä on huomioitava se, että BEPS-hankkeen myötä synnytetty maakohtainen raportointi on ollut eijulkista, minkä lisäksi se ei ole täysin yhteneväistä GRI 207 -standardin kohdan 207-4 kanssa.

³³¹ Vrt. Viherkenttä (2023, s. 284–288), jonka mukaan keskeisiä sijoittajien kiinnostuksen kohteita ovat läpinäkyvyys, maakohtainen raportointi ja aggressiivinen verosuunnittelu.

³³² The B Team – TECCB – EBTF: *Best Practices for Good Tax Governance*, s. 10.

verostrategian sekä veroasioita koskevien politiikkojen ja käytänteiden merkitystä, yrityksen korkeimmalle taholle annettavan yleiskuvan merkitystä sekä sen tärkeyttä, että tämä taho otetaan mukaan veroasioita koskeviin läpikäynteihin ja olennaisiin päätöksiin. Lisäksi korostetaan vaatimustenmukaisuutta suhteessa kansalliseen ja kansainväliseen lainsäädäntöön ja regulaatioon sekä veroasioita koskevan valvontajärjestelmän merkitystä.³³³ Edellä esitettyä johtopäätöstä tukee myös *EFRAG:n* ja *GRI:n* yhteislausuma, jonka mukaan eurooppalaisten kestävyysraportointistandardien (*European Sustainability Reporting Standards*, ESRS) kehitystyön aikana standardien välillä on päästy korkeaan yhteistoimivuuteen, veroja koskeva vastuullisuusraportointi erillisesti mainiten.³³⁴ Myös regulaattorin taholta siis ilmennetään, että GRI-raportointiohjeisto mukaan lukien GRI 207 -standardi on soveltuva työkalu uusien kestävyysraportointivaatimusten mukaiseen raportointiin ja verovastuullisuusraportointiin.³³⁵ Kansallisesti merkittävää on myös valtioneuvoston kanslian antama ohjeistus, jonka mukaan ”GRI-standardin noudattamista voi pitää verojen osalta kattavana raportointina”.³³⁶

Edellä esitetyn johtopäätöksen jälkeen voidaan keskittyä sen tarkasteluun, miten hyvin GRI 207 -standardin mukaisesti raportoivat suuret listayhtiöt onnistuvat raportoinnissaan. Voidaanko sanoa olevan kyse relevantista raportoinnista vai sortuvatko yritykset viherpesun kaltaiseen totuuden kaunisteluun? Kysymys on monitahoinen, ja siihen vastaamisessa on noudatettava varovaisuutta tekemättä liian jyrkkiä kannanottoja. Asiaa on kuitenkin tarkasteltava kriittisesti.

Standardin kaikkien neljän kohdan mukaisesti raportoivia suuria listayhtiöitä on seitsemän (Elisa, Terveystalo, Kojamo, Kesko, Uponor, UPM ja Neste). Näiden yhtiöiden kohdalla voidaan yleisesti nähdä tavoitteellista ja paikoin kunnianhimoistakin raportointia (ks. Liite 2), joka pyrkii täyttämään standardin mukaisia vaatimuksia. Liitteessä 3 esitetävä yksityiskohtainen vaatimustenmukaisuustarkastelu osoittaa, että esimerkiksi Elisa raportoi varsin tunnollisesti – joskaan ei täysin vaatimustenmukaisesti – kohtien 207-1,

³³³ The B Team – TECCB – EBTF: *Best Practices for Good Tax Governance*, s. 11.

³³⁴ EFRAG-GRI 2023: *Joint Statement of Interoperability*.

³³⁵ Euroopan komission antaman delegointivaltuutuksen kautta ESRS tulee olemaan velvoittavaa kovaa sääntelyä osana CSR-direktiivin täytäntöönpanoa. Niin kauan kuin verovastuullisuusraportointi ei ole osa CSRD:n mukaista sääntelyä ja EFRAG:n tunnustaessa GRI-standardit hyväksyttäväksi raportointitavaksi, myös GRI 207 -standardin voidaan katsoa nauttivan laajaa hyväksyntää vapaaehtoisen raportoinnin toteuttamiseksi.

³³⁶ Valtioneuvoston kanslia: Ohjeistus valtion enemmistöomisteisille yhtiöille maakohtaisten verojen raportointiin tilikaudesta 2022 alkaen, 7.6.2022 (VN/15411/2022).

207-2 ja 207-3 osalta, mutta kohdan 207-4 maakohtainen raportointi keskittyy Suomeen eikä ylätasoisena vastaa standardin vaatimuksia. Osin tätä selittää yhtiön toiminnan painottuminen kotimaahan. Sama havainto koskee Terveystalon maakohtaista raportointia (207-4). Terveystalon verovastuullisuusraportointi on sinänsä laajaa, mutta se ei siltikään täytä useita kohtien 207-2 ja 207-3 raportointivaatimuksia. Myös Kojamon maakohtainen raportointi keskittyy Suomen toimintoihin, mutta muutoinkin yhtiön raportointi on ylätasoisempaa ja viittaa yhtiön sisäisiin ohjeistuksiin ja muuhun kuten taloudelliseen raportointiin sekä yleistasoiseen vastuullisen yrityskansalaisuuden periaatteeseen. Tällaiseen raportoinnissa ei sinänsä ilmene totuuden kaunistelua, mutta se ei myöskään täytä standardin yksityiskohtaista ohjeistusta eikä siten raportoinnin tavoitteita. Keskon raportointi puolestaan on varsin tarkkaa ja selvästi pyrkii noudattamaan standardin ohjeistusta ja ilmentämään yhtiön avoimuutta veroasioista raportoinnissaan. Keskon raportoinnin voi pitkälti todeta vastaavan raportoinnille asetettuja tavoitteita.

Uponor on valinnut lähestymistavakseen kaikkien neljän kohdan osalta sen, että se esittää tietojen luottamuksellisuudesta johtuvia rajoitteita raportointiinsa liittyen. Tällainen selitä-periaatteen soveltaminen on varmasti parempi vaihtoehto kuin puutteellinen raportointi ilman kommentteja saatikka virheellisten väittämien esittämistä raportoinnissa, mutta laajamittainen raportoinnin ohittaminen selittämällä ei johda raportoinnilla tavoiteltavaan lopputulokseen. UPM on valinnut toisenlaisen lähestymistavan. Yhtiö nojaa GRI 207 -standardin mukaisessa raportoinnissaan vuosikertomuksessaan olevaan verojalanjälkiraportointiin, joka on paitsi hyvin kattavaa, myös eteenpäin suuntaavaa ottaen kantaa käynnissä oleviin maailmanlaajuisiin verohankkeisiin. Tällaisen verovastuullisuudesta raportoinnin kokonaisuuden voi nähdä vastaavan standardille asetettuihin tavoitteisiin ja antavan yhteiskunnallista panosta sen ylikin pohdinnalla odotettavista muutoksista ja niiden vaikutuksista. Vastaavaa laaja-alaista pohdintaa kansainvälisen veroympäristön muutoksista esittää Kemira (joka ei raportoi kohdan 207-4 mukaisesti), joka mainitsee myös OECD:n pilari 2 -hankkeen tuomat uudet vaatimukset, kasvavan hallinnollisen taakan ja veroasioita koskevaan vaatimustenmukaisuuteen liittyvän kasvavan monimutkaisuuden. Erilliseen verojalanjälkiraporttiin puolestaan viittaa Neste, joka näkee sen kautta täyttävänsä standardin kaikkien neljän kohdan mukaiset vaatimukset. Yksityiskohtainen vaatimustenmukaisuustarkastelu (ks. Liite 3) osoittaa myös Nesteen kohdalla tiettyjä puutteita niin kohtien 207-2, 207-3 kuin etenkin 207-4 kohdalla.

Kun edellä listattuun seitsemän yhtiön joukkoon lisätään Fortum, jonka erillinen verovastuullisuusraportointi on koko tutkimuksen kohdejoukon laajin ja kattavin ja jossa on selvästi eniten pyrkimyksiä liittää yhtiön verostrategian kuvaus yhtiön laajempiin vastuullisuustavoitteisiin ja kokonaisvaltaiseen yritysstrategiaan, voidaan myös esittää kysymys, mitä lisäarvoa GRI 207 -standardin mukainen raportointi tuo perinteisempään ja monen yhtiön yhä soveltamaan verojalanjälkiraportointiin verrattuna. Käytännössä on varmasti niin, että verojalanjälkiraportoinnin sisältäessä standardin vaatimia tietoja se on myös standardia noudatettaessa hyvä ja varteenotettava tapa toteuttaa raportointi. Tällöin standardi toimii yritykselle ohjeistuksena ja tietynlaisena muistilistana vaaditusta tietosisällöstä ja raportoitavista asioista.³³⁷ Ulkoisen varmistuksen puuttuessa yhtenä haasteena kuitenkin on se, että yritys saattaa poimia standardin tietovaatimuksista tiettyjä kohtia ja jättää osan raportoimatta kuitenkaan mitenkään tätä poisjättämistä selittämättä tai kommentoimatta. Tämän keskeisenä syynä on se, että standardi ei tarjoa minkäänlaista konkreettista raportointipohjaa, vaan se jättää raportoinnin käytännön toteutuksen vapaasti kunkin raportoivan yrityksen päätettäväksi. Tämä puolestaan tekee raporttien lukemisesta tulkinnanvaraista ja merkittävästi vaikeuttaa yritysten välistä vertailtavuutta. Esimerkin GRI 207 -standardin toimimattomuudesta ja raportoinnin tapauskohtaisesta hyödyttömyydestä tarjoaa Revenio Groupin tapa ilmoittaa yhtiön raportoivan standardin kohdan 207-1 mukaisesti, mikä käytännössä kuitenkin tarkoittaa vain yhtä virkettä yhtiön vastuullisuusraportissa. Tällainen raportointi ei luonnollisestikaan täytä sille asetettuja odotuksia, eikä sen voi sanoa olevan relevanttia – jos ei suoranaista viherpesuakaan. Mutta ympäripyöreää, epätasmallista, suppeaa ja pelkistetyn ylätasosta se kiistatta on.³³⁸

Toinen yleisesti olennainen kysymys on myös se, miten hyvin yhtiöiden julistukset esimerkiksi toimintamaakohtaisesta veronmaksusta, markkinaehtoperiaatteen noudattamisesta ja siirtohinnoittelua koskevien sääntöjen kunnioittamisesta kestävät lähempää tarkastelua ja ulkoista varmistusta. Toisaalta, mikäli yritys sortuu näissä asioissa todellisen tilanteen kaunisteluun tai suoranaiseen virheellisen tiedon kertomiseen ja valehteluun, se altistaa itsensä erittäin merkittäville maineriskeille. GRI 207 -standardien mukaisesti raportoivista yhtiöistä tässä yhteydessä vahvoista vastuullisuutta korostavista kannanotoista esimerkin tarjoaa Kone todetessaan, että se on sitoutunut maksamaan laissa määrättyt

³³⁷ Toisaalta esimerkiksi Huhtamäen, Metsä Boardin ja Stora Enson verovastuullisuuteen liittyvä raportointi on varsin ansiokasta ilman, että yhtiöt raportoivat GRI 207 -standardin mukaisesti.

³³⁸ Vrt. Torelli 2022 s. 133.

verot ja noudattamaan kaikkia tiedonantovaatimuksia toimintamaissaan, sekä lausueksaan, että yhtiön verosuunnitteluun liittyen liiketoimien tulee olla liiketoimintalähtöisiä. On oletettavampaa, että näin asioista raportoivien yritysten toiminta kestää myös lähempää tarkastelua, mutta vastaavasti on liian jyrkkää arvella, että niistä raportoimattomien yritysten toiminta ei sitä kestäisi. Sen sijaan on täysin mahdollista, että tähänastisilla kriteereillä moninaisten vastuullisuusasioiden joukossa veroaiheet eivät yksinkertaisesti ole vielä nousseet arvioissa olennaisiksi.

Esimerkin tietyllä lailla varovaisesta lähestymistavasta GRI 207 -standardin mukaisen raportoinnin vaatimustenmukaisuuteen tarjoaa pankkikonserni Nordea ilmoittaessaan raportoivansa vain kohdan 207-1 mukaisesti. Ensinnäkin kyseisen kohdan mukainen raportointi tapahtuu varsin kattavasti vuosiraportissa verovastuullisuudelle omistetun erillisen osion ja julkistetun veropolitiikan kautta, minkä lisäksi pankki vaikuttaa pitkälti vastaavan myös kohdan 207-4 mukaisen maakohtaisen raportoinnin vaatimuksiin. Sammon raportoinnissa erikoista puolestaan on se, että vaikka konserni hyödyntää GRI-standardeja vastuullisuusraportoinnissaan ja on arvioinut verot olennaiseksi aiheeksi, se ei siltikään raportoi GRI 207 -standardin mukaisesti, vaikka raportoikin verojalanjäljestään. Vastaava tilanne on Wärtsilällä, jonka verovastuullisuusraportointi kuitenkin rajoittuu Sampoon verrattuna vain muutamaan lukuun yhtiön vuosikertomuksessa siitä huolimatta, että verot on arvioitu olennaiseksi aiheeksi. Nämä ovat esimerkkejä tukemaan kolmannen tutkimuskysymyksen *neljättä* johtopäätöstä GRI-raportointiohjeiston tietynlaisesta tehottomuudesta sen sisäisen normiston noudattamisen suhteen. Johtopäätöstä tukemaan esimerkin GRI 207 -standardin mukaisesta raportoinnista tarjoaa Outokumpu, joka ilmoittaa raportoivansa standardin kohtien 207-2 ja 207-4, mutta ei lainkaan esimerkiksi kohdan 207-1 mukaisesti, joka kuitenkin on ehkä kaikkein keskeisin ja kokonaisvaltaisin standardin mukaisista raportointivaatimuksista. Toisaalta myös yhtiön kohdan 207-2 mukainen raportointi on erittäin pelkistetty ja ainoastaan viittaa konsernin tarkastusvaliokunnan yhteen tehtävään yhtiön verotuksellisen aseman arvioinnissa. Tällainen raportointitapa saattaa osoittaa yhtiön noudattavan hyvää hallintotapaa, mutta ei millään tavalla lisää raportoinnin läpinäkyvyyttä eikä vastaa sille asetettuihin tavoitteisiin. Samanaikaisesti yhtiö vastaa osaan standardin raportointivaatimuksista veropolitiikan kaltaisessa julkilausumadokumentissaan, mutta ei kuitenkaan viittaa kyseiseen dokumenttiin GRI-indeksissään.

Tarkastellaan seuraavaksi tutkielman johdannossa esitettyä tutkimushypoteesia, jonka mukaan on oletettavaa, että GRI 207 -standardi verovastuullisuusraportoinnin työkaluna

edistää yritysverotuksen läpinäkyvyyttä. Tutkielmassa tehdyn laadullisen empiirisen tarkastelun perusteella hypoteesiin on vaikea ottaa yksiselitteisesti kantaa. Liitteessä 3 ilmevä yksityiskohtainen vaatimustenmukaisuustarkastelu standardin käyttöönotaneiden suurten listayhtiöiden raportoinnin laajuudesta osoittaa, että standardin käyttöönotaneista ja kyseisten alakohtien mukaisesti oman GRI-sisältöindeksin ilmoituksensa perusteella raportoivista yhtiöistä vain yksi ilmoittaa, ettei se raportoi kohdan 207-1 mukaisesti, kaksi ilmoittaa, etteivät ne raportoi kohdan 207-2 mukaisesti ja kolme ilmoittaa, etteivät ne raportoi kohdan 207-3 mukaisesti. Vastaavasti kuusi yhtiötä ilmoittaa, etteivät ne raportoi kohdan 207-4 mukaisesti. Alla olevan tarkemman erittelyn perusteella voinee todeta, että tutkimushypoteesi ei ole virheellinen. Toisaalta on myös ilmeistä, että GRI 207 -standardin mukaisen raportoinnin kaikkia tavoitteita ei ole saavutettu eikä siten raportoinnilla saavutettavia hyötyjäkään.

Tarkasteltaessa kohdan 207-1 toteutunutta raportointia suhteessa kyseisen kohdan neljään yksittäiseen raportointivaatimukseen (ks. Liite 3, Taulukot 5 ja 6) tulokset osoittavat, että vain puolet (seitsemän) 14 yhtiöstä raportoi kohdan kaikkien alavaatimusten mukaisesti, kun taas kaksi yhtiötä ei täytä yhtäkään alavaatimusta. Eniten puutteita kohdistuu yrityksen verostrategiaa hallinnoivan tahon ja strategian läpikäynnin tiheyden ilmoittamisen vaatimukseen, mutta puutteellisuuksia on myös kohdan muissa alavaatimuksissa. Vastaavasti kohdan 207-2 toteutuneen raportoinnin kohdalla vain kolme yhtiötä 12 yhtiöstä raportoi kohdan kaikkien kuuden alavaatimuksen mukaisesti, kun taas muilla yhtiöillä on isompia tai pienempiä puutteellisuuksia vähintään yhden alavaatimuksen kohdalla. Haastavimmaksi alavaatimukseksi osoittautuu kuvaus veroja koskevien julkistusten varmistuksista ja linkki tai kannanotto mahdolliseen varmennusraporttiin tai -lausuntoon. Osin tätä selittää tietysti se, että ulkoista varmennusta ei käytännössä ole tähän asti näistä tiedoista vaadittu eikä juurikaan tehty.

Kohdan 207-3 toteutuneen raportoinnin kohdalla vain kaksi yhtiötä 11 yhtiöstä raportoi kohdan kaikkien kolmen alavaatimuksen mukaisesti. Muilla yhtiöillä on puutteita tai puutteellisuuksia etenkin sen kuvaamisessa, mikä on yrityksen lähestymistapa veroja koskevaan julkiseen keskusteluun ja lobbaustoimintaan, ja kuvauksessa niistä organisaation prosesseista, joilla sidosryhmiltä tulevat näkemykset ja huolet kerätään. Jälkimmäisen voisi olettaa olevan hyvä tapa ilmentää sidosryhmäyhteistyön käytännön toteuttamista ja suhteellisen helposti raportoitavissa – mikäli varsinainen tietojen keruuta koskeva prosessi on kunnossa. Maakohdista raportointia koskevan kohdan 207-4 osalta käytännössä

yhdenkään yhtiön kahdeksasta ei voi sanoa raportoivan täysin kohdan kaikkien 12 alavaatimuksen mukaisesti. Esimerkiksi mahdollinen *tax gap* jää raportoimatta. GRI 207-standardin mukaista toteutunutta maakohtaista raportointia voi näiden havaintojen perusteella yleisesti kuvata vielä pintaraapaisuksi.

Pohdittaessa suurten monikansallisten yhtiöiden monimutkaista toimintaympäristöä niin liiketoimintaan kuin verotukseen liittyvien asioiden kannalta yrityksiltä voisi odottaa rohkeampia kannanottoja ja näkökulmia esimerkiksi ylikansallisten konserni- ja holdingyhtiörakenteidensa osalta. Oikeuskirjallisuudessa ja verotusta koskevassa tutkimuksessa kansallisten oikeusjärjestelmien ja niiden sisällä olevien kansallisten verojärjestelmien ja ylikansallisen sääntelyn yhteentoimimattomuudesta on käyty laajaakin keskustelua. Osa raportoivista yhtiöistä rohkenee lausua ääneen pyrkimyksensä välttää moninkertaista verotusta, mikä on yksi tämän niveltymättömyyden haitoista. Tällaisia kannanottoja voisi olla enemmänkin, koska yksi osa avointa ja läpinäkyvää raportointia on myös yrityksen kannalta hankalien asioiden esiintuominen. Se on nähdäkseni osa rehellistä viestintää ja vahvistaa integriteettiä. Tällä hetkellä raportoinnissa korostuu enemmän yritysten halu viestiä vastuullisista verosuunnittelukäytänteistään kansainvälisen vajaaverotuksen estämiseksi. Taustalla näkyy selvästi viimeisen kymmenen vuoden aikana käyty keskustelu vero-oikeudellisesti hyväksyttävän verosuunnittelun (*tax mitigation*, *tax planning*) rajoista ja OECD:n ohjeistuksen edellyttämästä lain hengen (*ratio*) kunnioittamisesta. On selvää, että suurelle yritykselle jo vero-oikeudellisesti ei-hyväksyttävä mutta kriminalisoimaton veron kiertäminen (*tax avoidance*)³³⁹ tai edes sellaisen epäily aiheuttaa merkittävää mainehaittaa, puhumattakaan aggressiivisesta verosuunnittelusta (*aggressive tax planning*)³⁴⁰ tai kriminalisoidusta verovilpistä (*tax evasion*, *tax fraud*)³⁴¹.

On ilmeistä, että suurten yhtiöiden johto on hyvin tietoinen verosuunnittelua koskevasta sääntelystä. Tämä näyttäytyy monen yhtiön kohdalla tarpeena korostaa kaikkien yhtiön tekemien järjestelyjen perustuvan liiketoiminnallisiin tarpeisiin. Näin toimiessaan yhtiön johto toteuttaa huolellisuusvelvoitettaan ja fidusiaarisia velvollisuuksiaan, mutta ehkä

³³⁹ Suomessa ks. laki verotusmenettelystä (18.12.1995/1558, VML) 28 §, laki elinkeinotulon verottamisesta (24.6.1968/360, EVL) 52 h §.

³⁴⁰ Ks. Knuutinen 2014 s. 185: Yritysvastuun kontekstissa aggressiivinen verosuunnittelu voidaan määritellä ”sellaisiksi toimiksi, jotka toteutetaan vero-oikeudellisten sitovien normien puitteissa, mutta joita yrityksen sidosryhmien perusteltujen odotusten näkökulmasta tarkastellen ei voida pitää hyväksyttävänä”.

³⁴¹ Suomessa rikoslain (19.12.1889/39) mukaisia verorikoksia ovat veropetokset (29:1–3) ja verorikkomus (29:4).

voidaan kysyä, toteutuuko raportoinnissa tällöin sellainen verosuunnittelun avoimuus ja läpinäkyvyys, joka kaikissa tilanteissa myös edistää yhtiön edun toteutumista. Kolmatta tutkimuskysymystä koskeva *viides* johtopäätös kiteytyy siihen, että GRI 207 -standardin mukainen verovastuullisuusraportointi on relevanttia silloin, kun raportointi toteutetaan standardin raportointivaatimusten mukaisesti. Tämä ei vielä toteudu yksittäisten yhtiöiden raportointia lukuun ottamatta hyvin. Tästä huolimatta väite siitä, että tehdyssä raportoinnissa olisi kohdejoukon yhtiöiden kohdalla kyse viherpesun kaltaisesta totuuden kaunistelusta, on liian voimakas. Toisaalta myös standardia hyvin noudattavien yhtiöiden kohdalla tähän kysymykseen lopullisen varmuuden saaminen vaatisi yhtiön taloudellisten lukujen ja verovastuullisuusraportoinnin yksityiskohtaista vertailua.

Tutkielman neljäs tutkimuskysymys on: Pitäisikö verovastuullisuusraportointia koskevaa lainsäädäntöä *de lege ferenda* muuttaa? Tässä tutkielmassa tehdyt havainnot osoittavat, että verovastuullisuusraportointiin ei kohdistu *de lege lata* sitovaa EU-tasoista eikä kansallista sääntelyä. Samanaikaisesti tarkastelu osoittaa, että eurooppalainen yritysvastuuraportointijärjestelmä on merkittävässä muutoksessa. Uusi kestävyysraportointidirektiivi (CSRD) ja sen implementointi kansalliseen lainsäädäntöön tuovat mukanaan myös vaatimuksen eurooppalaisten raportointistandardien (ESRS) noudattamisesta. Myös olennaisuusarviointia koskevat vaatimukset tiukentuvat, ja kaksinkertaisen olennaisuuden arviointi tulee pakolliseksi osaksi yritysvastuuraportoinnin prosessia. Kuitenkaan mikään näistä kovaa sääntelyä edustavista uusista lainsäädäntötyökaluista ei sisällä verovastuullisuutta koskevia velvoitteita – joskin tiukentuva olennaisuusarviointi luo sille painetta – eikä tähän *de lege ferenda* ole nähtävissä muutoksia. Esimerkiksi myöskään mahdollinen kansallinen yritysvastuudirektiiviin (CSDDD) perustuva yritysvastuulainsäädäntö tulee alkuvaiheessa tuskin sisältämään erityisesti verovastuullisuutta koskevia velvoitteita.

Tämä tarkastelu ohjaa *ensinnäkin* johtopäätökseen, jonka mukaan verovastuullisuusraportointi tulee jatkossakin perustumaan pehmeään sääntelyyn ja etenkin yritysten sidosryhmien asettamiin odotuksiin. Samanaikaisesti on merkittävää myös se, että edes itesesäntelyn ja hyvän hallintotavan piiriin kuuluvissa työkaluissa, kuten erilaisissa standardeissa ja sertifikaateissa, verovastuullisuudesta ei erityisesti lausuta. Tämä koskee jopa OECD:n asianmukaisen huolellisuuden ohjeistusta monikansallisille yhtiöille. Vaikka verovastuullisuusraportoinnin voidaan nähdä olevan erilaisia polkuja pitkin ujutautumassa mukaan yritysten vastuullisuusraportointiin, voidaan esittää kysymys, miksi sitä koskevia tavoitteita ei voisi suoremmin ilmentää velvoitteiden muodossa.

Verovastuullisuuden ja avoimen ja läpinäkyvän veroasioista raportoinnin merkitys tunnustetaan, mutta aiheesta raportointi jätetään yhä lähinnä yritysten oman harkinnan varaan. Tutkielman empiirisen tarkastelun perusteella on *toiseksi* tehtävissä johtopäätös, jonka mukaan sitovampi verovastuullisuusraportointia koskeva sääntely todennäköisesti parantaisi niin raportoinnin kattavuutta kuin laatua ja siten palvelisi nykyistä paremmin yritysten laajojen sidosryhmien tietotarpeita. Etenkin raportoinnin laadun osalta tässäkin tilanteessa olisi todennäköisesti tarve lisätä niin ulkoista varmennusta kuin yrityksen omia toimia sen osoittamiseksi, että raportoidut tiedot noudattavat huolellisuusvelvoitetta ja ovat vaatimustenmukaisia. Näin päästäisiin lähemmäs tilannetta, jossa raportointi kokonaisuudessaan vastaa sille asetettuja tavoitteita.

Tutkielmaa arvioitaessa siinä on nähdäkseni kyetty vastaamaan kaikkiin neljään tutkimuskysymykseen ja ottamaan kantaa tutkimushypoteesiin. Tutkimuksen *validiteetti* on hyvä ensimmäisen, toisen ja neljännen tutkimuskysymyksen osalta. Validiteetin kannalta haastavimmaksi tutkimuskysymykseksi osoittautui tutkielman kolmas eli päätutkimuskysymys. Sen kohdalla kysymystä on lähestytty jakamalla siihen vastaaminen toisaalta siihen, miten hyvin GRI 207 -standardiin on kyetty sisällyttämään verovastuullisuudelle asetetut tavoitteet, ja toisaalta siihen, miten hyvin standardin mukaisesti raportoivat yritykset onnistuvat raportoinnissaan. Näin jaoteltuna myös kolmanteen tutkimuskysymykseen on kyetty vastaamaan, mutta raportoinnin yksityiskohtaisesta tarkastelusta huolimatta esimerkiksi Liitteessä 3 esitetyt tulokset ja niistä tehdyt johtopäätökset sisältävät tutkielman laatijan tulkintaa.

Jatkotutkimuksen kannalta olisi mielenkiintoista seurata yritys vastuulainsäädännön ja yritys vastuuraportointia koskevan sääntelyn tulevaa kehitystä. Tutkimusaiheen näkökulmasta verovastuullisuutta koskevan sääntelykokonaisuuden seuraaminen olisi keskeinen tutkimuskohde. Tämän tutkielman *reliabiliteetin* tutkielman laatija arvioi hyväksi. Jatkotutkimuksessa tarkastelun voisi sekä toistaa että lainsäädännöllisen tarkastelun osalta laajentaa oikeusvertailevaan tutkimukseen ja empiirisen tarkastelun osalta kansallisesti myös pieniin listayhtiöihin sekä eurooppalaisiin ja muidenkin maanosien suuriin yhtiöihin. Jatkotutkimusta voisi toteuttaa myös yritysten vastuullisuusraportoinnista ja veroasioista vastuullisia henkilöitä haastatteleamalla ja vertaamalla yritysten taloudellista veroista raportointia ja verovastuullisuusraportointia sekä vertaamalla yritysten raportoimaa lähestymistapaa veroasioitaan kohtaan yritysten laajempiin kestäväen kehityksen ja liiketoimintastrategioihin.

Lähteet

Kirjallisuus

- Aarnio, Aulis (1989) *Laintulkinnan teoria : Yleisen oikeustieteen oppikirja*. WSOY, Helsinki, s. 220–222.
- Aarnio, Aulis (2006) *Tulkinnan taito : ajatuksia oikeudesta, oikeustieteestä ja yhteiskunnasta*. WSOY, Helsinki, s. 291–296.
- Avi-Yonah, Reuven S. (2014) *Corporate taxation and corporate social responsibility*. New York University Journal of Law and Business, Vol. 11 (1), 1–31.
- Bhagat, Sanjai (2022) *An Inconvenient Truth About ESG Investing*. Harvard Business Review, 31.3.2022, s. 1–3.
- BNN Bloomberg (2021) *Why interest in ESG investing is set to explode*. <<https://www.bnnbloomberg.ca/why-interest-in-esg-investing-is-set-to-explode-1.1567634>>, haettu 5.10.2023.
- Carroll, Archie B. (1979) *A Three-Dimensional Conceptual Model of Corporate Performance*. Academy of Management Review, Vol. 4 (4), s. 500.
- Carroll, Archie B. (2015) *Corporate social responsibility: The centerpiece of competing and complementary frameworks*. Organizational Dynamics, Vol. 44 (2), s. 87–96.
- Crane, Andrew – Matten, Dirk (2016) *Business Ethics: Managing Corporate Citizenship and Sustainability in the Age of Globalization*. Oxford University Press, s. 5.
- Cuomo, Francesca – Gaia, Silvia – Girardone, Claudia – Piserà, Stefano (2022) *The effects of the EU non-financial reporting directive on corporate social responsibility*. The European Journal of Finance, s. 1–27.
- Dalby, Søren – Marlier, Francois – Weaver, Brett – Whipp, Matthew (2021) *ESG Tax Transparency*. Tax Executive, Vol. 73 (5), s. 16–23.
- De Villiers, Charl – La Torre, Matteo – Molinari, Matteo (2022) *The Global Reporting Initiative's (GRI) past, present and future: critical reflections and a research agenda on sustainability reporting (standard-setting)*. Pacific Accounting Review, Vol 34 (5), s. 728–747.

- Dow Jones (2022) *ESG Investment Expected to More Than Double in the Next Three Years New Research from Dow Jones Shows* <<https://www.dowjones.com/press-room/esg-investment-expected-to-more-than-double-in-the-next-three-years-new-research-from-dow-jones-shows/>>, haettu 13.10.2023.
- Elkington, John (1994) *Towards the Sustainable Corporation: Win-Win-Win Business Strategies for Sustainable Development*. California Management Review, Vol. 36 (2), s. 90–100.
- Elkington, John (1998) *Cannibals with forks : the triple bottom line of 21st century business*. Capstone, Oxford.
- EY ja Harvard Law School Center on the Legal Profession (2022) *The General Counsel Imperative: How the law department is key in unlocking your sustainability strategy* <https://www.ey.com/en_qa/law/how-the-law-department-is-key-in-unlocking-your-sustainability-strategy>, haettu 10.10.2023.
- Fisher, Colin – Lovell, Alan (2009) *Business Ethics and Values*. Pearson Education Limited.
- Freeman, R. Edward (1984) *Strategic Management: A Stakeholder Approach*. Boston, MA: Pitman.
- Freeman, R. Edward – Harrison, Jeffrey S. – Wicks, Andrew C. – Parmar, Bidhan L. – de Colle, Simone (2010) *Stakeholder Theory: The State of the Art*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Freeman, R. Edward (2017) *The New Story of Business: Towards a More Responsible Capitalism*. Business and society review, Vol. 122 (3), s. 449–465.
- Freeman, R. Edward – Dmytriiev, Sergiy (2017) *Corporate Social Responsibility and Stakeholder Theory: Learning From Each Other*. Symphonia, 2017 (1), s. 7–15.
- Freeman, R. Edward (2022) *My Own Book Review. Strategic Management: A Stakeholder Approach*. Management, Vol. 25 (1), s. 67–69.
- Freudenreich, Birte – Lüdeke-Freund, Florian – Schaltegger, Stefan (2020). *A Stakeholder Theory Perspective on Business Models: Value Creation for Sustainability*. Journal of Business Ethics, Vol. 166 (1), s. 3–18.
- Friedman, Milton (1970) “*The social responsibility of business is to increase its profits*”. New York Times Magazine September 13: 32–33 <<https://www.ny-times.com/1970/09/13/archives/a-friedman-doctrine-the-social-responsibility-of-business-is-to.html>>, haettu 1.9.2023.

- Geerts, Evi – Geurts, Melodie (2022) *CSRD – A game changer in sustainability reporting with a link to tax*. International Tax Review, sponsored by PwC, 10.5.2022. <<https://www.internationaltaxreview.com/article/2a6abcbtm7tszx7bxiz9c/csrda-game-changer-in-sustainability-reporting-with-a-link-to-tax>>, haettu 13.10.2023.
- Goerke, Laszlo (2019) *Corporate social responsibility and tax avoidance*. Journal of Public Economic Theory, Vol. 21 (2), s. 310–331.
- Guzman, Andrew T. – Meyer, Timothy L. (2010) *International soft law*. Journal of Legal Analysis, Vol. 2(1), s. 171–225.
- Hajer, Maarten – Nilsson, Måns – Raworth, Kate – Bakker, Peter – Berkhout, Frans – de Boer, Yvo – Rockström, Johan – Ludwig, Kathrin – Kok, Marcel (2015) *Beyond Cockpit-ism: Four Insights to Enhance the Transformative Potential of the Sustainable Development Goals*. Sustainability, Vol. 7 (2), s. 1651–1660.
- Hernández, Gleider (2019) *International Law*. Oxford University Press, s. 55, 505–506.
- Herzig, Christian – Kühn, Anna-Lena (2017) Rasche, A. – Morsing, M. – Moon, J. (toim.) *Corporate social responsibility : Strategy, Communication, Governance*. Cambridge University Press, Cambridge, s. 187, 205.
- Hirsjärvi, Sirkka – Remes, Pirkko – Sajavaara, Paula (2009) Tutki ja kirjoita. 15 uud. p. Kustannusosakeyhtiö Tammi, Helsinki.
- Hänninen, Mira (2022) Asianmukainen huolellisuus oikeudellistuvan yritysvastuun ytimessä ja juristin neuvonannossa. Defensor Legis 3/2022, s. 726–748.
- Ilmonen, Klaus (2021) *Corporate Governance and Accountability in an Evolving Political Environment*. European Business Law Review, Vol. 32 (5), s. 817–852.
- Kaisanlahti, Timo – Norros, Olli (2021) Vahingonkorvaus arvopaperimarkkinoilla – Liikkeeseenlaskijan tiedonantovirhe. Alma Talent, Helsinki, s. 107–112.
- Kakkuri-Knuuttila, Marja-Liisa – Heinlahti, Kaisa (2006) Mitä on tutkimus? : Argumentaatio ja tieteenfilosofia. Gaudeamus, Helsinki.
- Karhu, Juha (2019) Yhteiskuntavastuu varallisuus oikeuden järjestelmässä. Defensor Legis 4/2019, s. 419–429.
- Kesko Oyj: *Materiality Assessment* <<https://www.kesko.fi/en/company/responsibility/materiality-assessment/>>, haettu 6.10.2023.
- KPMG (2017) *The road ahead: the KPMG Survey of Corporate Responsibility Reporting 2017*, KPMG International, Amsterdam.

- KPMG (2020) *KPMG International survey of corporate responsibility reporting*, KPMG International, Amsterdam.
- KPMG (2022) *The path to tax transparency in the Nordics – A KPMG study and GRI 207 benchmark*, KPMG International, Amsterdam.
- Knuutinen, Reijo (2014) Verotus ja yrityksen yhteiskuntavastuu. Lakimiesliiton kustannus, Helsinki, s. 172–186.
- Knuutinen, Reijo (2019) Yritysvastuuta koskevat vaatimukset ja sitova vero-oikeudellinen sääntely oikeudenmukaisen verotuksen edistäjänä. Liikejuridiikka 1/2019, s. 45–78.
- Knuutinen, Reijo (2020) Verosuunnittelun oikeudelliset ja yhteiskunnalliset rajat. Alma Talent, Helsinki, s. 64, 65, 385, 403, 410–411.
- Kurittu, Kaisa (2018) Yritysvastuuraportointi : kiinnostavan viestinnän käsikirja. Alma Talent, Helsinki, s. 7.
- Lanis, Roman – Richardson, Grant (2015) *Is corporate social responsibility performance associated with tax avoidance?* Journal of Business Ethics, Vol. 127 (2), s. 439–457.
- Lautjärvi, Kari (2022) Ristaniemi, M. – Vanhala, A. (toim.) Yritysvastuu & oikeus. Kauppakamari, Hansaprint, Helsinki, s. 100–101, 113–114.
- Lehtonen, Anna-Ilona – Wuolijoki, Sakari (2022) Ristaniemi, M. – Vanhala, A. (toim.) Yritysvastuu & oikeus. Kauppakamari, Hansaprint, Helsinki, s. 290, 292, 299.
- Liappis, Hanna – Pentikäinen, Merja – Vanhala, Anne (2019) Menesty yritysvastuulla : käsikirja kokonaisuuteen. Edita Publishing, Helsinki, s. 43, 73.
- Ludovici, Paolo – Gianfrate, Marlinda (2023) *From BEPS to ESG: how the role of country-by-country reports has been revamped*. International Tax Review, sponsored by GPBL, 11.5.2023. <<https://www.internationaltaxreview.com/article/2bndadyl6edkwxb7orda8/local-insights/from-beps-to-esg-how-the-role-of-country-by-country-reports-has-been-revamped>>, haettu 13.10.2023.
- Lyyski, Henri (2022) Blogikirjoitus (Alder & Sound): Verovastuullisuuden raportointi – uhkakuvista mahdollisuuksiin <<https://www.aldersound.fi/blogi-verovastuullisuuden-raportointi-uhkakuvista-mahdollisuuksiin/>>, haettu 16.10.2023.
- Moon, Jeremy (2007) *The contribution of corporate social responsibility to sustainable development*. Sustainable development, Vol. 15 (5), pp. 296–306.

- Morris, William – Visser, Edwin (2023) Blogikirjoitus (PwC): *Tax is a crucial part of the ESG conversation* <<https://www.pwc.com/gx/en/services/tax/publications/tax-is-a-crucial-part-of-esg-reporting.html>>, haettu 13.10.2023.
- Morris, William – Wiggins, Andy – Timmons, Matt (2023) Blogikirjoitus: *ESG Gets Tax Teeth With EU's Corporate Sustainability Directive* <<https://news.bloombergtax.com/tax-insights-and-commentary/esg-gets-tax-teeth-with-eus-corporate-sustainability-directive>>, haettu 13.10.2023.
- Mäenpää, Olli (2011) Eurooppalainen hallinto-oikeus. Kolmas, uudistettu painos. Alma Talent, Helsinki, s. 47, 49.
- Mähönen, Jukka (2020) *Comprehensive Approach to Relevant and Reliable Reporting in Europe: A Dream Impossible?* Sustainability, Vol.12 (13), 5277, s. 8, 9–10, 23–24.
- Mähönen, Jukka (2022) Ristaniemi, M. – Vanhala, A. (toim.) Yritysvastuu & oikeus. Kauppakamari, Hansaprint, Helsinki, s. 128, 131, 134, 141.
- Neste Oyj (2022) Annual Report, s. 50.
- Neste Oyj: *Materiality Assessment* <<https://www.neste.com/sustainability/sustainability-neste/materiality-assessment#1ab3ea4c>>, haettu 6.10.2023.
- Nieminen, Jussi (2020) Blogikirjoitus: Compliance strategisena työkaluna. <<https://dif.fi/blogit/compliance-strategisena-tyokaluna/>>, haettu 18.10.2023.
- Nordea Bank Abp (2022) Annual Report, s. 227–228.
- Nyström, Patrik (2016) Osakeyhtiön hallituksen fidusiaariset velvollisuudet. Väitöskirja. Turun yliopisto, oikeustieteellinen tiedekunta, Turku, s. 81.
- Paces, Alessio M. (2021) *Will the EU Taxonomy Regulation Foster a Sustainable Corporate Governance?* Sustainability, Vol. 13 (21), s. 1–24.
- Pasanen, Virpi (2023) Blogikirjoitus (Deloitte): Sijoittajien ja muiden sidosryhmien kiinnostus vastuullisia verokäytäntöjä kohtaan kasvaa <<https://www2.deloitte.com/fi/fi/pages/tax/articles/vastuulliset-verokaytannot.html>>, haettu 6.10.2023.
- Paukku, Eelis (2022) EU:n kestävän rahoituksen taksonomian potentiaali kestävän sijoittamisen edistäjänä Suomessa. Liikejuridiikka 1/2022, s. 66–89.
- Pardo, Eva – de la Cuesta-González, Marta (2020) *Corporate Tax Responsibility: Do Investors Care?* Springer International Publishing, s. 17–31.
- Porter, Michael E. – Kramer, Mark R. (2011) *Creating Shared Value*. Harvard Business Review, Vol. 89 (1), s. 62–77.

- Pratt, Mary K. (2023) *ESG materiality assessments: What CIOs, others need to know*. <<https://www.techtarget.com/sustainability/feature/ESG-materiality-assessments-What-CIOs-others-need-to-know>>, haettu 6.10.2023.
- Primec, Andreja – Belak, Jernej (2022) *Sustainable CSR: Legal and Managerial Demands of the New EU Legislation (CSRD) for the Future Corporate Governance Practices*. Sustainability (Basel, Switzerland), Vol. 14 (24), s. 16648.
- Ratsula, Niina (2016) Compliance – Eettinen ja vastuullinen liiketoiminta. Alma Talent, Helsinki, luku 1.1.
- Ristaniemi, Michael (2022) Vanhala, A. (toim.) Yritysvastuu & oikeus. Kauppakamari, Hansaprint, Helsinki, s. 40–43, 47, 69.
- Salminen, Jaakko – Rajavuori, Mikko (2019) Yritysvastuulait ja ylikansallisen arvoketjun oikeudellinen käsitteellistäminen. Lakimies 3–4/2019, s. 387–417.
- Salminen, Jaakko – Rajavuori, Mikko (2021) Teerikangas, S. – Onkila, T. – Koistinen, K. (toim.) *Research Handbook of Sustainability Agency*. Edward Elgar Publishing Limited, Cheltenham, s. 322, 329–330.
- Schnitger, Arne – Holle, Florian – Kockrow, Madeleine (2021) *Tax and Transparency: Reporting in Accordance with the Global Reporting Initiative*. Intertax, Vol. 49 (8/9), s. 702–712.
- Siltala, Raimo (2010) Oikeudellisen ajattelun perusteet. Painosalama, Turku, s. 185–186, 189–190.
- Tapaninaho, Riikka – Kujala, Johanna (2023) Rendtorff, J. D. – Bonnafous-Boucher, M. (toim.) *Encyclopedia of Stakeholder Management*. Edward Elgar Publishing, s. 350–355.
- Tax Notes Today International (2022) *ESG's Biggest Champion Talks Tax Transparency and Reporting* <<https://www.taxnotes.com/tax-notes-talk/podcast/esgs-biggest-champion-talks-tax-transparency-and-reporting/7d5yh>>, haettu 9.11.2023.
- Tieteellisen kirjoittamisen opas: Tieteellinen kirjoittaminen : Ohjeita tutkielman laatimista varten (2/2022). Turun yliopiston kauppakorkeakoulu, Turku.
- Tieteen termipankki 1.9.2023: Filosofia:positivismi. <<https://tieteentermipankki.fi/wiki/Filosofia:positivismi>>.
- Tieteen termipankki 1.9.2023: Filosofia:rationalismi. <<https://tieteentermipankki.fi/wiki/Filosofia:rationalismi>>.
- Tieteen termipankki 1.9.2023: Filosofia:relativismi. <<https://tieteentermipankki.fi/wiki/Filosofia:relativismi>>.

- Tieteen termipankki 1.9.2023: Filosofia:tieteellinen realismi. <https://tieteen-termipankki.fi/wiki/Filosofia:tieteellinen_realismi>.
- Tieteen termipankki 1.9.2023: Oikeustiede:oikeustieteellinen tutkimus. <https://tieteen-termipankki.fi/wiki/Oikeustiede:oikeustieteellinen_tutkimus>.
- Torelli, Riccardo (2022) Rendtorff, J. D. – Bonnafeous-Boucher, M. (toim.) *Encyclopedia of Stakeholder Management*. Edward Elgar Publishing, s. 131–174.
- Täger, Matthias (2021) 'Double materiality': what is it and why does it matter? The London School of Economics and Political Science <<https://www.lse.ac.uk/granthaminstitute/news/double-materiality-what-is-it-and-why-does-it-matter/>>, haettu 6.10.2023.
- Urpilainen (2021) Kansainvälinen vero-oikeus murroksessa: sääntelyalan modernisoitumisen askelmerkkejä. *Lakimies* 7–8/2021, s. 1312–1332.
- Valente, Mike (2012) *Theorizing Firm Adoption of Sustaincentrism*. *Organization Studies*, Vol. 33 (4), s. 563–591.
- Verheijke, Emma – Anema, Jurre (2022) *CSRD imposes mandatory sustainability reporting on EU companies*. *International Tax Review*, sponsored by GrantThornton, 9.8.2022. <<https://www.internationaltaxreview.com/article/2agvmlwhvbno2roc0e4u8/sponsored/csr-d-imposes-mandatory-sustainability-reporting-on-eu-companies>>, haettu 6.10.2023.
- Verohallinto: Suomalaisten asenteet veroista ja verojen maksamisesta 2023.
- Viestintätoimisto Tekir Oy: Suomen vihatuimmat yritykset -kyselytutkimus 2017 <<https://tekir.fi/suomen-vihatuimmat-yritykset-selvitetty-74-prosenttia-suomalaisista-ei-vihaa-mitaan-yritysta/>>, haettu 5.10.2023.
- Viherkenttä, Timo (2023) Mitä sijoittajat odottavat yritysten verovastuullisuudelta? *Verotus* 3/2023, s. 279–289.
- Viljanen, Mika – Salminen, Jaakko – Rajavuori, Mikko (2022) Ristaniemi, M. – Vanhala, A. (toim.) *Yritysvastuu & oikeus*. Kauppakamari, Hansaprint, Helsinki, s. 157–188.
- Whelan, Tensie – Atz, Ulrich – Clark, Casey (2021) *ESG and Financial Performance*. Center for Sustainable Business, NYU-Stern, s. 1–19.
- Wikipedia: Oikeusfilosofia <<https://fi.wikipedia.org/wiki/Oikeusfilosofia>>, haettu 1.9.2023.
- Ziegler, Marianne T. (2023) Rendtorff, J. D. – Bonnafeous-Boucher, M. (toim.) *Encyclopedia of Stakeholder Management*. Edward Elgar Publishing, s. 170–175.

Virallis- ja puolivirallislähteet

Euroopan unioni:

EFRAG (European Financial Reporting Advisory Group): *First Set of draft ESRS*.

<www.efrag.org>.

EFRAG: *Draft EFRAG IG 1 Materiality Assessment* (December 2023).

EFRAG-GRI: *Joint Statement of Interoperability* (31.8.2023).

ESMA (European Securities and Markets Authority): *Progress Report on Greenwashing – Response to the European Commission’s request for input on “greenwashing risks and the supervision of sustainable finance policies”* (31.5.2023).

Euroopan komissio: Yritysten yhteiskuntavastuuta koskeva uudistettu EU:n strategia vuosiksi 2011–2014. KOM(2011) 681 lopullinen (Bryssel 25.10.2011).

Euroopan komissio: Komission tiedonanto Euroopan parlamentille ja neuvostolle – 2000-luvun yritysverotus. KOM(2021) 251 lopullinen (Bryssel 18.5.2021).

Euroopan komissio: Ehdotus neuvoston direktiiviksi monikansallisten konsernien maailmanlaajuisen vähimmäisverotason varmistamisesta unionissa. KOM(2021) 823 lopullinen (Bryssel 22.12.2021).

Euroopan komissio: Ehdotus Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiiviksi yritysten kestävää toimintaa koskevasta huolellisuusvelvoitteesta ja direktiivin (EU) 2019/1937 muuttamisesta. KOM(2022) 71 lopullinen (Bryssel 23.2.2022).

Euroopan komissio: Ehdotus Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiiviksi nimenomaisten ympäristöväitteiden perustelemisesta ja esittämisestä (viherväitteitä koskeva direktiivi). KOM(2023) 166 lopullinen (Bryssel 22.3.2023).

Euroopan komissio: Komission ehdotus: *Council directive on Business in Europe: Framework for Income Taxation (BEFIT)*. KOM(2023) 532 lopullinen (Strasbourg 12.9.2023).

Euroopan komissio: *Corporate sustainability reporting* <https://finance.ec.europa.eu/capital-markets-union-and-financial-markets/company-reporting-and-auditing/company-reporting/corporate-sustainability-reporting_en>, haettu 4.10.2023.

Euroopan komissio: *The Commission adopts the European Sustainability Reporting Standards* <https://finance.ec.europa.eu/news/commission-adopts-european-sustainability-reporting-standards-2023-07-31_en#:~:text=The%20standards%20cover%20the%20full%20range%20of%20environmental%2C,impact%20of%20the%20companies%20in%20which%20they%20invest.>, haettu 4.10.2023.

Euroopan komissio: Kysymyksiä ja vastauksia: *Corporate Sustainability Reporting Directive proposal* <https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/QANDA_21_1806>, haettu 4.10.2023.

Euroopan komissio: *A European Green Deal* <https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/priorities-2019-2024/european-green-deal_en>, haettu 2.10.2023.

Euroopan komissio: *Platform for Good Governance – Sustainable Finance and Tax* (DOC: Platform/45/2021/EN).

Euroopan komissio: *EU High-level expert group on sustainable finance 2018 – Financing a sustainable European Economy – Final report.*

Euroopan komissio: *Platform on Sustainable Finance – Final Report on Social Taxonomy (02/2022).*

Euroopan komissio: *Platform on Sustainable Finance – Final Report on Minimum Safeguards October 2022.*

Euroopan komissio: *EU taxonomy for sustainable activities* <https://finance.ec.europa.eu/sustainable-finance/tools-and-standards/eu-taxonomy-sustainable-activities_en>, haettu 13.10.2023.

Euroopan parlamentti: *REPORT (A7-0006/2014) on the proposal for a directive of the European Parliament and of the Council amending Council Directives 78/660/EEC and 83/349/EEC as regards disclosure of non-financial and diversity information by certain large companies and groups* <https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/A-7-2014-0006_EN.html?redirect#_section1>. KOM(2011) 681 lopullinen (Bryssel 25.10.2011).

Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 2013/34/EU, annettu 26 päivänä kesäkuuta 2013, tietäntyyppisten yritysten vuositilinpäätöksistä, konsernitilinpäätöksistä ja niihin liittyvistä kertomuksista, Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 2006/43/EY muuttamisesta ja neuvoston direktiivien 78/660/ETY ja 83/349/ETY kumoamisesta (EUVL 182/19).

Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi (EU) 2021/2101, annettu 24 päivänä marraskuuta 2021, direktiivin 2013/34/EU muuttamisesta siltä osin kuin on kyse tiettyjen yritysten ja sivuliikkeiden tuloverotietojen ilmoittamisesta (EUVL 429/1).

Euroopan unionin neuvoston direktiivi (EU) 2022/2523, annettu 14 päivänä joulukuuta 2022, monikansallisten konsernien ja suurten kotimaisten konsernien maailmanlaajuisen vähimmäisverotason varmistamisesta unionissa (EUVL 328/1).

Euroopan unioni: Säädöstyypit <https://european-union.europa.eu/institutions-law-budget/law/types-legislation_fi>, haettu 4.10.2023.

Suomi:

EU-rahoitusneuvonta (2023): Blogikirjoitus (Rinta-Erkkilä, Hanna): Yritysvastuulainsäädäntö: mitä siitä tulisi tietää? <<https://www.eurahoitusneuvonta.fi/ajankohtaiset/uutiset/2023/yritysvastuulainsaadanto-mita-siita-tulisi-tietaa>>, haettu 4.10.2023.

EV 256/2016. Eduskunnan vastaus hallituksen esitykseen eduskunnalle laiksi kirjanpitolain muuttamisesta ja eräiksi siihen liittyviksi laeiksi (EV 256/2016 vp – HE 208/2016 vp).

EV 40/2023. Eduskunnan vastaus hallituksen esitykseen eduskunnalle laeiksi kirjanpitolain ja tilintarkastuslain muuttamisesta sekä eräiksi niihin liittyviksi laeiksi (EV 40/2023 vp – HE 20/2023 vp).

Finlex: Valtiosopimukset <<https://www.finlex.fi/fi/sopimukset/sopsteksti/>>, haettu 1.9.2023.

HE 109/2005. Hallituksen esitys eduskunnalle uudeksi osakeyhtiölainsäädännöksi.

HE 208/2016. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi kirjanpitolain muuttamisesta ja eräiksi siihen liittyviksi laeiksi.

HE 20/2023. Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi kirjanpitolain ja tilintarkastuslain muuttamisesta sekä eräiksi niihin liittyviksi laeiksi.

Lainsäädännön arviointineuvoston lausunto (VN/27310/2023) valtiovarainministeriölle hallituksen esityksen luonnoksesta suurten konsernien vähimmäisveroa koskevaksi lainsäädännöksi.

- Lainsäädännön arviointineuvoston lausunto (VN/3949/2023-VNK-2) työ- ja elinkeinoministeriölle valtioneuvoston kirjelmästä ja jatkokirjelmästä eduskunnalle komission ehdotuksesta Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiiviksi yritysten kestävää toimintaa koskevasta huolellisuusvelvoitteesta ja direktiivin (EU) 2019/1937 muuttamisesta (KOM(2022) 71 lopullinen).
- Lainsäädännön arviointineuvoston lausunto (VN/25040/2023-VNK-2) työ- ja elinkeinoministeriölle hallituksen esityksestä kirjanpitolain ja tilintarkastuslain muuttamisesta sekä eräksi niihin liittyviksi laeiksi.
- TaVM 33/2016 vp. Talousvaliokunnan mietintö hallituksen esityksestä eduskunnalle laiksi kirjanpitolain muuttamisesta ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi (TaVM 33/2016 vp – HE 208/2016 vp).
- TaVM 5/2023 vp. Talousvaliokunnan mietintö hallituksen esityksestä eduskunnalle laeiksi kirjanpitolain ja tilintarkastuslain muuttamisesta sekä eräksi niihin liittyviksi laeiksi (TaVM 5/2023 vp – HE 20/2023 vp).
- Työ- ja elinkeinoministeriö: Arviomuistio asianmukaisen huolellisuuden velvoitteesta – Kansallisen yritysvastuulain arviointia <<http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-327-642-0>>. 18.3.2022.
- Työ- ja elinkeinoministeriö: Yritysten yhteiskuntavastuuta koskevan vastuullisuusraportoinnin ohje: Vastuullisuusraportointi velvoittavaksi – mitä vaaditaan ja keneltä? <<https://www.tem.fi/vastuullisuusraportointi>>, haettu 4.10.2023.
- Työ- ja elinkeinoministeriö (2010) Itsesääntely ja yrityksen yhteiskuntavastuu. Työ- ja elinkeinoministeriön julkaisuja 45/2010.
- Työ- ja elinkeinoministeriö: Heinonen, Tero – Nissinen, Ari (2022) Ympäristövaihtamät Suomen markkinoilla (TEM 2022:48).
- Työ- ja elinkeinoministeriö (2015): Verojalanjälkiraportointi – Epävirallisen työryhmän muistio (TEM raportteja 48/2015).
- Ulkoministeriö: Agenda 2030 – kestävän kehityksen tavoitteet <<https://um.fi/agenda-2030-kestavan-kehityksen-tavoitteet>>, haettu 1.9.2023.
- Ulkoministeriö (2021): *Tax responsibility principles in Finland's development cooperation funding to the private sector – Policy paper.*
- U 35/2022 vp. Valtioneuvoston kirjelmä eduskunnalle komission ehdotuksesta Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiiviksi yritysten kestävää toimintaa koskevasta huolellisuusvelvoitteesta ja direktiivin (EU) 2019/1937 muuttamisesta (KOM(2022) 71 lopullinen).

Valtioneuvoston U-kirjelmän U 35/2022 vp jatkokirjelmään liittyvä perusmuistio (EU/965/2022-TEM-7).

Valtioneuvoston kanslia: Vaurautta vastuullisella omistajuudella – Valtioneuvoston omistajapoliittinen periaatepäätös 8.4.2020 (VNK/2020/48), s. 9–10.

Valtioneuvoston kanslia: Ohjeistus valtion enemmistöomisteisille yhtiöille maakohtaisten verojen raportointiin tilikaudesta 2022 alkaen, 7.6.2022 (VN/15411/2022).

Kansainväliset organisaatiot:

ActionAid – Christian Aid – Oxfam International (2015) *Getting to Good – Towards Responsible Tax Behaviour – Discussion paper 2015*. Boerrild, T. – Kohonen, M. – Sarin, R. – Stares, K. – Lewis, M. Retrieved October 30, 2018, from <<https://oxfamilibrary.openrepository.com/oxfam/bitstream/10546/.582243/4/dp-getting-to-good-corporate-tax-171115-en.pdf>>.

CFE Tax Advisers Europe: *Towards the “Business in Europe: Framework for Income Taxation” (BEFIT)” proposal – CFE - EU Platform for Tax Good Governance Presentation*, 1.3.2022.

European Business Tax Forum (EBTF) – The Conference Board – The B Team (2022) *Best Practices for Good Tax Governance*.

Global Reporting Initiative: <<https://www.globalreporting.org/>>, haettu 2.10.2023.

Global Reporting Initiative: *GRI Standards – GRI 207: Tax 2019* <<https://www.globalreporting.org/standards/standardsdevelopment/topic-standard-for-tax/>>, haettu 2.10.2023.

Global Reporting Initiative: *We need to talk about tax* <<https://www.globalreporting.org/media/amyaycyg/gri-perspective-we-need-to-talk-about-tax.pdf>>, haettu 5.10.2023.

Global Reporting Initiative: *Comparison of GRI 207: Tax 2019 & OECD Action 13 BEPS Country-by-Country Report*.

Global Reporting Initiative: *SDG Insider – S2, Ep.4: How transparent tax reporting can build trust – and a more equal society* <<https://iono.fm/e/1368369>>, haettu 9.11.2023.

Norges Bank Investment Management: *Tax transparency – Expectations of companies*.

OECD: *Aggressive tax planning* <<https://www.oecd.org/tax/aggressive/>>, haettu 2.10.2023.

- OECD: *Common Reporting Standard* <<https://www.oecd.org/tax/automatic-exchange/common-reporting-standard/>>, haettu 2.10.2023.
- OECD: *Corporate Tax Statistics (Fourth Edition, 2022)*.
- OECD (2018) *Due Diligence Guidance for Responsible Business Conduct*.
- OECD (2023) *Guidelines for Multinational Enterprises on Responsible Business Conduct XI. Taxation*.
- OECD: *Guidelines Chapter 11: Taxation* <<https://mneguidelines.oecd.org/2011Taxation.pdf>>, haettu 2.10.2023.
- OECD (2017) *Responsible business conduct for institutional investors: Key considerations for due diligence under the OECD Guidelines for Multinational Enterprises*.
- OECD: *Multilateral Convention to Implement Tax Treaty Related Measures to Prevent Base Erosion and Profit Shifting* (OECD/LEGAL/0432).
- OECD: *Statement on a Two-Pillar Solution to Address the Tax Challenges Arising from the Digitalisation of the Economy* (8.10.2021, OECD/G20 Base Erosion and Profit Shifting Project).
- OECD: *Tax Challenges Arising from the Digitalisation of the Economy – Global Anti-Base Erosion Model Rules (Pillar Two)* <<https://www.oecd.org/tax/beps/tax-challenges-arising-from-the-digitalisation-of-the-economy-global-anti-base-erosion-model-rules-pillar-two.htm>>, haettu 5.10.2023.
- OECD: *Tax Transparency* <<https://www.oecd.org/tax/beps/tax-transparency/>>, haettu 2.10.2023.
- The B Team: *Responsible Tax Principles* <<https://bteam.org/assets/reports/A-New-Bar-for-Responsible-Tax.pdf#:~:text=The%20B%20Team%20Responsible%20Tax%20Principles%20were%20developed,work%20towards%20reflecting%20them%20in%20their%20company%20practice>>, haettu 5.10.2023.
- UK Government: *Guidance – Publish your large business tax strategy* <<https://www.gov.uk/guidance/large-businesses-publish-your-tax-strategy>>, haettu 3.10.2023.
- United Nations (1987) *Report of the World Commission on Environment and Development: Our Common Future*.
- United Nations: *Global Compact* <<https://unglobalcompact.org/>>, haettu 2.10.2023.

- United Nations: *Global Compact. A Global Compact for Sustainable Development – Business and the Sustainable Development Goals: Acting Responsibly and Finding Opportunities*, s. 1–9.
- United Nations: *PRI, Principles for Responsible Investment* <<https://www.unpri.org/>>, haettu 1.9.2023.
- United Nations: *PRI, Principles for Responsible Investment* <<https://www.unpri.org/policy/fiduciary-duty>>, haettu 16.10.2023.
- United Nations: *PRI, Principles for Responsible Investment: Advancing tax transparency: outcomes from the PRI collaborative engagement 2017–2019*.
- United Nations: *PRI, Principles for Responsible Investment: Investors' recommendations on corporate income tax disclosure*.
- United Nations: *PRI, Principles for Responsible Investment: What is tax fairness and what does it mean for investors? – Discussion paper 2021*.
- United Nations: *Sustainable Development Goals 2015* <<https://www.un.org/sustainable-development/sustainable-development-goals/>>, haettu 1.9.2023.
- United Nations: *The Sustainable Development Goals Report 2023 – Special edition*.
- United Nations: *Taxation and the SDGs* <<https://www.un.org/development/desa/financing/what-we-do/ECOSOC/tax-committee/thematic-areas/taxation-and-sdgs>>, haettu 2.10.2023.
- World Economic Forum: *Stakeholder Capitalism Metrics* <<https://www.weforum.org/stakeholdercapitalism/our-metrics>>, haettu 2.10.2023.

Suomalaiset organisaatiot:

- Arvopaperimarkkinayhdistys ry: Hallinnointikoodi – Corporate Governance 2020.
- Elinkeinoelämän keskusliitto, lokakuu 2022: Vastuullisuuden EU-säätely etenee – mi-
hin pk-yritysten on varauduttava? <https://ek.fi/wp-content/uploads/2023/01/EK_Vastuullisuus_EU_ok.pdf>, haettu 16.10.2023.
- Suomen YK-liitto: Yritysvastuun sanasto <https://www.ykliitto.fi/sites/ykliitto.fi/files/yritysvastuun_sanakirja.pdf>, haettu 1.9.2023.

Empiirisessä tarkastelussa käytetyt lähteet:

Helsingin pörssin suuret yhtiöt:

Cargotec Oyj: Vuosikertomus 2022 ja GRI Report 2022 sekä Tax Strategy.

Citycon Oyj: Vastuullisuusselvitys 2022.

Elisa Oyj: Vastuullisuus 2022 ja Group Tax Policy 2022.

Elisa Oyj: Olennaisuudet ja sidosryhmädialogi <<https://elisa.fi/yhtiotieto/vastuullisuus/olennaisuudet/>>, haettu 16.10.2023.

Fiskars Oyj Abp: Sustainability Report 2022.

Fiskars Oyj Abp: Principal uncertainties <<https://fiskarsgroup.com/investors/corporate-governance/principal-uncertainties/>>, haettu 16.10.2023.

Fortum Oyj: Sustainability 2022 ja Tax Footprint 2022 sekä Country-by-Country Report 2022.

Huhtamäki Oyj: Annual Report 2022 ja Public Tax Strategy.

Kemira Oyj: Sustainability Report 2022 ja Kemira Chemicals (UK) Limited Tax Strategy.

Kemira Oyj: Tax footprint 2022 <<https://www.kemira.com/fi/konserni/sijoittajat/taloustieto/verojalanjalki/>>, haettu 16.10.2023.

Kesko Oyj: Vuosiraportti 2022.

Kesko Oyj: Veropolitiikka <<https://www.kesko.fi/veropolitiikka>>, haettu 18.10.2023.

Kesko Oyj: Olennaisuusarviointi <<https://www.kesko.fi/yritys/vastuullisuus/olennaisuusarvio/>>, haettu 18.10.2023.

Kojamo Oyj: Vuosikertomus 2022.

Kojamo Oyj: Vastuullisuuden olennaisuusanalyysi <<https://kojamo.fi/vastuullisuus/vastuullisuusohjelma/vastuullisuuden-olennaisuusanalyysi/>>, haettu 16.10.2023.

Kone Oyj: Yritysvastuuraportti 2022.

Kone Oyj: <<https://www.kone.com/en/investors/governance/tax-strategy/>>, haettu 16.10.2023.

Konecranes Oyj: Sustainability Report 2022 ja Tax Policy.

Metso Oyj: Business Overview 2022 ja GRI-liite 2022 sekä Metso Outotec Group Strategy.

Metsä Board Oyj: Vuosikertomus ja kestävyysraportti 2022.

Metsä Board Oyj: Tax policy <<https://www.metsagroup.com/investors/corporate-governance/tax-policy/>>, haettu 16.10.2023.

Neste Oyj: Annual Report 2022 ja Tax footprint 2022 sekä Tax Strategy.

Nokia Oyj: Annual Report 2022 ja People & Planet Report 2022.

Nokia Oyj: UK Tax Strategy <<https://www.nokia.com/nokia-uk-tax-strategy/>>, haettu 16.10.2023.

Nokian Renkaat Oyj: Yritysvastuuraportti 2022.

Nokian Renkaat Oyj: Global Tax Policy <<https://www.nokiantyres.com/company/sustainability/fundamentals/economy/>>, haettu 16.10.2023.

Nokian Renkaat Oyj: Olennaiset aiheet – mitä meiltä odotetaan <<https://www.nokianrenkaat.fi/yritys/vastuullisuus/perusperiaatteet/nokian-renkaiden-olennaisuus-analyysi/>>, haettu 16.10.2023.

Nordea Bank Abp: Annual Report 2022 ja Sustainability Indices 2022 sekä The Nordea Tax Policy, June 2022.

Orion Oyj: Sustainability Report 2022 ja Group Policy September 2023 – Tax Strategy (UK).

Outokumpu Oyj: Vuosikertomus 2022 ja Tax Statement (May 5, 2020, reviewed April 20, 2023).

Qt Group Oyj: Annual Report 2022 ja ESG Report 2022.

Revenio Group Oyj: Vastuullisuusraportti 2022.

Sampo Oyj: Sustainability Report 2022.

Sanoma Oyj: Vuosikertomus 2022.

SSAB AB: Annual Report 2022 ja Our approach to tax (October 30, 2017).

Stora Enso Oyj: Annual Report 2022 ja GRI Content Index 2022.

Telia Company AB: Annual and sustainability report 2022.

Terveystalo Oyj: Vuosikertomus 2022 ja Supplier Code of Conduct.

Tietoevry Oyj: Annual Report 2022 ja Sustainability Report 2022.

UPM-Kymmene Oyj: Vuosikertomus 2022 ja GRI Content Index.

UPM-Kymmene Oyj: Tax strategy <<https://www.upm.com/investors/governance/governance-guidelines/tax-strategy/>>, haettu 16.10.2023.

Uponor Oyj: Vuosikatsaus 2022 ja Vastuullisuuskatsaus 2022.

Vaisala Oyj: Vuosiraportti 2022.

Valmet Oyj: Annual Review 2022 ja GRI Supplement 2022 sekä Statement of Tax Principles of Valmet Group and Valmet UK Entities.

Wärtsilä Oyj: Vuosikertomus 2022 ja Tax Strategy – the Guidance Group.

Helsingin pörssin keskisuuret yhtiöt:

Tiedot koskien Helsingin pörssissä listattujen keskisuurten yhtiöiden verovastuullisuusraportointia perustuvat dokumenttianalyysiin, jonka aineistolähteinä on käytetty vuotta 2022 koskevia yrityskohtaisia vuosikertomuksia, vastuullisuusraportteja, julkistettuja veropolitiikka- tai vastaavia dokumentteja ja yritysten verkkosivuilla olevia verovastuullisuutta koskevia tietoja. Yritykset aakkosjärjestyksessä ovat Aktia Bank Oyj, Alma Media Oyj, Anora Group Oyj, Aspo Oyj, Atria Oyj, Bittium Oyj, CapMan Oyj, Caverion Oyj, Digia Oyj, Enento Group Oyj, eQ Oyj, Etteplan Oyj, Evli Oyj, Finnair Oyj, F-Secure Oyj, Gofore Oyj, Harvia Oyj, HKScan Oyj, Incap Oyj, Kamux Oyj, Lassila & Tikanoja Oyj, Marimekko Oyj, Musti Group Oyj, NoHo Partners Oyj, Olvi Oyj, Oma Säästöpankki Oyj, Oriola Oyj, Pihlajalinna Oyj, Ponsse Oyj, Purmo Group Oyj, Puuilo Oyj, Raisio Oyj, Rapala VMC Oyj, Relais Group Oyj, Remedy Entertainment Oyj, Rovio Entertainment Oyj, Scanfil Oyj, Sitowise Group Oyj, Stockmann Oyj Abp, Suominen Oyj, Taaleri Oyj, Talenom Oyj, Tallink Grupp AS, Tecnotree Oyj, Tokmanni Group Oyj, Verkkokauppa.com Oyj, Viking Line Abp, WithSecure Oyj, YIT Oyj, Ålandsbanken Abp.

Liitteet

Liite 1. GRI 207 -standardin tarkastelu³⁴²

GRI 207-1 Lähestymistapa ja suhtautuminen veroihin	GRI 207-2 Veroja koskeva hallintomalli, kontrollit ja riskienhallinta	GRI 207-3 Sidosryhmien sitouttaminen ja veroja koskevien huolien hallinta
- tieto siitä, onko yrityksellä verostrategia, ja linkki strategiaan, mikäli se on julkistettu - yrityksen verostrategiaa hallinnoivan (läpikäynti, hyväksyntä) tahon ja strategian läpikäynnin tiheyden ilmoittaminen - lähestymistapa regulatiiviseen vaatimustenmukaisuuteen (sisältäen esimerkiksi kannanoton lain kirjaimen ja hengen mukaisesti toimimisesta) - kuvaus veroja koskevan lähestymistavan kytkeytymisestä yrityksen liiketoimintaan ja kestävä kehityksen strategioihin (sisältäen esimerkiksi kannanoton verosuunnittelun yhteydestä liiketoimintaan)	- tieto siitä, mikä taho organisaatiossa on vastuussa verostrategian vaatimustenmukaisuudesta ja miten laajasti sillä on siitä kokonaiskuva - tieto siitä, miten lähestymistapa veroihin on sisäistetty organisaatiossa (sisältäen esimerkiksi prosesseista ja aloitteista, jotka tukevat tätä) - tieto siitä, mikä on yrityksen lähestymistapa veroriskeihin mukaan lukien riskien tunnistaminen, hallinnointi ja seuraaminen - tieto siitä, miten verasioita koskevan hallintomallin ja kontrollijärjestelmän vaatimustenmukaisuus on arvioitu - tieto siitä, mitkä ovat organisaation menettämät veroihin liittyvän epäeettisen tai laitoman toiminnan raportointiksi ja siihen puuttumiseksi - kuvaus veroja koskevien julkistusten varmistuksista ja linkki mahdolliseen varmennusraporttiin tai -lausuntoon	- kuvaus siitä, mikä on yrityksen lähestymistapa veroviranomaisten kanssa tehtävään yhteistyöhön (esimerkiksi vertarkastukset ja ennakoilliset prosessit) - kuvaus siitä, mikä on yrityksen lähestymistapa veroja koskevaan julkiseen keskusteluun (esimerkiksi lobbaustoiminta ja mahdolliset jäsenyydet edunsaajajärjestöissä) - kuvaus niistä organisaation prosesseista, joilla sidosryhmiltä tulevat verorasioita koskevat näkemykset ja huolet kerätään
GRI 207-4 Maakohtainen raportointi		
- tieto kaikista niistä verotuksellisista lainkäyttöalueista, joissa organisaatiolla on konsolidoituja verotuksellisesti asuvia yksiköitä - näiden yksiköiden nimet - näiden yksiköiden ensisijaisen liiketoiminnan kuvaus - näiden yksiköiden henkilöstömäärä ja laskentatavan perustelu - näiden yksiköiden tulot myynneistä kolmansille osapuolille - näiden yksiköiden tulot konsernin sisäisistä rajat ylittävistä transaktioista - näiden yksiköiden voitto tai tappio ennen veroja - näiden yksiköiden muun aineellisen omaisuuden kuvaus kuin käteinen tai muut rahavarat - näiden yksiköiden maksamat yrityksen tuloverot (maksuperusteisesti) - näiden yksiköiden yrityksen voitosta tai tappiosta kertynyt yhteisövero - raportointijakso - selvitys, mikäli yrityksen tuloksesta kertynyt yhteisövero ja vero, joka on maksettava, jos lakisääteistä verokantaa sovelletaan tulokseen ennen veroja, eroavat (niin kutsuttu <i>tax gap</i>)		

³⁴² Global Reporting Initiative: GRI Standards – GRI 207: Tax 2019.

Kohdassa 207-1 on kyse organisaation lähestymistavasta veroasioita kohtaan haettaessa tasapainoa niitä koskevan vaatimustenmukaisuuden, liiketoiminnan ja eettisten, sosiaalisten ja kestävästä kehitystä koskevien odotusten suhteen. Tähän liittyen yritys voi raportoida taloudellisten ja sosiaalisten vaikutusten mahdollisesta huomioimisesta verostrategiassaan ja/tai mahdollisista sitoutumisistaan kestävään kehityksen toimintamaissaan sekä veroasioita koskevan lähestymistapansa yhdenmukaisuudesta näiden tavoitteiden kanssa. Kohta voi sisältää yrityksen veroasioita koskevien periaatteiden kuvausta, asenteen verosuunnittelua kohtaan ja riskinottohalukkuuden ilmaisemisen sekä kuvauksen yhteistyöstä veroviranomaisten kanssa. Nämä asiat voidaan raportoida esimerkiksi verostrategiadokumentin tai muun dokumentaation kuten toimintatapaohjeiden muodossa. Yritys voi havainnoida kuvausta riskinottohalukkuudestaan esimerkein verokäytänteistään, kuten mahdollisista veroparatiisikytkennöistä, käyttämistään verokannustimista ja siirtohinnoittelumallistaan.

Kohdassa 207-2 on kyse veroasioita koskevasta yrityksen hallintomallista, kontroleista ja riskienhallintajärjestelmistä. Vahvoina ne voivat ilmentää, että veroasioita koskeva raportointi ja verostrategia ovat organisaatiossa hyvin sisäistettyjä ja että niiden vaatimustenmukaisuutta seurataan tehokkaasti. Tärkeää on esimerkiksi kuvata, miten yrityksen henkilöstöä koulutetaan ja neuvotaan ymmärtämään yrityksen vero-, liiketoiminta- ja vastuullisuusstrategioiden yhteys, millaisia ovat veroasioiden toimeenpanosta vastaavien työntekijöiden palkitsemisjärjestelmät ja millaisia verotuksen läpinäkyvyyttä ja parhaiden käytänteiden kehittämistä tukevia aloitteita yrityksessä on. Samoin tärkeää on kuvata veroriskeihin liittyviä vaatimustenmukaisuusriskejä esimerkiksi epävarmojen veropositioden tai lainsäädännön muutosten osalta. Tällöin voidaan tuoda esille myös näitä riskejä koskeva riskinottohalukkuus.

Kohdassa 207-3 on kyse veroasioihin liittyvästä sidosryhmäyhteistyöstä. Yrityksen sidosryhmiä tältä osin ovat esimerkiksi veroviranomaiset ja verolinjauksia laativat julkiset tahot, ja julkistettavia tietoja ovat yrityksen sisäiset prosessit, jotka huomioivat ulkoisten sidosryhmien näkemykset ja huolet. Veroviranomaisten kanssa tehtävä yhteistyö ulottuu verotarkastuksia koskevista käytänteistä suuria transaktioita koskeviin ennakkomenettelyihin ja veroriskien hallintaan esimerkiksi hintasopimuksia koskevien ennakkollisten menettelyiden muodossa. Sidosryhmien palauteprosessien kuvaus voi sisältää esimerkkejä siitä, miten palaute on vaikuttanut yrityksen lähestymistapaan veroasioita kohtaan, verostrategiaan tai verokäytänteisiin.

Kohta 207-4 koskee maakohtaista raportointia ja on vaatimuksiltaan yksityiskohtaisin. Se sisältää yksityiskohtaisen maakohtaisen raportin ja kuvauksen yrityksen verotuksellisesta panoksesta toimintamaissaan. Yksityiskohtaisuus vähentää mahdollisuutta todellisuuden kaunisteluun, mutta se on käytännössä yrityksille myös kaupallisesti sensitiivisin ja haasteellisin. Raportointivaatimus koskee kaikkia niitä lainkäyttöalueita, joissa yritys on verovelvollinen, ja raportoitavat tiedot koskevat yritystä, sen toimintoja ja yhteisöveron määriä koskevia perustietoja. Lisäksi tulee raportoida konsernin sisäisistä liiketoimista saaduista tuloista koskien muita valtioita tai verolainkäyttöalueita ja aineettomista omaisuuseristä. Suositeltavia raportoitavia tietoja ovat muun muassa työntekijöiden palkoista pidätetyt ja tilitetyt verot, asiakkailta veroviranomaisen puolesta kerätyt välilliset verot ja mahdolliset toimialakohtaiset verot. Lisäksi suositellaan raportoitavaksi epävarmat veropositiot sekä yhtiön sisäisten lainojen kuvaukset ja korkojen määräytymisperusteet. Tavoitteena on mahdollistaa sijoittajille ja muille sidosryhmille yrityksen verosuunnittelukeinojen käytön arviointi sekä yrityksen verokontribuution laaja julkistaminen. *Tax gapin* raportointi voi antaa merkittävää tietoa paitsi verovalvonnan, myös sijoittajien tarpeisiin. Voivathan huomattavan alhaiset, toimintavaltion nimellisten verokantojen alapuolella olevat yrityksen maksamat verot indikoida riskiä myös tulevan tuloskehityksen ennustettavuudelle.

Maakohtainen raportointi (207-4) on toistaiseksi ainoa GRI 207 -standardin kohta, joka risteää veroviranomaisille tehtävän lakisääteisen raportoinnin kanssa.³⁴³ Tämä on aiheuttanut kritiikkiä päällekkäisyyksien ja tiettyjen erojen takia. BEPS-toimenpideohjelman maakohtaisen raportoinnin vaatimuksena on se, että kaikki tietyn raja-arvon (konsernituloslaskelman mukainen liikevaihto vähintään 750 miljoonaa euroa) täyttävät monikansalliset emoyhtiöt ovat velvoitettuja laatimaan tilikausittain verotuksen maakohtaisen raportin koottua tietoa käyttäen ja toimittamaan se veroviranomaiselle. Verohallinnot vaihtavat näitä tietoja keskenään ja käyttävät maakohtaista raportointia etenkin siirtohinnoitteluun liittyvien riskien arvioinnissa. BEPS-raportoinnissa maakohtaisessa raportoinnissa on kolme tasoa. Ensimmäiseen tasoon emoyhtiön on sisällytettävä kaikki verotukselliset lainkäyttöalueet, joilla konserniin kuuluvien oikeusyksikköjen verotuksellinen kotipaikka on. Emoyhtiön on myös ilmoitettava tulot jakautuneena etuyhteydessä olevien ja etuyhteydettömien osapuolten kesken, voitto tai tappio ennen tuloveroja, maksetut ja kertyneet

³⁴³ Ks. esimerkiksi GRI: *Comparison of GRI 207: Tax 2019 & OECD Action 13 BEPS Country-by-Country Report*.

tuloverot, kirjattu pääoma, kertyneet voittovarot, työntekijöiden lukumäärä ja aineelliset hyödykkeet. Toisessa tasossa emoyhtiön on liitettävä jokainen konsernin oikeusyksikkö verotukselliseen lainkäyttöalueeseen ja merkittävä niiden pääasiallinen liiketoiminta. Kolmanteen tasoon emoyhtiö voi sisällyttää mitä tahansa lisätietoja, joita pidetään tarpeellisina tai jotka helpottaisivat muissa tasoissa esitettyjen tietojen ymmärtämistä. Huomionarvoista on myös se, että BEPS-hankkeen maakohtaisessa raportoinnissa ennakoidaan myös pilari 2:n mukaisia mallisääntöjä (GloBE-säännöt) ja annetaan tiettyjä siirtymävaiheen helpotuksia koskien toimintaa matalamman riskin lainkäyttöalueilla. BEPS-raportoinnin mukaisen maakohtaisen raportoinnin velvoittavuus on säädelty EU:ssa direktiivillä (EU) 2016/881 (DAC 4), jolla laajennettiin pakollisen tietojenvaihdon soveltamisalaa sisällyttämällä siihen maakohtaista raportointia koskeva automaattinen tietojenvaihto, ja uudella direktiivillä (EU) 2021/2101 koskien julkista maakohtaista raportointia. Julkisella raportoinnilla ei kuitenkaan ole samaa tarkoitusta kuin veroviranomaisten välisellä tietojen jakamisella, eivätkä julkisesti ilmoitettavat tiedot ole sisällöltään yhtä yksityiskohtaisia kuin veroviranomaisille luottamuksellisesti toimitettavat tiedot. Poikkeuksena tähän ovat tiedot koskien tulojen jakamista kolmannen osapuolen ja lähipiirin, ilmoitetun pääoman ja aineellisen omaisuuden kesken.

Ludovici ja Gianfrate toteavat maakohtaisen raportoinnin kehittyneen GRI 207 -standardin (kohta 207-4) käyttöönoton myötä veroviranomaisten työkalusta kohti monikansallisten yhtiöiden kasvavaa läpinäkyvyyttä, mikä vaikuttaa myös niiden maineeseen.³⁴⁴ Verotuksen julkinen avoimuus – joskin GRI 207 -standardin osalta vapaaehtoisuuteen pohjautuen – kytkeytyy yritysten yhteiskuntavastuuseen. Tätä standardia voivat kuitenkin käyttää kaikki yritykset koosta riippumatta. Maakohtaisessa raportoinnissa julkistettavat tiedot ovat GRI 207 -standardin ja BEPS-raportoinnin välillä sisällöltään muutoin samat lukuun ottamatta ilmoitettua pääomaa ja kertyneitä voittovaroja. GRI-standardin mukaisessa raportoinnissa yritysten on lisäksi ilmoitettava lisätietoja kultakin verotukselliselta lainkäyttöalueelta (esimerkiksi työntekijöiden palkat yhteensä, asiakkailta veroviranomaisen puolesta kerätyt verot, toimialaan liittyvät ja muut verot tai maksut hallituksille sekä merkittävät epävarmat verotukselliset asemat).³⁴⁵ *Ludovici ja Gianfrate* näkevät, että maakohtainen raportointi on kehittynyt kohti sille asetettuja tavoitteita niin

³⁴⁴ Ludovici – Gianfrate 2023: *From BEPS to ESG: how the role of country-by-country reports has been revamped*.

³⁴⁵ GRI-järjestö esittää tarkemman vertailun dokumentissa *Comparison of GRI 207: Tax 2019 & OECD Action 13 BEPS Country-by-Country Report*.

verovelvollisuuden (BEPS) kuin yhteiskuntaan kohdistuvien vaikutusten mittarina (ESG-mittarit). Yritysten hallinnollisen taakan keventämiseksi jatkossa olisi tärkeää yhdenmukaistaa maakohtaista raportointia koskevia vaatimuksia.

Kansallisesti on huomionarvoista, että valtio-omistaja on antanut ohjeistuksen enemmistöomisteisille yhtiöille maakohtaisten verojen raportointiin tilikaudesta 2022 alkaen.³⁴⁶ Ohjeistuksella halutaan varmistaa omistajan mahdollisuus yhtiöiden toiminnan verovastuullisuuden arvioimiseksi. Ohjeistus on enemmistöomisteisten yhtiöiden kohdalla velvoittava ja vähemmistöomisteisten ja kaikkien listattujen yhtiöiden kohdalla kannustava. Maakohtaisten eli kvantitatiivisten verotietojen osalta ohjeistus viittaa OECD:n BEPS-toimenpiteen numero 13 ohjeistukseen sisältäen tulot (etuyhteysosapuolilta saadut ja muilta saadut eriteltyinä), voitto tai tappio ennen veroja, maksetut ja kertyneet tuloverot ja lähdeverot, oman pääoman kirjanpidollinen arvo, kertyneet voittovarot, henkilöstömäärä sekä muu aineellinen omaisuus kuin käteinen tai muut rahavarat. Lisäksi maakoh-
taiseen raporttiin on sisällytettävä tiedot myös konserniin tai yrityksiin kuuluvista osapuolista, niiden toiminnan luonteesta, käytetyistä tietolähteistä ja valuutasta sekä laadullisina tietoina yhtiön verostrategian tavoitteiden ja toimintaperiaatteiden kuvaus sisältäen kuvauksen veroasioiden organisoinnista ja johtamisesta ja verosuunnittelun pääperiaatteista. Valtio-omistaja mainitsee ohjeistuksessaan, että enemmistöomisteiset yhtiöt voivat vapaaehtoisesti laajentaa veroraportointiaan ja esittää esimerkiksi muita GRI 207 -standardin mukaisia tietoja, tietoa investoinneista ja hankinnoista maittain, efektiivisen tuloverokannan ja/tai laskennallisten verosaamisten ja verovelkojen muutoksia koskevia täsmäytyslaskelmia, vuosienvälisiä vertailutietoja sekä ulkopuolisen riippumattoman varmuksen raportin luotettavuuden lisäämiseksi.

³⁴⁶ Valtioneuvoston kanslia: Ohjeistus valtion enemmistöomisteisille yhtiöille maakohtaisten verojen raportointiin tilikaudesta 2022 alkaen, 7.6.2022 (VN/15411/2022).

Liite 2. Suuret listayhtiöt: sisällönanalyysi

Taulukossa 1 esitetyn dokumenttianalyysin tietoihin liittyvä yritysکوhtainen sisällönanalyysi esitetään tässä Liitteessä 2. Sen tiedot perustuvat dokumenttianalyysin tavoin vuotta 2022 koskeviin yritysکوhtaisiin vuosikertomuksiin, vastuullisuusraportteihin, julkistettuihin veropolitiikka- tai vastaaviin dokumentteihin ja yritysten verkkosivuilla oleviin verovastuullisuutta koskeviin tietoihin. Kaikki sisällönanalyysissä käytetyt aineistot ovat saatavilla julkisista lähteistä.

Qt Group kertoo ESG-raportissaan (2022) noudattavansa yritysten yhteiskuntavastuuta (CSR) ja raportoivansa *SASB Software and IT Services* -standardin mukaisesti sekä laskevansa CO₂-päästönsä GHG-protokollan mukaisesti.³⁴⁷ Yhtiö ei raportoi vastuullisuudesta GRI-standardien mukaisesti. Yhtiön vuosikertomuksessa (2022) verotusta koskevia mainintoja on ainoastaan taloudellisen raportoinnin yhteydessä.³⁴⁸ Sen sijaan ESG-raportissaan yhtiö kuvaa taloudellisen kehityksen alla suhtautumistaan veroihin.³⁴⁹ Kuvaus on lyhyt, mutta se on linjauksiltaan veropolitiikkadokumentin kaltainen. Yhtiö vakuuttaa toimivansa vaatimustenmukaisesti olennaisten verolakien ja -käytänteiden osalta kaikissa toimintamaissaan, ylläpitävänsä politiikkoja ja prosesseja varmistaakseen veroilmoitustensa ja muiden veroihin liittyvien velvoitteidensa integriteetin sekä käyvänsä säännöllisesti läpi veroprosessinsa. Yhtiö ilmoittaa efektiivisen veroasteensa olleen 9 % vuonna 2022, kun se oli 23 % vuonna 2021. Laskun syyksi kerrotaan vähennyskelpoisten osakepohjaisten kannustimien käyttäminen. Lisäksi yhtiö kertoo odottavansa vuosittaisen veroasteensa olevan noin 20–25 % normaaliolosuhteissa.

TietoEVERY hyödyntää vastuullisuusraportoinnissaan GRI-standardeja. Se ei kuitenkaan ole arvioinut veroja olennaiseksi aiheeksi yhdessä sidosryhmiensä kanssa tekemässään olennaisuusarvioinnissa, eikä yhtiö raportoi GRI 207 -standardin mukaisesti.³⁵⁰ Sen sijaan vuosikertomuksessaan (2022) yhtiö kuvaa verotukseen liittyviä periaatteitaan.³⁵¹ Niiden mukaan yhtiö on sitoutunut vastuulliseen toimintaan ja toimimaan eettisesti vaatimustenmukaisella tavalla. Strateginen verotusta koskeva tavoite on toimia

³⁴⁷ Qt Group: ESG Report 2022, s. 2.

³⁴⁸ Qt Group: Annual Report 2022.

³⁴⁹ Qt Group: ESG Report 2022, s. 5.

³⁵⁰ TietoEVERY: Annual Report 2022, s. 26–27, 240–246.

³⁵¹ TietoEVERY: Annual Report 2022, s. 69. Sama kuvaus on myös yhtiön vastuullisuusraportissa (TietoEVERY Sustainability Report 2022, s. 57).

vaatimustenmukaisesti kaikkien paikallisten verolainsäädäntöjen ja muiden sääntöjen osalta kaikissa toimintamaissa. Yhtiö vakuuttaa sekä täyttävänsä kaikki raportointivaatimukset että maksavansa kaikki laillisesti määrätyt suorat, epäsuorat ja muut verot toimintamaissaan. Se haluaa välttää epävarmat veropositiot ja toimia täydessä yhteistyössä veroviranomaisten kanssa. Yhtiö kertoo, että sillä on ollut yhteistyöhön ja ennakkolisiin keskusteluihin perustuva *compliance*-ohjelma Suomen veroviranomaisten kanssa vuodesta 2017 lähtien. Yhtiö viittaa myös veropolitiikkaansa (ei julkinen), jolla pyritään varmistamaan veroasioiden yhdenmukainen hallinta konsernin sisällä. Lisäksi yhtiön verotiimi raportoi konsernin verostatuksen puolivuositain konsernin tarkastus- ja riskivaliokunnalle. Myös päätoimintamaita koskeva maakohtainen raportti maksettujen tuloverojen osalta on esitetty vuosilta 2020–2022. Taloudellisen raportoinnin yhteydessä yhtiö esittää varauman koskien sen toiminnan globaalia luonnetta ja altistumista useiden lainsäädäntöalueiden muuttuville verolaeille.³⁵² Tämä vaatii johdon ammattimaista arviointia ja harkintaa verolakien tulkinnassa, mikä saattaa sisältää epävarmuuksia.

Elisa hyödyntää vastuullisuusraportoinnissaan GRI-standardeja. Yhtiö on laatinut olennaisuusarvioinnin yhdessä sidosryhmiensä kanssa.³⁵³ Verovastuullisuutta ei ole arvioinnissa erillisesti mainittu, mutta se kuuluneeko kohtien ”Vastuullinen liiketoiminta” ja ”ESG lainsäädäntö ja läpinäkyvyys” alle. Yhtiö kuvaa veroasioitaan vastuullisuusraportissaan (2022). Yhtiö raportoi GRI 207 -standardin mukaisesti, ja sillä on julkinen veropolitiikka, jota kuvataan myös vastuullisuusraportissa.³⁵⁴ Veropolitiikan keskeisiä linjauksia ovat yhtiön sitoutuminen vastuulliseen toimintaan ja verojen maksamiseen yhtiön toimintamaissa niiden yhteiskuntien kehittämiseksi. Samalla yhtiö kertoo tavoittelevansa kaksinkertaisen verotuksen välttämistä. Siirtohinnoitteluperiaatteissa noudatetaan voimassa olevia ohjeita ja toimitaan markkinaehtoperiaatteen mukaisesti. Yhtiö vakuuttaa toimivansa globaalien verovelvoitteidensa ja kaikkien paikallisten ja kansainvälisten verolakien sekä OECD:n ohjeistuksen mukaisesti. Elisa kertoo olevansa Suomen seitsemänneksi suurin yhteisöveronmaksaja. Veropolitiikassaan yhtiö tunnistaa eri sidosryhmiensä kasvavan kiinnostuksen yhtiön veroasioiden hoitoa kohtaan.³⁵⁵ Poliittika ohjaa suhteessa veroasioita koskevaan yhtiön vaatimustenmukaisuustyöhön, toimintatapaohjeisiin, yhtiön strategiaan ja verovastuullisuuteen liittyvään riskienhallintaan. Verotuksen läpinäkyvyys ja

³⁵² TietoEVR: Annual Report 2022, s. 167.

³⁵³ Elisa: <<https://elisa.fi/yhtiotieto/vastuullisuus/olennaisuudet/>>.

³⁵⁴ Elisa: Vastuullisuus 2022, s. 26.

³⁵⁵ Elisa Group: Tax Policy 2022, s. 3.

hyvä yhteistyö veroviranomaisten kanssa korostuvat. Myös verosuunnitteluun otetaan kantaa.³⁵⁶ Konsernin verostatus raportoidaan säännöllisesti tarkastusvaliokunnalle. Yhtiön tapa toteuttaa GRI 207 -standardin mukainen raportointi on tehdä se kohtien 207-1, 207-2 ja 207-3 osalta viittaamalla vastuullisuusraportin yllä mainittuihin tietoihin ja yhtiön veropolitiikkaan.³⁵⁷ Yhtiö liittää GRI 207 -standardin mukaisen raportoinnin YK:n kestävän kehityksen (sosiaaliseen) tavoitteeseen SDG 10 (eriarvoisuuden vähentäminen). Maakohtainen veroraportointi (207-4) on esitetty erillisesti.³⁵⁸ Se on ylätasoinen sisältäen vain verojen ja veroluonteisten maksujen koontitiedot päätoimintamaiden osalta.

Nokia liittää julkistaloudelle maksamansa tuloverot YK:n kestävän kehityksen tavoitteeseen SDG 8 (ihmisarvoista työtä ja talouskasvua).³⁵⁹ Yhtiö liittää vuosikertomuksessaan (2022) verot riskienhallintaansa.³⁶⁰ Useiden eri toimintamaiden erilaiset ja muuttuvat verolait ja -säännöt altistavat yhtiön monimutkaisille veroasioille ja erimielisyyksille. Yhtiö tunnistaa piilevän veroriskin mahdollisuuden johtuen muuttuvista laeista ja/tai niiden jälkikäteisistä tulkinnoista. Muilta osin vuosikertomuksessa verot ilmenevät vain taloudellisen raportoinnin yhteydessä. Nokia hyödyntää vastuullisuusraportoinnissaan GRI-standardeja. Yhtiö on laatinut olennaisuusarvioinnin yhteistyössä sidosryhmiensä kanssa mutta ei ole siinä arvioinut veroja olennaiseksi aiheeksi eikä raportoi GRI 207 -standardin mukaisesti.³⁶¹ Verovastuullisuudesta kuitenkin raportoidaan vastuullisuusraportissa (2022).³⁶² Yhtiö kertoo vuonna 2022 maksamiensa suorien tuloverojen määrän. Veropolitiikakseen se kertoo oikean rahamääräisen lakiin perustuvan veronmaksun kussakin toimintamaassaan.³⁶³ Se myös tunnistaa vastuunsa suurena veronmaksajana ja epäsuorien verojen kerääjänä. Yhtiö kertoo noudattavansa OECD:n veroja koskevia ohjeistuksia mukaan lukien siirtohinnoittelua koskevat säännöt ja toimivansa vaatimustenmukaisesti maakohtaisen raportoinnin osalta. Maakohtaista raportointia ei ole julkistettu. Yhtiö kertoo tekevänsä yhteistyötä veroviranomaisten kanssa muun muassa ennakkolisissa

³⁵⁶ Elisa Group: Tax Policy 2022, s. 4.

³⁵⁷ Elisa: Vastuullisuus 2022, s. 45.

³⁵⁸ Elisa: Vastuullisuus 2022, s. 76.

³⁵⁹ Nokia: Annual Report 2022, s. 94.

³⁶⁰ Nokia: Annual Report 2022, s. 124.

³⁶¹ Nokia: People & Planet Report 2022, s. 10–11, 118–132.

³⁶² Nokia: People & Planet Report 2022, s. 92.

³⁶³ Nokia ei ole julkistanut veropolitiikkadokumenttia, ainoastaan Yhdistyneen kuningaskunnan lainsäädännön edellyttämän UK Tax Strategy -nimisen kuvauksen (<<https://www.nokia.com/nokia-uk-tax-strategy/>>).

menettelyissä ja sopimuksissa poistaakseen veroihin liittyviä epävarmuuksia. Se ottaa kantaa myös verosuunnitteluunsa ja toteaa päätösten olevan aina liiketoimintalähtöisiä.

Telia Company ei raportoi vastuullisuudestaan GRI-standardien mukaisesti. Yhtiö on tehnyt olennaisuusarvioinnin yhdessä sidosryhmiensä kanssa.³⁶⁴ Yhtiö kertoo noudattavansa arvioinnissa kaksoisolennaisuuden periaatetta mutta arviointimallien olevan vielä kehitysvaiheessa. Veroja ei arvioinnissa ole arvioitu olennaiseksi aiheeksi. Yhtiö raportoi vuosi- ja vastuullisuusraportissaan (2022) raportointimallinsa mukaisesti vastuullisista verokäytänteistään mallin kohtana S13.³⁶⁵ Läpinäkyvät, oikeudenmukaiset ja eettiset verokäytännöt kerrotaan yhtiön liiketoiminnan yhdeksi perusajatuksena. Yhtiöllä on veroja koskeva sisäinen ohjeistus, ja se vakuuttaa toimivansa vaatimustenmukaisesti paikallisen lainsäädännön ja kansainvälisten veronmaksusta säättävien käytänteiden osalta kaikissa toimintamaissaan. Yhtiö esittää maakohtaisen raportin vuosilta 2020–2022 päätoimintamaidensa tuloverojen osalta. Lisäksi yhtiö toteaa olevansa merkittävä toimija kokonaisverojalanjälkensä osalta ja erittelee erilaisten verojen ja julkisten maksujen jakauman. Taloudellisen raportoinnin yhteydessä yhtiö erittelee verotukseen liittyviä riskejä sekä erittelee käynnissä olevat oikeudelliset tai hallinnolliset prosessit.³⁶⁶

Orion hyödyntää vastuullisuusraportoinnissaan GRI-standardeja. Yhtiö on tehnyt olennaisuusarvioinnin yhdessä sidosryhmiensä kanssa.³⁶⁷ Verot on mainittu arvioinnissa, jonka mukaan yhtiö on vastuullinen työnantaja ja veronmaksaja. Yhtiö ei kuitenkaan raportoi GRI 207 -standardin mukaisesti.³⁶⁸ Vastuullisuusraportissaan (2022) se toteaa tekevänsä yrityksenä merkittävän yhteiskunnallisen kontribuution maksamalla veroja ja työllistämällä ihmisiä.³⁶⁹ Taloudellisen vastuullisuuden yhteydessä yhtiö kertoo olevansa sitoutunut maksamaan kaikki lailliset verot ja julkistamaan vaaditut verotusta koskevat tiedot kaikissa toimintamaissaan.³⁷⁰ Yhtiö kertoo maksaneensa vuonna 2022 veroja 165 miljoonaa euroa. Muilta osin veroja käsitellään taloudellisen raportoinnin yhteydessä. Orion on julkistanut myös päivitetyn verostrategian syyskuussa 2023.³⁷¹ Strategian

³⁶⁴ Telia Company: Annual and sustainability report 2022, s. 105–107.

³⁶⁵ Telia Company: Annual and sustainability report 2022, s. 123.

³⁶⁶ Telia Company: Annual and sustainability report 2022, s. 137, 203.

³⁶⁷ Orion Group: Sustainability Report 2022, s. 13.

³⁶⁸ Orion Group: Sustainability Report 2022, s. 67–74.

³⁶⁹ Orion Group: Sustainability Report 2022, s. 7–8.

³⁷⁰ Orion Group: Sustainability Report 2022, s. 63.

³⁷¹ Orion Group: Policy September 2023 – Tax Strategy. (Yhdistyneen kuningaskunnan lainsäädännön mukaisesti: under schedule 19 of the UK finance act 2016.)

todetaan olevan yhdenmukainen yrityksen strategian kanssa ja suhteessa yrityksen riskienhallintaan ja arvoihin. Strategia korostaa yhteistyötä veroviranomaisten kanssa ja ilmaisee yhtiön kielteisen suhtautumisen aggressiiviseen verosuunnitteluun sekä korostaa eettisten toimintatapojen ja integriteetin tärkeyttä.

Revenio Group hyödyntää vastuullisuusraportoinnissaan GRI-standardeja. Yhtiö on taloudellisen vastuun pääteeman alateemana arvioinut verovastuullisuuden ja verojalanjäljen olennaisiksi aiheiksi vastuullisuusohjelmassaan ja liittää ne YK:n kestävä kehityksen tavoitteeseen SDG 8 (ihmisarvoista työtä ja talouskasvua).³⁷² Yhtiö ilmoittaa GRI-indeksissään raportoivansa GRI 207 -standardin kohdan 207-1 mukaisesti.³⁷³ Käytännössä tämä raportointi koskee yhtä virkettä vastuullisuusraportissa (2022).³⁷⁴ Siinä todetaan yrityksen olevan vastuullinen ja läpinäkyvä ja maksavan veroja toimintamaihinsa, joista se erittelee keskeisimmät. Maakohtaista raporttia yhtiö ei ole julkistanut. Yhtiö kertoo vuoden 2022 aikana teettäneensä vastuullisuuden ja liiketoiminnan nettovaikutusta arvioineen riippumattoman selvityksen, jonka yhteydessä mainitaan yhteiskunnallisen positiivisen vaikuttavuuden tulevan myös verojen maksamisen kautta.³⁷⁵

Terveystalo hyödyntää vastuullisuusraportoinnissaan GRI-standardeja. Yhtiö on tehnyt olennaisuusanalyysin yhdessä keskeisten sidosryhmiensä kanssa.³⁷⁶ Vastuullinen veropolitiikka ja veronmaksu on siinä arvioitu olennaisiksi aiheiksi, ja yhtiö raportoi GRI 207 -standardin kaikkien neljän kohdan mukaisesti. Yhtiö liittää verokontribuutionsa YK:n kestävä kehityksen tavoitteeseen SDG 8 (ihmisarvoista työtä ja talouskasvua) ja erittelee verojalanjälkensä.³⁷⁷ Se kuvaa yhtiön toiminnasta yhteiskunnalle kertyvien verojen ja veroluonteisten maksujen kokonaissummaa ja jakautumista. Tässä painotetaan myös yhtiölle vähennysoikeudettoman arvonlisäveron roolia. Verojalanjälki on avattu tarkasti.³⁷⁸ Yhtiö kertoo noudattavansa verostrategiansa mukaista vastuullista veropolitiikkaa. Myös arvoketjun muut toimijat sitoutetaan verovastuullisuuteen hankinnan eettisten ohjeiden kautta.³⁷⁹ Yhtiön toimittajia koskevassa toimintatapaohjeessa on erillinen kohta 5 koskien

³⁷² Revenio: Vastuullisuusraportti 2022, s. 16.

³⁷³ Revenio: Vastuullisuusraportti 2022, s. 39.

³⁷⁴ Revenio: Vastuullisuusraportti 2022, s. 30.

³⁷⁵ Revenio: Vastuullisuusraportti 2022, s. 13–14.

³⁷⁶ Terveystalo: Vuosikertomus 2022, s. 31.

³⁷⁷ Terveystalo: Vuosikertomus 2022, s. 17, 20, 22, 28, 54, 115.

³⁷⁸ Terveystalo: Vuosikertomus 2022, s. 56.

³⁷⁹ Terveystalo: Vuosikertomus 2022, s. 44.

verotusta.³⁸⁰ Siinä otetaan kantaa paitsi maakohtaiseen veronmaksuun, myös aggressiiviseen verosuunnitteluun. Keinotekoisia verolähtöisiä yritys- tai rahoitusrakenteita ei sallita. GRI 207 -standardin mukaiselle raportoinnille on omistettu kolme sivua yhtiön vuosikertomuksessa (2022).³⁸¹ Yhtiö ilmoittaa maksavansa veronsa toimintansa kotimaihin, mikä tarkoittaa pääosin Suomea. Se kuitenkin myös toteaa, että maakohtainen verotus toimitetaan paikallisia säädöksiä noudattaen. Siirtohinnoittelua koskevia sääntöjä ei erityisesti mainita, mutta maakohtaisesti suhtautuminen veroihin on tulkittavissa niiden mukaiseksi. Maakohtainen raportti on julkistettu vuosilta 2021–2022 painottaen kuitenkin Suomea.³⁸² Yhtiön veropolitiikan mukaista on jakaa taloudellinen tulos oikeudenmukaisesti keskeisten sidosryhmien eli asiakkaiden, osakkeenomistajien, kuntien ja valtion hyväksi. Yhtiö havainnollistaa verojen roolin konsernin toiminnassa.³⁸³ Hankinnoissa korostuu arvonnäisäverojen vähennysoikeudettomuus, jolloin ne jäävät valtaosin yhtiön kuluksi. Ammatinharjoittajien kohdalla korostuu se, että Terveystalo tilittää palkkiot ammatinharjoittajille, jotka puolestaan maksavat omat veronsa. Näin ollen näitä palkkioita ei sisällytetä yhtiön omaan verojalanjälkeen. Osakkeenomistajien kohdalla kyse on pörs-siyhtiön osakkeenomistajille maksettavien osinkojen ennakonpidätyksistä ja lähdeverojen tilityksistä. Henkilöstön kohdalla kyse on suoriteperusteisten lakisääteisten maksujen ja palkkojen ennakonpidätysten tilityksistä. Terveyspalveluiden myynnin eli yhtiön ydinliiketoiminnan kohdalla kyse on verotettavan tuloksen perusteella maksettavista tuloveroista, rakennuksista ja kiinteistöistä maksettavista kiinteistöveroista ja yritysostoihin liittyvistä varainsiirtoveroista. Asiakkaat maksavat osasta palveluista arvonnäisäveroa, jolloin yhtiöllä on niiden osalta tilitysvelvollisuus. Lisäksi verotuloilla kerrotaan tuettavan valtion valmiuksia, vastuullisuutta ja reagointikykyä valtion rahoittaessa julkisia palveluita ja investointeja. Myös taloudellisen raportoinnin yhteydessä verokäytänteitä kuvataan tarkasti.

Nordea Bank hyödyntää vastuullisuusraportoinnissaan GRI-standardeja. Pankki on yhdistänyt vastuullisuusraportointinsa vuosikertomukseensa. GRI-indeksissä pankki ilmoittaa raportoivansa GRI 207 -standardin kohdan 207-1 mukaisesti.³⁸⁴ Pankki on tehnyt olennaisuusarvioinnin yhdessä sidosryhmiensä kanssa, mutta se ei siinä mainitse suoraan

³⁸⁰ Terveystalo: Supplier Code of Conduct, s. 3.

³⁸¹ Terveystalo: Vuosikertomus 2022, s. 55–57, 69.

³⁸² Terveystalo: Vuosikertomus 2022, s. 56.

³⁸³ Terveystalo: Vuosikertomus 2022, s. 57.

³⁸⁴ Nordea: Sustainability Indices 2022, s. 13.

veroasioita.³⁸⁵ Samassa yhteydessä pankki kuitenkin mainitsee veronkierron haitalliset vaikutukset YK:n kestävä kehityksen tavoitteen SDG 16 (rauha, oikeudenmukaisuus ja hyvä hallinto) kannalta ja liittää veronkierron osaksi taloudellisten riskien torjuntaansa.³⁸⁶ Vuosikertomuksessa (2022) kohta S8 on omistettu verovastuullisuudelle.³⁸⁷ Pankki kertoo veropolitiikkansa mukaisesti toimivansa veroasioissa tehokkaasti ja vaatimustenmukaisesti. Veropolitiikassa on listattu lukuisia vastuullista veroasioiden hallintaa koskevia periaatteita, ja se linkitetään pankin sisäisiin toimintatapaohjeisiin ja vastuullisuuspolitiikkaan.³⁸⁸ Veropolitiikan lisäksi pankilla on veroasioita koskevat sisäiset ohjeet samoin kuin asiakasneuvontaan liittyvät veroasioita koskevat sisäiset ohjeet.³⁸⁹ Pankkina Nordealle on tärkeää omien veroasioidensa hoidon ja yhteistyön veroviranomaisten kanssa lisäksi se, että asiakasneuvonnassaan se ei hyväksy itseään käytettävän alustana veronkierrolle tai aggressiiviselle verosuunnittelulle. Yhtä lailla asiakkaiden tuntemisen ja *due diligence* -prosessin kannalta tärkeää on toimia vaatimustenmukaisesti FATCA-sääntelyn, CRS-standardin ja DAC6-direktiivin mukaisen sääntelyn suhteen. Asiakkaiden verotukseen liittyvien tietojen raportointi määräysten mukaisesti on pankille tärkeää. Oman verokontribuutionsa osalta pankki julkistaa verojalanjälkensä vuosilta 2020–2022 ja erittelee siinä maakohtaisen kokonaisveronmaksunsa sekä erittelee verot tuloveroihin, sosiaaliturvamaksuihin ja pankkeja koskeviin erityisiin maksuihin kuten talletussuojarahastot ja vakauserot. Myös arvonnäköverot ja niiden osittainen vähennyskelpottomuus mainitaan. Vaikka Nordea ei ilmoita raporttoivansa GRI 207 -standardin kohdan 207-4 mukaisesti, se on julkistanut varsin tarkan maakohtaisen raportin kaikkien toimintamaidensa osalta.³⁹⁰ Pankki käsittelee veroja tarkasti myös taloudellisessa raportoinnissaan ja ilmoittaa efektiivisen veroasteensa olleen 22,1 % vuonna 2022.³⁹¹ Se myös tunnistaa veroja koskevaan raportointiin ja verotusta koskeviin asioihin samoin kuin ESG-tietojen raportointiin yleisesti liittyvät epävarmuuksia koskevat riskit.³⁹²

Sampo hyödyntää vastuullisuusraportoinnissaan GRI-standardeja. Yhtiö on laatinut olennaisuusarvioinnin ja ilmoittaa seuraavaksi päivittävänsä arvioinnin kattaakseen myös

³⁸⁵ Nordea: Annual Report 2022, s. 352–353.

³⁸⁶ Nordea: Annual Report 2022, s. 345.

³⁸⁷ Nordea: Annual Report 2022, s. 349–351.

³⁸⁸ Nordea: The Nordea Tax Policy, June 2022, s. 2–3.

³⁸⁹ Nordea: Annual Report 2022, s. 356.

³⁹⁰ Nordea: Annual Report 2022, s. 350.

³⁹¹ Nordea: Annual Report 2022, s. 41, 115–118, 246.

³⁹² Nordea: Annual Report 2022, s. 48, 76, 115.

kaksinkertaisen olennaisuuden vaatimuksen.³⁹³ Sampo on arvioinut verot olennaiseksi aiheeksi, mutta se ei raportoi GRI 207 -standardin mukaisesti.³⁹⁴ Yhtiö kuitenkin raportoi verojalanjäljestään ja liittää sen YK:n kestävän kehityksen tavoitteisiin (SDG 3, terveyttä ja hyvinvointia, ja SDG 13, ilmastotokeja).³⁹⁵ Sampo tunnistaa olevansa merkittävä ja vastuullinen veronmaksaja ja ilmoittaa veroihin liittyvän vaatimuksenmukaisuuden olevan tärkeä osa konsernin liiketoimintaa ja vastuullisuutta. Konsernin maksamilla veroilla on laajempi taloudellinen ja yhteiskunnallinen vaikutus konsernin toimintamaiden kehityksen kannalta. Yhtiö korostaa kaikissa veroasioissaan läpinäkyvyyttä ja vastuullisuutta sekä läheistä yhteistyötä veroviranomaisten kanssa. Yhtiö tunnistaa altistuvansa maine-riskielle, operatiivisille riskeille ja liiketoiminnan riskeille, mikäli se epäonnistuu maksamaan verot tehokkaasti ja tarkasti. Sampo myös nostaa esille toimimisen niin verolakien ja -sääntöjen hengen kuin kirjaimen kanssa. Yhtiö kytkee veroasiat toimintatapaohjeisiinsa ja riskienhallintaansa ja erittelee selvästi niihin liittyvät sisäiset roolit ja vastuut. Kyse on kokonaisvaltaisesta lähestymistavasta veroasioihin ja niitä koskeviin riskeihin suhteessa konsernin strategiaan tavoitteisiin sekä riskinottohalukkuuden suuruuden määrittämisestä. Yhtiö myös ilmoittaa toimivansa eri maiden toimialajärjestöissä edistääkseen parempaa ja oikeudenmukaisempaa verojärjestelmää, jossa huomioidaan yhteiskunnan, poliitikkojen ja yritysten intressit. Sampo julkistaa verotusta koskevat taloudelliset luvut vuosilta 2021–2022 niin konsernin kuin tytäryhtiöiden tasolla mukaan lukien maa-kohtainen raportointi ja efektiiviset veroasteet (17,0 % konsernin tasolla vuonna 2022 ja 326,4 miljoonaa euroa maksettuina yrityksen tuloveroina).³⁹⁶

Citycon hyödyntää vastuullisuusraportoinnissaan GRI-standardeja. Se on laatinut olennaisuusanalyysin yhdessä tärkeimpien sidosryhmiensä kanssa.³⁹⁷ Veroja ei ole arvioitu olennaiseksi aiheeksi, eikä yhtiö raportoi GRI 207 -standardin mukaisesti.³⁹⁸ Yhtiö toteaa, että sen on syytä vahvistaa taloudellisen olennaisuuden ja vaikutusten olennaisuuden välisen yhteyden analysointia kaksoisolennaisuuden periaatteen mukaisesti. Vastuullisuusraportissaan (2022) yhtiö mainitsee verot vain taloudellisen vastuun raportoinnin yhteydessä maksettujen tuloverojen ja kiinteistöverojen osalta.

³⁹³ Sampo Group: Sustainability Report 2022, s. 12–13.

³⁹⁴ Sampo Group: Sustainability Report 2022, s. 194–199.

³⁹⁵ Sampo Group: Sustainability Report 2022, s. 14, 176.

³⁹⁶ Sampo Group: Sustainability Report 2022, s. 177–178.

³⁹⁷ Citycon: Vastuullisuusselvitys 2022, s. 20–21.

³⁹⁸ Citycon: Vastuullisuusselvitys 2022, s. 47–51.

Kojamo hyödyntää vastuullisuusraportoinnissaan GRI-standardeja. Yhtiö on laatinut olennaisuusanalyysin yhdessä sidosryhmiensä kanssa.³⁹⁹ Analyysissä ei mainita veroasioita suoraan, mutta ne kuuluvat siinä tunnistetun vastuullisen yrityskansalaisuuden alle, ja yhtiö raportoi GRI 207 -standardin mukaisesti.⁴⁰⁰ Veroihin liittyvä vastuullisen yrityskansalaisuuden aihe liitetään myös YK:n kestävän kehityksen tavoitteeseen SDG 8 (ihmisarvoista työtä ja talouskasvua). Yhtiö ilmoittaa GRI 207 -standardin kohdan 207-3 yhteydessä, että verot nousivat vuonna 2020 tehdyssä vastuullisuuden olennaisuusanalyysissä yhdeksi keskeiseksi yhtiön sidosryhmien nostamaksi aiheeksi. Yhtiö tunnistaa arvонуontimallissaan sen liiketoiminnan yhteiskunnallisen vaikutuksen liittyvän muun muassa veronmaksuun, harmaan talouden torjuntaan ja 95,1 miljoonan euron suuruiseen verojalanjälkeen vuonna 2022, minkä yhtiö raportoi myös taloudellisen vastuun tunnuslukujen alla. Yhtiö ilmoittaa olevansa merkittävä veronmaksaja ja maksavansa kaikki veronsa Suomeen sekä raportoivansa verojalanjälkensä läpinäkyvästi.⁴⁰¹ Tämän takia GRI 207 -standardin kohta 207-4 on raportoitu vain osittain. Kohdan 207-2 osalta viitataan yhtiön sisäiseen hallinto- ja ohjausjärjestelmään. Kohta 207-1 viittaa kohdan 207-3 tavoin vastuullisen yrityskansalaisuuden aiheeseen sekä taloudellisen raportoinnin yhteydessä käsiteltävään tilinpäätöksen tuloveroja selittävään kohtaan.

Fiskars hyödyntää vastuullisuusraportoinnissaan GRI-standardeja. Yhtiö on tehnyt olennaisuusarvioinnin yhdessä keskeisimpien sidosryhmiensä kanssa ja huomioiden kaksois-olennaisuuden periaatteen. Veroasioita ei ole arvioitu olennaiseksi aiheeksi, eikä yhtiö raportoi GRI 207 -standardin mukaisesti.⁴⁰² Yhtiö ilmoittaa vastuullisuusraportissaan (2022) verokontribuutionsa olevan lähes 30 miljoonaa euroa vuosittain ja sillä olevan positiivinen yhteiskunnallinen vaikutus.⁴⁰³ Fiskars kuvaa verostrategiaansa avoimesti ja kertoo sen perustuvan vastuullisen yrityskansalaisuuden tavoitteeseen kaikissa toimintamaissaan.⁴⁰⁴ Yhtiö haluaa täyttää velvoitteensa osakkeenomistajiaan, työntekijöitään, asiakkaitaan ja toimittajiaan kohtaan. Yhtiön verostrategiassa keskeistä on veronmaksun oikeamääräisyys, oikea-aikaisuus ja veronmaksu oikeassa maassa siirtohinnoittelun erillisyhtiö- ja markkinaehtoperiaatteet ja paikalliset verolait huomioiden. Fiskars ilmoittaa

³⁹⁹ Kojamo: Vuosikertomus 2022, s. 24; <<https://kojamo.fi/vastuullisuus/vastuullisuusohjelma/vastuullisuuden-olennaisuusanalyysi/>>.

⁴⁰⁰ Kojamo: Vuosikertomus 2022, s. 81.

⁴⁰¹ Kojamo: Vuosikertomus 2022, s. 57–58, 60.

⁴⁰² Fiskars Group: Sustainability Report 2022, s. 14–16, 91–99.

⁴⁰³ Fiskars Group: Sustainability Report 2022, s. 21.

⁴⁰⁴ Fiskars Group: Sustainability Report 2022, s. 83.

julkaisevansa maakohtaisen raportoinnin viiden suurimman toimintamaansa osalta osana taloudellisten tietojen raportointia. Yhtiö kuvailee myös veroasioiden sisäistä hallintajärjestelmää ja tiivistä yhteyttä liiketoiminnan suunnitteluun ja riskienhallintaan. Yhtiön verosuunnittelu perustuu aina liiketoiminnallisille lähtökohdille, mutta yhtiö kertoo hyödyntävänsä verokannustimia niiden ollessa linjassa liiketoiminnan tavoitteiden kanssa. Yhtiö kertoo hyvän yhteistyön veroviranomaisten kanssa, veroriskien, verolakien ja vaatimustenmukaisuuden ammattimaisen ja jatkuvan seurannan sekä sidosryhmäyhteistyön ja sidosryhmille raportoinnin olevan verostrategiansa ytimessä. Samalla yhtiö myöntää verotukseen sisältyvän myös epävarmuuksia.⁴⁰⁵

Nokian Renkaat hyödyntää vastuullisuusraportoinnissaan GRI-standardeja. Yhtiö on tehnyt olennaisuusanalyysin yhdessä keskeisimpien sidosryhmiensä kanssa ja kertoo, että se ei raportoi GRI 207 -standardin mukaisesti, koska sidosryhmät eivät analyysissa tunnistanee veroja olennaiseksi aiheeksi.⁴⁰⁶ Yhtiö kuitenkin raportoi verovastuullisuudestaan yritysvastuuraportissaan (2022) kuvatessaan toimintaansa osana yhteiskuntaa.⁴⁰⁷ Yhtiö kertoo maksavansa palkat ja verot oikeudenmukaisesti ja tukevansa maksamillaan palkoilla ja veroilla yhteiskuntien rakenteita ja paikallisten ihmisten elämänlaadun parantamista. Konsernin efektiivinen veroaste raportoidaan negatiiviseksi vuonna 2022 johtuen Venäjän toimintojen aiheuttamista alaskirjauksista (ilman niitä se olisi ollut 20,7 %). Suoriksi maksamikseen veroiksi yhtiö ilmoittaa 29,2 miljoonaa euroa. Yhtiö viittaa veropolitiikkaansa, jonka keskeisiä tavoitteita ovat osakkeenomistajien lisäarvon kehittäminen jatkuvan vastuullisuuden kautta, sovellettavien lakien ja määräysten noudattaminen sekä yhtiön maineen ja brändin suojeleminen. Yhtiö kertoo olevansa sitoutunut laillisesti määrättyjen verojen maksuun kaikissa toimintamaissaan ja toimivansa hyvässä yhteistyössä paikallisten veroviranomaisten kanssa. Yhtiön veropolitiikassa ilmaistaan myös yhtiön veroasioita koskevat tavoitteet ja periaatteet, roolit, vastuut ja riskienhallinta. Lisäksi siinä ilmaistaan yhtiön siirtohinnoittelua koskevat periaatteet ja kielteinen kanta aggressiiviseen verosuunnitteluun sekä linjataan veroja koskevan vaatimustenmukaisuustyön periaatteet.⁴⁰⁸

⁴⁰⁵ Fiskars Group: <<https://fiskarsgroup.com/investors/corporate-governance/principal-uncertainties/>>.

⁴⁰⁶ Nokian Tyres: Yritysvastuuraportti 2022, s. 10; <<https://www.nokianrenkaat.fi/yritys/vastuullisuus/perusperiaatteet/nokian-renkaiden-olennaisuusanalyysi/>>.

⁴⁰⁷ Nokian Tyres: Yritysvastuuraportti 2022, s. 11.

⁴⁰⁸ Nokian Tyres: <<https://www.nokiantyres.com/company/sustainability/fundamentals/economy/>>.

Sanoma hyödyntää vastuullisuusraportoinnissaan GRI-standardeja. Yhtiö on tehnyt olennaisuusarvioinnin yhdessä sidosryhmiensä kanssa.⁴⁰⁹ Veroja ei erityisesti mainita arviointiin liittyen, eikä yhtiö raportoi GRI 207 -standardin mukaisesti.⁴¹⁰ Kestäviin liiketoimintatapoihin ja YK:n kestävä kehityksen tavoitteisiin SDG 8 (ihmisarvoista työtä ja talouskasvua) ja SDG 17 (yhteistyö ja kumppanuus) liittyen Sanoman vuosikertomuksessa (2022) mainitaan yhtiön veropolitiikka, joka ei ole julkinen dokumentti.⁴¹¹ Yhtiö kuvaa vuosikertomuksessaan rooliaan vastuullisena veronmaksajana.⁴¹² Kuvauksen mukaan yhtiö tukee toimintamaidensa yhteiskuntia maksamalla tai keräämällä välittömiä ja välillisiä veroja sovellettavien verolakien ja -säännösten mukaan. Maksettujen verojen määrä vuonna 2022 oli 98 miljoonaa euroa ja arvonlisäveron kaltaisten kerättyjen verojen ja veronluonteisten maksujen määrä oli 170 miljoonaa euroa. Kuvauksessa otetaan kantaa myös veroasioiden hallintojärjestelmään ja sisäisiin rooleihin ja vastuisiin. Veroihin liittyvä riskienhallinta ja viestintä tunnistetaan tärkeiksi, samoin yhteistyö veroviranomaisten kanssa. Yhtiö kertoo myös avoimena olevasta veroriidasta. Muilta osin veroista raportoidaan taloudellisen raportoinnin yhteydessä.

Kesko hyödyntää vastuullisuusraportoinnissaan GRI-standardeja. Yhtiö on tehnyt olennaisuusarvioinnin yhdessä sidosryhmiensä kanssa.⁴¹³ Arvioinnissa ei suoraan mainita veroja, mutta ne sisältyvät taloudellisen vastuun ja hyvän hallinnointitavan alle, ja yhtiö raportoi GRI 207 -standardin mukaisesti. Kesko kertoo vuosiraportissaan (2022) tilittäneensä ja maksaneensa veroja yhteensä noin 1,3 miljardia euroa vuonna 2022, näistä valtaosan Suomeen.⁴¹⁴ Suorien verojen (tulo-, kiinteistö- ja omaisuusverot) määrä oli 153 miljoonaa euroa. Konsernin efektiivinen veroaste oli 19,9 %. Kesko raportoi verovastuullisuudestaan tarkasti GRI 207 -standardin kaikkien neljän kohdan mukaisesti.⁴¹⁵ Yhtiö kuvaa läpinäkyvästi veroasioihin liittyviä epävarmuuksia ja yhteistyötään veroviranomaisten kanssa ennakkoratkaisujen ja ennakkollisten keskustelujen osalta. Se osallistuu aktiivisesti myös verotuksen edunvalvontatyöhön Suomessa. Maakohtaisten verotietojen raportointi on tarkkaa.⁴¹⁶ Yhtiön veroasioiden hallinnassa sovellettavat keskeiset

⁴⁰⁹ Sanoma: Vuosikertomus 2022, s. 18, 54, 81–84.

⁴¹⁰ Sanoma: Vuosikertomus 2022, s. 68–74.

⁴¹¹ Sanoma: Vuosikertomus 2022, s. 82.

⁴¹² Sanoma: Vuosikertomus 2022, s. 52.

⁴¹³ Kesko: <<https://www.kesko.fi/yritys/vastuullisuus/olennaisuusarvio/>>.

⁴¹⁴ Kesko: Vuosiraportti 2022, s. 51, 109, 112.

⁴¹⁵ Kesko: Vuosiraportti 2022, s. 112.

⁴¹⁶ Kesko: Vuosiraportti 2022, s. 112–114.

periaatteet, verotuksen ohjausmalli ja vastuut kuvataan Keskon veropolitiikassa.⁴¹⁷ Keskon veropolitiikka on kattava dokumentti, joka korostaa avoimuutta ja läpinäkyvyyttä. Poliitiikka liitetään yhtiön liiketoimintastrategioihin, kestävän kehityksen politiikkaan, riskienhallintapolitiikkaan ja toimintatapasääntöihin. Siinä otetaan kantaa niin veropolitiikan päämäärään, veroasioiden johtamisen keskeisiin periaatteisiin kuin ohjausmalliin ja vastuisiin. GRI 207 -standardin mukainen raportointi viittaa kohtien 207-1, 207-2 ja 207-3 osalta vuosiraportin veronmaksua koskevaan kolme sivua kattavaan osaan ja Keskon veropolitiikkaan. Kohta 207-4 raportoidaan tarkasti vuosiraportin veronmaksua koskevassa osassa.⁴¹⁸

Cargotec hyödyntää vastuullisuusraportoinnissaan GRI-standardeja. Yhtiö on tehnyt olennaisuusanalyysin yhdessä sidosryhmiensä kanssa.⁴¹⁹ Seuraavassa olennaisuusanalyysissä yhtiö kertoo tarkastelevansa kaksinkertaisen olennaisuuden periaatetta. Veroja ei ole nykyisessä analyysissä arvioitu olennaiseksi aiheeksi, eikä yhtiö raportoi GRI 207 -standardin mukaisesti.⁴²⁰ Yhtiö kuitenkin toteaa vuosikertomuksessaan (2022) edistävänsä monen yhteiskunnallisen sektorin taloudellista hyvinvointia maksamalla veroja, palkkoja ja osinkoja ja liittää veronmaksun YK:n kestävän kehityksen tavoitteisiin SDG 8 (ihmisarvoista työtä ja talouskasvua), SDG 16 (rauha, oikeudenmukaisuus ja hyvä hallinto) ja SDG 17 (yhteistyö ja kumppanuus).⁴²¹ Yhtiö ilmoittaa taloudellisen raportoinnin yhteydessä konsernin efektiivisen veroasteen olleen 70,6 % vuonna 2022.⁴²² Verovastuullisuutta koskevia linjauksia yhtiö esittää verostrategianimisessä dokumentissa.⁴²³ Yhtiön verostrategian mukaan se pyrkii yksinkertaisiin ja joustaviin sekä kustannus- ja verotehokkaisiin ratkaisuihin liiketoiminnassaan, ajalliseen veronmaksun täsmällisyyteen kussakin toimintamaassaan ja kokonaisvaltaiseen verovastuulliseen toimintatapaan, joka edistää niin omistaja-arvoa kuin yhteiskunnallista arvonluontia. Yhtiö ilmoittaa verojen hallintomallinsa perustuvan tilivelvollisuuteen ja kontrolliin, liiketoimintaa tukevaan suoritukseen, yhteistyöhön ja ehdottomaan rehellisyyteen suhteessa veroja koskevan viestinnän läpinäkyvyyteen sekä kielteiseen suhtautumiseen veronkiertoon.

⁴¹⁷ Kesko: <<https://www.kesko.fi/veropolitiikka>>.

⁴¹⁸ Kesko: Vuosiraportti 2022, s. 112–114, 121.

⁴¹⁹ Cargotec: Vuosikertomus 2022, s. 19–20.

⁴²⁰ Cargotec: GRI Report 2022.

⁴²¹ Cargotec: Vuosikertomus 2022, s. 21.

⁴²² Cargotec: Vuosikertomus 2022, s. 115.

⁴²³ Cargotec: Tax Strategy.

Huhtamäki hyödyntää vastuullisuusraportoinnissaan GRI-standardeja. Yhtiö on tehnyt olennaisuusarvioinnin yhdessä eri sidosryhmiensä kanssa.⁴²⁴ Veroja ei mainita arvioinnissa, eikä yhtiö raportoi GRI 207 -standardin mukaisesti.⁴²⁵ Yhtiö kertoo vuosikertomuksensa (2022) taloudellisen raportoinnin yhteydessä konsernin verokulujen olleen 67 miljoonaa euroa vuonna 2022 ja efektiivisen veroasteen olleen 19 %.⁴²⁶ Se kertoo myös Euroopan komission avaamasta avoimena olevasta veroihin liittyvästä oikeudenkäynnistä, joka koskee Luxemburgin mahdollisesti antamaa kiellettyä valtiontukea.⁴²⁷ Kanne ei koske yhtiötä suoraan, mutta sillä saattaa olla sitä koskevia myöhempiä vaikutuksia. Yhtiö kertoo toimivansa vaatimustenmukaisesti suhteessa verolakeihin ja -sääntöihin ja ilmaisee ennakoitavuuden tärkeyttä tilanteessa, jossa kyseessä oleva järjestely on ollut laillinen ja veroviranomaisten hyväksymä, eikä sitä ole aiemmin pidetty kilpailuoikeuden vastaisena. Yhtiö raportoi verovastuullisuudestaan osana taloudellista vastuuta.⁴²⁸ Se kertoo haluavansa vaikuttaa myönteisesti maailmaan ja olevansa sitoutunut maksamaan kaikki verot ja toimimaan vaatimustenmukaisesti suhteessa paikallisiin verolakeihin ja -velvoitteisiin. Yhtiö korostaa verotuksen ennakoitavuuden ja optimoinnin tärkeyttä. Se ilmoittaa olevan yhtä tärkeää maksaa verot oikein kaikissa toimintamaissaan kuin varmistaa, ettei se maksa ylimääräisiä veroja. Yhtiö haluaa myös hyödyntää paikallisten verosäännösten mahdollistamia laillisia keinoja, kuten verovähennysten pääomittamisen. Konsernin sisäisissä transaktioissa yhtiö kertoo noudattavansa OECD:n siirtohinnoittelua koskevia ohjeita. Liiketoimintaa koskevissa päätöksissä verotus on yksi huomioitava mutta ei dominoiva tekijä. Yhtiöllä on myös julkinen verostrategianiminen dokumentti.⁴²⁹ Siinä kuvataan yhtiön veroja koskevaa hallintomallia ja riskienhallintajärjestelmää, liitetään verot tukemaan yhtiön liiketoimintastrategiaa, arvoja ja periaatteita, otetaan kantaa verosuunnitteluun sekä vakuutetaan yhteistyön veroviranomaisten kanssa perustuvan vahvaan integriteettiin.

Kone hyödyntää vastuullisuusraportoinnissaan GRI-standardeja ja on yritys vastuuraporttinsa (2022) kuvauksen mukaisesti olennaisuusanalyysissaan sisällyttänyt verot osaksi hyvää yrityskansalaisuutta.⁴³⁰ Tämän kautta verojen mielletään tukevan hyvinvointia ja

⁴²⁴ Huhtamäki: Annual Report 2022, s. 140.

⁴²⁵ Huhtamäki: Annual Report 2022, s. 204–208.

⁴²⁶ Huhtamäki: Annual Report 2022, s. 23.

⁴²⁷ Huhtamäki: Annual Report 2022, s. 90.

⁴²⁸ Huhtamäki: Annual Report 2022, s. 197.

⁴²⁹ Huhtamäki: Public Tax Strategy.

⁴³⁰ Kone: Yritysvastuuraportti 2022, s. 17.

kytkeytyvän YK:n kestävä kehityksen tavoitteisiin SDG 8 (ihmisarvoista työtä ja talouskasvua), SDG 11 (kestävät kaupungit ja yhteisöt) ja SDG 16 (rauha, oikeudenmukaisuus ja hyvä hallinto). Yhtiö raportoi maksaneensa veroja 244,0 miljoonaa euroa vuonna 2022 ja konsernin efektiivisen veroasteen olleen 23,7 %.⁴³¹ Kone raportoi GRI 207 -standardin kohtien 207-1, 207-2 ja 207-3 mukaisesti.⁴³² Yhtiö kertoo sitoutuneensa maksamaan laissa määrätyt verot ja noudattamaan kaikkia tiedonantovaatimuksia toimintamaissaan.⁴³³ Se haluaa myös varmistaa ennakoitavuuden kaikissa veroasioissaan ja ottaa kantaa verosuunnittelun osalta toteamalla, että liiketoimien tulee olla liiketoimintalähtöisiä. Yhtiö vannoo avoimuuden periaatteen ja hyvän veroviranomaisyhteistyön nimiin. Yhtiöllä on julkinen verostrategianiminen dokumentti.⁴³⁴ Siinä kuvataan veroasioiden hallintaan liittyviä rooleja ja vastuita, veroriskien hallintaan liittyviä periaatteita, yhteistyötä veroviranomaisten kanssa ja yleisiä verotukseen liittyviä periaatteita. Niitä ovat liiketoiminnan tukeminen verotehokkaalla tavalla, veroasioiden kontrollointi omistaja-arvon turvaamiseksi, riskienhallintajärjestelmät ja vaatimustenmukaisuus veroasioita koskevassa raportoinnissa. Yhtiö ei salli veronkiertoa. Samalla se myöntää suurimmaksi haasteekseen sen, että veroja ei makseta kahteen kertaan. Tätä riskiä hallitaan siirtohinnoitteluohjeistuksen ja hyvän veroviranomaisyhteistyön avulla.

Konecranes hyödyntää vastuullisuusraportoinnissaan GRI-standardeja. Yhtiö on tehnyt olennaisuusarvioinnin yhdessä sidosryhmiensä kanssa.⁴³⁵ Arvioinnissa ei suoraan mainita veroja, mutta yhtiö raportoi GRI 207 -standardin kohtien 207-1, 207-2 ja 207-3 mukaisesti.⁴³⁶ Verojalanjälkiraportointi esitetään yhtiön vastuullisuusraportissa (2022).⁴³⁷ Yhtiö ilmoittaa pyrkivänsä läpinäkyvyyteen suhteessa taloudellisen arvonluontiinsa ja olevansa sitoutunut veronmaksuun kaikissa toimintamaissaan. Yhtiö kertoo maksaneensa veroja ja pakollisia veronluonteisia maksuja yhteensä 458 miljoonaa euroa vuonna 2022 (jakautuen suoriin ja kerättyihin veroihin 207/251) ja efektiivisen veroasteen olleen 27,4 %. Yhtiö sanoo noudattavansa verosuunnittelussaan lakia ja laillisia käytänteitä. Yhtiö viittaa veropolitiikkaansa⁴³⁸ todetessaan, että se on sitoutunut avoimeen ja

⁴³¹ Kone: Yritysvastuuraportti 2022, s. 13.

⁴³² Kone: Yritysvastuuraportti 2022, s. 65.

⁴³³ Kone: Yritysvastuuraportti 2022, s. 46.

⁴³⁴ Kone: <<https://www.kone.com/en/investors/governance/tax-strategy/>>.

⁴³⁵ Konecranes: Sustainability Report 2022, s. 51–54.

⁴³⁶ Konecranes: Sustainability Report 2022, s. 60.

⁴³⁷ Konecranes: Sustainability Report 2022, s. 11–12.

⁴³⁸ Konecranes: Tax Policy.

vaatimustenmukaiseen verostrategiaan kaikissa toimintamaissaan. Veropolitiikka puolestaan on yhdenmukainen yhtiön strategian, arvojen ja toimintatapasääntöjen kanssa. Yhtiö ilmoittaa kaiken veroihin liittyvän toimintansa olevan vaatimustenmukaista ja sen noudattavan OECD:n siirtohinnoitteluohjeita ja maakohtaista raportointia. Yhtiö ei listaa GRI-indeksissä raportoivansa GRI 207 -standardin kohdan 207-4 mukaisesti, mutta se esittää verojalanjälkiraportointinsa yhteydessä myös maakohtaisia tietoja. Yhtiön kanta aggressiiviseen verosuunnitteluun esimerkiksi kansainvälisen verojärjestelmän erojen ja niveltyttömyyden hyödyntämisen muodossa on kielteinen. Yhtiö myös kuvaa veroja koskevaa hallintojärjestelmäänsä, kontrolleja ja riskienhallintaa, joka sisältää veroasioiden säännöllisen raportoinnin konsernin tarkastusvaliokunnalle. Konecranesilla on julkinen veropolitiikka, jossa tätä hallintojärjestelmää kuvataan tarkemmin, minkä lisäksi siinä ilmaistaan verosuunnittelua koskevat periaatteet ja yhteistyö sidosryhmien kanssa. Yhtiö esimerkiksi edellyttää, että myös sen toimittajat hoitavat veroasiansa vastuullisesti, mikä tarkistetaan neuvotteluprosessin yhteydessä.⁴³⁹

Uponor hyödyntää vastuullisuusraportoinnissaan GRI-standardeja. Yhtiö on tehnyt olen-
naisuusarvioinnin yhdessä sidosryhmiensä kanssa.⁴⁴⁰ Arvioinnissa ei suoraan mainita veroja, mutta yhtiö ilmoittaa raportoivansa GRI 207 -standardin mukaisesti. Toisaalta se ilmaisee vastuullisuuskatsauksensa (2022) GRI-sisältöindeksissä rajoituksia kaikkien neljän kohdan osalta.⁴⁴¹ Kohtien 207-1, 207-2 ja 207-3 osalta yhtiö ilmoittaa, ettei yksityiskohtaista tietoa ole raportoitu luottamuksellisuutta koskevien rajoitteiden takia. Kohdan 207-4 osalta samasta syystä ilmoitetaan, että ainoastaan yhdistetyt verotiedot julkistetaan. Kohdan 207-1 eli veroasioiden toimintaperiaatteiden kohdalla Uponor viittaa verostrategiaansa, veroasioiden hallintomenettely- ja valvontaperiaatteisiinsa sekä riskienhallintaansa, jotka on määritelty yhtiön hallituksen hyväksymässä konsernin veropolitiikassa (ei julkinen). Kohdan 207-2 eli veroihin liittyvän sisäisen valvonnan osalta yhtiö viittaa muilta osin yllä oleviin asioihin mutta ei mainitse verostrategiaa. Kohdan 207-3 eli veroihin liittyvien sidosryhmäodotusten ja epäkohtien hallinnan osalta yhtiö viittaa konsernin veropolitiikassa määriteltyihin periaatteisiin koskien veroviranomaisten kanssa tehtävää yhteistyötä. Kohdan 207-4 eli maksettujen verojen tai maakohtaisen raportoinnin osalta yhtiö viittaa vuosikatsaukseensa, hallituksen toimintakertomukseen ja

⁴³⁹ Konecranes: Sustainability Report 2022, s. 44.

⁴⁴⁰ Uponor: Vastuullisuuskatsaus 2022, s. 48.

⁴⁴¹ Uponor: Vastuullisuuskatsaus 2022, s. 59.

konsernitilinpäätökseen. Uponor raportoi maksettujen yhteisön tuloverojen ja sosiaalikulujen olleen 81,4 miljoonaa euroa vuonna 2022 ja verojen yhteiskunnallisen nettovaikutuksen olleen positiivinen.⁴⁴² Yhtiö korostaa verotuksen läpinäkyvyyttä ja sitoutumistaan verostrategiassaan vastuullisten ja eettisesti hyväksytyjen periaatteiden mukaiseen toimintaan. Tämä ilmenee kaikkien verolakien ja -säännösten mukaan toimimisena, hyvänä yhteistyönä veroviranomaisten kanssa ja liiketoimintalähtöisenä verosuunnitteluna. Suhautuminen aggressiiviseen verosuunnitteluun, keinotekkoisten rakenteiden käyttämiseen tai veronkiertoon on kielteinen.

Vaisala hyödyntää vastuullisuusraportoinnissaan GRI-standardeja. Yhtiö kertoo olennaisuusarvioinnistaan vuosiraportissaan (2022).⁴⁴³ Siitä ei suoraan ilmene verojen rooli, mutta YK:n kestävä kehityksen tavoitteisiin veronmaksun yhteiskunnallinen vaikutus kytketään tavoitteen SDG 8 (ihmisarvoista työtä ja talouskasvua) osalta.⁴⁴⁴ Yhtiö ei raportoi GRI 207 -standardin mukaisesti, mutta se kuvaa vuosiraportissaan rooliaan veronmaksajana ja verotusta koskevia periaatteitaan.⁴⁴⁵ Yhtiö tunnistaa positiivisen vaikutuksensa paikallisiin yhteisöihin niin työnantajana kuin veronmaksajana. Vaisala ilmoittaa arvoikseen rehellisyyden, kunnioituksen ja luotettavuuden sekä kestävä ja eettisen toiminnan edistämisen. Yhtiö kertoo huomioivansa niin veronmaksuun liittyvät vastuunsa kaikissa toimintamaissaan kuin vastuun osakkeenomistajiaan kohtaan liiketoimintansa tehokkaan järjestämisen osalta. Tarpeettomia verokustannuksia tulee välttää. Yhtiön toiminnassa on sitouduttu kansainvälisten ja paikallisten verolakien ja -säännösten noudattamiseen, mukaan lukien OECD:n siirtohinnoitteluohjeistus, kaikissa sen toimintamaissa. Verosuunnittelussa ei tavoitella keinotekkoista vaikuttamista konsernin verotettavaan tuloon. Vaisala raportoi verojalanjäljestään koko konsernin osalta (74,3 miljoonaa euroa vuonna 2022, efektiivinen veroaste 24,4 %).

Valmet hyödyntää vastuullisuusraportoinnissaan GRI-standardeja. Se ei ole arvioinut veroja olennaiseksi aiheeksi yhdessä sidosryhmiensä kanssa tekemässään olennaisuusarvioinnissa.⁴⁴⁶ Yhtiö ei raportoi GRI 207 -standardin mukaisesti.⁴⁴⁷ Yhtiö raportoi

⁴⁴² Uponor: Vastuullisuuskatsaus 2022, s. 21.

⁴⁴³ Vaisala: Vuosiraportti 2022, s. 44.

⁴⁴⁴ Vaisala: Vuosiraportti 2022, s. 23.

⁴⁴⁵ Vaisala: Vuosiraportti 2022, s. 33–34, 67–74.

⁴⁴⁶ Valmet: Annual Review 2022, s. 41–42.

⁴⁴⁷ Valmet: GRI Supplement 2022, s. 6–13.

vuosikertomuksessaan (2022) maksaneensa veroja 112 miljoonaa euroa vuonna 2022.⁴⁴⁸ Se erittelee tuloveronsa maakokohtaisina yhdistettyinä lukuina kymmenen suurimman toimintamaansa osalta.⁴⁴⁹ Yhtiö on julkaissut Yhdistyneen kuningaskunnan lainsäädännön edellyttämän veropolitiikan⁴⁵⁰ vuonna 2017, mutta muissa julkisissa dokumenteissa yhtiö ei kuvaa suhtautumistaan verovastuullisuuteen.

Wärtsilä hyödyntää vastuullisuusraportoinnissaan GRI-standardeja. Tekemässään olennaisuusarvioinnissa se on määritellyt verot olennaiseksi aiheeksi, mutta ilmoittaa jättäneensä ne pois yhtiön kestäväen kehityksen raportoinnista.⁴⁵¹ Syytä tähän ei perustella vuosikertomuksessa (2022). Yhtiö raportoi maksaneensa veroja ja sosiaalikustannuksia 282 miljoonaa euroa vuonna 2022 ja erittelee ne yhdistettyinä lukuina suurimpien markkina-alueidensa osalta.⁴⁵² Efektiivinen verokanta oli negatiivinen (-84,2 %).⁴⁵³ Yhtiö on julkaissut Yhdistyneen kuningaskunnan lainsäädännön edellyttämän verostrategian⁴⁵⁴, mutta muissa julkisissa dokumenteissa yhtiö ei kuvaa suhtautumistaan verovastuullisuuteen.

Kemira hyödyntää vastuullisuusraportoinnissaan GRI-standardeja. Yhtiö mainitsee yhdessä sidosryhmiensä kanssa tekemässään olennaisuusarvioinnissa verojen olevan osa taloudellista vaikutusta. Olennaisuusmatriisissa veroja ei ole mainittu erikseen.⁴⁵⁵ Arvioinnin seuraavassa päivityksessä yhtiö tekee myös kaksinkertaisen olennaisuuden arvioinnin. Yhtiö raportoi GRI 207 -standardin mukaisesti kohtien 207-1, 207-2 ja 207-3 osalta ja viittaa tässä raportoinnissa erilliseen verojalanjälkiraporttiinsa.⁴⁵⁶ Yhtiö ilmoittaa suhtautumisensa veroihin olevan vastuullisen liiketoiminnan tukeminen kestäväällä tavalla.⁴⁵⁷ Yhtiö maksoi yrityksen tuloveroina 33 miljoonaa euroa vuonna 2022, ja kokonaisverokontribuutiokseen se raportoi 312,2 miljoonaa euroa. Verojalanjälkiraportissaan Kemira kuvaa veropolitiikkansa keskeisiä elementtejä.⁴⁵⁸ Veropolitiikkadokumenttia ei ole julkistettu, ainoastaan Yhdistyneen kuningaskunnan lainsäädännön edellyttämä dokumentti

⁴⁴⁸ Valmet: Annual Review 2022, s. 10.

⁴⁴⁹ Valmet: Annual Review 2022, s. 59.

⁴⁵⁰ Valmet: Statement of Tax Principles of Valmet Group and Valmet UK Entities.

⁴⁵¹ Wärtsilä: Vuosikertomus 2022, s. 33, 82.

⁴⁵² Wärtsilä: Vuosikertomus 2022, s. 60, 62.

⁴⁵³ Wärtsilä: Vuosikertomus 2022, s. 171.

⁴⁵⁴ Wärtsilä: Tax Strategy – the Guidance Group.

⁴⁵⁵ Kemira: Sustainability Report 2022, s. 4, 9.

⁴⁵⁶ Kemira: Sustainability Report 2022, s. 70.

⁴⁵⁷ Kemira: Sustainability Report 2022, s. 27.

⁴⁵⁸ Kemira: Tax footprint 2022 <<https://www.kemira.com/fi/konserni/sijoittajat/taloustieto/verojalanjalki/>>.

vuodelta 2017.⁴⁵⁹ Verojalanjälkiraportti on kuitenkin kattava ja painottaa yhtiön läpinäkyvää suhtautumista veroasioihin. Yhtiö ottaa kantaa veroympäristön ajankohtaisiin maailmanlaajuisiin muutostrendeihin mukaan lukien BEPS-hankkeen jo toteutuneet muutokset ja voimaan astuva pilari 2 -hankkeen mukainen yritysverotuksen vähimmäisveroastevaatimus. Yhtiö tunnistaa lukuisia veroihin liittyviä trendejä (maailmanlaajuisen veroympäristön muutokset, kasvava hallinnollinen taakka julkisen läpinäkyvyyden ja verotietojen pakollisten julkistamisten sekä niitä koskevien kasvaneiden sanktioriskien osalta, arvonnalisä- ja valmisteveroihin sekä veroasioita koskevaan vaatimustenmukaisuuteen liittyvä kasvava monimutkaisuus) ja kertoo olevansa valmistautunut niihin. Yhtiö listaa viiden keskeisimmän, yhtiön verostrategiaa koskevan elementin olevan veroasioita koskeva johtamisjärjestelmä, veroasioita koskeva vaatimustenmukaisuus mainiten esimerkiksi DAC6-raportoinnin ja siirtohinnoitteluun liittyvän maakohtaisen raportoinnin, vastuullinen suhtautuminen verosuunnitteluun ja riskitasoihin, veroasioita koskeva riskienhallinta sekä läpinäkyvyys ja hyvät suhteet veroviranomaisiin.

Metso Outotec hyödyntää vastuullisuusraportoinnissaan GRI-standardeja. Yhtiö ei ole sidosryhmiensä odotukset huomioivassa olennaisuusarvioinnissaan arvioinut veroja olennaiseksi aiheeksi.⁴⁶⁰ Yhtiö ei raportoi GRI 207 -standardin mukaisesti, eikä se mainitse veroja vastuullisuusosion sisältävässä liiketoimintakatsauksessaan (2022).⁴⁶¹ Yhtiö raportoi GRI-liitteessään (2022) maksaneensa julkiselle sektorille veroja 112 miljoonaa euroa vuonna 2022 ja erittelee suoriteperusteisesti tuloverot merkittävimpien maiden osalta.⁴⁶² Yhtiö on kuitenkin julkistanut (2021) Yhdistyneen kuningaskunnan lainsäädännön edellyttämän konserniaan koskevan verostrategian.⁴⁶³ Siinä todetaan konsernin kokonaisstrategian tavoittelevan taloudellisesti ja sosiaalisesti kestävästä yrityskansalaisuudesta, ja se sisältää veroasioita koskevan riskienhallinnan ja hallintojärjestelmän kuvauksen, verosuunnittelua koskevan kannanoton, suhtautumisen veroriskeihin ja kuvauksen yhteistyöstä veroviranomaisten kanssa.

Metsä Board raportoi vastuullisuudestaan pääosin *SASB Pulp & Paper Products* -toimialastandardia noudattaen ja kertoo olennaisilta osin täydentäneensä raportointia GRI-

⁴⁵⁹ Kemira: Kemira Chemicals (UK) Limited Tax Strategy.

⁴⁶⁰ Metso:Outotec: Business Overview 2022, s. 21–22.

⁴⁶¹ Metso:Outotec: Business Overview 2022; GRI-liite 2022, s. 22–29.

⁴⁶² Metso:Outotec: GRI-liite 2022, s. 11.

⁴⁶³ Metso:Outotec: Metso Outotec Group Strategy; the UK requirements set in section 161 and section 19 (2) of schedule 19 Finance Act 2016.

standardien mukaisesti.⁴⁶⁴ Yhtiö ilmoittaa kestävyystavoitteidensa perustuvan yhtiön strategiaan ja yritys vastuun olennaisuusanalyysiin.⁴⁶⁵ Analyysissä veroja ei ole arvioitu olennaiseksi aiheeksi, eikä yhtiö raportoi GRI 207 -standardin mukaisesti. Yhtiö kertoo maksaneensa veroja 96 miljoonaa euroa vuonna 2022, josta tuloverojen määrä oli 63,5 miljoonaa euroa.⁴⁶⁶ Yhtiö kertoo raportoinnissaan täyttävänsä EU-taksonomian sosiaaliset vähimmäistason suojatoimet myös verotuksen osalta ja osana vastuullisuustyötään kehittävänsä muun muassa verotukseen liittyviä kontrolleja siihen liittyvät riskit tunnistukseen ja niitä hallitakseen osana liiketoiminnan eettisyyttä.⁴⁶⁷ Muilta osin yhtiö käsittelee veroja osana taloudellista raportointiaan. Sen yhteydessä on myös erityinen veroja koskeva osa, jossa yhtiö kuvaa verovastuullisuuteen liittyviä asioita kuten rooliaan julkisen talouden rahoittamisessa, siirtohinnoitteluperiaatteitaan, verosuunnitteluaan, yhteistyötään veroviranomaisten kanssa sekä veroasioiden hallintomalliaan.⁴⁶⁸ Lisäksi esitetään maakohtainen raportointi vuosilta 2021–2022 Suomen, Ruotsin ja muiden maiden osalta. Yhtiö myös viittaa veropolitiikkaansa, joka on julkistettu ja jossa verovastuullisuuteen liittyvää yhtiön lähestymistapaa kuvataan tarkemmin.⁴⁶⁹

Outokumpu hyödyntää vastuullisuusraportoinnissaan GRI-standardeja. Yhtiö on tehnyt olennaisuusanalyysin, joka perustuu sidosryhmien odotuksiin ja yhtiön liiketoiminnan vaikutuksiin kestäväälle kehitykselle.⁴⁷⁰ Arvioinnin perusteella verojen maksaminen mainitaan olennaisena aiheena liittyen myös YK:n kestävä kehityksen tavoitteeseen SDG 8 (ihmisarvoista työtä ja talouskasvua).⁴⁷¹ Yhtiö myös raportoi GRI 207 -standardin kohtien 207-2 (Verojen hallinta, valvonta ja riskienhallinta) ja 207-4 (Maakohtainen raportointi) mukaisesti.⁴⁷² Kohta 207-2 raportoidaan yhtiön hallinto- ja ohjausjärjestelmän kuvauksen yhteydessä, mutta ainoa veroja koskeva maininta liittyy siihen, että konsernin tarkastusvaliokunnan yhtenä tehtävänä on verotuksellisen aseman arviointi.⁴⁷³ Kohta 207-4 raportoidaan yhtiön verkkosivuilla olevan vastuullisuusdatatyökalun avulla. Outokumpu ilmoittaa luoneensa arvoa vuonna 2022 muun muassa maksamalla 15 miljoonaa euroa

⁴⁶⁴ Metsä Board: Vuosikertomus ja kestävyysraportti 2022, s. 66.

⁴⁶⁵ Metsä Board: Vuosikertomus ja kestävyysraportti 2022, s. 21.

⁴⁶⁶ Metsä Board: Vuosikertomus ja kestävyysraportti 2022, s. 11, 74.

⁴⁶⁷ Metsä Board: Vuosikertomus ja kestävyysraportti 2022, s. 83, 87.

⁴⁶⁸ Metsä Board: Vuosikertomus ja kestävyysraportti 2022, s. 167.

⁴⁶⁹ Metsä Board: <<https://www.metsagroup.com/investors/corporate-governance/tax-policy/>>.

⁴⁷⁰ Outokumpu: Vuosikertomus 2022, s. 31.

⁴⁷¹ Outokumpu: Vuosikertomus 2022, s. 32.

⁴⁷² Outokumpu: Vuosikertomus 2022, s. 83.

⁴⁷³ Outokumpu: Vuosikertomus 2022, s. 96.

tuloveroja.⁴⁷⁴ Taloudellisen raportoinnin yhteydessä yhtiö kuvaa veroasioihin liittyvää johdon harkintaa.⁴⁷⁵ Yhtiö on lisäksi julkistanut veroja koskevan julkilausuman, joka on veropolitiikan kaltainen dokumentti ja jossa kerrotaan yhtiön lähestymistavasta veroasioihin, niihin liittyvistä rooleista ja vastuista sekä vaatimustenmukaisuudesta, läpinäkyvyydestä ja tehokkuudesta.⁴⁷⁶ Vuosikertomuksen (2022) GRI-indeksissä ei GRI 207 -standardin kohdalla kuitenkaan viitata politiikkadokumenttiin.⁴⁷⁷

SSAB hyödyntää vastuullisuusraportoinnissaan GRI-standardeja. Yhtiö on tehnyt olennaisuusarvioinnin, mutta veroja ei ole siinä arvioitu olennaiseksi aiheeksi, eikä yhtiö raportoi GRI 207 -standardin mukaisesti.⁴⁷⁸ Yhtiö kertoo sen tarkastusvaliokunnan yhtenä painopistealueena vuonna 2022 olleen konsernin verotuksellisen aseman ja käynnissä olevien verotarkastusten arviointi.⁴⁷⁹ Yhtiö ei mainitse eikä käsittele veroja vuosikertomuksessaan (2022) muutoin kuin taloudellisen raportoinnin yhteydessä. Verovastuullisuutta ei käsitellä. Yhtiö on julkistanut veroasioita koskevan politiikkadokumentin vuonna 2017.⁴⁸⁰ Siinä kerrotaan yhtiön lähestymistavasta veroasioita kohtaan, niitä koskevasta hallintomallista, sisäisen ohjeistuksen kohderyhmistä ja kattavuudesta, ydinviesteistä, maantieteellisistä näkökulmista, päätöksenteosta, riskienhallinnasta, julkistamisista ja siirtohinnoittelusta.

Stora Enso hyödyntää vastuullisuusraportoinnissaan GRI-standardeja. Yhtiö on tehnyt olennaisuusarvioinnin yhdessä sidosryhmiensä kanssa.⁴⁸¹ Arvioinnissa ei mainita veroja, eikä yhtiö raportoi GRI 207 -standardin mukaisesti.⁴⁸² Sen sijaan yhtiöllä on erillinen verojalanjälkiosio vuosikertomuksessaan (2022). Yhtiö tunnistaa olevansa merkittävä veronmaksaja toimintamaissaan ja raportoi kokonaisverokontribuutiokseen 1,251 miljardia euroa vuonna 2022.⁴⁸³ Verojalanjälkiraportissaan yhtiö kuvaa veropolitiikastaan⁴⁸⁴ johdettua lähestymistapaansa veroasioita kohtaan, niitä koskevaa hallintomallia, kontrolleja

⁴⁷⁴ Outokumpu: Vuosikertomus 2022, s. 11, 79.

⁴⁷⁵ Outokumpu: Vuosikertomus 2022, s. 164.

⁴⁷⁶ Outokumpu: Tax Statement (May 5, 2020, reviewed April 20, 2023).

⁴⁷⁷ Outokumpu: Vuosikertomus 2022, s. 83.

⁴⁷⁸ SSAB: Annual Report 2022, s. 30, 57–59.

⁴⁷⁹ SSAB: Annual Report 2022, s. 75.

⁴⁸⁰ SSAB: Our approach to tax (October 30, 2017).

⁴⁸¹ Stora Enso: Annual Report 2022, s. 53.

⁴⁸² Stora Enso: GRI Content Index 2022.

⁴⁸³ Stora Enso: Annual Report 2022, s. 26.

⁴⁸⁴ Stora Enson veropolitiikkadokumenttia ei ole julkistettu, mutta vuosikertomuksessa oleva verojalanjälkiraportti tiivistää sen linjaukset.

ja riskienhallintaa sekä veroja koskevaa sidosryhmäyhteistyötään.⁴⁸⁵ Yhtiö korostaa läpinäkyvyyttä taloudelliseen arvonluontiinsa liittyen ja ilmoittaa vapaaehtoisesti sisällyttävänsä niin suorien yritysverojensa kuin keräämiensä ja tilittämiensä verojen maakoh-
taisen raportoinnin vuosilta 2021–2022 keskeisimpien toimintamaidensa osalta. Yhtiön johtavana lähestymistapana verotuksellisten periaatteiden osalta on liittää ne yhtiön ar-
voihin, jotka korostavat oikein tekemistä ja tien näyttämistä.

UPM hyödyntää vastuullisuusraportoinnissaan GRI-standardeja. Yhtiö on tehnyt vuosit-
taisen olennaisuusarvioinnin.⁴⁸⁶ Veronmaksun merkitys mainitaan suhteessa toiminta-
maiden paikkakuntiin. Yhtiö raportoi GRI 207 -standardin kaikkien neljän kohdan mu-
kaisesti.⁴⁸⁷ Kohtien 207-1, 207-2 ja 207-3 osalta raportointi tehdään vuosikertomuksessa
olevan verojalanjälkiraportoinnin kautta.⁴⁸⁸ Raportointi on otsikoitu ”Luomme arvoa ih-
misille ja yhteiskunnalle – Yhteiskunnallista hyvinvointia veroilla”. Kohta 207-4 eli maa-
kohtainen raportointi tehdään sekä verojalanjälkiraportoinnin että taloudellisten tietojen
raportoinnin yhteydessä.⁴⁸⁹ UPM:n verojalanjälkiraportointi on kattavaa ottaen kantaa
niin käynnissä oleviin maailmanlaajuisiin verohankkeisiin kuin yhtiön vuonna 2022 mak-
samiin yhteisöveroihin selityksineen. Raportointi erittelee verotuksen yhteiskunnallisen
vaikutuksen sekä yhtiön verotusta koskevat tavoitteet ja toimintatavat. Lisäksi se käsitte-
lee verovelvoitteiden noudattamiseen liittyvää hallintomallia ja energiaverotukseen liit-
tyviä asioita arvoketjun eri vaiheissa. Yhtiö on erillisesti julkistanut myös verostrategi-
ansa.⁴⁹⁰

Neste hyödyntää vastuullisuusraportoinnissaan GRI-standardeja. Yhtiö on tehnyt olen-
naisuusarvioinnin sisältäen kaksoisvaikuttavuuden arvioinnin.⁴⁹¹ Veroja ei mainita arvi-
oinnissa, mutta yhtiö raportoi GRI 207 -standardin kaikkien neljän kohdan mukaisesti.⁴⁹²
Kohtien 207-1, 207-2 ja 207-3 osalta raportointi tehdään vuosikertomuksesta erillisessä
verojalanjälkiraportissa.⁴⁹³ Siinä otetaan kantaa yhtiön veroasioiden johtamismalliin,

⁴⁸⁵ Stora Enso: Annual Report 2022, s. 92–93.

⁴⁸⁶ UPM: Vuosikertomus 2022, s. 62.

⁴⁸⁷ UPM: GRI Content Index, s. 5.

⁴⁸⁸ UPM: Vuosikertomus 2022, s. 80–81.

⁴⁸⁹ UPM: Vuosikertomus 2022, s. 81, 171, 214–215. GRI-indeksissä todetaan maakohtaisesta raportoin-
nista jätetyn pois tiettyjä tietoja niiden kaupallisesti sensitiivisen luonteen takia.

⁴⁹⁰ UPM: <<https://www.upm.com/investors/governance/governance-guidelines/tax-strategy/>>.

⁴⁹¹ Neste: Annual Report 2022, s. 29–30.

⁴⁹² Neste: Annual Report 2022, s. 106.

⁴⁹³ Neste: Tax footprint 2022.

lähestymistapaan verosuunnittelua kohtaan, sidosryhmäyhteistyöhön, liiketoiminnan transaktioiden veroaspekteja koskeviin periaatteisiin, konsernin rakennetta ja verosopimuksia koskeviin linjauksiin sekä esitetään maakohtainen raportti. Sen osalta Neste ilmoittaa julkistavansa tiedot niiden maiden osalta, jotka edustavat 90 prosenttia konsernin ulkoisista tuotoista.⁴⁹⁴ Lisäksi yhtiöllä on erillinen verostrategianiminen dokumentti, jossa nämä asiat on esitetty tiivistetyssä muodossa.⁴⁹⁵ Vuosikertomuksessaan (2022) yhtiö viittaa veronjalanjälkiraporttiin ja käsittelee veroja vain taloudellisen raportoinnin yhteydessä.

Fortum hyödyntää vastuullisuusraportoinnissaan GRI-standardeja. Yhtiö on tehnyt olennaisuusarvioinnin yhdessä sidosryhmiensä kanssa.⁴⁹⁶ Arvioinnissa ei suoraan mainita veroja, mutta yhtiö kytkee maksamansa verot (573 miljoonaa euroa vuonna 2022) YK:n kestävän kehityksen tavoitteeseen SDG 8 (ihmisarvoista työtä ja talouskasvua) ja raportoi GRI 207 -standardin kohtien 207-1, 207-2 ja 207-3 mukaisesti.⁴⁹⁷ Kohdan 207-1 osalta viitataan erilliseen verojalanjälkiraporttiin. Kohdan 207-2 osalta sen lisäksi viitataan taloudellisten tietojen raportointiin ja yhtiön sisäiseen väärinkäytöksiä koskevaan kanavaan. Kohdan 207-3 osalta viitataan samaiseen kanavaan ja veronjalanjälkiraporttiin. Fortum mainitsee veronmaksun myös vastuullisuusraporttinsa (2022) sidosryhmiä käsittelevässä kohdassa.⁴⁹⁸ Yhtiön verojalanjälkiraportti⁴⁹⁹ on tässä tutkimuksessa tarkasteltavista yhtiöistä selvästi laajin ja kattavin. Raportti on 25-sivuinen dokumentti, jossa kuvataan yhtiön veroja ja toimintaa koskevaa ympäristöä vuonna 2022, verotusta koskevia periaatteita, yhtiön roolia veronmaksajana ja arvon tuottajana, veroja koskevaa johtamis- ja hallintomallia ja kokonaisverokontribuutiota. Lisäksi esitetään maakohtainen raportti, joka on julkaistu myös erillisenä dokumenttina.⁵⁰⁰ Kokonaisuudessaan Fortumin verovastuullisuusraportointi ilmentää yhtiön johdon vahvaa sitoutumista veroasioita kohtaan ja verojen näkemisen strategisena asiana.

⁴⁹⁴ Neste: Annual Report 2022, s. 106.

⁴⁹⁵ Neste: Tax Strategy.

⁴⁹⁶ Fortum: Sustainability 2022, s. 12.

⁴⁹⁷ Fortum: Sustainability 2022, s. 11, 96.

⁴⁹⁸ Fortum: Sustainability 2022, s. 73.

⁴⁹⁹ Fortum: Tax Footprint 2022.

⁵⁰⁰ Fortum: Country-by-Country Report 2022. Vaikka Fortum ei ilmoita raportoivansa GRI 207 -standardin kohdan 207-4 mukaisesti, sen erillinen maakohtainen raportti kattaa ennakoivasti jo pakotettavan EU-direktiivinkin mukaiset raportointivelvoitteet niitä raportoitavien maiden osalta jopa laajentaen.

Liite 3. Suurten listayhtiöiden GRI 207 -standardin mukaisen raportoinnin vaatimustenmukaisuustarkastelu

Taulukko 5. GRI 207 -standardin mukaiset raportointivaatimukset.

GRI 207-1 Lähestymistapa ja suhtautuminen veroihin	GRI 207-2 Veroja koskeva hallintomalli, kontrollit ja riskienhallinta	GRI 207-3 Sidosryhmien si- touttaminen ja veroja kos- kevien huolien hallinta
1) tieto siitä, onko yrityksellä verostrategia, ja linkki strate- giaan, mikäli se on julkistettu 2) yrityksen verostrategiaa hal- linnoivan (läpikäynti, hyväk- syntä) tahon ja strategian lä- pikäynnin tiheyden ilmoitta- minen 3) lähestymistapa regulatiivi- seen vaatimustenmukaisuu- teen (sisältäen esimerkiksi kannanoton lain kirjaimen ja hengen mukaisesti toimimi- sestä) 4) kuvaus veroja koskevan lä- hestymistavan kytkeytymi- sestä yrityksen liiketoimin- taan ja kestäväen kehityksen strategioihin (sisältäen esi- merkiksi kannanoton vero- suunnittelun yhteydestä lii- ketoimintaan)	5) tieto siitä, mikä taho or- ganisaatiossa on vas- tuussa verostrategian vaatimustenmukaisuu- desta ja miten laajasti sillä on siitä kokonais- kuva 6) tieto siitä, miten lähes- tymistapa veroihin on sisäistetty organisa- atiossa (sisältäen esi- merkkejä prosesseista ja aloitteista, jotka tu- kevat tätä) 7) tieto siitä, mikä on yri- tyksen lähestymistapa veroriskeihin mukaan lukien riskien tunnistami- nen, hallinnointi ja seuraaminen 8) tieto siitä, miten vero- asioita koskevan hal- lintomallin ja kontrolli- järjestelmän vaatimus- tenmukaisuus on arvi- oitu 9) tieto siitä, mitkä ovat organisaation menetel- mät veroihin liittyvän epäeettisen tai laitto- man toiminnan rapor- toimiseksi ja siihen puuttumiseksi 10) kuvaus veroja koske- vien julkistusten var- mistuksista ja linkki mahdolliseen varmen- nusraporttiin tai -lau- suntoon	11) kuvaus siitä, mikä on yri- tyksen lähestymistapa veroviranomaisten kanssa tehtävään yhteis- työhön (esimerkiksi vero- tarkastukset ja ennakolli- set prosessit) 12) kuvaus siitä, mikä on yri- tyksen lähestymistapa veroja koskevaan julki- seen keskusteluun (esi- merkiksi lobbaustoiminta ja mahdolliset jäsenyy- det edunsaajajärjes- töissä) 13) kuvaus niistä organisa- ation prosesseista, joilla sidosryhmiltä tulevat ve- roasioita koskevat näke- mykset ja huolet kerä- tään
GRI 207-4 Maakohtainen raportointi		
14) tieto kaikista niistä verotuksellisista lainkäyttöalueista, joissa organisaatiolla on konsolidoituja verotuk- sellisesti asuvia yksiköitä 15) näiden yksiköiden nimet 16) näiden yksiköiden ensisijaisen liiketoiminnan kuvaus 17) näiden yksiköiden henkilöstömäärä ja laskentatavan perustelu 18) näiden yksiköiden tulot myynneistä kolmansille osapuolille 19) näiden yksiköiden tulot konsernin sisäisistä rajat ylittävistä transaktioista 20) näiden yksiköiden voitto tai tappio ennen veroja 21) näiden yksiköiden muun aineellisen omaisuuden kuvaus kuin käteinen tai muut rahavarat 22) näiden yksiköiden maksamat yrityksen tuloverot (maksuperusteisesti) 23) näiden yksiköiden yrityksen voitosta tai tappiosta kertynyt yhteisövero 24) raportointijakso 25) selvitys, mikäli yrityksen tuloksesta kertynyt yhteisövero ja vero, joka on maksettava, jos lakisääteistä verokantaa sovelletaan tulokseen ennen veroja, eroavat (niin kutsuttu <i>tax gap</i>)		

Taulukko 6. GRI 207 -standardin mukaisesti raportoivien Helsingin pörssin suurten yhtiöiden verovastuullisuusraportoinnin vaatimustenmukaisuus.⁵⁰¹

Yritys	GRI 207-1	GRI 207-2	GRI 207-3	GRI 207-4
Elisa Vaatimustenmukaisuus	KYLLÄ 1 2 3 4	KYLLÄ 5 6 7 8 9 10	KYLLÄ 11 12 13	KYLLÄ 14 (15) (16) 17 18 19 20 21 22 23 24 25
Revenio Group Vaatimustenmukaisuus	KYLLÄ 1 2 3 4	EI	EI	EI
Terveystalo Vaatimustenmukaisuus	KYLLÄ (1) 2 3 (4)	KYLLÄ 5 (6) 7 8 9 10	KYLLÄ 11 12 13	KYLLÄ (14) (15) 16 17 18 19 20 21 22 (23) 24 25
Nordea Bank Vaatimustenmukaisuus	KYLLÄ 1 2 3 4	EI	EI	EI
Kojamo Vaatimustenmukaisuus	KYLLÄ 1 2 3 4	KYLLÄ 5 6 (7) 8 (9) 10	KYLLÄ 11 12 (13)	KYLLÄ 14 (15) 16 17 18 19 20 21 22 23 24 25
Kesko Vaatimustenmukaisuus	KYLLÄ 1 2 3 4	KYLLÄ 5 6 7 8 9 (10)	KYLLÄ 11 12 13	KYLLÄ 14 15 16 (17) 18 (19) 20 21 (22) (23) 24 (25)
KONE Vaatimustenmukaisuus	KYLLÄ 1 2 3 4	KYLLÄ 5 6 7 8 (9) 10	KYLLÄ 11 12 13	EI
Konecranes Vaatimustenmukaisuus	KYLLÄ 1 2 3 4	KYLLÄ 5 6 7 8 (9) 10	KYLLÄ 11 12 13	EI
Uponor Vaatimustenmukaisuus	KYLLÄ (1) 2 (3) (4)	KYLLÄ 5 6 7 8 9 10	KYLLÄ 11 12 13	KYLLÄ 14 15 16 17 18 19 20 21 22 23 24 25
Kemira Vaatimustenmukaisuus	KYLLÄ (1) 2 3 4	KYLLÄ 5 6 7 8 9 (10)	KYLLÄ 11 12 13	EI
Outokumpu Vaatimustenmukaisuus	EI	KYLLÄ 5 (6) 7 8 9 (10)	EI	KYLLÄ (14) (15) 16 17 18 19 20 21 22 23 24 25
UPM Vaatimustenmukaisuus	KYLLÄ 1 2 3 4	KYLLÄ 5 6 7 8 9 (10)	KYLLÄ 11 12 (13)	KYLLÄ (14) (15) 16 17 18 19 20 21 22 23 24 25
Neste Vaatimustenmukaisuus	KYLLÄ 1 2 3 4	KYLLÄ 5 6 7 8 9 10	KYLLÄ 11 12 13	KYLLÄ (14) (15) 16 17 18 19 20 21 22 23 24 25
Fortum Vaatimustenmukaisuus	KYLLÄ 1 2 3 4	KYLLÄ 5 6 7 8 9 10	KYLLÄ 11 12 13	EI

⁵⁰¹ Vertailu Taulukossa 5 esitettyihin vaatimuksiin. Numero tarkoittaa vastaavan raportointivaatimuksen toteutumisen. Suluissa oleva numero tarkoittaa vastaavan raportointivaatimuksen toteutumisen osittain. Yliviivattu numero tarkoittaa, että vastaava raportointivaatimus ei ole toteutunut.